Sigfrid Siwertz

Selambs

Bonnierbiblioteket

Peterg. Silcock

301

Denholm Christie
19. Silver Street.
Kincardine-on-Forth.

BONNIERBIBLIOTEKET

Sigfrid Siwertz: Selambs

Sigfrid Siwertz

SELAMBS

I—II

ALBERT BONNIERS FÖRLAG
STOCKHOLM

Tolfte—sextonde tusendet

© SIGFRID SIWERTZ 1957

PRINTED IN SWEDEN

STOCKHOLM. ALB. BONNIERS BOKTRYCKERI 1961

Inledning

Sigfrid Siwertz är född i Stockholm 1882 och växte upp i ett anspråkslöst medelklasshem. I den fina minnesboken "Att vara ung" (1949) har han målat sin barndomsmiljö – kvarteren i Adolf Fredrik och Klara, sommarferier vid Ulvsundasjön — i anmärkningsvärt ljusa och idylliska färger. Mot dem kontrasterar den mörka pessimismen i hans tidigaste verk och de kvardröjande underströmmarna av oro och tvivel. Själv har han hänfört dem till medfödd läggning och en ungdomsmelankoli som han sent växte ur. Han studerade i Uppsala, blev fil. kand. med bl.a. filosofi som huvudämne och fick kontakt med samtidens litterära liv – "fullt av nittiotalsekon och fin-de-siècledekadans i småstadsupplaga".

Siwertz första dikter och berättelser har också en fatalistisk och esteticerande grundstämning som bröts först genom den befriande upplevelsen av Henri Bergsons filosofi i Paris 1907. I novellsamlingen "De gamla" (1909) bar denna erfarenhet frukt i form av utåtriktad berättarkonst och vaket intresse för tidens sociala frågor. Anslaget fullföljdes på ett annat sätt i den friska, av muntert äventyrslynne burna pojkromanen "Mälarpirater" (1911). Med de böckerna hade Siwertz funnit sin stil och börjat sluta upp bland tiotalets borgerliga, realistiska samtidsskildrare.

I prosaverken fram till 1922 står ett vilje- och handlingsproblem i centrum. Romanerna "En flanör" (1914) och "Eldens återsken" (1916) innebar uppgörelser med den håglösa dagdrivarmentaliteten och bekännelser till ett viljebetonat livsengagemang. Men världskriget och kristiden gav också skrämmande inblickar i brutal egoism och jobbarmentalitet. Det blev ämnet för den roman som allmänt hålles för Siwertz främsta, "Selambs" (1920). I denna breda och figurrika skildring av en jobbarfamiljs uppkomst och undergång under 1900-talets första decennier gav moralisten, psykologen och samtidsskildraren en starkt engagerande, indignerad analys av den onda och ansvarslösa viljans härjningar. "Romanen handlar om

kapitalister och kapitalism, men det är mindre ett samhällssystem Siwertz vill åt än en psykologisk grundtyp" har det sagts. I romanmiljön är också inflätade barndomsintryck från trakten kring Huvudsta och Ulvsunda.

Liknande motiv utvecklades i en rad kortare berättelser — "Noveller" (1918), "Ställverket" (1921), "En handfull dun" (1922) – den konstform där Siwertz berättaregenskaper annars torde komma bäst till sin rätt. Romandiktningen har han fortsatt med bl.a. journalistromanen "Jonas och draken" (1928), "Saltsjöpirater" (1931) – en fortsättning på Mälarpirater – och "Glasberget" (1952), ännu en uppgörelse med estetisk självtillräcklighet. "Mer än skuggor" (1940) är en samling noveller med drömmotiv. I "Förtroenden" (1945) och "Spegeln med amorinerna" (1947) har Siwertz sökt kombinera roman- och novellformen: det är romaner komponerade som berättelsekedjor.

Sin människokunskap, tekniska skicklighet och sitt intresse för tidens frågor har Siwertz också gett uttryck för i en omfattande dramatisk produktion. Hans främsta skådespel är kriminaldramat "Ett brott" (1933), besläktat med Selambs genom sin analys av egoism och degeneration.

"Jag har alltid varit en begrundande och absorberad vandrare i stadslandskapet, Stockholms nota bene", heter det i "Att vara ung". Denna aldrig övergivna flanörattityd har gett sin prägel åt den utomordentligt fint nyanserade, klara och lätta stockholmsskildringen i Sigfrid Siwertz prosaböcker och i hög grad inspirerat hans lyrik ("Samlade dikter", 1944). Där – liksom i prosaverken – är också vattnet, havet, strömmen en återvändande symbol för rörligheten, äventyrsdriften, oron och svalkan i hans väsen. I fängslande reseböcker framträder han också som en entusiastisk seglare och globetrotter.

FÖRSTA DELEN

INNEHÅLL

Inledning 5

FÖRSTA DELEN 9

Skriket 11
Rövarborgen 17
Kråkindianernas dans 23
Peter gårdvaren 29
Fruktan 38
De båda ljushuvudena 48
Brundins fall 60
Septembervår 72
Peter Basen 88
Lauras äktenskap 105
Spanska helgonet 125
Peter slänger ut Majängen och tar hem Ekbacken . 147
Tords förvisning 165

ANDRA DELEN 177

En fest hos Laura 179
Peter Basen och kärleken 197
Dödsängeln 214
Den kalla stunden 234
Vanhävd 257

Den stora middagen 278
Skuggspelet 302
Tord seglar till havs 324
Peters gravmonument 338

Skriket

Att skildra barndomens historia som de vuxnas är en förfalskning. Den klarvakne måste göra våld på sig för att berätta en dröm, sådan han verkligen upplevde den.

Högt över barnets huvud glider de stora händelsernas ström. Endast stänkvis och utan sammanhang får det medveten känning av dess virvlar. Just denna oförmåga att se sammanhanget gör verkligheten drömlik. Där regerar i barndomens långa dröm ett godtyckligt, outgrundligt och övermäktigt öde, slösande som feen med trollspöt vid prinsessans vagga eller grymt som vargen i sagan om Rödluvan. Skuggan av detta öde faller även över mognadens år. Dess spökbild förföljer oss ännu, när vi medvetet börjat länka vårt livs händelser. Endast ett fåtal av frihetens utkorade komma verkligen till rätta med sina feer och troll.

Denna bok handlar om människor, vilkas barndom mest gick i vargens tecken — och som aldrig blevo fria från sin barndom.

Om vi nu först skulle säga några ord om den där aftonen för många, många år sedan, då Peter och Hedvig hörde det underliga skriket uppifrån sängkammarfönstret.

Hela dagen hade det märkts, att något särskilt stod på. Barnen fingo inte alls komma in i sängkammaren, inte ens leka i trappan. Efter middagen kom en gammal tant med en väska. Och sedan kom en farbror med glasögon körande i en smal droska. Det var doktorn. Lilla Laura sprang strax och gömde sig för att slippa visa tungan. Men det var inte henne det gällde den här gången, för doktorn gick strax upp till mamma. Så bäddades det åt barnen i gröna rummet på nedre bottnen. Stellan, Laura och Tord fingo strax gå och lägga sig, för de voro så små. Men Peter och Hedvig gingo ut på kökstrappan. Och där satt gamla Kristin och talte om, hur allt varit på Selambshof på Hökgubbens tid.

Kristin hade sin stora märklighet av att hon ensam levde kvar sen gamla patrons dar. Hon var grå, kutig, seg, ett stycke vresig, outslitlig folksjäl. Och talte hon bara om ett par grå ullstrumpor, så lät det ändå som en saga. Kommer därtill att ålderns fatalism har en sällsam släktskap med barndomens hjälplöshet, så kunna vi förstå att hon hade två storögda lyssnare i Peter och Hedvig. Nu var hon dystert högtidligt stämd av den stora och svåra tilldragelsen som väntades. Och alldeles som hennes mödrar i hundrade gråa led krupit ihop vid härden i mörka oväderskvällar och mumlat om hur allt varit i framfarna ofärdsdagar, så satt hon nu i den kulna höstdagsskymningen på Selambshofs kökstrappa och berättade spökhistorier för pigorna och stallkarlen om gamle patron. Hon såg ännu rädd ut, då hon nämnde hans namn. Sannerligen lät det inte, som om hon talat om en stor och berömd ogärningsman.

Hedvig hade tyst som en råtta kommit utsmygande på trappan. Hennes lilla ansikte var blekt med mörka, sugande ögon. Men Peter hängde trumpen och otymplig mot dörrposten. Och nu ska ni inte tro, att barnens närvaro bekom Kristin det bittersta. Hon bara malde på. Det var nu om gamla undantagshjonen nere på Hökarängen: — Si Hökgubben hade satt sig i sinnet att svälta ut det där fratet, som låg gården till last. Bara tunna vasslan fick de och lite damm, som mjölnarn sopat av kvarngolvet. Men det är ändå rakt underligt, vad en gammal käring kan leva på litet. Så patron fick ta ohyran till hjälp, han. Hos gamla Kerstin lät han sätta in en utdragssoffa, där det kröp i vareviga vrå. Men Kerstin tänkte som så, att ska jag dö, så ska jag dö på hanses trappa. Och hon kom framsläpande en vintermorgon och började ta av sig sina paltor mitt framför porten. Och ni ska tro hon var inte grann att se, för hon hade smort in hela kroppen med tjära mot lusen. Det var så själva Hökgubben måste in i skåpet och ta sig något starkt...

Här tvärstannade plötsligt Kristin och högg tag i Hedvigs ena hand, som låg ängsligt sluten i knät. Jo, minsann, fanns där inte en kladdig sockerbit. Frestelsen hade blivit för stark, när hon smög genom det tomma köket. Kristins ton blev ännu dystrare och högtidligare:

— Jo jo, det är till att ha påbrå, mumlade hon. Hon ska hålla fingrarna sina från sockerlådan, Hedvig, för annars faller kniven ner och hugger handen av. Eller också kommer Fula gubben och tar'na.

Hedvig blev alldeles vit. Det ryckte i ansiktet, men hon grät inte. Hon kröp ihop och lyssnade vidare på Kristin, som fortsatte att voja sig:

— Ja, jag säger då det, att inte är det som det ska vara, varken med mänskor eller djur här på Selambshof, sen gamla patron skrämde bort hustomten inte. Och otäckstyg finns det både i sjön och skogen. Ville nån av er vara ensam om natten uppe i Enochs klyfta kanske! Stiger det inte än i dag bubblor vid sten utanför stora vassen nere i Ryssvik! Patron sa att Matts föll i, när han skulle hugga en åra, han tappat. Men nog vet'en vad en tror. De fick aldrig upp Matts inte. Nej, men sen la Hökgubben alltid rev just där, och ål fick han och klådde unga patron, för han inte ville äta'n. Ja, sån var han. Och inte är han borta från gårn än inte. Hur är det, Stall-Anders, skyggar inte hästarna än i dag nere vid gråa sten i allékröken? Det har de gjort ända sen den dag, då Hökgubben blev sittande där. Han satt alldeles rak med händerna på käppkryckan och grinade argt, fast han var sten död. Det var fyra starka karlar om att räta ut'en för att få ner'n i kistan, så istadig var han ännu efter döden. Men omänskligt mycket, det lämnade han då efter sig.

Här sänkte gamla Kristin tonen och blev motvilligt ödmjuk. Det var den folkliga beundran för rikedomen. Det var den gamla bondkvinnans ovillkorliga starka känsla för detta: att äga. Och både Stall-Anders och pigan, som helt stilla kurat i höstskymningen vid de gamla välkända ruskigheterna, de lutade sig nu närmare med lysande ögon, när hon satt där och spann om allt guldet på kistbottnen och all säden på logen. — Ja, se gårn den skötte han då, gamla patron. Ni ska tro det fanns något till gödselstack för en tupp till att gala på då för tiden. Och inte tordes nån stjäla så mycket som en potatis inte, hör han det Stall-Anders. Och inte gick här några dagtjuvar inte. Nej, det var annat än nu det, för nu gör ni då inte annat än slår dank och stjäl. Snart så ligger väl alltsammans för fäfot. Jaja, vi har inte sett slutet, vi har inte

sett slutet. Och många ungar är det också, som ska dela, och fler blir det, gubevars. Ett rent elände, det är det. Stackars han Peter, som är äldst och ska ta ve en gång, stackars han, det säger jag då! Står han där och hänger med händerna i byxfickorna nu igen! Opp med händerna pojk, för annars får han gå från gård och grund, sanna mina ord! Och kläng inte på ledstången och nöt hål på strumporna sina!

Så långt hade Kristin hunnit, då det där skriket hördes uppe från sängkammarfönstret. Vilt, plötsligt slets den sönder, tystnaden under de glesnade almkronorna. Kanske lät det för Peter och Hedvig som ett av dessa underliga, stelnade skrik, vilka stundom brädda de vuxnas drömmar med ångest.

Den lilla gruppen på kökstrappan skingrades strax. Pigan sprang in till vattenkittlarna i köket, Stall-Anders vankade obeslutsamt nedåt sjön och Kristin motade in barnen i salen och vred om nyckeln.

Peter och Hedvig voro inlåsta med själva Hökgubben, som hängde där i skumrasket över långa lädersoffan. De stodo mitt ute på golvet och vågade inte titta åt tavlan till. De väntade på att det där skriket skulle komma igen och lyfta dem vid håret. Det måste väl komma igen, efter de motats in. Men det dröjde, långa, långa minuter dröjde det. Småningom drogos deras blickar oemotståndligt till Hökgubben. Han stod där i en lång, svart rock. Och hans näsa var som en fågelnäbb och fingrarna såg ut som klor, när de kröktes kring käppkryckan. Men allra värst voro ögonen, för var man stod så glodde de rakt ner på en, så man blev som en isbit. Otäckt hade det förstås varit att lyssna på Kristin. Men det var ändå bara en halv ängslan, blandad med en underligt skön känsla, alldeles som när man gått ner sig och det silar kallt i strumporna. Nej, hu vad det här var mycket värre! Väckt ur sin halvslummer tumlade deras barnsliga fruktan nu vilt kring Hökgubben, och Kristins skrock och olycksgnäll gick igen i ny och förfärande gestalt.

Peter var kanske inte så mycket för de finare ruskigheterna, han. Han fastnade för det, som låg närmast till hands. Sannerligen stod han där inte så liten han var och stirrade på fattigdomens grå och trasiga spöke. Hans ängslan samlade sig små-

ningom kring en stor klackring, som Hökgubben hade på pekfingret. Den hade han förstås, för han var så vådligt rik. Men vart hade nu ringen tagit vägen? Hökgubbens blickar förföljde honom med frågan: Vart har min guldring tagit vägen? Peter visste ingenting. Inte hade hans pappa den på sig. Och inte fanns den i mammas skrin. Tänk om Stall-Anders stulit den! Eller tjocka Lotten i köket! Tänk om de skulle stjäla allt som fanns på Selambshof, så han, Peter, fick sitta utan kläder i skogen och svälta och frysa! Tänk om det var därför mamma låg där uppe och skrek så hemskt! Ja, för han visste nog, att det var mamma som skrikit...

Sådan var Peters fruktan. Hedvigs var en annan, djupare, obestämdare. Hon var rädd för Fula gubben, som Kristin skrämde henne med. Och nu hade han med ens fått Hök-gubbens drag. Ja, Fula gubben fanns här inne i rummet, alldeles framför henne. Men det föll henne ändå inte in att ta Peter i handen. Hon var inte sådan, Hedvig. Hon var ensam från begynnelsen, ensam i sina frestelser, ensam i sin fruktan och hjälplös med denna djupa, fullständiga hjälplöshet, som de vuxna blott känna inför drömmens faror och skräck-syner...

Nu hördes åter det där skriket, svagare men lika hemskt. Det kom på en gång från alla håll, från trappan, från dörren, från själva murarna. Hedvig visste det plötsligt, Fula gubben var i farten! Fula gubben tog någon! Så där i förbigående. Ty det var ju henne, Hedvig, han egentligen ville åt. Hon kröp ihop och blundade. Så tittade hon upp igen, bara en sekund. Han var inte längre där uppe över soffan. Han hade klivit ner, han kom mot henne, han sträckte ut sina klor...

Hedvig pressade naglarna i bordskanten och gallskrek, gall-skrek. Sådant står man inte emot. Peter stämde också in. Han stod där svulten och naken i en stor, svart skog full med vargar. Undra då på att man gastar. Men inte nog med det. De små som lågo i rummet bredvid vaknade skräckslagna och togo också i att skrika. Så hela kören av barnstämmor stämde in i moderns jämmer där uppe...

Kristin stod plötsligt i dörren med ett ljus:

— Herreje, såna ungar te föra liv, när frun är sjuk!

Hon knuffade Peter och Hedvig in i gröna rummet. Å,

vad det lättade vidunderligt ljuvligt att känna Kristins knotig nävar i ryggen. De klädde av sig med feberaktig brådska ängsliga att hon skulle gå, innan de hunnit dra täcket öve huvudet.

— Snälla, rara Kristin får ljuset brinna!

— Prat! Sov nu bara!

Och så var ljuset borta.

De lågo hopkrupna i det stygga mörkret som två stackar foster. Fruktan höll dem länge vakna och förföljde dem ännu i deras drömmar, när de äntligen somnat. Jordens natt är blot en glidande skugga. Men hjärtats fruktans natt är ond och lång. Och för många kunna vi icke se, att den har någon morgon.

Följande dag förlorade barnen på Selambshof sin mor. Både hon och den nyfödde dogo, innan mannen hann hem. Han hade blivit fördröjd under en jakt borta på Kolsnäs.

Rövarborgen

Barnen lekte uppe på Selambshofs stora vind. Regnet trummade på takplåtarna och forsade i stuprännorna. Men här var det torrt och dammigt och hemlighetsfullt i skumrasket mellan bjälklag och skorstensrör. Och här fanns massor av saker, som de vuxna förkastat men som just därför voro så lockande, gamla, slitna ting, som blivit barn på nytt och passade i barnens lekar.

Det var med nätt nöd Stellan fick upp locket på den järnbeslagna ekkistan. Triumferande drog han fram en trasig, svart kjol och bredde den över barnvagnen, där Hedvig låg blek med näsan i vädret och benen hängande utanför korgen. Han smackade åt Peter, som var begravningshäst, och det dystra tåget skulle just sätta sig i rörelse. Men då började Hedvig nysa, ty kjolen var full med spansk peppar.

— Kan du vara död, jänta! skrek Stellan otåligt.

Och Laura kröp ihop och fnissade mitt i processionen. De sörjande voro annars Herman Hermansson nerifrån Ekbacken och lille Tord. Men nu ville Tord inte vara med utan kröp undan i ett hörn och tjurade. Så det såg inte vidare lovande ut.

Gnisslande satte sig vagnen i rörelse.

Det var "mammas begravning" man lekte, för väl hundrade gången.

Processionen stannade framför kyrkan. Det var trekanten under trappstegen upp till taket. Herman stod där uppe med lekens hela allvar i sitt öppna ansikte och klämtade med en spik på en spiselring. Men Stellan fick den svarta kjolen om axlarna och klev upp på en låda och var prästen. Han kastade huvudet tillbaka och lade händerna på magen och orerade:

— Av jord är du kommen och torka dig om fötterna och hedra din fader och moder och syster och broder och inte hänga i kjolen och inte väga på stolen, för annars kan du trilla, fillevilla för appala, mesala, mesinka, meso, sebedi,

sebedo, så gack nu ut din dumma sill, för nu är du död, fillevöd, fillevöderi, blöderi död.

Denna ramsa framfördes i långa festliga perioder och förfelade inte att göra intryck på åhörarna. Hedvig blev rädd för att vara den döda. Hon var så rädd att det isade utefter ryggen. Men hon klev ändå inte upp ur kistan utan höll sig så stilla som en mus. För hon visste, att om hon lämnade hedersplatsen, så högg Laura den tvärt. Och det unnade Hedvig henne inte på några villkor.

Regnet upphörde plötsligt att trumma på taket. Skuggorna tassade tyst i dammet under de tunga bjälkarna. Det var som om tystnaden och tomheten förstulet smugit sig upp ur det stora dystra huset under den sörjande skaran. De kände verkligen tomheten efter modern, efter hennes godbitar och snubbor, kanske mest efter snubborna. Ja, förr i tiden när mamma grälade i köket, så hördes det ända upp på vinden. Annat var det med gamla Kristin. Hon gick bara på och småkältade jämt och samt och det blev man led på...

Och så det där konstiga med deras pappa. Jämt var han i stan, sen mamma dog. Och kom han någon gång hem, så såg han så slö och ruskig ut, nästan som en full gubbe. Och då så kände man sig ändå övergivnare. Stellan hade hört Kristin säga till trädgårdsmästarn, att patron drack sig fördärvad, fast inte visste han hur det gick till. Inte dog man väl av att vara full...

Nej, hu vad det var skumt och tomt uppe på den stora vinden! Herman började längta hem till Ekbacken, där det inte alls var så kusligt. Men barnen Selamb kände ett behov att kämpa mot tystnaden med rop och bråk och gräl.

— Nu leker vi väl fulla gubbar då! ropte Peter och begynte slänga och slå korsben och knuffas till höger och vänster på sitt otympliga sätt.

Men Stellan visste bättre. Både Peter och Herman voro större och starkare, men Stellan var ändå oftast den som ledde. Tumlar en flock hundar på en gräsmatta, skall man i nio fall på tio se, att det är en liten en, som anför leken.

— Nej, vi ska ut på taket och vara rövare! skrek han.

Med Peters och Hermans hjälp fick han upp den stora plåtluckan och de tumlade ut på takaltanen, som endast slutta-

de svagt och hade grova järnräcken mellan tegeltinnarna. Selambshof var en gammal herrgård, som i en tid av smakförskämning blivit ombyggd i en slags dyster borgstil med smala fönster, murtorn, trappgavlar och tegeltinnar.

Detta var förbjuden mark. Hedvig dröjde i luckan, halvt ute, halvt inne, ty sådan var hon.

— Akta er ni som är på taket, pep hon oupphörligt till de andra, men de brydde sig inte om henne.

Det var väldigt kallt där uppe. Och underligt kändes det i maggropen att vara så där högt över parkens våta, blanka kronor. Och aldrig hade man sett maken till stort, svart moln, som drog bort över stan. Det var sotiga rökar inunder och ur rökarna blixtrade fönstren som skott. Men på andra sidan var himlen så grön som is utom allra längst borta över den svarta, tandade skogskanten, där den var gul. Och sjön såg ut som ett stycke av himmelsspegeln, som ramlat ner mellan träden. Den var alldeles hel utom mellan Kolsnäs och Stonehill, ty där gick ångbåten fram och krossade sönder alltsammans.

Stellan var den förste framme vid räcket. Ih, vad det kylde om pannan. Men svindeln blev övermod, vilt, hojtande övermod. Vad allt där nere såg smått ut! Titta bara på Anders vid ladugårdsknuten! Var han inte som ett nystan. Och Kristin, vad brydde han sig om Kristin! Nej, här skulle det härjas!

— Selambshof är en rövarborg! skrek han blek av iver. Vi är vilda rövare! Vi bryr oss inte om nånting utan bara slår ihjäl folk och tar allting!

Saken tycktes tilltala Peter. Han siktade på Ekbacken och tryckte av, vilket gick så till, att han sträckte ut pekfingret och sade: bom!

— Nu sköt jag omkull Ekbacken! Nu är det mitt!

Herman protesterade:

— Nej men Ekbacken rår ju min pappa om...

Han tillrättavisades strängt:

— Dumskalle! Är vi rövare eller är vi inte!

Och så sköt Stellan obarmhärtigt sönder Kolsnäs, vars vita murar skymtade bakom träden på andra sidan sjön. Och Peter hade laddat igen och passade på och knep Trefvinge,

som var det allra finaste stället inom synhåll, ett helt stort slott med fyra koppartorn långt borta över skogskanten. Men nu blev det spännande, ty nu siktade både Peter och Stellan och Herman på själva stan där inne med alla kyrktornen och skorstenarna. Bom, bom, bom! Skotten gingo av nästan samtidigt.

— Stan är min! ropte Herman. Jag sköt först!

— Nej du, det gjorde allt jag, ljög Peter brett.

— Nej ni, jag var den enda, som träffade! skrek Stellan och stampade i takplåtarna. Nu har jag både Kolsnäs och stan!

— Det är orättvist, envisades Herman. Jag ska väl ha nånting. Och jag sköt först.

— Det ljuger du, fortsatte Peter sävligt men hotfullt.

Stellan var redan arg som ett bi:

— Vem hittade på att vi skulle vara rövare, va? Det är jag som är rövarhövdingen. Och nu har jag rövat stan och är kung på slottet.

Herman kunde inte ge med sig. Han visste ju att han skjutit först.

— Det är orättvist. Det är nedrigt orättvist. Jag vill inte vara rövare med er, om ni är orättvisa.

Det artade sig till slagsmål.

Laura hade stått där och hackat tänder och sökt gömma sina små knubbiga fingrar i klänningsärmarna. Nu hoppade hon förväntansfullt närmare de arga rövarna. Till och med Hedvig lämnade oförmärkt sin skvallerpost i luckan.

Stellan och Herman hade redan fått tag i varandra och revo och sleto på barns konstlösa sätt. Till slut blev det livtag och Stellan, som var för kort i rocken, kom under.

— Ser du, jag sköt allt först ändå, flämtade Herman.

Då ingrep Peter med lugn fräckhet. Han rullade runt knytet och lyfte undan Stellan, som något snopen över sitt nederlag med hycklat förakt drog sig ifrån rövarväsendet. Så satte Peter sig gränsle över Herman.

— Säg att stan är min!

— Nej!

Han började hoppa på Herman. Det gjorde ont, ty denne låg tvärs över taklisterna.

— Säg att den är min!
— Nej!
Då hoppade Peter allt värre.
— Är den min, va?
Herman skrek inte. Men han slog vilt omkring sig och till slut bet han ursinnig av smärtan Peter i handen. Peter upphävde strax ett illtjut. Då släppte Herman. Men Peter var så klok, att han drog ut på tjutet längre än det gjorde ont.
— Akta dig du som bits! pep Hedvig med sin hopknipna röst.
Herman blev plötsligt förfärad över sin ogärning.
— Snälla Peter, förlåt! tiggde han.
— Var det jag som rövade stan då? fräste Peter.
— Jaa... det var väl det då.
Peter blev strax bättre, men plötsligt slog det honom, att äran kanske inte var så mycket värd, och då började han jämra sig och skrika igen.
— Aj, aj, aj!
Och åter blev Herman lika förfärad och syndamedveten:
— Snälla Peter, skrik inte! Förlåt, snälla Peter!
— Ger du mig din glasrits då, kved Peter ömkligen.
Herman halade suckande fram glasritsen ur sin kulpung och gav Peter den. Och så hade Peter ändå till slut plockat åt sig en verklig vinst på rövarväsendet. Han stod där och grinade för sig själv och vägde den vackra, tunga kulan i högra handen men brydde sig inte om att torka bort blodet från den vänstra. Det kunde alltid vara bra att ha kvar.

Under allt detta hade också lille Tord stultat ut på taket. Men han brydde sig inte om de andras skrik och bråk. Han satt avsides hukad över en gammal grön låda, där det fordom vuxit krasse, men som nu låg halvfylld med regnvatten. Något rörde sig där nere. Det var ett myller av små underliga djur, som bara hade huvud och stjärt. Och de foro upp till ytan med små knyckar och försvunno åter i det brunsvarta djupet. Å. vad det var vidunderligt hemlighetsfullt. Han kröp ihop, tyst som en råtta. Han kastade rädda sidoblickar på slagsmålet. Snart skulle man väl komma och sparka

omkull hela härligheten för honom. Han hatade de stora syskonen, som aldrig läto honom ha något i fred...

Hastigt kröp han bakom skorstenen, när det hördes en röst från trappan.

Det var Kristin. Hon dök upp ur luckan lik en gammal häxa färdig till kvastritten. Hon skakade sin knutna näve, som var full av giktknölar men ändock som järn i greppet:

— Har man sett såna okristliga ungar! Ni bryter nacken av er och blir ena odågor, det blir ni! Kom genast ner från taket!

Barnen lomade fram till luckan. Var och en fick känna Kristins näve i luggen. Peter nalkades försiktigt hopkrupen och hållande sin blessyr som en sköld framför sig. Kristin fick syn på den.

— Vad har han där, vettvilling!

Peter skvallrade inte själv, men han såg vädjande på Hedvig. Han visste att hon inte kunde hålla sig:

— Det var Herman, flämtade hon. Han bet Peter, så blon rann. Jag gick ut på taket, bara för att se, vem som skrek.

På det sättet sluppo både Peter och Hedvig någon lugg, vilket just var, vad de tänkt sig.

Men Herman fick dubbel ranson han och gick hem med stor bitterhet i hjärtat.

Inte förrn de andra barnen lågo i sina sängar, saknades Tord. Det var inte alls ovanligt, att han kom bort så där. Man sökte honom i hans vanliga vrår, tomma hundkojan, vedbon, ihåliga eken nere vid stallet. Men utan resultat. Till slut kom Hedvig ihåg, att han varit med på taket. Och äntligen fann man knytet där uppe på de kalla plåtarna. Lutad mot lådan med de underbara mygglarverna sov han våt av dagg, med sin lilla smutsiga tumme i munnen.

Snart var allt tyst i det stora huset. Och en av junis järnnätter gick skövlande fram över Selambshofs förfallna trädgård och vanskötta åkrar.

Kråkindianernas dans

Det var en vacker, ljum sommarafton, då myggsvärmarna stodo som höga, vajande rökar över Selambshofs allé.

Men på gårdssidan åt norr satt Oskar Selamb på sin vanliga soffa. Han satt just där murmassorna hängde tyngst över den grå stenfoten och den fuktiga skuggan under gamla almen tycktes unken av onda minnen. Han hade stora halmhatten skjuten i nacken och de rödblå, darrande händerna knutna kring käppkryckan. Skägget växte som ogräs kring en slö, halvöppen mun och han stirrade framför sig med ett dött, trumpet allvar, som inte hade mycket kvar av mänsklig värdighet.

En vän från det förflutna skulle knappt känt igen honom.

Hur hade det gått därhän med Oskar Selamb, ägare till Selambshof, fader till fem minderåriga barn och ännu icke mer än ett par år inne på femtiotalet? Närmaste anledningen var väl hustruns död, men för att riktigt förstå eländet måste vi gå tillbaka till gubben Enochs tyranni. Det var denne, som knäckt sonen. Ända till sitt trettionde år hade Oskar fått gå som ett slags bättre dräng på gården, utan några rättigheter, utan egen vilja, smädad, åthutad och misshandlad av gamle Höken, som hade klorna och näbben lika skarpa in i det sista. Det märker en man att få livshoppet bit för bit hackat ur bröstet av en fader, som därmed göder sin egen sega livslåga. När befrielsens timma äntligen slog, så hade Oskar Selamb fått hat till sin arvedel. Ja, han hatade denna förnedringens ort, där den gamles skugga överallt spökade. Men han hade ändå inte kraft att göra sig av med alltsammans och börja på ny kula. Han nöjde sig med att vara borta så mycket som möjligt och grundligt missköta gården. Och så gifte han sig sent omsider med en piga, sedan hon en tid varit upphöjd till hushållerska på Selambshof. Hans vänner förvånade sig inte över mesalliansen. Redan under sin förnedrings tid hade han haft ett gott öga till flickan, vilket naturligtvis genast

lett till, att hon kastats på porten. Och när Oskar nu av en slump fick tag på henne bakom en krogdisk, så tog han henne i huset och gifte sig med henne, av ren protest påstods det, för att gamle Enoch skulle vända sig i sin grav. Och sant att säga inte var han precis kär i människan. Det var snarast en osäker och vacklande mans krampaktiga försök att sparka undan det förflutna. Hustrun var emellertid en liten, mörk, tunn, skarpnäst och inom sitt begränsade område ganska rörlig och driftig kvinna. Hennes röst höjde sig gäll och beskäftig ur stekos, skurfukt och bykånga. Hon förblev mannens och sedan barnens grälsjuka men dugliga tjänarinna. Utan henne skulle hemmet inte ha hållit ihop så pass som det gjorde, ty Oskar Selamb blev allt omöjligare att sköta något. Och han höll fortfarande mest till inne i stan. Där satt han i bunkalagen och förlorade i vira, gjorde upp dåliga affärer och svor och domderade mellan de ångande toddyklunkarna över tidens ondska som svaga personer för sed hava, allt medan Selambshof förföll, Ryssvik avsöndrades, skogen smalt undan och hypoteken växte. Under tiden födde honom hans kvinna i rask följd under ständiga beskärmelser fem hungriga och skrikande barn. Vid det sjätte strök hon med som vi veta. När mannen kom hemkörande på höstmorgonen, låg hon redan död i den stora tvåmanssängen.

Oskar Selamb hade aldrig älskat sin hustru. Han hade försummat, brutaliserat och slitit ut henne. Men hennes död gav honom ändå sista knäcken. Det var ändå hennes gräl, som hållit honom uppe. Nu förföll han ohjälpligt. Allt tätare blevo stadsresorna, allt ruskigare de krogar, där hans gamla ruggiga droska fick stå och vänta till långt in på nätterna. Han förmådde inte ens hålla sig snygg. Forna vänner drogo sig undan under intressanta dispyter, huruvida det var i glädjen över att bli hustrun kvitt eller i sorgen över att förlora henne, som han söp sönder sig. De underfundigaste menade, att det var i en blandning av båda dessa känslor. Den ende, som sökte göra något för vännen Oskar, var hans granne och barndomskamrat William Hermansson, ägare till Ekbackens såg och varv. Det var så att Ekbackens corps de logi låg just vid körvägen in till stan. Och när William nu såg Oskars sorgliga ekipage, så klev han ut på sin trappa och läste i väl valda ord lagen

för sin gamle vän, samt sökte på alla sätt locka honom in till en hygglig samvaro i sitt anständiga och förmöga änklingshus, påminnande honom om de tider, då han där på Ekbacken fann en tillflykt från gubben Enochs tyranni. Men Oskar körde alltid förbi under grötiga föregivanden om viktiga möten och brådskande affärer.

Inom några månader kom skrällen. Oskar Selamb forslades ömkligen hem efter ett slaganfall på ett eländigt traktörställe i en stadsgränd. Och han kom upp från en flera månaders sjukläger, plussig, darrhänt, minnesslö, knappt människa längre men dock utan några tecken till att döden skulle barmhärtigt fullfölja sitt verk. Patron på Ekbacken åtog sig efter en högtidlig klagan att bli faderns och barnens förmyndare och en ny förvaltare vid namn John Brundin tillsattes genom hans försorg på gården.

Så såg det sedan mer än två år ut på Selambshof. Den stilla sommarkväll, varom här är fråga, satt alltså Oskar Selamb på sin vanliga soffa under gamla almen. Han satt där i skuggan, så orörlig att sparvarna hoppade omkring på bordet framför honom, vilket utgjordes av en rund stenplatta på en väldig ekstubbe. Men ute i den sneda, gyllene soldagern kring förvaltarflygeln simmade glänsande knott och fina spindeltrådar.

Stellan och Laura lekte där, på sandplan och i syrenhäcken. De voro kråkindianer. Slut nu med forna dagars enkla rövarväsen. Man bar en glänsande utrustning av fjädrar, bågar och tomahawker. Man hade läst Cooper och Marryat och visste att välja sig imponerande namn och begagna raffinerade krigslister. Häcken var också tät och djup med fina kryphål och bakhåll för en smygande indiansk krigföring. Stellan hette Svarta pantern och Laura Flygande pilen. Tro inte att hon fick föreställa någon blek squaw med ett milt blomnamn. Nej, en ung krigare var hon på sin första krigsstig. Svarta panterns röst lät gäll och överlägsen, när han skulle lära sin yngre kamrat bågens skötsel. Flygande pilen hade små tåpigheter och en del okrigiskt fnitter, som icke var förenligt med stundens allvar och fick sin tillbörliga näpst.

Peter såg på. Stor och klumpig i sin urvuxna sjömansblus och sina lappade kortbyxor, hängde han försmädligt grinande

mot en rostig stupränna. Svarta pantern sprang fram till honom:

— Ä, kan du inte vara med och vara blekansikte?

— Nä, kom det brett med trumpen målbrottsstämma.

Svarta pantern såg sig om, rådvill hur han skulle få ny spänning i kriget, som började gå i baklås. Hans blick fastnade med ett plötsligt uttryck av brådmogen, hopplös leda vid fadern på soffan. Men så lyste han lika plötsligt upp, högg Flygande pilen i armen och pekade på den gamle:

— Det är en comanche. Det är Tunga oxen. Vi ska smyga oss på honom från två håll.

Svarta pantern och Flygande pilen kröpo med listiga och lurande ögon över sandplanen. Så for Svarta pantern upp som en stålfjäder och svängde sin lasso. Tunga oxen var infångad. Han bands vid soffan, som var en marterpåle. Tunga oxen tycktes inte märka något. Bakifrån lurade Svarta pantern rent av på honom en hövdings fjäderskrud, bestående av några kråkfjädrar, stuckna innanför bandet på en gammal trasig halmhatt utan brätte. Alltjämt lika allvarlig och slött oberörd satt Tunga oxen där med sin nya, underbara prydnad.

Ett gällt skratt från Flygande pilen mötte denna löjliga syn.

Så började de dansa kring offret, svängande sina bågar och tomahawker dansade de under vilda och uppsluppna tjut:

— Tunga oxen kan inte komma loss! Tunga oxen är tjock och dum! Tunga oxen ska dö! Tunga oxen är tjock och dum!

Det var en plötslig vild glädje, som rent av överraskade kråkindianerna själva. De visste kanske inte att där verkligen var hämnd med i leken. Och dock, vad hade de inte att hämnas! Vad kunde de inte ropat till Tunga oxen! Där har du för hundra måltider, som blivit till ett äckel genom ditt snaskiga, slöa slevande! Där har du för ditt otäcka snörvlande och dina döda ögon, som inte ser oss! Där har du för förfallet, upplösningen, det ohjälpliga, som sårar våra späda viljor! Där har du för det stora, unkna hålet i detta hus, där vi leva vår barndom!

Trötta av dansen satte de sig att röka en calumet, allt medan de fortforo att håna och utmana sin fjättrade fiende.

Tunga oxen hade just inte fäst sig mer vid sina plågoandar

än vid flugorna, som surrade kring honom. Men nu visade han några tecken till oro. Och hans oro var alltid av samma art:

— Är det inte... kvällsmat... snart? sluddrade han.

Då foro de upp igen och började dansa under nytt hejdlöst jubel:

— Tunga oxen får ingen mat! Tunga oxen är tjock och dum! Tunga oxen ska dö! Tunga oxen är tjock och dum!

Peter hängde alltjämt mot stuprännan. Han följde leken med ett halvt ängsligt, halvt belåtet grin. De kommer att få för det här, tänkte han. Jag är inte med. Jag har hela tiden stått här vid stuprännan och inte varit med.

Då såg Peter förvaltar Brundins huvud sticka ut i fönstret. Det här började bli spännande. Straffet ryckte närmare för de överdådiga. Men Peter blev strax besviken. Brundin bara skrattade och blossade på sin stora cigarr. Och Peter noterade i sitt sinne detta, att Brundin bara grinade åt förbjudna och farliga ting.

Då skedde det äntligen något. Farbror Hermansson kom i allén. Och vips så försvann Brundins huvud i fönstret. Men Svarta pantern och Flygande pilen de märkte ingenting. Nu promenerade farbror Hermansson helt sakta upp på sandplanen. Han var så rak i ryggen, som om han varit ritad på griffeltavlan av en snäll gosse. Han gick med rocken knäppt högt i halsen, tillbakakastat huvud och händerna på ryggen. Han gick med avmätt värdighet och varje steg tycktes liksom lägga an på att uppfostra den hafsige, respektlöse och övermodige. Man kan knappast tänka sig en människa, som för barn mera representerade *den vuxne*.

Peter stod alldeles stel av spänning och tuggade sina naglar. Detta var verkligen ett stort ögonblick.

Nu kom förvaltar Brundin utfarande genom dörren. Han hade lagt bort sin stora cigarr. Och han skyndade att med alla tecken till respekt befria Tunga oxen från hans bojor, medan han högst allvarlig och förargad hytte åt de båda indianerna.

Åter något för Peter att notera: nyss hade Brundin bara grinat och nu blev han sträng, när farbror Hermansson såg det.

Nu var farbror Hermansson äntligen framme. Nu skulle det

väl äntligen bli örfilar av. Men Peter fick vänta. Farbror Hermansson avvaktade först, att den olämpliga prydnaden avlägsnats från hans gamla väns huvud. Så hälsade han på honom, envist fasthållande vid vanan att tilltala honom precis som i gångna, ljusare tider:

— God dag, god dag, kära Oskar! Hoppas du befinner dig väl. Jaha, det är en härlig dag, riktigt härlig dag. Så jag passade på att ta mig en liten promenad för att språka med vår gode förvaltare om rågskörden.

Oskar Selamb hade åter fått på sig sin gamla flottiga hatt. Han var dock tydligen djupt likgiltig för dessa skiften av upphöjelse och förnedring. Han stirrade missnöjt framför sig och grymtade:

— Jag vill ha kvällsmat... får jag inte kvällsmat...

— I sinom tid, kära Oskar. I sinom tid får du nog din kvällsmat.

Nu tycktes det vara Stellans och Lauras tur. Förmyndaren ställde upp dem framför sig och höll ett litet fint förmaningstal.

— Hör nu väl på, små barn, sade han. Jag vill aldrig mer se, att ni visar en sådan vanvördnad för edra dagars upphov. Du skall hedra din fader och moder, på det dig må väl gå och du må länge leva på jorden.

Därpå skakade han högst allvarligt på huvudet och släppte syndarna. Och den lilla ljusa knubbiga Laura hoppade därifrån med små sneda språng alldeles som en glad hundvalp, inte utan att i förbifarten ge Peter en kokett och triumferande blick: Lurad! Det blev inte stryk!

Men Stellan stod där med all sin krigiska stål i handen och såg desillusionerad på Tunga oxen, som inte längre var Tunga oxen utan bara den vanliga, trista figuren. Så ryckte han lätt på axlarna och gick småvisslande nedåt vinbärsbuskarna. Med sina rappa, kalla ögon och sin spotska mun såg han just inte ut som en av dem, det illa går på jorden.

Kanske farbror Hermansson också misstog sig en smula. Tänk om en tidigt grundlagd känslolöshet rent av är en betingelse för framgång här i världen. Tänk om vanan att dagligen och stundligen nötas med mänsklig förnedring rent av härdar ett litet indianhjärta till livets grymma krig.

Peter gårdvaren

Peter hade underbetyg som vanligt. Nu satt han uppe i biljardrummet i tredje våningen och sommarpluggade.

Peter satt där med händerna trädda genom det lurviga håret och näsan i boken. Man känner till det där sättet att kämpa mot en obotlig förströddhet genom att krypa ända inpå den olycksaliga texten — tills bokstäverna börja svälla och knuffa varann ur ledet och skändligen desertera ut i det blå.

Peter lyfte pustande huvudet, som om han varit under vattnet och inte orkade hålla andan längre. Men det var inte bara den vanliga pojkdriften att slänga alltsammans och störta ut till dagens äventyr i skog och mark. Det var inte bara den växande kroppens friska oro, hans ansikte speglade. Han skruvade på stolen och tittade sig förstulet om med skygga sidoblickar under den okammade luggen, liksom han fruktat att man stått bakom honom och lyssnat till hans tankar.

Inte ens i ensamheten kunde han se någonting riktigt i synen.

Nu for han upp och vankade ett slag runt den gamla biljarden, som stod där överhöljd med ett trasigt och dammigt skynke. Runt omkring honom var rummet förfallet med lösa, rivna tapeter och torr, uppflagrad oljefärg på paneler och fönsterkarmar. Peter stannade ett slag och gjorde några lama ansträngningar vid den svarta tavlan, som en gång använts för markeringen, men nu stod full av hans olösta räkneproblem. Så slängde han kritan, som om den bränt honom i fingrarna, och var plötsligt framme vid fönstren och spejade.

Biljardrummet kallades allmänt observatoriet sen gamla Hökgubbens tid. Dess höga smala borgfönster vette åt tre väderstreck och man kunde från denna upphöjda punkt se ut över alla Selambshofs ägor. På ett stativ av tre uttjänta köer stod en lång, bucklig och läderklädd marinkikare. Det var här Peters farfar suttit och falkat på sina underlydande för att obarmhärtigt hugga ner på den late eller tjuvaktige. Man kunde ännu se hans gamla märken i kikarens mässingsutdrag.

De hade krupit längre ut, allt som han blev äldre och närsyntare.

Den som nu sett Peter framme vid fönstret åt terrassen till skulle kanske sagt sig, att gamle Hökgubben inte var så alldeles död.

Förvaltaren skulle ha kräftkalas för bekanta från stan. Han stod där nere och hängde upp kulörta lyktor. Frida, den nya pigan, langade honom dem ur en klädkorg.

Det blev omöjligt för Peter att stanna längre vid boken. Tyst som en råtta smög han ner på gården. Han stack inte direkt av till terrassen utan gjorde sina slag med långa, forskande sidoblickar, tills han slutligen fastnade för en observationspost i den täta syrenhäcken. Där låtsades han kreta på en pinne, men höll hela tiden ögonen på lykthistorien. Brundin stod i skjortärmarna med en lång cigarr snett i mungipan för att inte få röken i ögonen. Han var rödlätt med små, ljusa, knorriga mustascher. Han hade rutig väst, ridbyxor och stövlar. Och såg han inte ut som lyckoprinsen själv, kunde han åtminstone varit en av väpnarna i hans följe. Nu gick han an och nojsade med Frida, som slängde med ögonen och fnittrade, som om hon blivit kittlad.

Peter satt och vred sig. Det var en massa frågor, som plågade honom likt ohyra. Den där Brundin hade ju inte någon gård. Hur kom det sig då, att han var så vådligt fin med rutig väst och stor guldkedja på magen? Och kråsnålen var ju stor som en femöring! Och varifrån hade han fått alla de där granna lyktorna? Och varför skulle deras Frida stå där och göra sig till och langa dem åt honom?

Allt Peters grubbel och missnöje flöt till slut hop i denna sats: "Varför ska våran Frida stå och langa lyktor åt Brundin?" Och han måste svälja och svälja, för att den inte skulle rinna honom över läpparna som ett högt morrande.

Nej, det här kunde man inte stanna och titta på längre.

Med blicken i marken och de stora händerna tafatt slängande vid sidorna drev Peter runt gården och ute på ägorna. Han luskade omkring som en gårdvar och nosade eftertänksamt i alla knutar. Överallt vädrade han förfallet. Från hans egen far, som satt där slö och loj på sin bänk vid porten och i sin djupa förnedring icke hade en tanke för annat än nästa

mål mat, strålade detta förfall ut över trädgård, lada, stall och loge, ut över åker, äng och skog. Det var tusen ting som mumlade därom, gräset i gångarna, gurkbänkarnas trasiga rutor, kullvräkta mossiga gärdsgårdar, bottenlösa vägbitar i svackorna, kala risiga skogsbackar. Det var tusen ting Peter velat utfråga Brundin om, men när han mötte honom sprättig och skinande med sin stora cigarr i mungipan, då greps han av ett slags skräckens förlamning. Inte med glödande tänger kunde man fått en ärlig, direkt fråga ur pojken, och det fast förvaltarn aldrig sagt ett ont ord åt honom utan i stället slängt ut ett eller annat godmodigt skämt och flera gånger bjudit på gott från stan, vilket Peter då tafatt rev åt sig och försvann med som en strykrädd hund.

Gårdens drängar voro de enda, Peter på något sätt kunde komma till tals med i frågan. Lydande ett slags underhuggarinstinkt gick den blivande arvtagaren där och fiskade missnöje, antydningar, avslöjanden. Men det var inte mycket napp han fick. Det gällde ju att vara väldigt försiktig. Han vände och vred på frågorna, innan de kommo på hans läppar. I sin rädda överslughet började han så långt från saken, att han oftast inte alls hann fram. De som inte begärt bättre än att få säga ett sanningens ord om förvaltarn, begrepo inte vad det var frågan om. Och slughuvudena och de dåliga samvetena genomskådade honom på sitt vis och tänkte, det var bäst att ta sig till vara för den där smygande och blängande olyckan till pojke och inte tala något på överheten.

Nere i allékröken mötte Peter Stall-Anders, som körde hem ett lass råg från Hökarängen. Pojken klängde upp i rågen bredvid den gamle stallkarlen. Men han tänkte inte alls på, hur skönt det var att ligga så här mjukt bland de blåklintlysande banden och sakta gunga fram i halvskuggan från de gamla almarna. I dag var klådan värre än nånsin, och han blev riktigt djärv i mun:

— Hur mycket pengar får man för ett sånt här lass, Stall-Anders?

— Å, det är allt bra nog mycket pengar det. Och mer blev det, om inte allt ogräset vore.

— Vem är det, som tar hand om de där pengarna då?

— Kors det är ju förvaltarn det, vet jag.

— Ja men när dom nu ger honom dom där pengarna, hur kan han då veta, vad som är vårt och vad som är hanses eget, Stall-Anders?

— Jo, sir Peter, han för ju bok, förvaltarn.

— Ja men om nån skulle gå och skriva något fel i hanses böcker då?

— Nej, därför har han dom inlåsta, böckerna, kan han förstå.

— Ja, men om han skulle glömma skriva in nånting då?

Peter lät riktigt bönfallande, men Anders var omöjlig.

— Det är fäll det mesta görat, han har, te och skriva opp allting i böckerna, muttrade han med en sidoblick.

På det sättet var Peter med och körde in rågen. De voro framme vid logen och han hoppade av utan att ha blivit klokare än förut.

Det ringde till middag. Den gamla spruckna gonggongen klämtade likt en begravningsklocka.

I matsalen luktade det sluring, som var alla barnens fasa. Man slängde med stolarna, sparkade varann på benen och grälade, ty ingen ville sitta närmast fadern, vilken var otäck vid bordet. Det var alldeles som när kråkorna hackas på sin nattkvist, för att ingen vill sitta ytterst på grenen, ut mot kölden och tomheten. Till slut makades Tord dit som den minsta och svagaste. Frida slängde in soppan. Den var sämre än vanligt. Man hade väl inte tid med den för kräftkalasets skull. Peter kröp ihop och höll händerna för öronen för att inte höra faderns sörplande. Det luktade underligt från Tord, vilken inte rörde sin mat utan drog upp en smutsig näsduk full med ormägg, han hittat i gödselhögen. Stellan vaktade på fadern. När denne sörplat i sig soppan, vips var unge herrn där med sin fulla tallrik, vars innehåll lika hastigt försvann. Samma väg vandrade också Lauras portion. De båda hade alltid samma taktik. Men Peter och Hedvig gjorde sin plikt. Man fick "fattiga riddare" sedan. Gamla Kristin kom in. Det var just inte mycket kvar av henne numera. Hon satt mest i kammaren innanför köket och mumlade för sig själv över strumpstickorna. Men Tord rådde hon ändå på, så han fick sitta över med soppan. Han kunde sitta instängd med sin tallrik hur länge som helst utan att ge ett ljud ifrån sig. Han var ett underligt, tyst barn, Tord.

Halvmätt och olustig smög Peter ner i trädgården och tjuvåt av vad som fanns.

Så kom båten med Brundins främmande. Det var spannmålshandlande, grönsaksförsäljare och slaktare inifrån stan, idel grovhuggare som han gjorde affärer med. De satte sig strax till att röka och dricka punsch vid ett långt bord ute på terrassen. Det var ett hojtande av plumpa basar och ett dånande av skrattsalvor redan från begynnelsen, så där var tydligen en solid grund lagd för glädjen redan på någon stadskällare. Den blomstrande Frida, som inte var blyg trots sina sjutton år, kom oupphörligt svävande med nya fulla brickor och blev hjärtligen nupen, kittlad och kringklappad. Men mitt i alltsammans glänste Brundin i sin rutiga väst, och när man såg honom, så var det med högt lyftad armbåge och ett: *skål!* på läpparna.

Peter irrade dyster och obemärkt i utkanterna av denna festlighet. Han hängde uppe i sängkammarfönstret, han kröp i syrenhäcken. Till slut bet han sig fast uppe i den stora lönnen nedanför signalkanonerna på terrassen. Därifrån såg han de kulörta lyktorna tändas och de väldiga röda kräftfaten med sina bugande dillkronor bäras in, hälsade av vilda välkomsttjut. Och lyktorna svängde och ljusen i de stora trädgårdsstakarna inifrån byffén vacklade och flämtade som i ett rus och kastade ett irrande skimmer över servettknutar kring tjocka nackar, uppkavlade skjortärmar och led av samfällt höjda, blixtrande brännvinsglas.

Till råga på alltsammans såg Peter, hur Stellan och Laura, som hela tiden med munter och obesvärad nyfikenhet hoppat omkring bland de lustiga farbröderna, nu blevo framropade till förvaltarn och fingo var sin bastant kräftportion att äta vid bordet. Peter sög sig pustande fast vid sin hårda gren och umgicks med det tasslande och mumlande mörkret inne i den stora svarta trädkronan.

Nu reste sig en gubbe och tackade för maten. Han fumlade med sitt vinglas och pressade då och då ut ett ord, alldeles som om han hållit på att kvävas, innan det kom fram. Och hans skugga tumlade trasig och jättelik upp mot den lossnade rappningen på Selambshofs murar.

— Kalle Brundin! ropte han. Kalle Brundin! Samtliga här

närvarande! Förenar sig med mig! Och vad förenar vi oss om? Jo, att det här var en förbannat trevlig tillställning. Förbannat trevligt att se dig här ute på ditt gamla Selambshof! Tack Kalle Brundin! Ett fyrfaldigt leve för Kalle Brundin och hans Selambshof! Leve de, hipp, hipp, hurra!

Till svar reste sig Brundin och pekade med en flott gest nedåt ångbåtsbryggan. Och vips tumlade hela sällskapet dit ner, så det blev alldeles tomt vid bordet.

Huitsch! Pang! där gick den första raketen. Och så var det knastrande gräshoppor och dykare, som fräste och plurrade i vattnet, och solar, som spydde gnistor kring grindstolparna och blanka, klara romerska ljus och så raketer igen med stjärnor och smällar.

Peter hasade ner ur trädet. Detta var för mycket. Han kröp ihop som om han fått gnistregnet i ögonen. Vad var det som blänkte och smällde där uppe om inte Brundins övermod. Den förskräcklige Brundin fyllde hela himlen med sitt fräcka, hånfulla, jubilerande övermod.

Men mitt i krutröken kom det några dofter från bordet, och då slog det Peter, att samma Brundin just nu icke bevakade sina intressen uppe på terrassen. Strax var Peter där uppe. Rädd som en snattande hund kastade han i sig köttbitar, kakstycken och vinskvättar ur de halvtömda glasen. Han hann inte riktigt smaka på något och var nära att sätta ihjäl sig, men det gjorde ändå gott någonstans. Det var som om han fått stjäla tillbaka litet av sitt eget. Med något lättare hjärta sprang han undan i mörkret igen.

Fyrverkeriet var slut och gästerna tumlade åter upp till sina punschglas. Och se, det var som den sista resten av deras breda farbrorsvärdighet farit till väders med raketerna. Somliga föllo ner på stolarna, alldeles som om man slagit av benen på dem. Och somliga stodo och höllo varann om halsen och pustade, som de hållit på att drunkna i bara vänskap. Och andra grälade med röster, som ibland liksom foro upp och sprungo ifrån dem bland de rädda skuggorna i augustinattens stillhet. Men Brundin satt lugn och belåten mitt i bråket som fan på en hästmarknad och myste och plirade med cigarren i mungipan.

Då hörde Peter någon komma stultande ut på kökstrappan,

där han slagit sig ner. Det var gamla Kristin. Och hon lyfte sina darrande och knotiga armar som två förtorkade grenar i skenet från lyktorna, vilka togo eld och flammade upp den ena efter den andra. Och hon lät höra ett långt mummel av bannor och hot mot den ogudaktige förvaltarn och hans omänskliga anhang. Och när hon fick se Peter så brast hennes röst, som tycktes nött till bara tunnaste, blekaste tråden av allt världens bekymmer och elände och hon lade sin kalla, vissnade hand på hans huvud:

— Stackars dom barn som har förmyndare, nynnade hon. Det vet en väl, hur det går för dom. Aldrig sitter han som vuxen på Selambshof inte.

Därmed stultade gamla Kristin in igen. Men Peter kände den där handens vissna, darrande kyla genom hela sin kropp, ända ner i tårna kände han den.

Nu kom Frida inbärande en bricka med tomglas och förföljd av några pustande och hojtande figurer. Och de läto stora slantar försvinna i hennes förklädesfickor och i håret och in på hennes runda hals innanför bomullslivet. Men hon såg över deras axlar på Brundin, som stod borta vid sin knut och gjorde några hemlighetsfulla tecken.

Nu troppade hela suplaget av landvägen och ett rostigt mummel försvann nedåt allén.

Peter skulle lägga sig. Han tände inte lampan utan satt en stund och vägde på sängkanten och hörde Stellan snusa bredvid sig. Så smög han till fönstret igen.

Allt var mörkt och tyst. Endast ur en gardinspringa i förvaltarflygeln skar en smal ljuskil ut. Över det skumma huset flöt ängslans tjusning. Hur Peter stirrade, tyckte han sig se en skugga glida över gården och försvinna in under linden vid Brundins förstukvist. Peter smög tyst utför trapporna igen. Det hade mulnat och blivit underligt kvavt. Och det susade och tasslade i mörkret. Peter klev i gräskanten för att gruset inte skulle knastra. Inne i den söta lukten under linden stötte han plötsligt ihop med något mjukt och hörde ett svagt, förskräckt rop.

Det var Hedvig, hans syster. Han hade inte sett till henne på hela kvällen. Han nöp henne i armen:

— Vad gör du här, jänta?

Hedvig andades häftigt. Genom mörkret kunde han liksom känna, hur blek hon var.

— Frida! undslapp det henne i en viskning. Och hon pekade på en ruta, som stod öppen utanför den neddragna gardinen.

— Där, där!

Peter tog henne om livet för att komma förbi henne på den smala gräskanten. Hon skälvde och det var som en kall hetta av skam och nyfikenhet och avsky kring henne.

— In med dig jänta! mumlade han hårt.

Hon röck till som för ett rapp och sprang in.

Men Peter klev ljudlöst fram till det öppna fönstret. Det lyste där inne och han hörde stolskrap, fnissning och mummel. Men att se något var omöjligt. Då stack han in en blyertspenna och lättade försiktigt på gardinkanten.

Mellan ett skrin i fönstret och en gul skåpkant skymtade han över sänggaveln där inne några slingor av brunt hår och en stor mörk hand, som trycktes mot något mjukt, vitt...

Peter ville lyfta gardinen högre, men då föll en flaska i fönstret omkull och en arm sträcktes ut och släckte lampan.

Han sprang som om han haft eld i ryggen...

Nu låg han raklång utsträckt i sängen och stirrade upp i mörkret. Han låg alldeles stilla likt en insekt, som är rädd och spelar död.

Tänk, Frida! Deras Frida, som kom in med hans skor och kläder på morgnarna!

Peter hade väl tidigare sneglat åt flickan och känt en viss oro i hennes närhet, en oro som mest yttrade sig i fnitter och ohövlighet. Men inte för allt i världen skulle han vågat ta i henne.

Brundin han vågade, han. För honom var ingenting farligt och förbjudet. Han gjorde allt vad han ville, han.

Just av Peters egen hjälplöshet växte Brundin till ett vidunder av makt och fräckhet.

Mörkret myllrade och ångade kring den stackars pojken. Nu kände han henne plötsligt, flickan där nere, han kände henne i sina inälvor i själva märgen i sina ben. Men icke henne ensam, det var det otäcka. Mannen där nere, hans buse, hans fruktan, var också med. Det var en sällsam blandning av blyg-

sel, brånad, rädsla, maktlöshet, ensamhetskänsla och grämelse. Det var livets källsprång kluvet och smutsat från begynnelsen. Till och med pubertetens första drömmar fläckades av sniken ängslan, av fegt och avundsjukt hat.

Allt som Peter blev tröttare, var det som om den där kylan från gamla Kristins vissna hand på hans huvud åter spritt sig genom hans kropp. Och Frida upplöste sig och försvann. Men Brundin blev kvar. Han förföljde Peter ända djupt in i nattens sömn.

Det var sömnen i en belägrad borg, där man alltid hör skotten, vilka bit för bit rasera de murar, som skydda en mot undergången.

Ja, detta var historien om Peter gårdvaren.

Vi skola inte glömma att denna tunna och ängsliga figur var kärnan i den kommande grova och brutala Peter Basen.

Fruktan

Frida stack in ett ivrigt och nyfiket huvud i flickornas rum:

— Ja men en sån dag som i dag skulle väl fröken Hedvig låta mig bädda opp!

Hedvig stod lutad över sin smala säng med det svarta håret fullt av papiljotter. Hon var snart femton nu, Hedvig. Brösten rundade sig redan innanför livstycket och läpparna voro mycket röda, nästan hudlösa i det långa, bleka ansiktet.

— Nej, sade hon häftigt. Kristin ska komma opp!

Sedan en tid tillbaka bäddade Hedvig sin säng själv. Hon kunde inte uthärda att Frida kom vid något som var hennes. Det var som om hon ryggat för kallt drag och börjat hacka tänder, bara den fylliga och skrattande flickslarvan kom i närheten av henne. Men jungfrun betalade inte med samma mynt. Hon hade ingen stursk nacke, den goda Frida. Med en blandning av godmodighet och sjukt samvete ökade hon blott sin inställsamhet:

— Kristin. Jo för all del.

Smågnolande som vanligt försvann hon utför trappan.

Laura gäspade, gjorde en latsträckning och skakade sitt blonda huvud. Ur all lättjan lyste ett par illmariga ögon. Hon var inte ett spår lik den äldre systern.

— Du är allt bra fånig, Hedvig, sade hon och hoppade ur sängen.

Nu kom Kristin pustande och muttrande i trappan. Hennes gamla svarta klänning hade inte krympt med henne utan tycktes nästan tom, när hon sjönk ned på sängkanten. Det darrade och ryckte i hennes händer, som om de somnat i knät och drömde om strumpstickorna.

— Nå, Hedvig, kan hon sina stycken nu, så vi inte får skämmas för'na?

Laura hoppade fram spritt naken med tvållödder om halsen:

— Kan? Det rinner ju ur henne!

Gumman hade inget leende för den friska, knubbiga barnakroppen.

— Har hon ingen levande skam i sig, unge! Tala så om Guds ord! Och inte blir hon färdig i tid heller!

Hedvig hade kammat håret och Kristin hjälpte henne på med den vita, halvlånga klänningen, som hängde över stolskarmen. Hon knäppte långsamt och fumligt i ryggen och ordnade vecken med knotiga darrande fingrar.

— Rakt som att klä en liten brud, muttrade hon. Och sanna mina ord, det är den bäste brudgummen hon möter i dag...

Men bakom Kristins rygg smög sig Hedvig till en blick i spegeln. Det var med en skygg och osäker blick, hon mötte sin bild. Där fanns inte en gnista frisk och naturlig glädje.

Nu var det frukost. De andra barnen sutto redan nödtorftigt uppklädda kring bordet. Men Hedvig var omöjlig att få dit ner. Hon bet sig fast i det lilla flickrummet och Kristin fick till slut bära in en gröttallrik åt henne. Laura kom också snart springande tillbaka dit upp. En ny klänning var en ny klänning. Och det här var ju liksom början till de långa kjolarna och det uppsatta håret. Och tänk om man kanske rent av fick se Hedvig grina...

Nu knastrade en vagn nere på sandplanen. Hedvig for upp. Det var bara farbror Hermansson. Jo, han skulle förstås med. Hon sjönk ner på stolen igen. Laura såg på henne girigt, storögt och spann som en katt.

— *Han* ska också med, sade hon plötsligt med en liten hal stämma. Jag hörde, han sa till om dogcarten.

Hedvig vitnade litet, alldeles som knogarna, när man knyter handen:

— Vilken han?

— Farbror Brundin, förstås!

I Hedvigs ansikte kom ett ängsligt, förbitet trots, som gjorde det nästan gammalt. Alla gick ju omkring och letade efter ett tillfälle att peka ut henne, alla...

— Vad har den där med att göra! for hon ut. Han kan gärna stanna bland dräng arna!

Därmed knuffade hon ut Laura och låste dörrn.

Men sen smög hon fram till fönstret och stod på lur bakom gardinen.

Nu kom förvaltar Brundin själv uppkörande med sin lilla dogcart. Han hade tulubb, cylinder i nacken och röda doggskinnshandskar.

Hedvig slukade honom med ögonen. Alldeles som en pojke, som stjäl sig till första glaset med starkt men blir rädd, när det bränner i halsen. Nu såg hon Peter. Han stod litet avsides med sina grova, röda händer hängande ur de korta rockärmarna. Han gjorde en ful grimas efter förvaltarn. Så tittade han förstulet uppåt flickornas rum. Hedvig sprang bort från fönstret, satte sig i en vrå och plockade med sin näsduk. Hon hade ett uttryck, som om hon blivit slagen ...

Nu ropade man på henne. Nu *måste* hon dit ner. Gud om det bara vore över, tänkte hon. Stelt och osäkert, som om hon varit rädd att tappa balansen, hälsade hon på farbror Hermansson. Men Brundins leende och framsträckta hand sköt hon förbi, som om någon ryckt i en osynlig tråd, och störtade ut i droskan, där hon kröp in i ett hörn. Med sin blekhet och sina hopknipna ögon liknade hon ett underligt skymningsväsen, som tvingats ut i den obarmhärtiga vårsolen.

Gamla Kristin fick komma efter henne med kappa och hatt. Så var droskan fullastad och så bar det av. I solen ute på plan var det ännu förledande varmt. Syrenerna i häcken hade stora gröna knoppar och rabatternas våta mylla ångade kring lökarna. Men i allén kom det redan kölddrag från smutsiga drivor i dikena. Och skymde bara ett strömoln för solen, strax var vintern där igen. En falsk och pressande vårdag i den farliga stilen, en dag då den stadgade och kloke såsom t.ex. farbror Hermansson gärna behåller vinterpälsen på.

Det var ett gott stycke till kyrkan. Den låg vid ett vägkors i kanten av en slätt, som var rutad i svart, brunt och ärggrönt av träda, fjolårsvall och rågbrodd. Bakom den reste sig en mager backe strödd med enar, som liknade mörka, stelnade lågor. Det var en uråldrig, tornlös kyrka. Med sitt höga, svarta tak, sina grova murar av otuktad sten liknade den både

en fästning, en lada och en källare. Källarluft slog också emot en inne under valven, där vinterkölden ännu satt kvar trots den stora, rostiga plåtkaminen.

Med barnskaran i hälarna klämde farbror Hermansson in sig i den höga, trånga kyrkbänken. Han gjorde det med jämnmod, eftersom kyrkbänken var den respektablaste platsen just då. Brundin däremot tycktes strax känna pliktens hårda träsmak.

Men Hedvig hon smög fram och satte sig bland de andra läsflickorna strax under predikstolen.

Prästen var en gammal knotig och skäggig man med ett ansikte av gråsten och renlav. Denne Vår Herres skolmästare började förhöret med en torr och hård stämma, som om det gällt de fyra räknesätten och inte det gudomligas anammelse. Inför denna karga man i denna karga gamla kyrka föreföll evangeliet som en lös extravagans, medan det enda säkra var straffet, det stora straffet. Det var underligt att höra de unga flickrösterna svara på hans döda röst, som utan en gnista av värme stavade på domens långa protokoll. Det var som om Döden suttit på en sten och blåst skalan i en torr knota, medan det rädda ekot svarade från livets gröna stränder. Där fanns alla grader av fruktan från det snabba andlösa rabblandet, som med en snedblick liksom löper undan för piskan, och ner till den låga, darrande sucken, som dör i en snyftning. Men den som haft öron att höra skulle ändock ryckt till för Hedvigs röst. Hon kunde sina stycken och svävade inte på målet. Men det var något så onaturligt spänt och ångestvaket i stämman. Där fanns fruktans hela grymma brådmognad.

Hurudan var nu den gud, som Hedvig fruktade och som hon i dag skulle anamma vid altarringen? Låtom oss betrakta hans tillblivelse och historia, som går mycket längre tillbaka än till första mötet med prästen. Han var från början en gud från kökskammaren och han hade tagit arv efter Hedvigs första skräck, Fula gubben.

Vi komma aldrig ifrån våra första erfarenheter. De binda oss med djupa, sega rottågor, som vår tanke aldrig förmår att draga upp i ljuset.

Där stod gamla Kristin sträng och olycksbådande över den

ertappade lilla sockertjuven: — Om inte Hedvig låter bli sockerskrinet, så kommer Fula gubben och tar henne.

Dessa båda ting blevo från början förknippade med varandra och förstärkte varandras makt genom en fatal växelverkan. Ju räddare hon blev för Fula gubben, dess mer tänkte hon på sockerskrinet, och ju mer hon tänkte på sockerskrinet, dess räddare blev hon för Fula gubben. Till slut överskyggade denne hela hennes värld. Han fanns i mörka gluggen under kökstrappan, i Kristins tjocka svarta bok, i den slagrörde, slött vegeterande faderns döda ögon, i farfaderns hökansikte där inne över gröna soffan. Ju mer det mörknade, dess farligare blev Fula gubben. Hon åt långsamt, långsamt sin kvällsvard för att uppskjuta det oundvikliga. Ensam och tyst i sin fruktan satt hon bland syskonen, som stojade och revos kring henne. Så föstes man i säng: — Snälla Kristin, dra inte ner gardin! Snälla Kristin, får lampan brinna litet!

Nej, det hjälpte inte. Och förgäves drog man täcket över huvudet. Fula gubben fanns där ändå som det svartaste i det svarta. Och han kom tassande i hennes drömmar och trevade med sina skugghänder om det lilla darrande hjärtat, så att hon ofta väckte sig själv med höga skrik mitt i natten.

I sin fruktan slöt sig Hedvig allt tätare till gamla Kristin, som visste besked om allt det farliga. Och så kom det sig att Gud tog arv efter Fula gubben.

Fatal var denna de långa skymningstimmarnas förtrolighet med en gammal trött och utpinad stämma, som icke hade förstånd att skona späda öron för något. I vardagslag var Kristins gud en småsnål och gnatig kökskammargud, som mest hade att bestraffa pigornas lättja och snatteri. Men han hade också sina stora och mörka stunder, då han steg fram ur sitt förflutna från ett småländskt soldattorp mitt i svarta tiomilaskogen, där han haft både mordbrännare och mandråpare och en hel del trolltyg och oknytt att klämma efter. Kristins röst, när hon satt där om söndagskvällarna och läste högt ur Gamla testamentet, kunde få något grymt vojande, något undergivet hotande, som smittade Hedvig med folkdjupets hela bävan ur fjärran, skumma sekler.

Hedvig blev mörkrädd för Gud.

Inte ens skolan, när den började med sitt likgiltiga mekaniska plugg och kamratskapets neutraliserande verkningar, förmådde att ta livet av hennes fruktan. Mitt i klassens stoj satt hon där ensam med det stora och farliga. Innan hon kunde läsa rent, stavade hon med girigt allvar genom berättelsen om syndafallet och tio Guds bud. Det var särskilt sjätte budet, som gjorde ett djupt intryck på henne. Här fanns det obekantas skräckfulla tjusning. Småningom började hon läsa i bibeln på egen hand. Där var mycket att grubbla över, mycket som sysselsatte hennes fruktan, vilken nu började få en egendomlig tillsats. Hon kunde sitta i timtal och ruva över uttryck som omskärelsen, kvinnans blodgång, så öppnade sig hennes knä och hon födde en son. Hon stirrade på rader, där det taltes om boleriets synd, om den stora babyloniska skökan, om Absalons bedrifter på hustaket med kung Davids frillor.

Mörkret kring Hedvigs Gud började bli kvavt. Just hans för tidiga hot framkallade den synd, han ville avvända. Hon grubblade över det onda, tills det slutligen började röra sig i hennes blod. Den ständigt vakna fruktan blev till en nyfiken, skamset smygande och fult skelande brådmognad. Det var inte något så vitt och oskyldigt som socker, Hedvig snattade numera. Nej, i det förbjudna skrinet låg nu maskstungen, halvskämd fallfrukt från kunskapens träd på gott och ont. Men där rådde alltjämt samma fatala stegrande växelverkan som mellan sockret och Fula gubben.

Snart fick Hedvigs nyfikenhet något annat än den gamla råttätna familjebibelns skuggestalter att grunda över och spionera på. Det var förvaltarn och Frida.

Den där kvava sommarnatten, då Peter kom på henne kikande genom gardinspringan i Brundins fönster, var en ödesdiger natt i hennes liv. Förvaltarflygelns hemlighet var hennes största och farligaste snatteri hitintills. Het, isad, lockad, äcklad, skrämd, avslöjad smög hon i sin säng. Hennes själ var våldförd. Natt och dag stod den där synen för henne. Hon var rädd för Peter, kväljde sig åt Frida och kunde inte få mannen där nere ur sina tankar. Det var som en besatthet. Hon undvek honom, hälsade knappt på honom, kunde inte för allt i världen se honom i ögonen. Men i smyg stal hon

sig till att sluka honom med ögonen. Hans fräcka, syndiga säkerhet hade något outgrundligt lockande för henne. Hon ertappade sig oupphörligt i syndarens spår och flydde rädd och skamsen till sin Gud. Men därför att hon skapat Gud av sin fruktan, hade han ingen barmhärtighet och kunde inte hjälpa henne. Flickförälskelsen kunde ha blivit vägen ut i det fria, om den inte varit av en så lytt och sällsam art. Nu stängde den henne bara allt värre inom sig själv.

Ja, sådan var den Hedvig, som nu låg på knä framme vid altarringen och undfick brödet och vinet ur den gamle prästens hand. I sitt eget drömlivs skugga hade hon växt upp som ett av de långa vita skott, växterna skjuta i djupets mörker. Icke ett enda fattigt blad av sitt väsen hade hon lyckats smyga ut i det levande och susande myllret i världens klara sol. Men bakom henne i kyrkbänken satt den gentile agronomen Brundin med små oförskämda löjtnantsmustascher och anade inte alls, att han var en förskräcklig Behemot, som betade sjuka vattenskott i en stackars liten kvinnosjäl...

Nattvardsgången var över. Flickorna reste sig med förgråtna ansikten och gingo sakta, tveksamt utåt kyrkogången. Hedvig kom där blek och tårlös.

Ute började plötsligt snön yra, våt, isande majsnö. Hedvig var gripande att se, där hon stod bland de tunnklädda, huttrande barnen, som långsamt och tafatt togo farväl av varandra, en flock fjärilar, som kommit för tidigt ur puppan och icke hade några blommor att vila på. Flickan från Selambshof var bättre klädd än de fattiga bondtöserna. Och vackrast av dem alla var hon. Men hon såg övergivnare och frusnare ut än den stackars ensamma snödroppen, som skälvde bland flingorna på fattiggraven bakom henne.

Farbror Hermansson hade något att prata med kyrkoherden om. Brundin kom fram till Hedvig och gjorde sin komplimang:

— Jaha, det gick ju som smort det där. Nu är Hedvig stora damen, så nu får man väl säga fröken... Men ska vi låta det snöa längre på vita hatten...

Han förde henne till droskan, som väntade med suffletten uppfälld, hjälpte henne upp och knäppte fast fotsacken. Hed-

vig drog sig undan som det bränts, när han kom åt henne. Men när han gått skakade hon och hackade tänder i vagnshörnet. Ska han köra före eller efter oss, tänkte hon. Kör han före oss, kan jag sitta och titta på honom hela tiden. Men när förmyndaren äntligen kom och man kuskade i väg med Brundin i täten, så envisades hon ändå att stirra på ett hål i fotsacken, därför att hon var rädd för Gud.

Både farbror Hermansson och Brundin skulle stanna till middag. Ett dystert snöljus föll in i matsalen och brasan brann som mitt i vintern. Hedvig satt tyst och styv på hedersplatsen och smakade knappt maten. Nu drog förmyndaren högtidligen fram en present ur bröstfickan. Det var ett litet silverur med Hedvigs monogram. Han höll ett kort förmaningstal i anslutning till gåvan, hoppades att Hedvig skulle lära sig ta lika väl reda på tiden, som han fått göra, när han var ung, och slutade rent av med en liten vers:

Måtte denna klocka picka
för en rar och flitig flicka...

Hedvig satt och skruvade på stolen med nedslagna ögon, som om hon fått en skrapa. Det var med knapp nöd, hon förmådde resa sig och tacka med en stel nigning.

Nu var det Brundins tur att gå i fickan. Han tog fram ett rött etui, knäppte upp locket med en smäll och överräckte ridderligt bugande en smal guldbrosch:

— Jaha, fröken Hedvig, jag tar mig också friheten att komma med en liten enkel present. Var så god, fröken Hedvig, stämplad vara.

Hedvig blev vit. Glaset skallrade mot tallrikskanten, då hon ställde ner det. Hennes svarta ögon sögo sig vidgade av skräck fast vid en fläck på väggen mitt emot. Hon famlade som en blind, när hon skulle sträcka ut handen efter etuiet. Men hon hejdade sig på halva vägen. Hon hade plötsligt fått syn på Frida, som glömsk av serveringen, med en portvinsbutelj i ena handen och en servett i den andra böjde sig fram över Brundins axel och lystet stirrade på den blänkande dyrgripen. Hedvigs röst skar plötsligt onaturligt spänd genom tystnaden:

— Nej, jag vill inte ha broschen... Ge den åt... åt Frida i stället...

Varpå hon slog händerna för ansiktet och sprang upp för trappan och kastade sig på sin säng.

Ingen sade något kring bordet. Frida fnittrade till. Så stod hon där blodröd i synen och trampade en stund, innan hon kom sig för att loma ut. Brundin mumlade något, som lät likt en svordom, och satt sen tyst och fingrade med en halvt generad, halvt självbelåten min på sina små ljusa mustascher. Peter riktigt krympte av spänning. Nu får Brundin sparken, tänkte han och kände hur det löpte ljuvligt kallt utefter benen. Men farbror Hermansson hade stelnat med skeden halvvägs mellan tallriken och munnen och såg högst konsternerad ut. Äntligt kom Lauras röst och bröt förtrollningen:

— Hedvig är fånig, sade hon och hoppade på stolen. Hon hade något knep att kunna sitta och hoppa, Laura.

Så där, nu förstör hon alltsammans, tänkte Peter och gav henne ett nyp under bordet. Och mycket riktigt, farbror Hermansson högg inte Brundin i kragen och sparkade ut honom. I stället reste han sig långsamt och värdigt och tog etuiet med broschen:

— Jag skall lära den ouppfostrade flickan att ta emot en välmenad present, sade han med en min, som lovade full upprättelse åt Brundin. Varpå han tågade upp till Hedvig.

Han fann henne raklång på bädden i den vita klänningen, som liknade en svepning. Hon låg där tårlös och stirrade i taket.

— Nu sätter Hedvig broschen i sin klänning och går ner och tackar vackert, sade han.

En rysning genomfor henne och hon fick gåsskinn på de magra armarna.

— Låt mig vara, låt mig vara, tiggde hon.

— Hedvig tar genast broschen på sig!

— Nej, det... det är syndigt, framstammade hon och vände sig inåt väggen.

Då ansåg sig farbror Hermansson inte böra envisas längre. Han lät etuiet ligga kvar på nattduksbordet och gick åter dit ner.

— Det stackars barnet har haft en stor allvarsdag, yttrade

han till förvaltarn. Hon förefaller egendomligt upprörd. Jag ansåg mig böra låta det anstå med hennes ursäkt.

Varpå han återgick till sin tårta.

Men där uppe låg Hedvig med det röda etuiet på sitt bröst. Plötsligt rev hon fram broschen och stack sig med dess nål djupt i vänstra handen. Varefter hon sög i sig droppe efter droppe av det sakta framsipprande blodet.

De båda ljushuvudena

Selambshofs terrass pryddes av fyra små skeppskanoner på lavetter av murket ekträ. De voro förnaglade med barr och kvistar, och det var mycket länge sedan där sköts ett namnsdagsskott med dem. På en av kanonerna satt nu Laura gränsle. Hon svängde lättjefullt med benen och fångade lönnblom i sin hatt. Ja, ty det var en vacker dag i början av juni och för varje vindfläkt regnade det guldgrön lönnblom över de gamla kanonerna och de blanka pussarna efter nattens regn.

Ibland såg det rent av ut, som om idyllen kunde trivas även under Selambshofs falska gotik.

Solen värmde lent i det blonda fjunet i Lauras nacke. Hon höll sig här bakom flygeln, för hon hade satt upp håret i dag, fast bara på skämt förstås. Hon tyckte det var livat att se, vad Herman skulle göra för min. Han kom väl snart där nere i allén.

Annars var det bra tomt på Selambshof den här sommaren. Peter låg inne med mässlingen. Och inte hade man Hedvig att gräla med längre. Hon var bortskickad till en gammal tant i Sala. Hon hade mest bara suttit i ett hörn och tjurat sen den där gången, då hon var så fånig mot Brundin. Det var omöjligt att få ner henne på gårdsplanen, så rädd var hon för förvaltarflygeln. Och när så till råga på eländet gamla Kristin dog, då blev hon så svår, att farbror Hermansson måste skicka bort henne.

Inte för att Laura begrep saken. Men det liksom kittlade en att tänka på den där historien, när man satt så här i ensamheten och såg lövskuggorna hoppa och dansa och ta fatt varandra nere i sanden. Och så var Laura plötsligt framme vid Herman igen. Varför var han egentligen så angelägen att vara ensam med henne på sista tiden? Han var inte lik sig, Herman, nej, det var något konstigt med honom.

Se, där kom han redan nere i allén!

Ja, där kom Herman Hermansson och han hade gymnasist-

mössan i nacken och svängde med en käpp och sökte se alldeles särskilt obesvärad och likgiltig ut. Men det gick inte, ty i hemlighet tittade han ängsligt åt alla sidor och själva visslingen lät på något sätt skamsen och bedjande och ödmjuk.

Laura kände en munter sprittning av maktkänsla i sitt lilla kvinnohjärta och fick en glad och syndig lust att leka en smula med farbror Hermanssons långa fina Herman. Så hon skyndade sig att springa in i köket, innan han fått syn på henne.

Där satt fröken Isaksson, nya hushållerskan. Och hon var lång och blek och mager och hade kaffekvarnen i ena handen och höll en tjock följetongsroman i den andra. Och så malde hon och läste och nickade sorgmodigt för sig själv.

Laura spejade i fönstret.

— Får de varandra? fnittrade hon.

— Jag vill inte slå upp i slutet, suckade Isaksson, men det är en sorglig bok, så de dör nog båda två.

Nu var Herman framme på terrassen. Han stod där och sneglade omkring sig och såg mäkta skyldig ut. Laura njöt och gjorde sig ingen brådska. Hon hade en obestämd känsla av överlägsenhet både gent emot Herman och stackars magra Isaksson. Till slut behagade hon ändå att med den likgiltigaste och mest uttråkade drottningmin träda ut på trappan.

Herman for upp som om det kommenderats: giv akt! Han vågade visst inte säga någonting om att Laura satt upp håret. Det gjorde honom bara skyggare och osäkrare.

— Kommer du med ner och metar ett litet slag, Laura?

— Isch, meta!

— A, bara ett litet tag!

— Tja... om Stellan följer med.

Alltid skulle Stellan vara med. Herman fick själv motvilligt gå och övertala unga herrn, som låg i en trasig hängmatta nere i parken och tittade på sina tår. Först efter mycket parlamenterande makade sig denne ur mattan.

Så hoppade där äntligen tre flöten nere på det grönskimrande, halvklara junivattnet, som kan se så varmt och inbjudande ut uppifrån bryggan, men som är så isande kallt för den som vågar sig i.

Stellan fick först napp.

— Äsch, sån fisk! Också något att smeta ner sig för!

Han var vid dåligt humör. Han förargade sig åt Herman, som fann ett nöje i att sitta och maska på åt den där tjocka Laura.

Nu var det Hermans tur. Hans flöte dök djupt utan att han märkte något, så upptagen var han med Laura. Och när han äntligen vaknade, röck han till så häftigt, att mörten lossnade och kroken kom i Lauras hatt. Och Laura grälade och Stellan ryckte på axlarna:

— Var du hes i går, Herman? sade han med kall och gäckande röst.

Detta var en formel av förkrossande verkan. En gång när Herman fått ovett, för han inte kunde sin historieläxa, hade han rest sig upp och sagt: — Snälla magistern, jag var så hes i går, så jag kunde inte läsa på! Sen dess fick han ständigt höra det fatala: Var du hes i går, Herman? Och för var gång skrattade Laura lika hjärtligt. Å, det var en källa till outsägliga lidanden för en stolt och ridderlig natur. Herman sökte uppehålla ett sken av munter likgiltighet och skratta med de grymma. Men det var ett stackars lamt och misslyckat skratt.

De voro redan utledsna på metandet och hoppade nu på stenar och alrötter längs stranden. Årsvassen började just komma upp mellan gula fjolårsrör, jungfrusländorna foro som blåa silkesändar för draget och svartgröna skalbaggar sinnlade upp och ned som små nystan av bara kraft. Dagen var alltför varm och vacker. Man kunde ingenting komma sig för med utan bara gaddades och grälade. Nu var man ute bland korna på Hökarängen. Herman fick se en stare, som sprang mellan bakbenen på skällkon och oupphörligt flaxade upp och högg sig en fluga på juvret:

— Titta på staren, Laura! ropte han stolt över sin intressanta iakttagelse. Titta på staren! Han är vän med kon!

— Det var väl ingenting mot i Egypten, snäste Stellan av. Där kommer fåglarna och petar tänderna på krokodilerna. Och dom håller gapet alldeles stilla. Men det har du förstås inte reda på.

Nej, det hade Herman inte reda på. Så då hade han väl varit hes igen...

Nu fick Laura en idé. Hon drog brodern litet avsides:

— Hör du Stellan, ska vi lura Herman upp i eken?

Det var en väldig ek, som växte på en grön kulle vid vägkanten, just där allén tog slut.

— Kör för det då!

De satte sig på en sten i skuggan. Stellan kastade en kännarblick upp i höjden.

— Hör du Herman, det där är ett väldigt svårt träd.

— Å, inte så vidare. Vore det inte så varmt så...

— Ja, första biten är lätt, det ser jag med. Men ser du där, längre uppe, där är det ett stort stycke utan grenar.

— Strunt, man kan svänga sig opp. Vore det inte så varmt så...

— Å, skryta kan du nog, men törs gör du inte, hånade Laura.

— Törs jag inte!

— Nej, du törs inte!

Herman for upp röd i synen och kastade av sig rocken. Äntligen en chans att framstå i fördelaktig dager, att blända den grymma med en ridderlig bragd.

— Jag ska visa er att jag törs! ropte han.

Och så började han klättra. Det var verkligen ett svårt träd. Fingrarna blödde redan och ritsch! där rev han upp ena skjortärmen. Ett tag höll han rent av på att ramla ner. Kallsvetten slog ut på pannan och hjärtat dunkade. Men han bet ihop tänderna och arbetade sig vidare uppåt. *Hon* stod ju där nere och beundrade honom.

Nu var han uppe i själva den vajande toppen. Han böjde flämtande undan en gren för att bli sedd och njuta sin triumf.

Men stenen var tom. Ingen syntes till.

— Laura! ropte han. Laura, ser du att jag inte var rädd!

Intet svar. Grönt och tomt och tyst på marken. Ensam, övergiven, nersmord av våt bark, satt Herman där uppe i den susande, böljande lövmassan. Händerna värkte och han hade otäcka känningar i magen. Och helst skulle han velat kasta sig ner och bryta nacken av sig för att straffa en hård och känslolös värld.

Han motstod emellertid denna frestelse, klev ner med rätt mycken försiktighet, tog sin rock och gick hem för att plugga

på sommarens långa bakläxor. Det syntes till och med på hans nacke och rygg, att han var djupt kränkt och blott hade plikten att leva för.

Men Laura klev fram bakom alléträdet, där hon stått gömd med Stellan. Och hon log och dansade och hennes röst svingade klar och gäckande ut i den blida sommardagen:

— Var du hes i går, Herman? Var du hes i går?

Herman vände sig inte om. Han blev bara ännu rakare i ryggen och tog ännu längre steg. Och så försvann han bakom pilarna vid tvättstugan.

*

Nästa dag satt Laura åter gränsle på kanonen och fångade lönnblom i sin hatt och tittade då och då nedåt allén, färdig att begynna den glada leken på nytt.

Men det blev ingenting av. Herman kom inte. Det började redan dra sig åt middag och Herman kom inte. Jaså, han tjurar, tänkte Laura. Ja, så får han väl tjura då. Och med en knyck på nacken hoppade hon in till magra Isaksson och lånade sig en tjock följetongsroman.

Men Stellan låg i hängmattan som en fisk i ett nät och gäspade och blev allt dåsigare och argare. Till slut krängde han sig ändock ur, fick upp grinden med en spark utan att ta händerna ur byxfickorna och gled ner på klappbryggan, där Selambshofs gamla ruttna roddbåt låg i hopplöst marvatten och inte ville bli tät.

En sån inrättning, hela Selambshof! En sån gammal tråkig, ruskig, omöjlig inrättning!

Och just nu kom extrabåten med flyttningen till Stonehill. Han såg lille Percy i vita sjömansbyxor gå över bryggan.

Stonehill låg på andra stranden, mitt emot Selambshof. Det var ett väldigt fint ställe med en stor spegelkula och vita gipsgubbar och kulörta rutor kring verandorna, som herrskapsvillor hade på den tiden. Och där fanns tempel och orangeri med persikor och druvor, för Percys mamma var väldigt rik. Hans pappa hade förtjänt alltsammans genom att smuggla, när det var krig i Amerika. Men nu var han död.

Stellan sparkade arg på det, som fanns över vattnet av den

gamla roddbåten. Hur skulle han nu komma över till Stonehill?

Det var i fjol han gjort Porslinets bekantskap. Han kallade Percy Hill för Porslinet, för att han var så skör och fin. Den sommaren hade han också haft åtskilligt skoj på sjön med Manne von Strelert på Kolsnäs. Manne ville aldrig vara hemma, för där fanns informatorn. Det tyckte Stellan förstås var synd. Ingenting gillade han så som hästarna på Kolsnäs. Men när Manne var omöjlig så. Och sjöväsendet fick också ett särskilt behag, när de märkte den vitklädda pojken på Stonehill, som smög bakom rosenhäcken och det höga, fina staketet och tittade så stort på dem. För att äckla honom fingo de en vana att hålla till just under Stonehills brygga.

En dag ropte Manne:

— Kom med ut på sjön, vet jag!

— Får inte.

— Kom ut på bryggan åtminstone!

— Mamma är rädd, jag ska ramla i.

— Vad har du då sjömanskläder för?

Det kunde pojken inte svara på. Han var rosornas fånge. Han var en stackars liten sjöman till lands. De båda solbrynta sjögastarna hånade honom obarmhärtigt:

— Du är ett djäkla kräk! ropte Manne. Jag har ridit benet av en häst och klått informatorn. Du är ett djäkla kräk!

Då klev den vita gossen ut på bryggan. Han lät inte alls ond.

— Jag heter Percy, sade han stillsamt med ett litet blekt smil. Jag är inte något kräk.

Och så klev han i Stellans båt.

— Nu ska vi se, vem som kan stänka värst på den andre! ropte Manne och Percy var strax alldeles genomvåt.

— Nu får du smörj, när du kommer hem!

Percys ansikte fick ett drag av lillgammalt bekymmer:

— Nej, men jag får gå och lägga mig. Och så kommer doktorn förstås.

På den punkten stod bekantskapen, då Stellan plötsligt höll in Mannes övermod och ändrade signaler. Han hade kommit att tänka på allt det fina, som skymtade innanför Stonehills staket:

— Ta av dig blusen och bred ut den på toften, så torkar den strax, sade han.

Percy lydde. Stellan fortsatte efter en funderare:

— Jaså, du får aldrig smörj.

— Nej då, sade Percy med något, som nästan liknade en suck.

— Blir du utan middag då?

— Utan middag? utbrast Percy förvånad. Dom proppar maten i mig.

Det var något i allt detta, som tilltalade Stellan:

— Då får du kanske äta så mycket du vill i orangeriet, mumlade han nästan blygt.

— Ja visst, svarte Percy likgiltigt.

— Får jag följa med dig dit en gång?

— Ja, ni kan ju komma i morgon båda två. Så ska vi ha saft och vatten och kakor och gå i orangeriet.

På så sätt hade Stellan kommit innanför Stonehills höga, vita staket. Redan från början sökte han att visa något av Porslinets förnäma likgiltighet för godsakerna. Utom förstås då han trodde sig obemärkt, då stoppade han i sig så mycket han kunde. Man kan lära sig världsklokhet och fina seder, men man är ändå inte mer än människa...

Ja, allt det där var i fjol det. Nu var man avstängd från hela härligheten, bara för det gamla ruttna båtskrällets skull. Trädgårdsmästarns tjäriga ökstock skämdes han att komma med.

Stellan var redan på väg från klappbryggan, där vattnet blinkade och smackade så försmädligt mot de sura plankorna. Då slog det honom som en blixt, att på Ekbacken hade farbror Hermansson en liten finfin båt, som varje söndag ståtade med vimpel i stäven och flagga i aktern. Tusan, vad jag var dum i går! tänkte han. Tusan, vad jag var dum! Och hans ansikte återtog plötsligt sitt vanliga uttryck av sval, ljus försmädlighet.

Stellan sneddade försiktigt genom parken för att inte bli sedd och få Laura i hälarna. Från allékröken hade man god utsikt över Ekbacken. Och han stannade ett ögonblick liksom slagen av synen. Sannerligen var det inte, som om han såg Ekbacken för första gången.

Det hade kommit ett drag av häpnadsväckande klokhet i Stellans ansikte, när han klev in genom röda plankporten. Hans tankar gingo redan långt, mycket längre än till farbror Hermanssons lilla fina båt.

"Ekbackens såg och varv" var en gammal fin affär, som gick av sig själv. Där klevo säkra, sävliga timmergubbar på flottarna innanför länsen och där stodo trygga, grå beckbyxor, som farit på alla världens hav, och diktade och drevo gamla pråmar och briggar. Och inne på kontoret satt varvsbokhållaren Lundbom med brillor och läderskärm över näsan och skrev ut räkningar till en uppsättning av säkra, goda kunder, som betalte med klingande mynt och inte med några usla accepter. Där satt också farbror Hermansson och läste sin tidning, och det var så välsignat lugnt, att han redan rökt halva cigarrn utan att askan fallit av.

Han såg upp med en blick av faderlig välvilja på Stellan:

— God dag, min kära gosse. Du söker Herman, kan jag förstå, men han har just nu sina två lästimmar. Ja ja, så går det när man får underbetyg. Kom med nu så får vi språkas vid.

Stellan begärde inte bättre. De gingo över till boningshuset, som låg i en vacker eklund, strax vid vägen till stan. På andra sidan bredde sig mjukt böljande, gröna fält med gamla snusbruna lador. Detta område tillhörde även Ekbacken men bortarrenderades till tobaksodlare. På stadssidan försvarades gården av en rad bergknallar med glesa furor, bakom vilka dock några höga, tomma brandgavlar redan stucko upp som ett första hot mot idyllen.

Själva bostaden utgjordes av en lång, låg, åldrig men välbehållen envåningsbyggnad, där allt var skinande blankt och putsat ända från dörrhandtaget och in till Mariebergskakelugnarnas mässingsluckor.

Varför har jag inte varit oftare på Ekbacken, tänkte Stellan.

Farbror Hermansson pratade om skolan och Stellan fick beröm, för han var så duktig, vilket beröm unge herrn tog emot med en frank min. Det öppnade sig allt vidare utsikter för honom. Behändigt lirkade han över samtalet dit han ville. Skolan och kamraterna, ja. Där var nu Manne på Kolsnäs. Tänk en sån väldigt fin och stilig pojke! Och hans pappa som var kammarherre och kunde gå ut och in hos kungen,

precis som han ville! Och betjänter och hästar och allting hade dom ju! Nej, det var då konstigt, att inte Herman var mer tillsammans med Manne. Manne tyckte väldigt bra om Herman, det hade han sagt, och tänk så roligt för honom att få titta på alla båtarna på varvet! ... Och Percy Hill sedan! Hans mamma kände väl farbror Hermansson, hon som var så väldigt rik. Och Percy var då så vådligt givmild och snäll och lydig. Farbror Hermansson skulle då alldeles säkert tycka bra om honom ...

Stellan gick från klarhet till klarhet. Det var som om han sett tvärs igenom farbror Hermansson, var hans lilla fåfänga satt. Segern tycktes honom redan viss, när han till slut ryckte fram med sitt ärende. Det var snart hans födelsedag. Och nu hade han varit så mycket hos Manne och Percy, att han riktigt skämdes och förfärligt gärna ville bjuda dem till sig. Men hemma gick det ju inte, som farbror kunde förstå. Där satt ju stackars pappa, som inte var något för främmande att titta på. Och så hade ju Peter mässlingen. Så, om farbror ville vara så förfärligt snäll och låta honom ha en liten tillställning här på Ekbacken, där det var så fint och stiligt. Och vad kostnaden beträffar, så hade väl Stellan något efter mamma, som det kunde tas av ...

— Prat, min gosse, myste farbror Hermansson, jag ska gärna ställa till med en liten middag för din räkning.

Och så skyndade Stellan in till Herman och dunkade honom i ryggen:

— Tjänis! Du är väl inte arg längre! Vi ska hålla ihop, vad!

Herman var inte den, som motstod ett försonligt ord i sitt hjärtas ensamhet.

Nästa dag riggade man på farbror Hermansson lilla loggert-seglare. I många år hade den bara legat vid bryggan och varit fin, ty farbror Hermansson hade stor respekt för sjön, så varvsägare han var. Men nu riggades båten som sagt på. Att pojkarna betroddes med segling var också ett verk av Stellans diaboliska övertalningsförmåga. Herman hade aldrig drömt om en sådan lycka. De gåvo sig strax i väg till Stonehill och Kolsnäs och inbjödo till namnsdagskalas på Ekbacken.

Hemma på Selambshof gick Laura i allt djupare funderingar. Ingen Herman kom längre nere i allén. Och Stellan var också borta för det mesta. Unga fröken kände sig ensam och hade tråkigt. Fick hon någon gång tag i Stellan, så ryckte han bara på axlarna och såg försmädlig ut. Och alltid lyckades han smita av, utan att hon fick klart för sig, vart han tog vägen.

Men en vacker dag, när hon satt nere på bryggan, kom där en fin vit segelbåt glidande förbi. Vid fockskotet satt Herman. Men akterut vräkte sig Stellan som en prins med rorkulten mot nacken och fötterna uppe på relingen. När han märkte Laura på bryggan, gjorde han en sväng, så Herman inte skulle få se henne. Och Laura blev så flat och arg, att hon inte kom sig för att ropa. Hon irrade på stranden och kände sig undanknuffad, lurad på konfekten. Måttet rågades samma kväll, när hon såg Stellan stå och prova en splitter ny, svart kostym med långa byxor, som kommit skickandes från stan.

— Vad får du ny kostym för?

— Ska ha middag, sade Stellan vårdslöst.

— Var? Här?

— Nej, hos Herman. Det är för min födelsedag.

— Då ska väl jag vara med!

— Nej! Herrmiddag förstår du! Ajöss!

Därmed sköt han Laura ur rummet. Kostymen var ett nytt logiskt resultat av Stellans diplomati. Man kunde för tusan inte se ut hur som helst, när man fick så fint främmande.

Men Laura kastade sig på sin säng och stirrade i taket. Hon grinade inte. Men hon hade god lust att klösa sig själv i ansiktet. Så fånig jag har varit, tänkte hon. Gud i himlen så fånig!

Nästa morgon steg hon tidigt upp. Klockan hade ännu inte slagit nio, då hon kom indansande i sängkammarn på Ekbacken, där hennes förmyndare just satt och rakade sig med långsam och metodisk värdighet. Hon lyste som en liten solstråle och hade en bukett med de klaraste ängsblommor i handen. Och så for hon omkring efter ett glas och planterade blommorna mellan tvättfatet och tvålkoppen, så att hyllningens föremål kunde då ingen misstaga sig på.

— Tänk farbror, som är så vådligt snäll och festar för Stellan!

— Ja, och du ville förstås fasligt gärna vara med, muttrade förmyndaren genom tvållöddret.

— Ja, för det är Stellans födelsedag förstås. Men det blir ju bara pojkar.

— Ja, men en värdinna ska vi väl ha, fast det är herrbjudning.

Laura blev plötsligt allvarsam, förfärligt allvarsam:

— Ja, men min gamla röda är det hål på... och för resten är den för kort i ärmarna.

— Men tänk nu, om du skulle få följa med farbror in till stan och köpa en ny klänning...

Laura hoppade upp i farbrors knä och pussade honom mitt i tvållöddret:

— Å, tack snälla, snälla... men säg ingenting åt Stellan och Herman...

Ja, så kom det sig, att när nu den där namnsdagsmiddagen äntligen skulle gå av stapeln och pojkarna redan hade varit nere och tittat på sågen och hoppat på stockarna och klättrat i vanten på de gamla briggarna och språkat med de gamla tjäriga, mysande beckbyxorna, vem stod då på trappan och tog emot dem som en älskvärd värdinna, om inte Laura, klädd i en splitterny, halvlång sidenklänning full av bjäfs och band.

Stellan rynkade en sekund ögonbrynen, men hans blick ljusnade strax i ofrivilligt gillande. Man behövde åtminstone inte skämmas för jäntan.

Men Herman blev alldeles röd i synen och fick inte fram ett ljud utan bara slank in utan att våga titta på henne... Hon var allt för vacker.

Det blev en riktigt fin middag. Farbror Hermansson bjöd på vin och höll rent av ett litet tal till ungherrskapet. Det var nu hans svaghet att hålla tal.

Och när de andra redan voro på väg ut till kaffet i bersån, då passade Laura på och gav Herman en kyss bakom en dörr, en snabb och flyktig liten kyss på kinden. Men för Herman var det som om salighetens portar öppnats på vid gavel. Han satt där stum som en fisk mitt i pratet och skrattet och bara

njöt av det vidunderliga, att hon i sidenklänningen, att den vackra Laura hade kysst honom.

Och Laura gjorde även hon en och annan paus i kaffedrickandet och konfektätandet och tänkte på, hur hans kind hade bränt mot hennes läppar. Det smakade verkligen inte alls illa att kyssas. Och inte kostade det något heller — kanske rent av motsatsen...

De undveko omsorgsfullt att tala med varandra, och inte för allt i världen skulle de kunnat se varandra i ögonen.

Efter detta började Stellan och Laura allt mera avsöndra sig från de andra syskonen och hålla till hos Herman. De kände båda, att det dystra och ruggiga Selambshof inte var deras valplats. Nej, tacka vet jag Ekbacken! Här slapp man jämt se fadern sitta där och slöa, här hade man de bästa förbindelserna med Stonehill och Kolsnäs, här, hos förmyndaren, hade man den eggande och angenäma känslan av att vara i intressenas och möjligheternas brännpunkt. De kände redan på sig, de båda ljushuvudena, att det var Ekbacken, som skulle bli deras språngbräda ut i världen.

Brundins fall

Hösten hade varit lång. Med rykande grå töcken och fotsdjup modd på alla vägar slöt november sin trånga krets kring Selambshof.

Peter var ensam hemma om dagarna. Som kuggad kvarsittare hade han måst sluta skolan och det var ännu inte beslutat, vad han skulle ta sig för. Men tiden gick ändå, ty han hade i hemlighet förfärligt mycket att hålla reda på.

Det var nu till exempel stora svinslakten. Ända sen sex på morgonen hade han vankat omkring på den mörka gården och så fort det grydde, var han där nere vid svinstian bakom lagårn.

Lagårdskarlen kom utsläpande med den ena grisstackarn efter den andra och så vräktes de upp på slaktbänken och strax var gamle Stall-Anders där och stack dem i halsen, så blodet sprutade. Förvaltarn var själv med och han kliade grisarna i ryggen med sin fina käpp och småpratade riktigt gemytligt med dem före exekutionen. Men gamla Kristin, hon var inte längre vid spannen. Så länge hon hållit ihop, nog hade hon varit med på grisslakten. Tyst, högtidlig brukade hon stå där hukad och röra i blodet lik stammens äldsta, som redde till stora vinterblotet. Det var ett konstigt tomrum efter henne. Men kråkorna de voro kvar. Flockvis slogo de ner i den höga nakna linden. Deras kraxande var som själva den grå novemberdagens stämma. Då och då gjorde de ett slag nedåt den ångande, varma räntan liksom för att påminna om sina uråldriga rättigheter.

I-i-i-i! Där skrek en nasse igen och kråksvärmen lyfte ett slag liksom för trycket. Men Peter höll sig hela tiden vid lagårdsknuten han, närmare kom han inte. Brundin trodde han var rädd:

— Kom hit och hjälp till att hålla i! Vad är det för lantis, som är rädd för slakt!

Förvaltarn misstog sig. Peter var inte alls rädd för att

grisarna skrek. Han var bara rädd, att de skrek för Brundins räkning och inte för hans egen och Selambshofs. Han stod i alla fall tillräckligt nära för att höra, vad som roptes vid vågen, och den som tittat väl efter skulle sett, att hans läppar rörde sig hela tiden. Han stod där och räknade och mumlade siffrorna halvhögt för att få dem riktigt bergsäkert i minnet. Å, Peter hade i själva verket förskräckligt mycket i minnet. Det var inte första gången han stod så där avsides och räknade och mätte. Men så visste han också på pricken, hur mycket spannmål, potatis, mjölk och smör, som körts till stan under hela hösten. Vilken list, vilka utvägar och förevändningar, vilka långa trogna vakter hade det inte behövts för att hålla reda på allt detta. Nej, Peter var inte bekymrad å grisarnas vägnar inte. Det fanns nog skäl att se upp för Peter gårdvaren numera. Han såg inte bara strykrädd ut längre. Och han hade blivit grövre både i kroppen och målet.

Naturligtvis var Peter fortfarande rädd för Brundin. Men fruktan reste sig inte längre som ett berg framför honom. Brundins stora och sällsamma makt hade redan fått första törnen. Det var när den väldige utan vidare fann sig i att Frida skickades från gården. Peter hade grubblat i dagar och nätter över detta. Och hur han nu grubblade, så märkte han, att Brundin inte nådde upp i molnen. Och hans stora fruktan krympte så vackert ihop till ett knyte av avund, ängslan och hätska misstankar.

Peter gick inte till förmyndarn. Nej, det var ju han, som givit Brundin makten. Han var kanske rent av i maskopi med den farlige. Kan man tänka sig, farbror Hermansson! Fåkunnigheten är antingen mycket godtrogen eller mycket misstänksam. Här var den misstänksam. Och så hörde han nu en gång till dem som helst jaga ensamma, Peter gårdvaren.

Svinslakten var slut. Novemberdagen var lika grå och tyst igen.

Peter stod alltjämt kvar på sin sten vid lagårdsknuten. Runt omkring honom var smutsen som ett träsk och i träsket kom Brundin hoppande. Han såg inte längre så godmodig ut. Hans små lyckoprinsmustascher knorrade sig föraktfullt åt regnet, åt lervällingen, åt gödseldoften, åt hela november. Mitt framför Peter stannade han på hälarna och tog sig en funderare:

— Jo, Stall-Anders, gör dogcarten klar! Jag far allt in till stan efter middan!

Peter lystrade. Brundin in till stan! Här var ett tillfälle. Han hoppade efter förvaltarn i leran. Ja, utanför flygeln gled han till och med upp vid den fruktades sida. Å, han var ännu som ett högt berg Brundin, när man kom nära honom, ett högt berg av gäckande överlägsenhet.

— Jag ville bara in och kika på kartan ett slag, muttrade Peter.

Brundin gnolade på en visstump och knuffade välvilligt in pojken på gårdskontoret, som låg till höger i farstun i förvaltarflygeln.

Där stod nu Peter i själva lejonets kula. Den gamla gulnade och söndersprucknа Selambshofskartan hängde över soffan. En lång stund var Peter väldigt intresserad av den. Sen började han snegla både åt höger och vänster och göra en del underliga, trampande rörelser av och an som en björn på en het plåt. Han var inte precis vacker att se på men hade måhända ändå förtjänt ett slags beundran. Det var faktiskt en stor självövervinnelse av honom, att han stod här inne hos Brundin.

Peter kikade efter gårdens böcker. Utifrån hade han många gånger smugit sig till en titt på dem, när de lågo på skrivbordet. Men nu funnos de inte där. Då kunde de ju inte vara annat än i stora, bruna skåpet mellan fönstren.

Nyckeln satt i.

Peter slog sig ner i soffan och bläddrade i en priskurant. Brundin tände en pipa, plockade i sina papper och tycktes inte göra sig någon brådska. Peter blev allt svettigare.

Äntligen fick förvaltarn ett ärende ut. Och strax var Peter uppe och tog nyckeln ur skåpet. Han gjorde mer ändå, han lyfte av hakarna i ena fönstret, både i inner- och ytterfönstret. Så kom han att tänka på något, fick tag i en annan nyckel bland skräpet på skrivbordet och stack den i skåpdörrn, för att ingenting skulle märkas. Dummare var han inte.

Nu klämtade den gamla spruckna middagsgonggongen, och med sitt rov i den svettiga näven smög Peter ut ur lejonets kula...

Efter middagen kom första missräkningen. Dogcarten blev

aldrig framkörd. Brundin hade fått lördagsfrämmande och uppsköt stadsresan till söndagen. Det blev att vänta för Peter, en svår väntan. Han kunde inte stanna hemma. Han kände sig så skör och konstig av bara spänning, att han knappt tordes sätta ner foten, men ändå måste han gå och gå. Nu var han redan inne i stan, och där bar det förstås av till Hötorget. Frusen och med en underlig darrning i maggropen stod han i lördagsträngseln mellan potatislårar och oxhalvor och tittade på en stor skylt på ett lågt, gult hus med tegeltak:

Axel Brundin & Co.
Gryn, spannmål och rotfrukter.

Det var inte första gången Peter stod där och lurade. Han måste liksom oupphörligt förvissa sig, att den där boden låg kvar där den skulle. En tjock gubbe brukade stå där i dörrn med tummarna i armhålorna. Det var Brundins bror. Han kände igen honom från det stora kräftkalaset. Till honom gick det mesta av Selambshofs produkter. Och Peter hade på känn, att här fanns lösningen till en hel del av de hemligheter, som oroade honom...

Tänk att få skicka in en poliskonstapel och hämta en stor påse med pengar av den där tjocka rackarn!

Långsamt vankade Peter gårdvaren hem i den mörka och råa novemberkvällen.

Otäckt tidigt vaknade han på söndagsmorgonen. Först undersöktes kontorsfönstret. Jo, hakarna hängde fortfarande lösa. Så kunde man ju alltid driva nedåt uthusen ett slag. Det hade frusit under natten och där for en och annan tunn flinga i luften. Genom en trasig lucka tog Peter sig in på logen. På nedra bottnen lyste svinkropparna helt bleka i den djupa skymningen. Han petade i det kalla, hårda späcket. Han riktigt kände hur hjälplösa grisarna hängde där. Och åter genomträngde honom en arg förpliktelse att försvara dem mot Brundin. Han stod liksom där och lovade dem, att de inte skulle ha dött förgäves...

Nu klev Peter en trappa upp. Här låg spannmålen i stora högar på golvet. Han satte sig på huk och lät vetet sila mellan fingrarna. Det är annars en skön känsla att sitta så där

på en loge och låta de svala, rundade, fylliga, doftande sädeskornen sila lent mellan fingrarna. Man måste tänka på sommaren och solen och de vida grönskande markerna. Men Peter, stackarn, visste inte av några stora, trygga, gryende bondekänslor. Han hade fått alltsammans förstört av Brundin, han. Jordens håvor voro förgiftade för honom, av brådmogen, sniken ängslan...

Vid frukosten var Peter mycket tyst. Han bråkade inte alls med syskonen utan satte sig självmant närmast fadern, fast det inte var hans tur. Det var en stor dag och han sökte muta makterna med detta offer. Man fick inte försumma någonting, om man ville lyckas. Han smet också av till kyrkan efteråt för att riktigt vara på den säkra sidan. Rak som ett ljus satt han där och sökte vara riktigt uppmärksam, fast han förstås blott hörde sina egna tankar. Peter hade ett långt och ingående samtal med sin gud. Hurudan var nu Peter gårdvarens gud. Han var släkt med systerns, Hedvigs. Båda hade vuxit upp ur en gemensam kärna, gamla Kristins kökskammargud, båda hade sugit sin näring ur hjälplösa års fruktan. Men när Hedvigs gud levat på begärets och könets fruktan, så var Peters däremot från början en ekonomisk potentat, som strängt bestraffade sönderrivna kläder och spräckta sparbössor, och han hade småningom utbildats till en äganderättens beskyddare med speciell uppgift att klämma åt förvaltarn på Selambshof. Nu var Peter rädd, att Gud inte haft tid att riktigt sätta sig in i saken och därför gav han honom i all ödmjukhet många små fina vinkar, om hur han lämpligen skulle sköta Brundin...

Ja, sådant var Peter Selambs umgänge med makterna på denna förväntningarnas dag — som dock blev en besvikelsens dag.

Äntligen var det kväll. Förvaltarn hade redan farit in till stan och gården låg mörk. Då smög Peter ut för att stjäla tillbaka Selambshof från Brundin. Bara han fick kasta ett öga i det där fånget av stora blåa böcker, skulle allt vara klart. Inbrottet gick lyckligt, fönstren gledo upp, skåpdörren öppnade sig villigt och där kände han böckerna rygg vid rygg. Med sin dyrbara börda i famnen smög Peter i de mörka trapporna upp på observatoriet. Han låste väl om sig, tände en

ljusstump, sjönk darrande av förväntan ner vid bordet och började leta och slå i böckerna.

Men nu gjorde han en förskräcklig upptäckt. Han begrep ingenting, absolut ingenting av detta system av siffror och streck. An, saldo, per, debet, kredit, transport stod det. Vad allt detta betydde, kunde han icke utgrunda. Namnet Axel Brundin & Co. fann han överallt i böckerna. Det stirrade mot honom med ett allt hemlighetsfullare utseende. Det var inte alls på det rättframma sätt Peter tänkt sig förbundet med potatistunnor och mjölsäckar. Han hittade ingenting att bita sig fast i. Till slut gick det bara runt i huvudet på honom. Han rådde inte på Brundins sifferstaplar.

Peter slog pannan i bordet, svärjande och snyftande. Det var ett förfärligt nederlag. Hopplös, eländig, utfrusen lomade han ner från det iskalla observatoriet och satte böckerna tillbaka i skåpet utan att ha lyckats stjäla en enda av förvaltarns hemligheter.

Denna natt var ett sorgligt återfall i gammal svaghet. Peter låg åter i en belägrad borg. Brundin var åter en jätte i mörkret. Och jätten förföljde honom genom en virvel av ruskiga drömmar. Bland annat åt den förfärlige upp sex hela nyslaktade svin i en handvändning, medan Frida stod spritt naken framför honom och rörde i en spann, som var full av Peters blod...

*

Men trots allt var den gamla tiden ändå förbi. Peter gårdvaren började småningom åter att repa mod. Hur han grundade och grundade, så förstod han till slut, att det inte längre gick an att jaga alldeles ensam. Så kom det sig att Peter också började slå sina lovar kring Ekbacken. Men han aktade sig väl för att stöta ihop med Stellan och Laura, som hade sina vägar åt samma håll. Han syftade inte så högt som de. Han hade inte alls någon lust att tala med förmyndarn. Nej, Peter gjorde sina slag kring gamle bokhållarn Lundbom. Han passade på om kvällarna, när gubben satt inne hos sig och rökte pipa och drack toddy framför sina böcker. Han frågade ut honom tåligt, envist, ända tills gubben blev rörd av den förhoppningsfulle ynglingens intresse för det dubbla italienska bokhålleriet

och meddelade en fullständig undervisning. Peter formligen sög i sig kunskapen. Nu var han inte svårlärd. Nu kunde han räkna, han som jämt haft underbetyg i matematik. Med varje lyckad addition lade han ett plus till sin makt, varje riktig subtraktion blev ett minus för Brundin. Å, det var en vällust att känna, hur hans buse krympte igen och blev mindre dag för dag.

Under dessa mödor hade inte Peter släppt sina observationer. Nu hade han fyra hela månaders utförsel från gården klar med priser och allt. Så upprepade han sin stöldkupp en lördagskväll, när förvaltarn som vanligt skulle in till stan och festa. Och denna gången kunde han tyda den dunkla skriften. Å, det blev en feberns, en triumfens timme där uppe på observatoriet. Peter gårdvaren fann strax grova underslev att bita sig fast vid. Bland annat stod Axel Brundin & Co. endast debiterad för 60 tunnor potatis under november—december. Men nu visste Peter så säkert som han levde, att den rätta siffran var 73. Där hade han ett tag i bakbenet på de fina bröderna.

Peter låg sömnlös hela natten med bokpacken under huvudet och hade sin lust på Brundin.

Tidigt på söndagsmorgonen tågade han ner till Ekbacken och tog förmyndarn på sängen. Nu tittade han inte under lugg och gjorde tysta lovar längre. Nu gick han rakt på sak och var fräck och menande. Farbror Hermansson fick den undansnillade rågen och potatisen rakt i ansiktet. Han for upp högst förtörnad:

— Vad säger du pojke! Tänk på att du talar om en person, som jag antagit! Hur har du kommit över böckerna? Vad vet du om gårdens avkastning?

Peter lät sig inte skrämmas. Han körde oförtrutet med sin råg och potatis. Småningom började förmyndarn mjukna:

— Men det är inte möjligt, suckade han dystert. Jag är inte van, att man sviker mitt förtroende på det sättet. Högst sorgligt, verkligen högst sorgligt. Varför åtog jag mig någonsin det otacksamma uppdraget att bli er förmyndare! Högst sorgligt och obehagligt!

Varefter han beställde in rakvattnet och började klä på sig.

Peter satt alltjämt med bokpacken under armen och bevakade hans rörelser. Väl i kläderna återtog farbror Hermansson sin värdighet och myndighet:

— Jag skall anställa undersökning, sade han. Gå nu hem till dina läxor, kära Peter. Det här är inte för barn.

Nej, det hade farbror Hermansson rätt i. Det här var inte för barn. Därför hade han själv bort se upp en smula.

Peter vankade hem igen tämligen befriad från sin rädda respekt för de vuxna, för deras auktoritet och vederhäftighet.

Efter gudstjänsten kom farbror Hermansson högtidligen uppfarande till Selambshof och anställde stort förhör inne på kontoret i Brundins frånvaro.

Det var inte måtta på, vad man nu fick veta. Varenda man hade något att säga på förvaltarn. Bara isen var bruten, så störtade anklagelser i massa över skojarn. Man riktigt slogs om att få sticka kniven i honom för att därmed rädda sitt eget skinn.

Selambshof hade tydligen blivit systematiskt bestulet i åratal.

Mitt uppe i alltsammans kom Brundin körande från stan i lindrigt bakrus. Nu gjorde den forne lyckoprinsen en slät figur. Han tycktes alldeles handfallen över att gubbarna så totalt förgätit hans matsnus och konjakar och hans vänliga överseende med deras egna småstölder. Ett tag stramade han upp sig och gjorde ett mopsigt försök att neka, men måste dock ömkligen falla till föga inför Stall-Anders vittnesmål. Denne hade nämligen blivit ängslig över slarvet med kvitton och sådant och själv skrivit upp allt han kört till stan för att hålla sig ryggen fri...

Nu hölls Peter inte avsides som vid svinslakten, inte. Nej, nu stod han mitt i högen. Nu hade han sitt ord med i laget. Ibland skrattade han till, ett fnittrande, hackigt skratt. Hela pojken tycktes med ett ha blivit grövre och mera lik en karl. När förhöret var slut, såg han plötsligt helt besviken ut. För sin del hade han då kunnat hålla på hur länge som helst. Nu troppade gubbarna emellertid av och farbror Hermansson for hem för att tala med en jurist. Brundin satt ensam kvar inne på kontoret och begrundade. Då stack Peter in ett grinande huvud:

— Tjyv! ropte han. Djäkla tjyv!

Å, det kändes skönt att få spotta på den rämnade kolossen, att riktigt få trampa sin gamla fruktan under fötterna.

*

Det väcktes icke något åtal mot Brundin. Själv ägde han ingenting, men brodern skrämdes att utbetala en rund summa motsvarande gårdens konstaterade förluster.

Så var det förvaltarns snöpliga avflyttning. Han hade legat sjuk några dar, men nu bar det äntligen i väg.

Peter syntes först inte till. Men nere under linden stod Hedvig. Hon hade rest direkt hem, när hon fick veta om skandalen. Hon stod där blek och styv och orörlig och såg Brundins möbler bäras ut. Gud vet vad hon tänkte och kände. Kanske var det ett slags kulen befrielse.

Nu hasade flyttlasset inåt stan, gnisslande i lös sörja och menföre. Brundin hade icke så mycket som stuckit huvudet utom dörren, men nu måste han ändå ut. Slokörad, grå i synen, hundögd kom han där med en salsklocka under armen. Hedvig bara stirrade på honom. Hans ögon fastnade en sekund vid hennes, när han skulle upp i skjutsen. Han bugade sig tafatt till adjö, varvid det lät trasigt i klockan, som skramlade till med sin fjäder. Hedvig böjde inte huvudet, besvarade inte hans hälsning. Hon stod där som ett beläte och det var något av stel, mörk triumf i hennes drag.

Men när Brundin försvunnit nere i allén, då smög hon in i hans tomma hus. Och med ett ansikte, som plötsligt var grått av kärlekens svält, strök hon sig mot de tomma väggarna.

Men Peter stod nere vid allékröken han. Det var ett återfall i den där vanan att gå avsides och grunda. Han funderade på hur det kom sig, att inte Brundin fick åka in. Tänk om det var så, att farbror Hermansson inte alls tordes ställa Brundin inför rätta. Hur var det Kristin brukade säga: Stackars dom barn som har förmyndare, brukade hon säga. Nå, Peter trodde nu inte precis direkt, att farbror Hermansson lurade dem. Men han hade ändå en obestämd känsla av att saken inte alldeles fick glömmas bort.

Den blir lätt ett farligt vapen i livet, den misstro man lär sig under de år, då man hade rätt att vara godtrogen.

*

Det var nu litet längre fram på vårsidan. En ny förvaltare av beprövad ärlighet hade anställts och Peter var sänd till en enklare lantbruksskola ute på Upplandsslätten.

Han vantrivdes där. Kamraterna tycktes honom fadda, jorden fadd. Fallet Brundin jäste ännu i kroppen på honom. Han längtade hem. Det finns många slag av hemlängtan, även sådan som just inte lämpar sig till föremål för poesi.

Låt oss nu betrakta vännen Peter vid vårplöjningen. Eleverna stodo i en klunga ute i leran. Var och en skulle plöja en teg med den nya amerikanska stålplogen.

— Så, ligg hårdare på höger styre! Inte för grunt och inte för djupt! Se upp på hästarna! Tiltan ska vara rak som en linjal!

Så ljöd lärarns stämma. Peter var sist i omgången. Han stod där och bytte fot och trodde han skulle växa fast i leran. Äntligen hans tur. Han smackade på hästarna och det bar ut i fåran. Aprildagen var stilla med stora vita moln. Det glänste av kamparnas sidor och den nyvända våta lerjorden. I en svacka hängde ett tungt blått töcken. Längre bort skimrade en knoppande björkskog som en brunviolett sky. Men Peter såg och kände ingenting av det där. Och han njöt inte av att se, hur fint billen skar och plogen vände den sönderfrusna jorden. Han hade ingen känsla för den hederliga addition, som lägger fåra till fåra på plöjarens fält. Han tyckte bara det var tungt och tråkigt, förspilld möda. Och ändå såg han ut som en bondson med sina grova drag och sin tunga, tafatta hållning, hade väl också sådant arv på mödernet. Men där hade kommit gift i bondekroppen. Det var smittan av staden, staden som börjat krypa allt närmare Selambshof. Det var den där ängslan, hur man ska få allt till pengar. Å, den som vore tillbaka på Selambshof ändå, tänkte han. Men han längtade inte till husen, åkrarna, träden. Han längtade till smygandet, lurandet, striden, ägandet, penningen, som han redan hade fått lukt på. Att gå här och plöja i en mark, som till på

köpet inte var hans egen, gjorde honom sjuk. Han hade redan fått den där vanan att stirra på allt ur ägandets synpunkt. Inte kan man intressera sig för något i och för sig. Nej, ingenting fanns till i och för sig utan bara som mitt och ditt — framför allt mitt. Vems var nu egentligen den här åkern, den här egendomen? Länets, det vill säga ingens. Det var tomt, konstigt, rent av ruskigt, tyckte Peter. Han hade redan skräcken för allmänna intressen och inrättningar. De voro som ett slags tyst förolämpning mot hans egoism.

Nu kom Peter så sakta tillbaka i svängen och gled åter ut invid sin gamla fåra. Den såg inte värst rak ut. Han fick ovett av lärarn, han hörde mummel och fnissningar från kamratflocken. De där enfaldiga bondhyvlarna! Vad deras loja säkerhet och lantliga viktighet med täckdiken och dyngbrunnar retade honom. De hade visst varit med om någonting! Det skulle allt vara nyttigt för dem att råka ut för en sån som Brundin och bli riktigt grundligt lurade en gång. Så där, nu var han inne på den historien igen. Det var något så hemlighetsfullt lockande att gå och tänka på Brundins skoj och knep. Naturligtvis ogillade han alltsammans. Men han måste ändå grunda över saken. Det där är alltså sånt, som man kallar för affärer, tänkte Peter. Det är på sånt, man blir rik. Han kände en underlig oro, ömsom kall och varm. Aldrig ska jag låta lura mig, tänkte han. Men hur ska man nu vara riktigt säker? Det gäller förstås att mota Olle i grind, att komma först med knepen. Man måste lura de andra, inte mycket, nej bara så pass, att de inte hinner lura en själv.

Nu hade Peter plöjt sin teg. Han stannade hästarna och torkade svetten ur pannan.

— Han plöjer för grunt och krokigt, sade lärarn. Det är ingen skumplog. Det ska ta ända ner till alven. Vad tror han det blir för växt på det här sättet!

Det ger jag tusan, tänkte Peter.

Nu ringde vällingklockan och de gingo hemåt på den blöta vägen. Peter lunkade med halvslutna ögon bredvid hästarna. Han gick och drömde om Selambshof i form av siffror. Han hade sett dem, när han grävde i gårdens böcker. Det var arrenden, hyror, fiskvatten, stenbrott, körslor, avkastning, väldiga summor för hans ögon. Det är jag som ska plåstra med

alla de där pengarna, tänkte han. Jag ska bli förvaltare, jag ska ha mitt, för jag räddade gården från Brundin. Nej, inbilla er inte, att det går att hålla mig borta från allt det där.

Peter andades tungt. Han kände en underlig sugning i bröstet. Tänk allt som skulle bli hans! Tänk att bli rik en gång, rik! Nej, det var inte bara bekymmer och fruktan längre, det var också rysningar av en rädd vällust, som gjorde det tjockt i halsen på honom.

Undra på att Peter Selamb plöjde för grunt i den främmande och likgiltiga Upplandsleran. Han levde ju i sin *förlovningstid med penningen.*

Septembervår

Laura låg vaken och läste en roman hela natten och till frukosten bara petade hon litet i maten. Sen smög hon ut i skafferiet och tog den vanliga ättiksklunken.

Sensommardagen var varm och stilla. Nere i backen lockade augustipäronen, hängmattan och vattnets loja, ljumma sommarskvalp mot badhusluckorna. Men Laura motstod. När hon i fjorton dar arbetat på att få bort den friska solbrännan och bli tunn och blek så... Långsamt gled hon in i sitt rum igen. Kände liksom efter för vart steg, om hon inte var ganska svag och matt.

Lauras rum var litet och skuggigt. Det låg på nedra bottnen åt allésidan. Hon gick fram till spegeln och betraktade sig noga från topp till tå. Hon var inte längre en liten knubbig satunge med blanka barnaögon, blonda, slängande flätor och runda ben. Nej, där stod redan en ung, blek och intressant fröken med krusad lugg, hopsnörd midja och något trött och svärmiskt i blicken...

Sedan Laura länge betraktat sig själv med en blandning av ovillkorligt gillande och obestämt, rört medlidande, smög hon fram och satte sig i fönstersmygen. Hon satte sig helt varligt som om hon varit av något mycket skört ämne. Det var ett smalt och ganska dystert fönster i Selambshofs tjocka murar. Mot blecket lekte en slinga av nordsidans glesa, bortdöende vildvin. Den bar en liten klase vildvinsdruvor, gröna och stora som knappnålshuvuden. Sådana fina dockdruvor, tänkte Laura plötsligt och fick en vision av dockbjudning i lekstugan med druvor till dessert. Men hon bestraffade sig genast strängt för denna barnslighet. Hon hade minsann annat att tänka på nu. Fromt lade hon händerna över varandra och makade sig till rätta i stolen med sitt nya fina vemod, drömde att hon var mycket sjuklig och sorgsen — en riktigt liten vällustig dröm.

Nu kom Herman ute på planen, rak och fin och juste. Stu-

dentmössan bar han, ty så långt hade han drivit det med flit och ambition. Och han bar den inte i nacken trots värmen utan mitt på huvudet som en mognadens och kunskapens uniformspersedel. Och inte spejade han så där ängsligt omkring sig under sken av låtsad likgiltighet som förr i tiden. Nej, nu såg han snarare lätt förebrående ut. Han kom rakt fram till Lauras fönster, klev upp på bänken och skakade hennes hand:

— Varför syns du inte till på Ekbacken mera? Det är fjorton dar, sen du var där...

Laura halvblundade och log blekt. Hennes hand sjönk ur hans och låg som en liten trött fågel på fönsterblecket:

— Å, kära Herman, vi har varit där alldeles för mycket.

— Vad är det för prat?

Laura var förargad över hans trubbighet att inte lägga märke till hennes förstörda utseende:

— För resten mår jag nog inte riktigt bra, vet du Herman, mumlade hon.

Det var för mycket till och med för Herman. Han måste skratta:

— Du sjuk, Laura! Nej, kom inte med några dumheter!

Vilket känslolöst, hårdhjärtat skratt! Efter alla hennes bemödanden! Hon riktigt avskydde honom i detta ögonblick. Men hon fräste ändå inte till utan såg bara djupt sorgsen och lidande ut:

— Adjö, mumlade hon. Jag orkar inte prata med dig längre. Jag måste luta mig ett tag.

Därmed stängde hon fönstret mitt för näsan på Herman och drog för jalusien. Varefter hon kastade sig på sin säng och fann människorna blinda och iskalla. Var det meningen att tvinga henne att dricka mera ättika? Bevars, inte var hon rädd, fast hon nog hade hört, att man kunde bli riktigt sjuk av det.

*

En hel vecka ännu fortsatte Laura med skugg- och ättikskuren, sen tågade hon beslutsamt ner till farbror Hermansson.

På Ekbacken brummade sågklingorna lika godmodigt inne i det röda skjulet och där stodo alltjämt beckbyxorna och diktade de gamla skutorna och där satt fortfarande gubben

Lundbom och summerade ihop ganska goda bokslut. Ingenting annat hade skett med Ekbacken, än att det blivit ännu litet äldre och fredligare. Men det var ändå inte utan, att elaka konkurrenter gnuggade sina händer och tänkte, att till slut så blir det väl ändå för gott för denna världen...

Farbror Hermansson var inte på kontoret. Där syntes han inte mycket till numera. Han satt i stora länstolen i förmaket klädd i morgonrock och rökmössa och läste i en tidning, som han höll långt ifrån sig liksom för att inte komma i alltför nära beröring med världens oro och elände.

Farbror Hermansson hade åldrats betydligt på sista tiden. Han var nästan jämt småkrasslig numera. Men han gnällde inte. Han protesterade mot svagheten med en allt mera utpräglad värdighet. Likaså hade fallet Brundin i hemlighet givit en förarglig törn åt hans säkerhet och välbefinnande. Vilket haft till följd, att hans ton blivit ännu mer auktoritativ och självbelåten. Gubben var i själva verket ganska mör innanför den stelnande ytan, och detta genomskådades strax med ungdomens grymma klarsyn av Stellan och Laura, vilka inte försummade att inrätta sig så bekvämt som möjligt med sin förmyndares svaghet.

Laura hälsade, sjönk suckande ner på en stol och såg dåligare ut än någonsin.

— Så, vad är det med dig, kära barn? Vid dina år är det inte tillåtet att gå omkring och vara sjuk. Se på mig, jag är snart sjuttio och kry som ett vinterny.

Sade och makade sig till rätta i den stoppade stolen med en reumatisk grimas. Men Laura lät sig inte bekomma:

— Jag rår inte för det, snälla farbror. Jag hostar och har ingen aptit. Jag behövde bestämt ombyte av luft.

— Ombyte av luft! Vad tror du jag i mitt liv har fått för ombyte av luft? Och ändå har jag aldrig varit sjuk tre dar i sträck.

— Alla kan inte vara så starka som farbror. Och jag är ju bara en flicka, jag. Å, om ändå min mamma levde, så jag hade någon att tala med!

Laura darrade på stämman och hade redan tårar i ögonen. Förmyndaren blev rädd:

— Vad är det? Vad vill du då, kära barn?

Då kunde Laura inte längre hålla inne med sin önskan:

— Jag... jag vill i pension... i Schweiz... Man får sån aptit där... Det skulle vara så bra för mitt bröst... Elvira Lähnfeldt på Trefvinge ska till Neuchâtel, hon, Stellan berättade det, för han var bjuden där... Neuchâtel ska vara så vådligt bra... Och tänk att kunna tala franska riktigt... och så luften...

Farbror Hermanssons horisont sträckte sig inte utanför landets gränser. Han slog ifrån sig, förstummad av förslagets djärvhet:

— Omöjligt, kära barn, omöjligt!

Laura samlade sig efter första utbrottet till en mera metodisk belägring:

— Å, farbror skulle bo på Selambshof, klagade hon. Farbror blev sjuk på en vecka. Ja, hemma är det då alldeles omöjligt sen den där rysliga historien med Brundin.

Laura kastade en liten blick på förmyndaren. Hon tycktes belåten och fortsatte:

— Det är nästan värst med Peter, vet farbror. Han går klädd som en dräng och svär gör han vid bordet och allting. Han är verkligen inte något sällskap för en ung flicka.

Det där tog också skruv. Farbror Hermansson kunde inte med Peter, sen han avslöjade Brundin. Så mycket visste Laura redan om människohjärtat. Gubben nickade också eftertänksamt:

— Jag medger, att din bror Peter inte är, som han borde vara. Men blir det otrevligt ibland, så vet ju Laura, att hon alltid är välkommen på Ekbacken.

— Tack snälla frabror. Ni är så vådligt snälla här, både farbror och Herman. Men... (Laura rodnade genom sin konstgjorda blekhet och stal sig till en liten skälmsk blick på förmyndaren) men... det ser ju konstigt ut, att jag jämt hålls här... jag vet inte om det passar sig längre... och så trodde jag, att både farbror och Herman gärna ville, att jag skulle få litet uppfostran...

Här avbröts hennes tal av en hostattack, och hon förde handen till bröstet med en ängslig och plötsligt frånvarande min.

Förmyndaren såg mäkta fundersam ut. Saken var den att han inte ogärna såg de ungas böjelse. Han var själv ursprung-

ligen en fattig kontorist och hade kommit sig upp genom gifte med chefens dotter. För honom var Selambshof och Selambarna trots allt en gammal fin gård och släkt. Ja, han kände sig i hemlighet rent av smickrad av Lauras promenader med Herman. Tanken på hans blivande sonhustru i en schweizisk pension liksom fröken på Trefvinge hade också sitt behag... Han antog således småningom en mera bekymrad än avog min:

— Ja, kära barn, vi får väl fundera på saken...

Laura måste riktigt bemöda sig för att inte göra höga glädjesprång, så länge hon var inom synhåll från Ekbacken. Men när hon kom hem, åt hon sig riktigt mätt, för första gången på en hel månad.

*

De följande veckorna voro för Laura en tid av glittrande väntan, salig trolöshet, rört avsked och något som nästan liknade förälskelse.

En av de första septemberdagarna, en dag som redan var full av höstens svalka och klarhet, gick hon med Herman genom Selambshofs trädgård. Trädgården låg på sydsluttningen mellan allén och sjön, skyddad av en rad höga askar från husets dystra, ruvande tyngd. Den var mycket förfallen men det var ett vänligt förfall: Här var ändå ett hörn av Selambshof, där idyllen glömt sig kvar.

Laura och Herman gingo helt sakta fram på våta, halvt igenvuxna gångar mellan vinbärsbuskar, som stodo till magen i ogräs, och gamla, knotiga, gråmossiga aplar, vilka liksom genom ett under ännu buro vackra, glänsande äpplen. Här låg en gärdsgård hopfallen med en åtbörd av oändlig trötthet, här hade pestskråpen ur ett halvt igenvuxet dike trängt upp och med sin täta vävnad av jätteblad erövrat ett hallonland, vars torra grenar hjälplöst sträcktes ur det gröna havet, men sedan var det en rad av bänkar med trasiga rutor, och ett kålland, som låg alldeles blått i skuggan, och så kommo de långa sängarna med glesa astrar och dalior framför mästers gamla fallfärdiga kåk.

— Här är vådligt vackert i alla fall, viskade Laura. Hon lät

förvånad. Det hade tydligen aldrig förr fallit henne in, att här kunde vara vackert. Hon tittade från sidan på Herman, som gick där med en skygg och sårad min.

— Om det är så vackert, varför ska du då bort?

Solskenet blev inte alls mattare, därför att Herman gick så där bortvänd och mumlade. Laura tryckte uppmuntrande hans hand:

— Snälla du, jag kommer ju igen, mumlade hon blitt.

Hon kände sig mycket överlägsen gent emot Selambshof och Herman och allt det där andra gamla vanliga, som satt där det satt och stod där man ställde det. Men det var ändå en underligt rörd överlägsenhet. Ibland visste hon inte riktigt, om det var lätt eller tungt.

På sin förstukvist satt gubben Johannes, trädgårdsmästarn, och skådade helt stilla ut över förfallet. Han hade varit sjöman i tiden och indelade sin dag i vakter, fyra timmar rökte han pipa och fyra timmar vilade han. Men hundvakten sov han. Och ändå kom han på något sätt ut med arrendet, så man kom sig inte för att mota bort honom. Förr hade Laura bara skymtat gubben som något lurvigt och smutsigt. Aldrig hade hon ägnat honom en tanke, medan hon åt hans äpplen. Men nu tyckte hon med ens, att han såg riktigt trevlig ut, där han satt i solskenet. En humla surrade lojt kring lapparna på hans byxknän. Hans händer tycktes vara av bark. Hela ansiktet växte igen av hår liksom trädgården av ogräs. När han rev med sin grova nagel i skägget hördes det ett knastrande ljud. Men hans ögon hade en förunderlig ro. Det var precis som i en alldeles stilla och skyddad vrå, där solskenet lyser ner i regnvattnet i en tunna.

Laura förstod helt plötsligt, varför Tord höll till så mycket nere hos mäster:

— Hur är det med Tords räv? undrade hon.

Det var en räv som fångats i sax och som Tord tiggt sig till att få behålla. Den var inhyst här i ett skjul.

— Tord är allt ute me'n i kopplet, myste gubben, glad åt detta intresse för deras gemensamma älskling.

Dörrn stod öppen till ett stort kallrum, vars golv låg fullt av frukt.

Laura dök in tillsammans med mäster och kom ut med

hatten full av de klaraste astrakaner, som någonsin en kvinna frestat en man med. Herman suckade och åt. Det var ändå sura äpplen att bita i. Han drog Laura i armen. Han ville bara bli ensam med henne. Han var svartsjuk på trädgården, på mäster, på schweizeralperna, på allting.

De gingo vidare.

På andra sidan var där en bergknalle full av terrasser och avsatser med små halvförfallna sommarkåkar. Här var allting redan tyst och hemlighetsfullt och övergivet. Laura och Herman drevo omkring i de små skövlade täpporna och tittade in i de tomma rummen, där vintern redan tycktes kasta sin skugga framför sig. Inklämt mellan sjön och berget låg ett riktigt gammalt kråkslott. Det var högt, utbyggt över vattnet med tre verandor och försett med en del sällsamma tillbyggnader på landsidan. Här var ett kluckande mot grönslammiga pålar, ett prassel av höstbrända aspar och ett underligt skimmer från gångarnas mattor av gula löv.

Herman lyckades peta upp dörren. Förbi tomma skåp, stjälpta trädgårdsmöbler och gamla slagbord fulla med ringar trängde de upp på den översta verandan. Här surrade sommarens sista flugor mot rutorna och revor av rodnande vildvin klängde in genom sprickor och kvisthål.

De sjönko ned på en spjälsoffa, underligt gripna av denna soliga, ljust melankoliska övergivenhet. Herman borrade med sin käpp mellan golvplankorna. Så kastade han den plötsligt och kysste henne. Han kysste henne häftigt, hårt, med sluten, bitter mun. Det var fullt av förebråelser i hans kyss. Men hon drog honom intill sig och öppnade sakta sina läppar. Och hon njöt av att känna, hur han ville stå emot och inte kunde. Nej, han blev ödmjukt, hjälplöst hängande vid hennes mun. Å, det var deras första riktiga kyss. Allt förut hade bara varit lek. Tänk, och allt det här skulle hon fara ifrån! Hon kände sig så blitt, så saligt, så förälskat trolös. Tårarna kommo henne i ögonen och hon log som en riktig liten ängel.

Men just då råkade Laura titta ut genom en av sidorutorna. Vem stod där längst ute på berget, nästan i jämnhöjd med dem, om inte Hedvig. Hon stod där och låtsades intressera sig för någonting ute på sjön. Men det där uttrycket av förolämpad ensamhet, av stelt ogillande i hennes smala ansikte

var inte att misstaga sig på. Hon hade också ett sätt att smyga sig på en, den där Hedvig. Nu hade hon förstås sett allt. Nu stod hon förstås där och var grön av avund för att Laura hade Herman och fick resa till Schweiz och inte var lika fånig som hon själv.

— Ja, nu har vi henne spökande här i vrårna, mumlade Laura. Så nu är den här fina platsen förstörd.

De drogo för en gardinstump, så Hedvig ingenting skulle se, och smögo så tysta som indianer bort från Kråkslottet. Nu voro de ute i skogen på andra sidan allén och kysstes åter men utan att dröja. En lurande oro drev dem vidare. De kommo ända utåt Träskängen och då led det redan mot afton. Det drog kallt emot dem, när de hoppade på tuvorna och i djupaste svackan med vassruggen och pölarna låg en vit dimma. Men när de kommo upp igen på andra sidan i berget med de gamla stenhuggerierna, var det så varmt, att de måste stanna och pusta. Här tornade sig nu i skymningen en ganska trasig och dyster och gudsövergiven värld. Gubben Enoch hade dragit hit bergsprängarna en gång i tiden. Det var också som om en ond ande hjärjat i skogen, en steril djävul, som bara kunde slå sönder. Det var fullt av raviner, klyftor och lömska gropar. Där var rasslande åsar av stenflis och lösa block, som bara lågo och väntade på att slinta under foten, allt insvept i halvt ogenomträngliga snår av gulnad, prasslande ungasp.

Och nu gick höstmånen upp över skogskanten i väster.

— Här är ändå väldigt stiligt, viskade Herman, tjusad av all denna romantiska vildhet och ödslighet.

— Ja, det är nästan som alperna, svarade Laura och prövade liksom med en nål för att riktigt känna det skälva till av kärlek i honom. Men bara hon sagt det, så skälvde det till lika häftigt inom henne själv. Å, det var en het och farlig lek där uppe på det skrovliga blocket i gamle Hökgubbens halvt igenvuxna stenvärld. Laura kände plötsligt kärleken treva med brännande fingrar på sitt hjärta. Ett ögonblick gav hon sig åt den där nya, smärtande känslan, men så blev hon rädd, med den hotade egoismens häftiga rädsla, och for upp och sköt honom ifrån sig:

— Nej, nu måste jag hem!

Men Herman envisades:

— Nej, vi ska upp till Enochs klyfta, flämtade han. Där det spökar! Upp till gamla stenhuggarskjulet!

Aldrig hade hans röst ljudit så nära henne, så hemskt nära. Hon följde honom motvilligt.

Enochs klyfta var en lodrät, bråddjup insprängning i berget. De höllo varandra i handen och smögo hisnande fram till kanten. Det var skumt nere i djupet. Tänk om han drog ner mig, for det genom Lauras huvud, och hon rev plötsligt sin hand ur hans.

Nu kommo de till skjulet. Det var stenar för dörren men Herman vältade undan dem. Där inne låg något på ett par stjälpta tomlådor. I ljuset från en strykstícka sågo de ett par böcker, en hög med konstiga stenar, snäckor och hästtänder, en hoptorkad sandödla och en trasig butelj med fiskyngel vid sidan av en halväten limpsmörgås.

Nu stod någon i dörren. Det var Tord. Han såg ovanligt stor ut i skymningen. Trots sina sexton år var han klädd i kortbyxor och en urvuxen sjömansblus. Hans långa handleder stucko så hjälplöst ut ur ärmarna. Han stod alldeles stilla och stirrade på inkräktarna med ett uttryck av rädsla och grämelse. Och mellan hans ben stack räven fram sin spetsiga, vädrande nos och sina blanka ögon. Han hade bara tre ben stackarn, det fjärde hade stannat i saxen.

— Vad gör ni här? mumlade Tord slutligen med tjock stämma.

Herman och Laura voro brydda över att ha blivit överraskade och grepo i hast till med försmädlighet. Laura petade upp några stora skalbaggar på Tords smörgås:

— Var så god! Limpsmörgås med ekoxar!

Tord bleknade. Det var hans fristad, hans tysta vrå. Här hade han alla troféerna från Träskängen, hans ensliga, härliga jaktmark för grodyngel, ödlor, skräddare, dykare, fågelägg och läderlappar. Och nu skändades hans stackars hemligheter av de fräcka inkräktarna. Han stod där och svängde med sina långa bara handleder. Han gjorde ett intryck av stumt, bundet väsen liksom räven bredvid honom. Det var som om han blott haft ett skrik till hands för att uttrycka sina känslor.

Men nu knötos nävarna och det ryckte i ansiktet av plötslig vild förbittring.

— Gå! skrek han. Ge er i väg! Det här är min plats!

— Ja, vi går...

Laura drog Herman med sig. Det prasslade till i buskarna alldeles bredvid dem av en sten, som Tord kastade. Och så ropades det något fult efter dem, en sådan där omöjlig, hjälplös pojkråhet. Herman ville tillbaka för att klå upp förbrytarn, men Laura stampade i marken och befallde honom att genast följa henne hem. Hon var plötsligt tvär, kall, förolämpad alldeles som om Herman förbrutit sig mot henne.

— Du är dum! snäste hon till. Vad skulle vi upp i det här fåniga stenröset för? Kan du säga, vad vi skulle här att göra?

I själva verket var Laura inte alls ond. Hon var rädd och hennes rädsla sökte snäsornas utväg. Kärleken hade trevat med ett brännande finger på hennes hjärtas egoism och den hade det oroligt i skymningen. Därför var hon så ivrig att komma hem.

Stackars Herman fick ingen avskedskyss den kvällen.

Det blev över huvud taget inga kyssar mer före avresan. Laura hade med ett blivit försiktig, välanständig, laddad med hänsyn och moral. Först på sista slutet, när biljetten redan var löst och reträtten klar, återfick hon något av sin gamla gäckande älskvärdhet, värdigades i nåder lirka hjärtat ur bröstet på honom för att ha något med sig att visa pensionskamraterna.

Nu stod hon redan uppe på vagnens plattform tillsammans med Elvira Lähnfeldt och Manne och hans mamma, som också skulle resa söderut. Muntert och obesvärat pladdrade hon med alla. Glittrande glad var hon och glädjen gjorde henne vacker. Hur kunde hon vara så glad, när Herman stod där med ett tomt hål i bröstet.

Tåget gick. Hennes näsduk försvann i svepande, vit ånga.

Redan på återvägen till Ekbacken slöt sig Herman instinktivt till Stellan. Luften var liksom mindre tom kring honom. Där fanns ändå något av Laura.

*

Stellan hade inte varit mycket synlig på Ekbacken sista tiden. Och kom han så var det för att gräla på Laura, som jämt var där. Man har ett tvivelaktigt nöje av sina systrar, när de börja ta ens kamrater ifrån en.

Nej, numera höll Stellan mest till hos Manne på Kolsnäs. Han hade ingen annan att ta till, ty Percy var borta, låg i Jämtland om somrarna för sitt bröst. Och Stonehill var sålt. Mälaren började komma ur modet. Fint folk drog sig utåt Saltsjön. Och så kröp stan allt närmare och den gjorde liksom hela landskapet fattigt och fult. Redan höll man på att lägga grunden till en fabrik alldeles bredvid Stonehill. Bara på ett par år hade det fina stället fått en prägel av obetydlighet och förfall. Stellan undvek att titta dit, när han rodde över till Manne. Han måste tänka på betjänten och ridhästarna på Kolsnäs för att inte få kväljningar åt deras gamla sjö.

Manne hade fått en häst på våren, då han lyckats krångla sig genom studentexamen. Hela sommaren hade det varit ett vilt ridande. Varannan dag fick Stellan låna Mannes svarta "Sultan". Sådan var han, Manne, alltid god kamrat. Ett frankt, vänligt leende hade han och blå, litet töckniga ögon. Han började redan bli en smula skallig framme på hjässan, men det hindrade honom inte att alltjämt se lika pojkaktig ut. Ingen kunde förefalla så härligt omedveten om att man kan bryta nacken av sig. Det var ingen egentlig oro i hans vilda framfart. Vad han skulle bli, grubblade han inte alls på, Manne. Det hade för resten varit alldeles överflödigt. Hans öde stod skrivet i hans ansikte och hans benställ: kavallerist!

För Stellan var det inte så enkelt; han var fattig och hade dessutom ett sådant förbannat gott huvud ...

Han vidgade i alla fall sin synkrets. Med Manne red han ibland över till Trefvinge, det stora fina Trefvinge. Stellan hade alltid en sådan underlig kall känsla, halvt av vällustig lätthet, halvt av hat, när hästen bar honom fram över sandhavet mot den stora, vita fasaden. Trefvinge var ett riktigt slott, ett stort, berömt historiskt slott från 1600-talet. Det ingav en motvillig respekt, vilket däremot inte alls var fallet med dess ägare, greve Lähnfeldt, som allmänt kallades Låhnfeldt och inte var någon riktig född greve. Slottsherrn själv syntes just aldrig till, men Elvira red ut med dem. Hon var

en smal flicka med gäll, befallande röst, när hon blev ivrig. Det fanns ingen blyghet hos henne och hon hade inga särskilda flickfasoner, så det blev inte tråkigare, när hon var med, fast ingen av de unga herrarna var kär i henne. Stellan hade ett sätt att retas med unga fröken, som ibland rent av kunde bli kallt och bitande. Det var som om han velat hämnas för att slottet hon bodde i var så oförskämt stort och förnämt.

Ja, så hade sommaren gått och så fick Manne den fåniga idén att fara med sin mamma ner till Tyskland. Att Elvira och Laura for det gjorde inte Stellan någonting, men Manne det var ett slag — för "Sultans" skull.

Så hade Stellan ingenting annat än Herman och segelbåten att ta till.

Efter det myckna ridandet började ett lika vilt seglande. Stellan kunde inte sitta stilla. Nu på höstsidan kände han det upphörda skoltvånget som en tomhet och oro. Framtiden jäktade honom.

Herman var med i båten. För honom var framtiden Laura. Han hade tänkt fara till en engelsk skeppsbyggnadsskola nu på hösten, men han kunde inte komma sig för. Han satt fast i minnena av deras kyssar. Han klängde sig till Stellan, hennes bror. Ja, det var bara för Stellans skull han var med om alla de kulna höstseglatserna. Han satt där hukad i stänket och kramade Lauras enda lilla brev i fickan och bara hoppades, att brodern skulle tala om henne.

Stellan märkte nog, att Herman inte seglade i samma sjö som han. Det retade honom. Han ryckte på axlarna i en föraktfull ömkan, som kanske ändå längst inne var den fattiges hemliga avund. Han log små bistra leenden, när han alltjämt såg Hermans ögon riktade på sig med samma stumma bön. Han kramade rorkulten och sammansvor sig med höst och vind och vatten mot denna envisa förälskelse. Nöjdast var han, då Herman hade jämt göra med att hålla båten läns.

Herman satt vid fockskotet, släckte och tog hem. Dessemellan tittade han akterut, på Stellan. Där var en blandning av beundran, ängslan och något som nästan liknade hemligt medlidande i hans blick. Nu hade Stellan samma min som i skolan, när det var som hetast, djärv, respektlös, hånfull. Å, vad

Herman hade avundats honom det där, att han aldrig lät sig imponeras av lärarna, att han trots sin lättja alltid visste besked. Huj, vattnet sprutade ju in i lä! Men tror någon Stellan bekvämade sig till att lova. Nej, det var nästan ruskigt, vad han såg likgiltig ut. Bestämt vore han i stånd att segla dem i sank. Herman var inte rädd för egen del. Men han kände som ett sting i bröstet. Var det inte något underligt ödsligt med Stellan. Satt han inte där alldeles ensam med blåsten och den gråa sjön. Stackars Stellan, det var alldeles som om man låst honom ute från något. Och han förstod visst inte ens, att man kunde knacka på.

Ja, så tänkte Herman, där han hängde våt och frusen uppe på lovarts reling och tog emot värsta stänket med ryggen. Han hade ju ett litet brev att krama förstulet i fickan...

En vacker dag inträffade det något. Men då satt Herman vid rodret och inte Stellan.

Man hade fått en släng av nyckfullt aprilväder i början av oktober. Solen stack och brände mellan stora moln med svarta ilar under. Sjö gick det inte alls, men där kom lömska kast under strandstupen. Och till råga på olyckan var det lördag.

Farbror Hermanssons lilla fina Ellida låg för ögonblicket i blankaste lä. Seglen hängde slaka, båten krängde i lovart och solen värmde ljuvligt. Helt sakta drevo de förbi en liten rank, överriggad snipa, ett riktigt missfoster till båt. Snipan var vitmålad och där stod "Kalle" med stora, svarta bokstäver i fören. Ombord voro tre arbetare från det nya fabriksbygget. Deras halvdruckna basar rullade ut över vattnet. En av dem stod uppe på relingen med staget i ena handen och en blixtrande liter i den andra. Solen har aldrig lyst på ett sådant övermod.

Det glittrade till i ögonen på Stellan:

— Blir intressant, mumlade han.

Nu var Ellida inne i en farande molnskugga. De stirrade akteröver på mannen med litern. Det var en plötslig otäck känsla av köld i maggropen. Hej, nu kom den svarta byn farande. Den nådde först snipan. Hon gick ögonblickligen runt, liksom för ett enda enkelt handgrepp av ödet. De tre

arbetarna hunno inte ens med en svordom, förrän de lågo där och båten sjönk.

På Ellida satt Herman som sagt vid rodret. Inte ett ögonblick föresvävade honom deras egen fara. Han ville blott komma de drunknande till hjälp. Men i sin iver fick han rodret i lovart i stället för i lä. Och så låg Ellida också där. Det hela hade inte tagit fem sekunder.

Vattnet var iskallt. Båten försvann hastigt under dem. Herman såg Stellan dyka upp bredvid sig. Denne sade ingenting utan började strax simma mot land. Herman följde efter honom. Det var en god bit, men till slut kravlade de sig ändå stela och utmattade upp bland stenarna.

— Fånigt, flämtade Stellan. Man seglar inte omkull.

Men Herman stirrade plötsligt som förstenad utåt sjön. Där var tomt och tyst. Vattnet lyste åter grönt i solen med små toppiga vågor. Endast några kringflytande skott och åror talte om katastrofen. På land tycktes ingen ha märkt något.

Herman sprang ut i vattnet igen ända till midjan:

— Hjälp! skrek han. Hjälp! Dom drunknar! Hjälp!

Ekot kom tillbaka från närmaste klippudden: Hjälp, hjälp!

Stellan drog honom i armen:

— Det är inte värt att skrika. De är där de är. Spångmarsch hem!

— Drunknade! Alla tre! Det är ju alldeles vådligt, stönade Herman.

Så började de springa. Vid allékröken, där de skulle skiljas åt för att komma var och en till sitt, högg Stellan åter kamraten i armen. Det rann gult och blått från mössfodret över hans ansikte, som var underligt spänt och upprymt:

— Glöm inte att vi kapsejsade, när vi skulle rädda dem, mumlade han. Det ser så förbaskat illa ut annars...

Samma kväll sutto de ute på långa bryggan vid varvet. Det var alldeles stilla un. Höststjärnorna gnistrade kalla mellan svarta molnskepp. Över ekarna ute på udden lyste det från Stockholm. Det är alltid något manande och hotande i rymdens bleka strålning över en osynlig stad. Nu stack månskäran upp i den tandade skogskanten bakom Stonehill och kas-

tade några ljusskärvor ut över det mörka vattnet — det mörka vattnet med de tre döda...

Herman pratade om olyckan. Han kunde inte släppa saken. Oupphörligt återkom han till vissa punkter, som skulle bevisa, att de absolut ingenting kunnat göra för att rädda de drunknade. I hans ton var något bedjande, som om han ändå gjort sig själv förebråelser. Där var också en hemlig rysning. Världen tycktes honom hemsk — hemsk men ändock ljuv. Laura fanns ju där. Hennes leende fanns ju där under de kalla stjärnorna, över det svarta vattnet. Han satt ju här bredvid hennes bror... Ånyo kände Herman det där brännande begäret att tala om henne. Men han tordes inte, det var något i Stellans ton, som höll honom tillbaka, som dunkelt oroade honom. Och ändå var han ju för ung, Herman, för att veta något om hur olika människor kunna vara.

Stellan gick av och an på bryggan. Han talade i korta, stötiga satser om segling, ritt, sport. Han lät egendomligt upprymd. Han hörde till dem som stimuleras av ödets isfläkt. Det var som om de döda där ute hjälpt honom med hans beslut. Från en fritt svävande punkt högt över allt pratet tänkte han plötsligt kallt, klart och snabbt över sin framtid. Livet är kort och osäkert, tänkte han. Livet är en slump. Dum den som tar't för tungt. Jag ska bli officer. Jag ska ha en elegant uniform. Jag ska vara bland vapen, hästar, fint folk. Jag ska flyta ovanpå. Jag ska ha spänning, äventyr, fara, kanske krig. Men pengarna? Det är ju dyrt att bli officer. Asch, det blir alltid någon råd. Får väl använda Laura som brännare. Herman stackarn har ju gett sig på nåd och onåd. Honom får jag till vad jag vill. Han riktigt går och tigger, att jag ska trampa på'n för Lauras skull. Han gör nog grovgörat åt mig hos gubben. Kan ju för resten inte säga nej till någonting, gubbstackarn. Jag blir officer, om jag bara sköter mina kort väl.

Så gick det till, när Stellan Selamb en höstkväll fann sin stjärna. Det var en vit och frostig stjärna, som gnistrade vasst där uppe i den bleka ljuskoronan över staden, staden som låg där och väntade vid gränsen till hans barndoms land, med sina blixtlikt korsande öden och sin obarmhärtiga förbränning.

*

Samma kväll stod Laura med en påse konfekt i handen och såg ut genom en liten mattslipad, halvöppen ruta. Hon befann sig med förlov talat i pensionens allra minsta rum, det som hade regel på insidan. Där hade hon dragit sig undan för att få äta upp sin konfekt i fred. Skulle man dela med sig åt alla de andra flickorna, blev det ju ingenting kvar.

Medan Laura nu tuggade sötsakerna, gled hennes blick ner över stadens sluttande vidd av tak och trädkronor och ut över den vilande Neuchâtelsjön, vilken tycktes henne stor som ett hav, och bort mot den tornade alpvärlden i fjärran, vars snötoppar ur ett intet av skugga och tystnad svävade upp i ljuset från den allra silverblekaste månskära.

Laura stirrade, åt och drömde. Gud så stiligt, tänkte hon. Och hon hade rätt. Det kunde inte vara vackrare på en reklamaffisch.

Vad drömde nu Laura om i skimret av denna eviga snö? Det var icke om tystnad, världsflykt, oändlighet. Nej, Laura drömde om en lång bröllopsresa, en lång, lång bröllopsresa. Hon klev på underbart mjuka hotellmattor, hon åt sju rätter i luxuösa matsalar, hon blev förstulet kysst i svarta, dånande tunnlar, hon räddades av starka armar vid randen av hisnande avgrunder. Det var naturligtvis Herman, som kysste henne i tunnlarna och räddade henne med sina starka armar. Naturligtvis var det Herman. Hon tänkte inte alls på någon annan. Det var inte alls oangenämt att drömma om en lång bröllopsresa med Herman...

Men om något hem tillsammans med honom drömde hon inte...

Påsen var plötsligt tom och det brände i halsen efter alla de starka sötsakerna. Laura måste springa ner och tömma en hel karaffin med vatten. Hon kom sig inte för att skriva, som hon tänkt.

Peter Basen

Redan vid lantbruksskolan hade det börjat försiggå en märklig omvandling med Peter Selamb och den fick ny fart vid hemkomsten. Han började liksom bli mer positiv. Han förstod att man inte jämt kan gå omkring och bara vakta och lura på andra. Hellre då vara den, som andra hade skäl att ägna dessa omsorger.

Peter ville bli förvaltare på Selambshof och till den ändan sökte han skaffa sig vänner och anhängare. Den lurande och morrande Peter gårdvaren värvande vänner som en politiker före ett val? Det var väl ändå dömt att misslyckas! Nej, ty Peter var inte längre densamme efter segern över Brundin. Fruktan hade bundit honom i ett slags djurhamn. Den hade gjort honom ful och frånstötande. Men nu hade han på sätt och vis sprängt förtrollningen. För ett obeväpnat öga började han nästan se ut som en människa. Ur fruktan klev han med rätt mycken behändighet in i lögnen, ett icke så alldeles ovanligt steg. Fruktan är ett gott och omedelbart lögnväsendes egentliga rot och lever alltid på något sätt kvar under den lekande ytan. Än så länge ljög Peter kanske inte så medvetet. Ack, den medvetna lögnen i världen är så liten, så ofarlig, så lätt genomskådad. Nej, tacka vet jag den verkliga, djupa, omedvetna förljugenheten, särskilt om den är förmäld med den snikenhet, som också gärna vill spira ur fruktans djupa rot. Då kan det bli verkliga resultat.

I och med denna förvandling började även mänskorna inom Peters synkrets att anta ett förändrat utseende. De voro icke längre farliga och illvilliga väsen, för vilka man var stund måste skydda sig. Han började se dem i ljuset av sina önskningar och det är ju också ett slags ljus. Han fann till sin förvåning, att dessa fordom så oberäkneliga varelser med en viss villighet läto gruppera sig kring hans fördel. Ibland tycktes de rent av röra sig kring honom som statisterna i ett skådespel, där Peter Selamb var huvudpersonen och som

måste sluta med hans rikedom och upphöjelse. Men tro nu därför inte, att Peter strax blev dryg, påflugen och övermodig. Nej, han aktade sig väl att i otid väcka en farlig fruktan hos andra. Rent instinktivt, bara för att dölja sig blev han småningom allt mera godmodig, hygglig och jovialisk. Det gick av sig själv, ty han kände att han skulle förtjäna på det. Ja, själva hans kropp var slug nog att börja svälla och lägga ut högst betydligt över bröst och mage, bara för att han skulle få ett mera avrundat och vederhäftigt utseende och på så sätt lättare nå sina syften. Peter såg aldrig så belåten ut, som då man skämtade med honom för att han blivit fet.

Första tecknet till Peter Selambs nya sinnesart var att han lärde sig att spela vira. Han blev tredje man åt förvaltar Inglund och gubben Lundbom nerifrån Ekbacken.

Peter hade egentligen aldrig stått på dålig fot med den nye förvaltarn. Inglund var en ganska erfaren jordbrukare men envis, ohågad för allt nytt och mycket rädd om besväret, typen för en man som hela livet arbetat med ringa lön för andras räkning. Han älskade inte alls makten och var inte svartsjuk om ansvaret. Han lät gärna Peter skugga hans förehavanden under sken av tjänstvillighet. Han lärde gärna bort, vad han kunde i yrket. Nästa gång kan jag skicka pojken och slipper gå själv, tänkte han. Och så låg han kvar på soffan och rökte pipa och småskrattade åt den dumme Peter, som traskade hans ärenden. Medan Peter dagligen växte i kunskap och oumbärlighet och med stora steg nalkades makten. Så voro de ömsesidigt ganska belåtna med varandra.

Nu spelte Peter alltså vira med Inglund och Lundbom. Med vilken angenäm känsla av besegrade faror satt han inte här i själva förvaltarflygeln och rökte och drack och slängde ut sina bud vid maktens och kunskapens bord. Det var annat än att irra utanför i mörkret ensam, hungrig och rädd. Peter njöt av de båda gubbarnas lugna och omständliga sätt att småprata och berätta historier. Det var liksom mättat med en överlägsen men ändock ofarlig och välvillig erfarenhet. Man kunde ändå hela tiden i hemlighet känna sig själv som den starkare. Värmd av toddyn satt Peter där och insöp belåtet grinande gyllene visdom om jordens och årstidernas skiftande natur och om penningens sällsamma vägar i lagens laby-

rinter, allt medan han såg en förmögen framtid hägra längst inne i det tjocka molnet av piprök.

Som alla nybörjare hade Peter naturligtvis en fräck tur. Men han blev inte äckligt belåten och kladdigt övermodig. Det var ett stort drag hos honom. Han sökte liksom hålla igen med turen för att fortfarande bli tåld i sällskapet. Och snart var han en ganska slug och skicklig spelare.

Aldrig behövde Peter ångra, att han lärt sig vira. Korten visade sig snart som ett förträffligt medel att komma ihop med nyttigt folk. Viralaget i förvaltarflygeln började snart få en del avläggare inne i stan. Peter följde med förvaltarn till bunkalag och spelaftnar hos gårdens affärsvänner, leverantörer och avnämare. Det var alltså på rågens, potatisens och fläskets naturliga vägar, han trängde in i staden. Här återfann Peter bland en del nya ansikten några av gubbarna från Brundins stora kräftkalas. De voro allesammans karlar på hundra kilo med grova nävar och späckade plånböcker. Men ingalunda tryckte de Peter till jorden längre. Han kände sig tvärt om högtidligt upprymd och förväntansfull vid att sitta bland de feta plånböckerna. Och medan han sorterade sina kort och passade sitt spel, hade han ögonen och öronen öppna, insöp den rätta jargongen, studerade marknaden, tappade inte en tråd i härvan av namn och förbindelser. Under allt detta fick han ofta det drömmande uttrycket hos en man, som under sin vandring stannar och lyss till bruset av en ännu osynlig fors. Det var penningens rullande Peter hörde där ute i gatornas buller, så ovant för lantbon. Staden det var för honom pengarna, de pengar som en gång skulle rulla in över Selambshof och ner i Peters fickor.

Men vi återgå till förvaltarflygeln och Peters andre motspelare. Som specialist på de svåra misèrespelen satt där nu gubben Lundbom och muttrade med brillorna nedåkta på näsan och den slocknade cigarrn i luckan mellan framtänderna. Även hos honom kunde mycken nyttig kunskap inhämtas. Han kände inte bara som gammal prokurist affärslivets vedertagna former och penningens sätt att färdas och paradera i kolumner med siffror och namn. Han var också i smyg en ivrig juridisk amatör, den gamle nötknäpparn. Sveriges rikes lag, civilrättsliga handböcker, processreferat och

domstolsutslag voro hans käraste läsning på lediga stunder. Kom han in på det kapitlet, var han inte lätt att hejda. Peter hörde honom med en egendomlig njutning berätta om långa och trassliga processer, där stora summor bytt ägare. För Peters okonstlade uppfattning var juridiken ingenting annat än sammanfattningen av de knep, som kunde användas för att komma åt andras pengar. I sitt ointresserade välbehag skulle gubben Lundbom säkert blivit alldeles perplex, om han fått se, hur Peter girigt plockade åt sig av dessa kunskaper allt, som möjligen såg ut att en gång kunna ge honom själv en chans.

En kväll — det var för resten en vacker och stilla kväll i början av juli, och man hade just fått höet under tak — satt den vanliga trion och spelte vid en lampa ute på förstukvisten. Då fick Peter plötsligt höra något, som gjorde honom väldigt tankfull. Gubben Lundbom språkade om en affär, som vid ett dödsfall måste säljas med stor förlust, därför att en av arvingarna var omyndig och skulle ha sin lott i bergsäkra papper.

Här på Selambshof voro ju både Laura och Tord omyndiga! Och fadern låg till sängs sedan ett halvår. Om han nu dog, hur gick det då med Peter som förvaltare?

Peter sökte förgäves på omvägar lura Lundbom in på fallet Selambshof. En direkt fråga kunde han inte få över sina läppar. Han var på något sätt rädd att förråda sig. Här satte hans gamla, lurande fruktan åter åt honom, dumt, meningslöst. Det hade ju varit helt naturligt, att han hört sig för om gårdens risker. Men ha vi inte alla sådana ryck...

På natten låg Peter sömnlös. Selambshof var åter en belägrad borg. Det var inte utan att Brundins skugga spökade i den blacka tystnaden. Ett ledsamt återfall...

Redan klockan fyra klev han i byxorna och smög bort till fadern. Gubben låg undanstuvad i ett litet avsides rum på nedra bottnen och åt norr. Man hade förvarat tvätt där förr i tiden. Det var nu sjuttonde året, som Oskar Selamb överlevat sig själv. Där måste dock ha funnits något av gamle Enochs sega livsgnista i hans kropp. Men i julas hade han varit sjuk några veckor, och sen dess brydde han sig inte om att stiga upp igen. Han fann det bekvämare att stanna kvar

i sängen. Nu låg han där med hakan i vädret och det långa smutsgrå skägget i en våg ut över lakanet. Han snarkade inte, rörde sig inte. En spindel kom fram ur en vrå och sprang snabbt över täcket. Var gubben död? Peter hajade till och smög på darrande knän fram till sängkanten. Nej, Oskar Selamb låg vaken och stirrade med sina grå, skymliga ögon rakt upp i takets bruna vattenfläckar.

— Hur mår far? sade Peter ängsligt.

Gubbens röst var så rostig, som om den legat oanvänd i åratal:

— Runnit, mumlade han och pekade upp på vattenfläcken.

— Men jag frågar, hur far mår.

Hedvig hade rummet bredvid, och det var hon, som skötte den gamle. Hon envisades att få göra det. Nu pekade fadern med tummen åt hennes rum.

— Oppe? undrade han ängsligt.

— Men jag ville veta, hur far mår!

— Inte tvätta mig, gnällde Oscar Selamb. Kallt vatten... inte tvätta mig...

Nu stod Hedvig plötsligt i dörrn. Hon var klädd i en gammal trasig morgonrock. Hennes svarta hår låg stramt över tinningarna och hängde över axeln i en lång, blank fläta, som tycktes snodd med hårda och snåla fingrar. Hon var alltjämt blek, underligt kvavt blek och hennes mörka ögon voro vakna, så där brännande vakna, som om sömnens söta droppe aldrig gjutits i dem.

— Vad är det nu då?

Hon hade en ton som om hon legat och vädrat förebråelser hela natten.

Peter kände sig ruskig. Sov inte folk i det här huset om nätterna? Han tyckte över huvud just inte om att se Hedvig. Brundins skugga låg alltjämt kvar över henne. Hon gick här som en gengångare från den stora fruktans tid... Och så det där att hon var troende. Hon hade liksom ett hemligt förbund med vissa makter, för vilka Peter ännu allra längst inne var ganska strykrädd. Ja, det brändes hur man än nalkades henne. Men Peter skötte ändå saken storartat denna gång. Han liknade en man som bollar med ett kol, vilket

ännu är för hett att hålla länge i handen. Själv rädd lurade han hennes fruktan in i en fåra, där det kunde slumra nytta för Peter Selamb.

— Jag vaknade och kände mig så ängslig för pappa, mumlade han. Det var alldeles som om det skulle hända honom något.

— Tror du kanske inte jag hör upp, sade Hedvig med en axelryckning.

— Vi har nog inte alltid varit som vi skulle mot gamla pappa, suckade Peter.

Hedvigs vackra ansikte stelnade i en bitter och förolämpad martyrmin:

— Släpar jag inte ut mig för honom kanske! Sköter jag honom inte natt och dag, sen han blev sängliggande!

Peter var inte utan vidare säker på, att den där vården var så öm. När han själv tänkte på att ligga sjuk och bli tvättad av Hedvigs händer, så löpte det kallt längs ryggraden på honom. Men det aktade han sig väl för att visa.

— Ja, det är du Hedvig, det. Du är ju som ett riktigt helgon du. Men Laura och Stellan, som aldrig tittar åt pappa... och jag som... ja, vi får nog vårt straff.

Över Hedvigs ansikte for en glimt av något, som nästan liknade tillfredsställelse.

— Vad skulle det vara för straff?

— Å, att pappa dör t.ex. Vet du hur det går, om pappa dör, innan Tord är myndig. Jo, då säljs gården strax för en spottstyver och vi blir fattiglappar. Men kan vi behålla den, så blir vi säkert rika allesammans.

Peter sade icke något mer. Han suckade bara och sen gick han in till sig och tog igen sin förlorade sömn.

Samma dag flyttades gubben Selamb upp i ett stor, ljust och luftigt rum mot öster. Peter gick där och lurade på Hedvig och fick flera bevis, att hans ord tagit skruv. Hon var tydligen skrämd, ty i smyg fördubblade hon sina ansträngningar. Avundsjukt, med en min av tyst förebråelse mot hela världen vaktade hon oavlåtet på fadern. I ett slags dyster, envis beslutsamhet slet hon ut sig med sina omsorger.

Peters egen oro lättades behagligt. Han kände att saken kommit i goda händer. Nu var syster Hedvig också på sin post i den skara, som kämpade för Peter Selamb.

Peter fick en vana att då och då smyga in och ta en titt på gubben. Det var riktigt upplyftande att se honom ligga där rentvättad och nykammad mellan vita lakan i det spelande solskenet. Peter kände något av samma njutning som en rentier, vilken går i sitt kassafack och plockar bland goda papper... En vacker dag hade Peter en blomsterkvast i näven. Blommor i Peters hand! Det var förstås rena vidskepelsen, ett sätt att muta makterna. Han såg också litet underlig ut i ansiktet och var nog rädd för att ertappas. Men när ingen var där inne, satte han hastigt blommorna i ett glas och ställde dem på nattduksbordet. Sen stod Peter där en lång stund med huvudet på sned, och minsann kände han sig inte riktigt rörd.

Hädanefter var det nästan alltid blommor i glaset, när Peter kom. Ja, Hedvig hade också börjat plocka blommor. Och de vissnade inte i hennes hand. Nej, de sågo alldeles friska och klara ut, där de stodo på nattduksbordet. Men hon rörde sig ändå kring dem med en viss avvisande misstänksamhet. Hon såg dem liksom inte gärna i ögonen. Det var så nytt och underligt det där. Man kände inte igen sig på gamla Selambshof. En resande som kommit för några dar kunde ha trott sig bland idel änglar.

Den enda, som inte alls tyckte om förändringen, var gubben Selamb. Han hade vant sig vid halvmörkret, halvsnusket, knuffarna och de sura minerna. Det tysta, ljusa rummet oroade honom på något sätt. I hans slöa hjärna måtte ha uppkommit någon tanke på sjukdom och död, nu när han verkligen behandlades som en ömtålig sjukling. Han följde Hedvigs tysta rörelser med misstänksamma blickar. Han satte sig på tvären, gnällde, hittade på små fåniga oresonligheter och hjälplösa giftigheter mot henne, vilket allt hon svalde med en hemlig njutning som kryddor i martyriet. Men särskilt riktades gubbens hat mot blommorna, den där konstbesynnerliga nyheten, som luktade begravning. En dag var glaset tomt och han pekade med ett grin under sängen. Han hade stoppat dem i nattkärlet.

Ja, så var det slut med den blomstertiden. I längden kunde det ju inte gå med blommor inom Selambshofs murar. Peter var inte heller värst missbelåten. Man kan ju inte jämt gå och vara sentimental.

Efter nya virapartier hade han för resten frågat sig fram och visste nu bättre besked. Saken var nog inte så hopplös, även om fadern dog. Men det aktade han sig att tala om för Hedvig. Kunde aldrig skada att vara försiktig.

Nu återstod bara att maka in farbror Hermansson i ledet bland dem, som levde och verkade för Peter Selambs räkning. Han kände nog att här var det egentligen skon klämde. Men fast han gjort sina lovar kring Ekbacken, så drog han sig ändå för att gå gubben inpå livet. Han var över och rådfrågade förmyndarn om gårdens skötsel. Han sade inte precis något ont om förvaltarn, men lät ändå på ett fint sätt förstå, att denne mest låg på soffan och rökte pipa. Och ändå kom gubben inte på den goda idén att köra av Inglund och ta den duktige och samvetsgranne Peter till förvaltare...

Hur Peter grubblade kunde han inte utfundera, varför farbror Hermansson egentligen var så tillknäppt och på sin kant mot honom, medan han begagnade varje tillfälle att flagga med sitt faderliga intresse för Stellan. Den där lata, struntförnäma Stellan, som spetade omkring i sin uniform och såg fin och försmädlig ut, när han någon gång var hemma från sitt fåniga exercerande! Peter inneslöt allt vad uniformer heter i ett ekonomiskt förakt, som var ganska lantligt och visade, att han ännu hade en hel del att lära av livet. Hade han bara tittat litet närmare på farbror Hermansson, när denne med högburet huvud och handen innanför rockslaget struttade av och an i allén vid sidan av Stellans glänsande tränsar och gehäng, ja då skulle han kanske förstått en hel del.

Allt som var grant och utmanande skrämde Peters egoism, vilken ännu låg mer för att dölja sig.

Hur han nu rev sig bakom örat, så var det en sats, som småningom utformade sig i hans huvud: Hittar jag på något riktigt fånigt, så kanske det tar bättre skruv, tänkte han. Och strax därefter kom han på sin lysande idé, den som framkallade avgörandet.

Efter veckor av omsorgsfulla förberedelser tågade han ner till Ekbacken. Det var en vacker, blåsig majdag och nere på slipen höll man just på att sätta Hermans nya, fina kutter i sjön. Herman stod själv ute på bryggan klädd i Kungl. segelsällskapets uniform och kommenderade en flock av hängiga arbetarpojkar, som efterträtt de forna beckbyxorna. Peter skakade på huvudet, när han gick förbi. Det riktigt värkte i honom att se så dyrbara leksaker.

I herrummet på Ekbacken stod ett spelbord och en stoppad länstol mellan mariebergskakelugnen och en ny möbel, en mahognyinfattad glasmonter innehållande kulörta sidenband och förgyllda insignier från alla de ordenssällskap, i vilka husets herre innehade höga grader. Och där satt nu farbror Hermansson med sin patiens.

— Vad vill du här, min vän? mumlade gubben utan att se upp från "Harpan".

— Jo, det var något jag måste berätta för farbror. Farbror vet att det är bra länge, sen stackars far sade något förnuftigt. Men i dag, när jag som vanligt var inne och såg till honom, då var det riktigt, som om han lyst upp. Och han fumlade efter min hand och så sa han: Du ska gå och tacka min gamle vän, sa han. Du ska gå och tacka farbror William, för allt han gjort för gamla Selambshof... Ja, så sa han. Och jag kände mig så konstig, för det var alldeles som om pappa inte haft långt kvar... Det var bara det, jag ville berätta för farbror...

Förmyndarn såg upp från korten med en min av högtidligt deltagande och stilla förebråelser:

— Jaså, sa han verkligen det, gamle Oskar. Ja, det gör mig verkligen gott att höra, att det ändå finns de som äro tacksamma. Jag skall med det snaraste besöka honom.

Peter gick belåten hem. Ett besök var just, vad han önskade. Följande dag kom också farbror Hermansson. Det tog honom tydligen att se den sjuke. Gripen och högtidlig klev han fram till sängen:

— Goddag, käre gamle Oskar!

Gubben Selamb grymtade något i skägget. Han tycktes inte särdeles rörd över återseendet.

— Hur har du det, käre vän? Jag skäms över att inte ha besökt dig på så länge.

Den sjuke var fortfarande ointresserad. Peter måste gripa in:

— Det är farbror William. Ser inte far, att det är farbror William, som varit så snäll mot oss alla?

— Ja, Oskar, nog känner du igen gamle William, vad?

Gubben Selamb tycktes gripen av en viss otålighet. Han såg kritiskt på sin forne vän:

— Hankig, muttrade han, tusan ... så ... hankig.

Peter tyckte inte om den vändning, samtalet tog. Han satte sig hastigt på sängkanten med ryggen åt farbror Hermansson. Så såg han fadern stint i ögonen, tog åt fickan och visade hörnet av en påse. Då fick den sjukes ansikte plötsligt ett ivrigt, vaket, nästan mänskligt uttryck, och han sträckte fram en darrande hand mot sin son:

— Peter ... sköta ... gården, mumlade han med en stämma full av den vördnadsvärdaste gravrost. Peter ska sköta gården ...

— Nu blir han visst till sig igen, mumlade Peter till farbror Hermansson. Det är farligt för honom att bli till sig. Men han brukar lugna sig, om han får något att tugga på.

Och så tog Peter upp några osttärningar ur påsen och räckte åt fadern, som genast girigt slukade dem och sedan åter försjönk i apati.

Farbror Hermansson stod i djupa tankar. Här låg hans gamle, sjuke ungdomsvän utsträckt på den bädd, han aldrig mer skulle lämna. I ett ljusare ögonblick sände han först en bevekande hälsning. Och sedan, när man äntligen besökte honom, begagnade han ett nytt uppflammande av sitt förnuft till att bedja för sin förstfödde son. Det var nästan som en befallning från andra sidan graven.

Förmyndaren grep Peters hand och tryckte den kraftigt:

— Gamle Oskar skall bli åtlydd, sade han. Du ska förvalta Selambshof.

Peter protesterade förskräckt och häpen, men gubben stod fast:

— Du och ingen annan, sade han i en ton, som icke tålte någon motsägelse.

Varpå han gick hem till sin patiens igen.

Peter hade lyckats genom att skickligt begagna sig av faderns omättliga böjelse för gammal kumminost. Dag efter dag hade han suttit där uppe på sängkanten och lockats med en ostbit i näven, ända tills gubben lärt sig den formel, som öppnade njutningens portar.

Det är i allmänhet de fräckaste och dummaste knepen som lyckas. Peter glömde aldrig den där kumminosten. Han begagnade den i själva verket hela sitt liv.

*

Ett halvår senare var Peter alltså förvaltare på Selambshof. Han hade utvecklat sig hastigt. Han var redan färdig med en grov, svankryggig, tungt stövlande underhuggartyp. Men den solida stommen var övervuxen med en viss grinande godmodighet och punschsentimentalitet, ganska bestickande för den, som inte tog varning av de snabba glimtarna från ett par små lurande björnögon.

Det var vid denna tidpunkt familjens förstfödde liksom på en gemensam överenskommelse började kallas för Peter Basen, ett namn han fick behålla hela livet igenom och varunder han blev känd i vida kretsar.

Nu tronade Peter Basen alltså på Selambshofs gårdskontor. Nu vandrade han i skön maktfullkomlighet omkring på Selambshofs ägor, endast kontrollerad av Peter Basen själv. Men han hoverade inte. Han blev ingen avgjord tyrann som gubben Enoch i tiden. Han bråkade inte allt för mycket med folket. Han hade bara en vana att dyka upp med ett grin vid de mest oväntade tillfällen. Man visste aldrig, var man hade honom. Det var inte tanke på att småstjäla, som i Brundins tid. Därmed var Peter nöjd. Han åtrådde inte makten utan ägandet. Det var mycket han gick där och kornade på men alltid ur synpunkten av mitt och ditt — helst mitt. Och så började han då så sakta att vandra i Brundins spår. Men utan lyckoprinsens fräcka och dumdristiga övermod. Han kände sig varligt för. Han gjorde inga spår. Han började med små kupper. Han skämtade sig fram, så man aldrig riktigt visste, var man hade honom, förrn man plötsligt var överens efter

en glad kväll med kort och sprit. En av gårdens avnämare ville t. ex. ha potatisen för gamla priset, som egentligen var för lågt. Peter skrattade ut honom. Men när man satte sig till korten, så sa han, att om jag vinner i kväll så har du min liv och kniv potäterna. Och så fick Peter vinna halva prisskillnaden och så gick affärn för sig på morgonkröken. Peter låtsades göra upp i fyllan och villan. Den andre fick gärna tro, att han lurat honom. Eller där var nu en åkare, som ville köpa hö. Man led av höbrist den våren, men Selambshof hade. En fin chans för Peter. Han drog till med ett grovt pris. Åkarn bjöd två tredjedelar. Affärn tycktes omöjlig. Men hur man nu satt där och dividerade mellan skål och vägg, så kom man i gräl om Eiffeltornet. Peter sade att det var 300 meter högt. Hade han inte nyss läst det, så hade han aldrig kommit att tala om Eiffeltornet. Åkarn ställde sig tvivlande. Skönt, vi slår vad, mente Peter. Det kan vi göra, svarte åkarn. Om tusen kronor, sa Peter och blinkade. Men åkarn blev betänksam. Jag blir som ett litet barn, när jag vunnit ett vad, grinade Peter. Då gjorde åkarn ett snabbt överslag och så tummade de inne i rökmolnet. Och Peter vann och åkarn fick höet för sitt pris. Varav man ser, att även Eiffeltornet kan vara bra till något.

På detta sätt gjordes många affärer upp i den gamla goda tiden.

Snart såldes inte en kålrot utan att Peter Basen förstod att på ett eller annat finurligt sätt taga upp sin tull. Pengarna började rinna till och han hade redan lagt upp ett litet vackert bankkonto.

Nå men samvetet! Förstod inte Peter, att detta var trolöshet mot huvudman? Fann han det aldrig ruskigt att på detta sätt klå sina syskon? Nej, när det gällde tänkte Peter inte ett dugg på huvudman eller syskon eller något sådant. Det hela var liksom ett mellanhavande mellan honom och Brundin. Peter tog revansch på Brundin, det var hela saken. Han besegrade sin barndoms buse på hans egen mark. Så underliga kunna våra segrar vara. Peter kände en ljuvlig lättnad för varje lyckad kupp, en lättnad som nästan var släkt med det goda samvetet.

Under allt detta blev Peter Basen alltmera fet och godmodig

och jovialisk. Han klappade Isaksson, hushållerskan, i ryggen, när det var ärter och fläsk, och lånade gärna ut pengar åt Stellan, som alltid var i knipa. Sen bjöd han på punsch och spelade med grov bondtur av Stellan alltsammans så att denne fick skriva kvitto på dubbla beloppet, ty pengarna måste han ju ha. Stellan steg upp med en axelryckning, sedan han skrivit. Han såg föraktfullt på sin äldre bror:

— Som hos procentaren, sade han med sin snärtande röst. Fy fan, vad du ser underklassig ut, Peter! Det är just underklass att svälla upp av spriten!

— Kära hjärtandes, sade Peter med sin lenaste röst, såg du inte det där, innan du började spela.

Det är sant att Peter söp en hel del. Spriten flöt ihop med affärerna, så att han inte kunde skilja dem åt. Men därför drack han också alltid med gott samvete. Och blev fet med gott samvete. Ty i Sverige var det vid denna tid ännu lättare för feta personer att göra affärer än för magra.

När Peter inte kunde finna på något annat, hade han en vana att ta en butelj i fickan och tåga ner till Tord, som numera höll till på Kråkslottet med alla sina kråkor och snokar och rävar. Han var en konstig kropp den där Tord, men alltid dög han att tömma ett glas med. I skolan hade han för länge sen gjort sig omöjlig, men i stället satt han hemma och läste en hel massa luntor och åtnjöt en viss vidskeplig vördnad för tokighet och lärdom bland gårdsfolket. Tills han en vacker dag slungade luntorna i väggen och beslöt sig för att bli målare, djurmålare. Det var sedan han skaffat sig en ny, tvåbent inhysing, en mystisk figur, som sällan visade sig ute i solskenet, men gällde för att vara artist, en riktig artist från akademien. Denne hette Eklund och var en ohjälplig bohem av världsföraktande och cynisk läggning. Ingen visste, var Tord fiskat upp honom, men antagligen var det väl i något dike ute i stadskanten. Och nu skulle han emellertid lära Tord att måla djur.

Ja, Tord var en konstig kropp, som det förr eller senare måste gå åt pipan för, men ingen blev fattigare för det, inte Peter åtminstone, så alltid kunde man tömma en bägare med honom i avvaktan på katastrofen. Och den där lurviga Eklund skämde heller inte bort saken. Det smakte snarast bra

att supa med sådana omöjliga figurer. Tord sa förstås inte mycket utan satt mest och stirrade. Men med Eklund kunde man diskutera de högsta frågorna, bara den rackarn fått tillräckligt i sig. Han var en sådan där radikal tusan, som varken trodde på Gud eller fan. Peter protesterade med oefterhärmlig sentimentalitet mot de skärande cynismerna, men i hemlighet njöt han på något sätt av dem. Han hade innerst inne en känsla av att de gåvo ett slags sanktion åt hans små affärer...

I den vevan dog Selambshofs förmyndare.

Farbror Hermansson hade på sista tiden varit så onaturligt kärnsund, att det inte kunde vara långt till slutet. Och en morgon kunde han inte stiga upp ur sin säng av det skälet, att han dött i hjärtförlamning under natten.

Vid begravningen ute i den lilla gråstenskyrkan snyftade Herman mellan två gamla tanter, hans enda släktingar. Men Peter tydde sig instinktivt till syster Hedvig. Det här var liksom något i hennes genre, tyckte han. Här satt hon inne med de direkta förbindelserna. Fjärran från Eklunds cynismer stod Peter Basen där och kände ängsligt efter, om han inte hade några tillgångar i det som ovanefter är. Jo, hade han inte ömmat för sin egen gamle sjuke far, flyttat upp honom i ett bättre rum, lagat att han fick den bästa vård. Ja, inne i kyrkan satt Peter ännu och gjorde sina små försök att lura Vår Herre. Men ute vid den öppna graven blev han mör. Det var inte längre strykrädslan för domen. Å, domen var som en ljuvlig tillflykt jämfört med själva det svarta hålet framför honom. Inför graven skakas varje människa i sin grundinstinkt. Peter Basen tuggade aska vid tanken på att krypa dit ned från allt han ägde och skulle äga. Tänk, platt ingenting äga mer, platt ingenting! Han stod där blek och dålig med hatten i näven och svalde som en fisk på det torra och hade gärna givit en hel årslön för att få smita från alltsammans.

Äntligen satt han i vagnen och rullade ut från Dödens marker och in på Selambshofs. Hans illamående lade sig så småningom. Han kände med en het suck, hur affärerna återtogo sitt naturliga välde över hans tankar. Men ännu var

han dock lik en man, som efter en svår sjöresa känner havet, fast han trampar den gröna jorden.

Det var middag på Ekbacken. Peter reste sig till allas häpnad och höll tal. Efter dagens sinnesrörelser var han mycket sentimental. Å, det kändes riktigt ljuvligt att få släppa på och vara rörd och tacksam för allt och fylld av stora, sköna begravningskänslor. Det var ingen måtta på vad farbror Hermansson varit för en stor och ädel människovän och vad de alla hade hans ädla, varmt klappande hjärta att tacka för. Nu vände sig Peter till ende sonen till denne ädle och storartade man. Han behövde inte tolka, vad Herman led i denna stund. Men ensam i världen behövde han inte känna sig. Alla de närvarande ledo med honom. Och var det svårt för Herman att mitt i sin sorg genast kasta sig in i affärerna, så fick han inte glömma att Selambshof låg närmast till gamla Ekbacken. Det skulle inte saknas ett gott handtag från Peter Selamb, om det behövdes...

Peter hade tårarna i ögonen. Han var ett enda trofast handslag hela karlen. Hans rörelse var nästan äkta, han kände att den vattnade en fåra, där det kunde spira åtskilligt för honom själv.

Herman hade aldrig varit fäst vid Peter utan helst gått ur vägen för honom. Men nu hade han icke den rätta motståndskraften. Barnsligt blyg för sina egna tårar fick han liksom lä bakom den andres. Han trodde, därför att det just nu var honom ett behov att tro. Och han hade ingen annan till hands. Stellan var så underligt tyst och kall nu. Han passade liksom inte till att trösta. Men Peter bedövade honom med sin svamlande hjälpsamhet och sin feta vitalitet, som flöt över av liv och möjlighet. Det var inte många stunder, han släppte Herman under de följande dagarna. Och han talte gärna om Laura, han. Det var en god hjälp mot den nya bittra ensamhetskänsla, som grävde i Hermans ännu obefästa själ. Två gånger hade Laura fått fara tillbaka till sin pension. Och förut hade hon ju på sätt och vis haft rätt i att både Herman och hon voro väl unga för att gifta sig. Men nu skulle hon stanna hemma, mente Peter. Han hade telegraferat till henne redan på dödsdagen och förstod inte, att hon ej redan kommit. Sannerligen om hon förtjänte att få en sådan man som

Herman, en sådan fin hederspojke, arvtagaren till ett ärat namn och en solid förmögenhet. Ja, så var Peter framme vid pengarna igen. Förstod Herman verkligen, hur rik han var. Ekbacken, å där fanns väldiga möjligheter! Peter visste det han, ty han hade redan legat i en del affärer. Och han bistod som sagt gärna Herman med råd och dåd, nu när allt skulle ordnas upp efter dödsfallet.

Det gick som Peter ville. Han blev boutredningsman efter framlidne trävaruhandlaren och varvsägaren William Hermansson. För en vecka sen skulle han själv skakat på huvudet åt denna möjlighet. Nu var det så gott som en självklar sak.

Gubben Lundbom fick bestå den nödvändiga sakkunskapen. Han blev så rörd och stolt, när Peter kom och ville göra honom till förmyndare åt sin far, att han gärna offrade sina kvällstimmar för att klara ut alla svårigheter med boutredningen. Ekbackens affärer hade han skött så gott som ensam de föregående åren, men utan att han krävt ett öre i ökad lön. Att man också kunde vara klok för egen räkning hade inte gått upp för gubben. Han var en tjänare och intet annat än en tjänare. Och nu hade han mitt i sin uppriktiga sorg efter den gamle kære principalen en barnslig glädje av att se sina juridiska kunskaper tillämpas i praktiken vid ett så högviktigt tillfälle.

Boutredningen var helt och hållet Lundboms verk. Peter renderade den en mycket intressant inblick i Ekbackens affärer och därjämte sextusen kronor kontant. Han gjorde först några blygsamma ansatser att inte vilja ta emot pengarna, som Herman trugade på honom. Herman var röd av iver och mycket rak i ryggen. Hade inte boet visat över trehundratusen i tillgångar. Då hade han väl råd att betala en vän för hans omtanke och möda. Peter föll i god tid undan och stoppade anvisningen på sig med en suck:

— Tack, kära Herman! Vi Selambar är gunås för fattiga att säga nej.

Efter denna uppgörelse gingo de länge omkring ute på ägorna och språkade om Ekbackens framtid. Herman ville slopa prårnarna och i stället slå sig på att bygga jakter av den nya, snabbseglande typen, som just slagit igenom. Det var ett fint och intressant kvalitetsarbete. Varvet skulle ha sina egna

båtar, som togo pris i tävlingarna, alldeles som folk höll kapplöpningshästar på stall. Det blev en fin reklam och skulle bestämt roa Laura.

Peter såg fundersam ut men motsade inte Herman.

De kommo ut på stora vägen, som var dammig och sönderkörd av den ständigt växande trafiken. Makadamhögarna och stenhuggarskjulen makade sig allt närmare de gamla ekarna. Det var staden, som malde sönder berget framför sig. Snart föll Ekbackens sista gråa granitförskansning. Men Herman gav sig ändå tusan på, att han skulle försvara idyllen. Det var redan fullt med folk, som kom och ville köpa fabrikstomter av honom. Men inte skulle hans fars gamla Ekbacken plottras bort och förstöras på det sättet!

Peter motsade honom fortfarande inte. Han gick i djupa tankar. Plötsligt tryckte han kraftigt sin blivande svågers hand:

— Du är en gentleman, Herman! Du är fan ta mig en gentleman!

Därpå vankade Peter Basen hemåt, med sitt livs första stora anvisning i fickan vankade han hemåt i den kyliga och stilla vårkvällen. Det var så underligt svalt om pannan på honom och ibland kändes det, som om han klev rakt ut i luften. Förunderligt hur allt gått honom väl i händer. Genom Lundbom, som han gjort till förmyndare, bestämde han oinskränkt över Selambshof. Genom Laura kunde han kanske snart kontrollera Ekbacken. Och staden, de tusen möjligheterna, kröp med varje timme allt närmare och närmare.

Lauras äktenskap

Sedan mer än två år låg Laura i pension i Neuchâtel. Hon hade varit hemma några gånger vid jul och midsommar men snart listat sig ut igen. Det var mycket trevligt att råka Herman för en vecka eller så. Och det var väldigt bra att ha honom att tänka på i ensamma och sentimentala stunder. Men att riktigt avgjort binda sig vid honom, det var hon ändå rädd för.

— Ännu kan vi ju inte gifta oss, sade hon. Och då är det bättre att inte gå och nöta på varandras känslor.

Det var alltid så skönt att ta farväl av Herman. Hans nedslagenhet gjorde henne så gott. Där satt nu ett troget hjärta och väntade på henne, medan hon susade ut i vida världen.

Det hände kanske rent av att Laura grät en vers på tåget.

Men det var alltid med det muntraste skratt och det överdådigaste pladder, hon störtade in i pensionens kamratflock. Och hon hälsades med förtjusta välkomstskrik. Ty utan att ha någon verkligt förtrogen var hon omtyckt av alla. Man ledsnade aldrig på att rufsa till hennes ovanliga, ljusa hår, som var oförskämt stiligt enligt allmänna omdömet. Hon var den självklara ledaren, när det gällde att föra de stackars pensionsfröknarna bakom ljuset beträffande överskriden promenadtid eller något mystiskt kvällsspring ute i den täta trädgården. Pensionens hederliga tyskor döpte Laura med en blandning av skräck och ovillkorlig beundran till Die blonde Lüge.

Hade Laura då så mycket, som måste ljugas bort? Å, det var kanske en eller annan liten flirt med stadens studenter. Men ingenting farligt. Laura var i själva verket ganska försiktig, mycket försiktigare än man skulle trott, om man fått läsa hennes i djupaste hemlighet förda dagbok, ty där överdrev och romantiserade hon saker och ting på det charmantaste vis och begagnade alla tillfällen att göra sig intressant för sig själv. Ja, hon förfalskade helt muntert och ogenerat sina egna minnen. Vilket en filosof nog kunde be-

teckna som höjden av förljugenhet, men som kanske inte betyder så mycket, när man ligger i pension.

Die blonde Lüge hade ingenting att göra med en viss liten polsk fröken, som fick respass, därför att hon kom mycket för sent hem en kväll... Och följande morgon mottog ett paket innehållande ingenting mer och ingenting mindre än hennes korsett.

Det var en stor och mystisk händelse, som var föremål för ändlösa, viskande samtal, sedan ljuset släckts om kvällarna.

Men nu kom där alltså telegram och brev om att farbror Hermansson var död och att hon måste hem. Då kände Laura strax, att det bästa hon kunde göra var att riktigt på allvar förälska sig i sin trogne Herman. Och se, det var inte alls så svårt att ta farväl av Neuchâtel, som hon trott. Tanken på att möta Herman som ensam, fri och oberoende var henne verkligt angenäm. Underligt, men det var faktiskt som om farbror Hermansson trots all sin välvilja stått emellan henne och Herman. Nu riktigt njöt hon av att få släppa på alla sina romantiska dagbokskänslor.

Innan Laura for fick hon dock för sig, att de skulle ta och riktigt förlova sig på avstånd. Det gjorde de också och skickade ringar i brev. Det var en överspänd pensionsidé för att imponera på kamraterna och göra en briljant sorti.

Ja så for Laura då äntligen hem till den stora bröllopsresan med lyxhotellen och modebutikerna och tunnlarna och månskensnätterna. Hon satt där på tåget och blev allt säkrare på sin kärlek till Herman. Och ändå fick hon en riktig stöt, när hon såg honom på perrongen, en mjuk stöt rakt i hjärtat. Han såg så vådligt fin och vacker och allvarlig ut i den höga hatten med sorgfloret. Man kunde verkligen inte önska sig en bättre kavaljer för bröllopsresan.

Herman mente att de skulle gifta sig till hösten. Man kunde ju inte hålla bröllop strax på begravningen.

Det blev sommar, en ljuvlig sommar och rosentid. Herman var älskvärd, hänförd och ridderlig. Ja, det var idel blommor och hyllning och ridderliga knäfall på bryggor och däck. De höllos mycket ute och seglade i Hermans nya, fina kutter, som naturligtvis hette Laura. Herman hade själv ritat båten

och hoppades mycket av den. Han kallades ingenjörn på varvet, hade gått ett par år på Tekniska högskolan men slutat därför att han var missnöjd med undervisningen. Nu satt han där och kramade rorkulten, lång och smärt och solbränd i segelsällskapets uniform, som också klädde honom vådligt bra. Och Laura låg i vit tröja och vita segelskor i solgasset uppe på däck och tyckte det var gott, att han satt och höll utkik med sina trogna blå ögon, medan deras levnads farkost med eleganta slag stack in i den lysande framtiden.

Herman provade båten vid flera kappseglingar. Skada bara att han genom en serie förargliga tillfälligheter såsom ojämna vindchanser och små haverier förhindrades att få något pris. Nå, sen var det i alla fall dans på klubbens bana och regattor med kulörta lyktor och fyrverkeri. Och Laura kom hem helt yr av vals och vin och vattenskvalp i ett blått mörker fullt av kyssar och bägarklang och sånger och muntra svordomar och ormande, blanka reflexer och plötsligt uppskjutande ljuskvastar över skogskanterna.

Laura var verkligen förbehållslöst lycklig denna tid. Hon var liksom genomlyst och upptinad av de glada bekymmerslösa åren nere i en sydligare nejd. Hon hade fått en sötma, som ej var vanlig i det selambska luftstrecket. Ja, under dessa sommarmånader var det som om Selambshof inte hade någon makt med henne längre. Hon fladdrade skrattande kring det grova glupska bergtrollet Peter Basen, hon log åt Hedvigs bittra stelhet och förolämpade miner. Hon gick som en glad och vänlig främling ut och in i detta tunga och skelande hus, där den gamla, stygga Laura en gång suttit och druckit ättika för att lura sig ut i världen.

Laura var tjugu år. Den egoism, som kommer av dåliga nerver, var henne fullkomligt främmande. Hon blommade under kyssar, som ännu ej blivit livets allvar. Det var hennes rosentid. Alla goda makter hade sin stora chans i hennes liv. Skulle det lena töcknet, den milda rosenångan tränga in till hennes väsens kärna. Där det finns en skatt av hälsa, finns det ju alltid möjligheter. Aldrig hade det sett så lovande ut.

Laura hade t. ex. fått för sig, att man skulle hyra våning i stan. Det föresvävade henne som ett ojämförligt behag att

väl försedd med nålpengar bo mitt bland konditorier, modebutiker och teatrar. Hon lirkade och bad Herman. Men på den punkten var han verkligen obeveklig. Han kände det som ett förräderi mot sin döde far att flytta från Ekbacken. Och se, Laura gav med sig som ett gott barn. Hon tyckte till och med om honom mer för att han visste, vad han ville.

I en annan sak gav hon också med sig. Hon hade drömt, att man genast skulle anträda den stora bröllopsresan. Men Herman, som hade en strandrätt att bevaka mot staden, måste vänta till våren, när saken var klar. Han måste se till att försvara sin döde fars gamla Ekbacken. Han hämtade liksom motståndskraft av sorgfloret om ärmen, Herman.

Om den där kraften bara räckt litet längre ...

Bröllopsdagen ryckte allt närmare.

Stellan kom hem från sommarmötet, slog ihop klackarna med lätt sporrklirr och hälsade sin sköna syster med ironisk artighet. Han hade blivit en kvick och elegant ung officer, Stellan. Uniformen var just det rätta skalet kring hans lätta cynism och ljusa försmädlighet. Nu kysste han Laura på handen.

— Man gifter sig alltså, sade han. Man stannar vid sin gamla sjö. Vilken idyll, kära Laura!

Laura drog undan sin hand med en rörelse av skygghet. Hon kom sig inte för att svara med ett leende. Stellan gjorde ett helt annat intryck på henne än de andra på Selambshof. Han var den gamla, stygga Lauras verklige bror, Stellan. Hennes kärlek fruktade på något sätt för honom. Ja, hon var också rädd för Hermans räkning. Rent instinktivt gjorde Laura allt för att undvika Stellan de följande dagarna, fast det var han, som åtagit sig alla arrangemangen för bröllopsfesten.

Det var nu själva bröllopsdagens morgon. Laura kom ut ur sitt lilla flickrum, där hon sovit för sista gången. Hon lämnade det utan saknad. Något hem hade det ju aldrig varit, Selambshof. Det slog henne, hur ensam hon gått här de sista dagarna. Ingen hade suttit på hennes sängkant och fört ett långt och viskande samtal med henne den sista kvällen. Hon var inte rädd. Inte kunde man vara rädd för Herman. Nej, men hon hade legat och längtat att åtminstone ha ett litet brev från en pensionskamrat att läsa i ...

När Laura gick i korridoren, hörde hon plötsligt Stellans röst från herrummet. Det var visst Peter, han språkade med, ty svaren läto blott som ett grovt mummel. Hon skulle just smyga förbi dörrn och uppsöka Hedvig, ty i dag hade hon en underlig avsmak för att möta bröderna utan systerns sällskap. Men då var det något, som kom henne att stanna och lyssna. Hon hörde sitt och Hermans namn nämnas:

— ... Laura... den... hon kommer att linda den stackars pojken runt sitt lillfinger...

Det var Stellans röst... underligt genomträngande... som att dricka isvatten. Nu hörde hon Peter mumla i en grötig ton av belåtet bekymmer:

— Blir nog trassligt i längden med Ekbacken... inte ett spår affärsman...

Sen hörde Laura inte mer, ty man började hamra på någon sorts dekoration ute i hallen. Hon stod ett ögonblick orörlig. Hon fick en lätt kväljning av skurfukten, som ännu satt i den skumma korridoren. Hon kände plötsligt det höga, tunga husets hotande tryck över sitt huvud. För bråkdelen av en sekund genomilades hon av en underlig förnimmelse av att hon på något sätt höll på att bli lurad. Sedan blev hon ond, förskräckligt ond på Stellan och Peter... Men hon sade ingenting, gick inte in till dem utan skyndade ner till Ekbacken för att hälsa på sin Herman och övertyga sig, att han var densamme. Hon dröjde där så länge, att han blev helt ängslig, hon inte skulle hinna klä sig till vigselakten.

Nu kommo gästerna. Stellan hade lyckats få ihop en hel del fint folk. Änkenåden från Kolsnäs och hennes herr son var där. Lähnfeldts eleganta kupé körde fram till porten. Men Percy Hill var utomlands och endast representerad av den gamla vackra nederländaren, han skänkt till lysningspresent. Peters insats var en del av de allra fetaste plånböckerna bland Selambshofs affärsvänner. Herman hade inte mycket släkt i livet, bara de gamla begravningstanterna, som sågo mycket blyga och enkla ut.

Hedvig uppträdde demonstrativt i en mörk, allvarlig klänning och spred köld omkring sig. Tord saknades. Han gick inte på borgerliga tillställningar.

Vigselakten skulle försiggå i hallen, som var dekorerad med

allt vad mäster nere i trädgården kunnat åstadkomma av prunkande höstblommor. Man hade nästan lyckats dölja, vilket nött och kusligt rum det var. Laura dröjde. Prästen hade redan hunnit snusa tre gånger bland daliorna, innan hon visade sig. Hon kom med ett litet drag av trots och oro, som om man samlats för att roa sig på hennes bekostnad. Men Hermans blickar bådo om ursäkt både för dröjsmålet och för att han nödgades stå till höger om sin dam.

Laura lät otålig, när hon svarte sitt ja. Det var som om hon fått vänta i biljettluckan före en långresa.

Under middagen var hon också nervös. Hon teg, drack sitt glas i bottnen utan att märka det och trummade i bordet, medan prästen talade. Nå, talet var nu också gravlikt. Det föreföll som om han blott haft två att välja på, ett för bröllop och ett för begravningar, och som om han råkat göra en förväxling.

Laura hade bröderna snett emot sig vid bordet. Det var en utmanande och fientlig glimt i hennes blickar, när de riktades på dem. Hon höjde plötsligt sitt glas mot Peter, som satt där och såg ut som en uppklädd dräng:

— Skål, förvaltarn! sade hon. Känns litet underligt i frack, vad!

Hennes röst lät spänd. Hon såg hastigt vädjande på Herman, som dock inte tycktes förstå. Ond över att hon inte fått medhåll, fast det var för hans räkning hon hämnades, gick hon nu lös på Stellan. Stellan hade placerat sig bredvid Elvira Lähnfeldt, nu en tunn och distingerad ung dam, som talte om hästar och tennis. Han tycktes roa sig med att lägga an litet på henne. Han gjorde det med minen hos en man, som redan är van vid framgång hos damerna. Se på mig, tycktes han säga. Jag kan bära upp en galauniform. Jag hör till de benådade, som se utklädda ut, då de gå civila. Jag är född för goda märken, sköna damer och en fin inramning. Men Laura kände sin fine herr bror. Det glittrade till i hennes ögon. Hon visste var hon skulle träffa honom i hans arroganta säkerhet. Hennes röst blev plötsligt mjuk och rörd:

— Stellan, sade hon och såg honom i ögonen över den pärlande champagnen, farbror Hermansson dog ju så hastigt ifrån oss, att varken du eller jag fick riktigt tillfälle att tacka

honom. Nu när du sitter här med Herman framför dig, så tycker jag du skulle resa dig upp och hålla ett tal för hans far. För hade han inte varit så vådligt hygglig och hjälpt dig fram, så skulle du aldrig ha blivit en sådan finfin officer och kavaljer som du är utan bara en helt vanlig liten bankkamrer eller matematiklärare eller något lika civilt och löjligt.

Fröken Lähnfeldt fick en min, som om hon hört något oanständigt. Stellan bet sig i läppen och bleknade lätt. Han reste sig inte och höll något tal, men stramade upp sig till en honnör med hela kroppen och lyfte stum sitt glas mot Herman, vilken såg högst generad ut och inte alls förstod, vad som tog åt hans kära Laura.

Men Laura blev strax riktigt överdådigt munter. Hon hade hämnats, hon kunde ge det gamla, dumma Selambshof en god dag. Över vimlet av blommor och huvuden såg hon sig leende om, liksom för att ta ett sista, försmädligt farväl av den gamla matsalen, där man ätit så mycket tisdagssoppa och givit varandra så många sparkar under bordet. Då fastnade hennes blick vid gubben Enochs porträtt över gröna soffan. Det hängde skarpare belyst än vanligt av två lampetter, som flyttats in från blå rummet. Gubben stod där med den stålskodda käppen i sin magra klo och spände blickarna i henne. Aldrig hade Laura märkt, att han hade sådana hånfulla, isande ögon. Det var som om de sett tvärs igenom hennes kärlek. Sprattla du, min docka, tycktes de säga, mig slipper du ändå inte ifrån.

Hon grep efter Hermans hand:

— Är det inte över snart? mumlade hon.

Äntligen fick man ta farväl. Laura stod redan med pälskappan på ute i porten. Då såg hon, hur Herman gick fram till Stellan och Peter och klappade dem på axeln. Han såg mycket rörd och högtidlig och högsint ut. Hon kunde förstå, att han bad dem inte vara misslynta på henne. Stellan ryckte lätt på axlarna och hon såg på hans läppar, vad han svarade:

— Rampfeber...

Så fylldes den kalla och stjärnklara höstkvällen med ett dån av grova basar och så var det ett smatter på vagnsrutorna av risgryn och ett ryck av hästarna.

Laura kastade sig intill Herman. Det var som om hon till varje pris velat fly något, icke se något, icke veta av något.

*

Följande dag kom Hedvig in till Peter, som låg på soffan med en slocknad pipa i mungipan, något duven efter bröllopsfirandet, som han och hans kumpaner under tämligt buller fortsatt till frampå morgontimmarna. Hedvig kom alltså inglidande och hon var blekare och strängare än någonsin. Peter blev faktiskt rädd för henne. Han kände sig som en enda stor och svullen körtel, som bara avsöndrade syndens uslaste slem.

— Du får skaffa någon annan att sköta far, sade Hedvig. Jag stannar inte här längre. Bara svir och orenhet. Ingen som tänker på att i morgon kan man vara död. Jag ämnar börja en kurs som sjuksköterska. Sen går jag in i Röda korset.

Peter blev ängslig för nya, oberäknade utgifter. Han tiggde och bad, han petade fumligt på alla ömma punkter. Till slut råkade han sticka fingret rakt i hennes hjärttrakt:

— Snälla Hedvig, en vacker dag blir du också gift...

Peter tvärtystnade. Det var som om han fått sandpapper i halsen. Hedvig stod orörlig och stirrade honom hatfullt i ögonen:

— Du är vidrig, sade hon lågt. Jag hatar alla karlar. Jag gifter mig aldrig, aldrig!

Därmed lämnade hon rummet.

Fjorton dar senare hade Hedvig tillträtt en elevplats vid ett sjukhus. Och sedan satte hon inte sin fot på Selambshof.

Peter visste inte om han kände saknad eller lättnad. Ibland var det som om hans onda samvete flyttat ifrån honom. Ibland blev han ändå kuslig till mods. Med Hedvig hade han liksom förlorat sista känningen med makterna.

Men fru Laura nere på Ekbacken blev riktigt förargad, när Peter en dag kom inklivande och berättade om Hedvigs nya steg.

— Det är ändå vådligt synd på Hedvig! utbrast lilla frun. Tänk vad hon kan vara förskräckligt vacker ibland, du Her-

man. Riktigt så det gör ont i en. Nog kunde vi väl ändå på något sätt skaffa henne en man, eller hur lilla Herman?

Fru Laura var ännu i sin smekmånad och tyckte, att alla människor borde gå sta och gifta sig.

Herman vek den koketta nattmössans skära sidenband åt sidan och kysste henne på håret:

— Hon är så pass vacker, som man kan vara, när man inte är blond, viskade han.

Vid det laget hade Peter lomat av igen. Slikt var outhärdligt. De bryr sig katten om både mig och Hedvig, tänkte han melankoliskt i sin ensamhet. Men vänta bara. Laura har ändå klor i silkestassarna. Tids nog får väl Herman känna på't.

Denna tanke tröstade honom i någon mån.

•

Smekmånaden var knappast över, förrn fru Laura förstod, att där icke kunde bli någon resa av till våren. Nej, nu var hon ohjälpligt lurad på sin stora bröllopsresa. En sådan utveckling av saken hade hon inte alls tänkt sig. Det här kunde möjligen fått inträffa någon gång i den ovissa framtiden men just nu var hon inställd på idel hänförande överraskningar.

Laura sade först ingenting åt Herman. Nej, hon tyckte liksom det var förödmjukande att bekänna sitt tillstånd. Men hon iakttog honom i smyg. Hon spanade efter ett litet forskande och övermodigt drag i hans ansikte. Har han väntat det här? Gjorde han bara narr av mig, när han talte om bröllopsresan? tänkte hon. Och hon kände i sitt hjärta något, som nästan liknade ovilja. Men så slog det henne, hur sorgligt och underligt och stört omöjligt det var, att hon satt här och kände ovilja mot sin Herman. Och så gick hon ner på kontoret och lät honom kyssa sig bakom ryggen på gamle Lundbom. Fast tala om saken förmådde hon ännu inte. Hon kände en sällsam, kall blygsel för sitt tillstånd. Det fanns ingenting hos henne, som trevade med ömma händer mot detta nya. Det var som det späda livsfröet växt utanför henne och icke under hennes hjärta.

Efter några veckor behövde Laura inte alls tänka på att tala om saken, hon kunde helt simpelt inte dölja den. Hon blev

illamående och det gick inte i längden att springa och gömma sig om morgnarna. Laura hade aldrig varit sjuk, sen hon hade mässlingen som liten. Hon kände en kall skräck. Det var som om hon dagligen utsatts för en kroppslig kränkning. I spegeln tyckte hon sig redan se, hur hon började bli blek och ful. Herman sade ännu ingenting. Han var bara dubbelt öm och uppmärksam. Men Laura såg ändå en glimt av retsam stolthet och tillfredsställelse i hans ögon. Och hon vände sig bort och bet ihop tänderna. Det var nu en kavaljer, vars kyssar strax resulterade i uppkastningar! Hon tyckte sig känna hans övermod som en plåga i sina inälvor. Och så brast det då ur henne en ström av jämmer och anklagelser: Herman hade lurat henne på resan! Och inte hade hon fått bo i stan som hon ville! Och nu var hon sjuk, förskräckligt sjuk! Och ful började hon bli, gammal och ful! Och snart var hon väl död, ja det här blev säkert hennes död!

Herman svarade ingenting på alla dessa anklagelser, som bara stämde honom högtidligt. Han strök mjukt och sakta hennes hår, som när man vill söva ett skrikande barn. Och till slut fann Laura ändå ingen annan plats, där hon kunde gråta ut, än vid hans bröst.

Småningom började hon lugna sig. Den första krisen var över. Det såg ut som om hon med ett visst jämnmod skulle finna sig i sitt öde.

En mörk och slaskig decemberdag satt Laura i sängkammarfönstret och sydde på en del småplagg. Hon låste sig alltid inne för att inte bli överraskad. Sömnaden roade henne inte, men hon arbetade ändå för att få tiden att gå.

Aj, nu stack hon sig i fingret. Hon stirrade på den röda bloddroppen och lät med en lång suck sömnaden falla.

Ute silade vinterregnet grått. Genom den nakna syrenhäcken kunde Laura se ner på varvet. Där låg kuttern, deras kutter, uppdragen på land, trist, avtacklad under sin fula, omålade brädfodring. Deras fina sommarkutter! Den såg ut som en fjäril, som man ryckt vingarna av. Stöttorna voro benen. Laura kom att tänka på att båten inte tagit något pris. Alltid hade något varit i vägen. Tänk om hemligheten var den, att den inte var så fint konstruerad!

Laura blev plötsligt förfärligt nedstämd vid denna tanke. Hon förstod inte själv, varför hon blev så ledsen. Hon reste sig stönande och gick fram till byrån. I nedersta lådan under linnen och bandstumpar låg ett litet, låst skrin. Hon letade rätt på nyckeln, som var gömd bland hennes nipper. Så tog hon fram sin dagbok, den romantiska dagboken från Neuchâtel, och satte sig att läsa, börjande från slutet. Hon for oroligt över sidorna. Det var som hon hoppat med långa, ängsliga språng ner i det förflutna. Men där var ingen tillflykt. Hon måste hånle åt hela det lösa, flickaktiga lögnväsendet. Nej, det gångna var gånget. När hon vände ett av bladen, föll där plötsligt en droppe blod på sidan. Laura slängde boken ifrån sig. Hon såg att det även var fullt av bloddroppar i hennes sköte, på den ljusgrå morgonrocken. Blod, tänkte hon med en rysning. Jag ska offra mitt blod. Jag ska lida och offra mig för en annan. Det sägs att man kan finna det skönt och ljuvligt. Men jag är inte sådan. Jag kan inte. Herman måste lära mig det. Herman måste ta hårdare i mig, böja mig till det...

Och så rev Laura på sig pälskappan och pampuscherna och kom nedstörtande på kontoret, där Herman satt och talte med Lundbom om sin process, som såg ut att bli vidlyftig.

Men Herman tog inte hårt i henne. Han var bara snäll och beskedlig och gav många välmenande råd: Du får inte gå och tänka på oangenäma saker, du ska bara ha det bra och låta mig pyssla om dig. Och så telefonerade han efter teaterbiljetter till kvällen.

Herman förstod inte, att han hade en själ att kämpa för, en själ kring vilken trollcirkeln åter höll på att sluta sig.

Det var nu den där strandrättsprocessen. Laura kunde inte låta bli att grubbla över den. Hade Herman inte låtit hindra sig av processen, så hade hon varit ute på sin bröllopsresa nu. Och då hade det här inte kommit. Nej, då hade det här inte kommit. Var Laura tog denna övertygelse ifrån, kan synas gåtfullt. Men det är som bekant inte våra förnuftigaste tankar, som äro de envisaste.

Laura började hata den där processen. Ibland var det nästan som om hon önskat, att Herman skulle förlora den. Tänk om

hon skulle gå upp och språka ett slag med Peter om saken. För första gången kände Laura en viss förstulen dragning tillbaka till Selambshof. Hon hade inte varit där med sin fot efter bröllopet. Men nu lockade släktanden åter så varligt på sitt förirrade barn.

Peter satt inne på kontoret och skrev i sina böcker. Pipröken låg tjock i rummet och Peter Basen såg så grov och plump ut, att Laura strax förkastade alla fina omvägar, som hon funderat ut.

— Hermans process, muttrade Peter, tja, oss emellan så hade jag slagit till medan nådens dörr stod öppen. Staden bjöd fyrtiotusen för den lilla strandremsan och det var vackert bjudet. Hade Herman gett med sig då, så hade de aldrig nosat ut, att strandrätten var osäker. Det hänger på några gamla papper från sjuttonhundratalet och då är ju rättvisan ett lotteri. Men Herman går inte godvilligt ifrån en bit av Ekbacken och det är ju förstås fint av honom ... så om man bara ska vara fin så ...

Peter sneglade halvblundande genom pipröken och såg bondaktigt dumslug ut. Jämfört med Herman var han då ett riktigt vidunder, Peter. Men Laura lyssnade ändå girigt till hans ord. Hon spanade girigt efter en axelryckning, ett tonfall av försmädligt undseende. För att bli ond på Peter och säga något riktigt elakt, trodde hon. Men i själva verket fikade hon med sällsam lystnad efter ett hemligt samförstånd med något i hennes eget väsen, som svärmeriet brett en rosig slöja över.

På hemvägen stannade Laura i allékröken och tittade på den där stora eken, där hon och Stellan lurat Herman att klättra upp. Var du hes i går, Herman! Å, hon var riktigt ond på sin man för att han låtit lura sig den där gången.

Hemma på Ekbacken gick hon i flera dagar och tittade på Herman liksom från gömställen och bakhåll. Hon stirrade med en känsla av främlingskap på det öppna i hans ansikte. Ett visst uttryck av ovillkorligt förtroende retade henne på något sätt. Vad hade han egentligen förtroende till. Det där ansiktet lyssnar och spejar och kämpar inte för att försvara mig och vårt, tänkte hon. Varför är han inte klokare, skarpare än Peter och Stellan? Varför genomskådar han dem inte? Varför genomskådar han inte mig? Laura hade en egendom-

lig förnimmelse av att Hermans ställning var osäker, att det förbereddes något mot honom, mot dem. Och hon fick ett oemotståndligt begär att väcka honom, oroa honom, gadda upp honom med försåtliga ord. De sutto t.ex. och språkade om sommarens seglingar. Då sade hon helt plötsligt:

— Tänk om du kunde kryssa litet på land också, Herman.

När det inte tog, spådde hon förluster, olyckor:

— Du kommer bestämt att förlora den där dumma processen, Herman.

Herman svarade med att lägga en sjal över hennes axlar. Då tog hon till det värsta hon kunde och berättade det där samtalet mellan Stellan och Peter, som hon avlyssnat på bröllopsdagen:

— Tänk, de stod där och sa, att du inte var ett spår affärsman, Herman. Och att du var en beskedlig stackare, som man kunde linda runt lillfingret. Ja, det sa de. Och det tycker jag, de skulle ha betalt för. Du borde stuka dem på något sätt...

Så underligt det kan låta, men Laura slogs ännu för sin kärlek, när hon yttrade detta. Det var de sista krampaktiga ryckningarna av hennes känsla. Fast Herman förstod ingenting. Han blev bara ett ögonblick allvarlig och lång i ansiktet. Så slog han bort saken:

— Asch, du missuppfattade pojkarna, kära barn. Vad menar du, tjocka släkten? För resten har jag lurat av dem det bästa de hade, deras vackra syster.

Han ville kyssa henne på halsen, men Laura sköt honom häftigt ifrån sig och sprang in i sängkammaren, gripen av en oresonlig vrede.

De sista månaderna av Lauras havandeskap blev en svår tid för Herman. Han förvisades från sängkammaren till herrrummets tobaksatmosfär, där det bäddades åt honom på en soffa. Han var en löjlig, överflödig och obehaglig person i sitt eget hem. Till och med pigorna voro ohövliga mot honom. Han gick omkring i en ständig fruktan i detta hus, där han var ensam karl. Den stackars pojken gjorde inte uppror, men han blev allt längre i synen. Han pysslade med sin kära kutter, när han inte fick pyssla med Laura. Hade över huvud taget ett behov att gå och plocka med sina sommargrejor,

Herman. Det var som om han inte riktigt trampat ut barnskorna ännu. Sommarlovet satt kvar i honom. Han levde ännu i dess sken av frihet och faktiska beroende. Men på kvällen flydde han till spriten och sin pappas patiens, väntande på att hans älskade, charmanta Laura skulle komma igen efter förlossningen.

Men Laura låg på sin säng och stirrade i taket. Hon var full av bitterhet och besvikelse. Något hos henne, som varit ljuvligt upplevat, stelnade och drog sig samman som ett ärr. Hon var full av agg mot honom, som icke var man att bryta hennes egoism, som gav henne ett barn men icke förmådde göra henne till mor.

Laura var mycket sjuk sista tiden. Hon kände sina plågor och sin hjälplöshet som direkta förolämpningar av Herman. Ibland blev hon nästan tokig av skräck för förlossningen. För en kvinna, vars väsen är förträngt av egoism, blir födandets vånda dubbelt svår. Där finns intet jubel i smärtan. Det är martyriet utan tro. Efter tre dagars kamp födde hon en gosse. När man ville lägga barnet intill henne, sköt hon undan det med sina sista krafter.

— Bort, mumlade hon. Jag vill inte se't.

Detta var första dagen. Sedan lugnade hon sig och fick ett visst intresse för sitt barn. Men hon uthärdade inte att höra det skrika. Då måste det genast ut i ett annat rum. Och hon kunde inte förmås att ge den nyfödde bröstet. Hit hade naturen tvingat henne, nu kunde hon äntligen få säga nej. Å, det var en njutning att äntligen få säga nej.

När en mor ej förlöses från sin egoism blir den sjufalt värre.

Det är något mystiskt med kvinnokroppens snabba förnyelse efter en födsel. På halvannan vecka var fru Laura på benen igen, frisk, blomstrande, vackrare än någonsin, utan spår av det svåra hon genomgått — åtminstone inga yttre. Hon bildade en mycket tilltalande grupp med sin son, när hon någon gång behagade luta sig över hans bädd och klappa honom på kinden. Herman som redan förlåtit henne, att hon ej ville amma deras lille Georg, var strax klar att ägna den unga modern sin beundran och ridderliga hyllning.

Laura tycktes ta emot denna hylling tämligen lugnt och oberört.

Herman var ännu en helt ung man. I längden kunde han ju inte bara gå omkring och känna sig som lycklig barnafader. Det kom en stund, då han gärna velat ha litet med av de nådiga smekningar, som då och då bestodos lille Georg. Han fann något alldeles särskilt bestickande i Lauras nya fyllighet, i hullets mjölkaktiga vithet, i allt det loja, kattlikt självbehagligt spinnande hos henne nu efter den genomkämpade stormen. Men han var alldeles för finkänslig för att gå bryskt till väga. Och så var det något i det där spinnandet, som gjorde honom nästan blyg och rädd. Han gick omkring som i en ny, osäker förälskelse, som sin egen hustrus fästman. Han begagnade varje tillfälle till små uppmärksamheter, små presenter, som hon också nådigt behagade ta emot. Snart, tänkte Herman, snart är jag åter en lycklig man. Men Laura log och ryckte på axlarna. Hon lekte med sin långa herr fästman. Hon gav honom ett lillfinger. Men när han plötsligt ville ha hela handen, då skakade hon på huvudet och sade nej. Det var ett litet obarmhärtigt, sakta spinnande nej.

Herman slog sig själv på fingrarna. Jag har inte betett mig som en gentleman, tänkte han. Jag har varit för grov och het. Och så lekte han åter den uppvaktande fästmannen ett slag, försökte få henne med på kuttern som förra sommaren, men nej, nu roade sjön henne inte längre. Då överhopade han henne med nöjen, smycken, vackra kläder. Det kom över henne något utstuderat kokett. Hon blomstrade fräckt i solskenet.

Nu var det deras bröllopsdag. Herman uppvaktade med ett väldigt fång röda rosor, han kom i frack till middagen och drack hennes skål i champagne, vädjande till deras ljuva minnen. Äntligen trodde han sig få fira deras andra bröllop. Laura föreföll ett ögonblick litet rörd. Men det vara bara champagnen. I sista ögonblicket vek hon undan, stelnade, skyllde på svaghet, på oöverkomlig ängslan, höll upp barnet som en sköld mellan sig och mannen. Och så gnisslade nyckeln i sängkammardörrn och Herman var utlåst.

Laura satte sig på sängkanten och plockade långsamt sönder Hermans rosor. Hon kände att hon aldrig mer skulle tillhöra honom. Det var inte bara självviskhetens feghet inför livets nya krav. Hon var inte rädd längre, ty hennes kropp

hade redan glömt. Nej, det var *honom*, hon inte ville tillhöra längre. Det var själva luften här på farbror Hermanssons gamla Ekbacken, som inte passade henne.

Laura knäppte undan det sista rosenbladet. Han lät mig stänga dörren, tänkte hon med en axelryckning. Jag är mycket starkare än han.

Det är farligt, när en kvinna av Lauras art börjar tänka så.

Herman reste sig inte i sårad stolthet, hämnades inte. Han blev förtvivlad, eländig. Han knäföll, tiggde, bad, förödmjukade sig. Då föraktade hon honom, äcklade sig åt honom, blev grym, utstuderat grym, så att hon efteråt kunde falla i ett slags förundran över sig själv.

Herman började dricka och vansköta sitt arbete. De löpande affärerna voro ju än så länge Lundboms sak, men själva varvsbyggena hade Herman överinseende över. Nu drev han omkring ruvande och dyster, gav order och kontraorder, kom i gräl med sina arbetare och slängde plötsligt alltsammans för att gå ner och stirra på avstjälpningsplatsen. Ja, så hade det gått med hans process. Marken var hans, men staden hade vunnit strandrätten. Och nu hade man börjat fylla ut i sjön till en kaj. Det kom pråm efter pråm med byggnadsavfall, porslinsflis, tegelskrot och sopor. Den ruskiga och stinkande banken sköt redan långt ut i sjön. Man såg alltsammans från Ekbackens fönster och det gamla ställets trevnad hade fått ett dråpslag. Herman stod där i timtal med händerna i fickorna och såg med ett slags dyster njutning, hur staden vräkte ut sitt avfall mitt för hans näsa. Sen gick han in och satte sig att dricka.

En gång i halvruset bar han hand på Laura, när hon för femtionde gången slängde honom hans misslyckade process i ansiktet. Det var ett stackars tveksamt slag, som bara träffade hans eget plågade hjärta. Men Laura inkasserade det strax med hemlig belåtenhet. Hon hade nämligen redan börjat fundera på, hur hon med bevarad krigsära och största möjliga behållning skulle kunna uttåga ur den belägrade fästningen.

Ett omaka äktenskap är egoismens finaste arsenal. Här slipar självviskheten sin egg vid viljornas ständiga, intima friktion. Här härdar den sitt stål i motpartens lidande.

Laura utvecklade sig förundransvärt snabbt. Det dröjde inte länge, förrn hon med verkligt mästerlig beräkning förstod att maka Herman allt närmare ytterligheterna och allvarligt kompromettera honom, medan hon själv klokt höll sig i stillhet. Det var hon själv, som uppmuntrade honom att söka sig herrsällskap och leva om inne i stan, för att han skulle bli omtalad som festprisse och suput. Det var till slut hon själv, som på omvägar påminte honom om att världen är full av kvinnor och förstulet stack hämnden för hennes kallsinnighet i hans hand. Utan detta skulle Herman nog aldrig kommit sig för. Han var som hypnotiserad av henne. Sannerligen såg det inte ut, som om han direkt på hennes hemliga befallning med förtvivlans mod och utan gnista av böjelse gick och kastade sig i armarna på en uppasserska på närmaste krog. Men han måtte ändå ha gripits av något barnsligt hopp att göra Laura svartsjuk, ty det började strax bli kvinnliga påringningar i telefon, som den stackars pojken sökte se riktigt utmanande munter ut, när han besvarade. Dessa påringningar följdes av nätter utomhus i sin tur åtföljda av skruvade förklaringar, som Laura aldrig begärt. Till sist för att saken skulle bli riktigt tydlig började små mycket talande brevlappar tappas eller kvarglömmas i Lauras väg. Det var så hon nästan tyckte synd om honom. Men hon tog i alla fall mycket väl vara på breven.

Med ett urval av dessa dokument i sin lilla sidenväska gjorde Laura nu ett besök på Selambshof. Hon gick i en ljus, kall upphetsning lik en affärsman, som snart är klar med en svår affär. Det var som om hon i sin gamla miljö velat samla krafter till det avgörande slaget. Men allt detta hindrade henne ändå inte från att spela martyr, en sak som verkligen hade mera behag, än hon anat. Till och med inför Peter Basen hade den sitt behag, fast hon kände, att han fullständigt genomskådade henne. Han var förstås avskyvärd, Peter. Hon skämdes nästan att möta honom på en gata i stan. Och ändå kände hon här på hans kontor en egendomlig samhörighet med honom. Ja, det var något nästan läskande i hans grova fulhet. Och nu visste hon plötsligt på någon instinktens väg, att deras önskningar beträffande Herman sammanföllo.

Laura överräckte med en tragisk min mannens kompromet-

terande brev och såg snart Peters blickar fästade på sig med en nästan rädd beundran. Hur tusan har du redan fått honom så långt? mente de. Under tiden flöt det ur honom en massa beklagande sentimentaliteter och bekymrad godmodighet, ungefär som när en hund dreglar i sikte av en fet bit. Fast sedan råkade han visa huggtänderna:

— Värdehandlingar, muttrade han.

Det kom så oförhappandes, att Laura hade svårt att hålla kvar martyrminen.

— Jag kan naturligtvis inte leva längre med Herman, suckade hon.

— De där breven äro värda minst hundratusen, sade Peter.

— Jag vill veta, hur det går till att skiljas. Det är visst något rysligt.

Peter såg ett ögonblick begrundande ut. Så lyste han upp:

— Jag ska tala med Lundbom. Han vet allt.

— Lundbom?

— Ja, just Lundbom. Gubben märker inte, att det är er det gäller. Han är stockblind för allt personligt.

Nu stal sig ändå ett lågt fnitter tvärs igenom Lauras martyrium.

— Hm... det vore verkligen ganska kuriöst...

Peter fick en gratiskonsultation hos Lundbom under nästa viraparti. Lundbom gav inga chanser åt den otrogna parten, förlorad skandalprocess eller godvillig uppgörelse med avståndet från barnen och stor ekonomisk uppoffring.

Utrustad med dessa kunskaper gjorde Laura en stor scen med Herman. Hon var nu plötsligt kränkt, förtvivlad, sårad till döds i sin kvinnliga värdighet. Hon tog det så livligt och var så inne i den dramatiska situationen, att hon själv nästan började tro på sina känslor. Herman stod som fallen från skyarna. Hans första känsla var en vild glädje över att hon ändock led, ändock var svartsjuk, ändock älskade honom. Detta kom honom att glömma, att det var hon själv, som stuckit hämnden i hans hand. Men Laura fortsatte mera stilla efter första utbrottet, stilla och djupt förebrående. Herman kunde ha väntat på henne. Ett uns tålamod bara och allt hade

kanske blivit bra mellan dem igen. Man måste överse med en stackars kvinna, som haft så mycket att genomgå.

Laura var storartad, när hon sade allt detta. Hennes ord droppade som smält bly på Hermans hjärta. Han biktade sin hjälplöshet, sin förtvivlan över spriten och sitt äckel åt den trista galenskapen med den andra kvinnan, som inte skänkt honom ett ögonblicks lättnad. Han var djupt, förtvivlat ångerfull och tiggde hennes förlåtelse med tårarna strömmande ur sina ögon.

Den gamla, banala, ohyggliga striden, där utgången alltid är given, striden mellan den som älskar och den som icke älskar.

Laura retades blott av Hermans tårar. Anade hon att de vällde ur källor, som redan sinat hos henne? Var det därför hennes ton blev så kall och hård? När man inte kan vara Kärlek, så vill man vara Öde. Å, det var en hemlig vällust att stå där stel och obönhörlig:

— Du har dödat min kärlek, sade hon. Jag vill skiljas och jag skall ha Georg. Du har inte rätt att neka.

Herman vacklade som för ett slag mitt i ansiktet. Själva slagets våldsamhet hindrade honom att se, hur arrangerat det hela var. Han stod där med flackande blick framför en bild av sten och mumlade böner och förbannelser om vartannat, tills han slutligen sprang ut och slog igen dörren efter sig.

Men Herman kunde inte springa från det faktum, att Laura hade allt underbart väl ordnat för sig. Hon hade allmänna meningen på sin sida, hon hade vittnen och brev. Ville han undvika en förskräcklig process, måste han foga sig i hennes villkor. Ja, så fick han då göra den traditionella Köpenhamnsresan. Och avstå från lilla Georg. Och djupt inteckna Ekbacken för att köpa sin fru en vacker livränta.

Han satt kvar i sitt ensliga hus med ett stackars blödande hat, som ibland inte visste om det var hat eller kärlek. Men Laura höll med sin baby och sin livränta ett festligt intåg i en liten elegant våning vid Karlavägen, i samma hus där Stellan hade sin ungkarlsdubblett. Hon var besluten att leva med och roa sig och då kunde broderns officerskamrater och eleganta bekantskapskrets vara ovärderliga för en ung, frånskild fru.

Redan samma kväll, Laura flyttade in, var hon nere och hälsade på Stellan:

— Man stannade inte vid sin gamla sjö, sade hon. Det blev ingen liten idyll.

— Nej, nej, sade Stellan. Ska vi så ta ett parti ecarté!

Och det gjorde de.

Spanska helgonet

En vacker septemberdag höll löjtnanten vid Göta garde, Stellan Selamb, fälttjänstövning med sin pluton ute på Lidingön. Man hade redan några klara och svala morgontimmar övat framryckning i skyttelinje i den snåriga och kuperade skogsterrängen till höger om stora landsvägen, då han lämnade befälet åt sergeanten och rådfrågande sin karta började klättra uppför en brant bergsstig för att göra en alldeles privat attack. Han fann efter åtskilligt letande en nyanlagd tvärväg, som förde honom fram till ett stort, vitt och ganska underligt hus, ensamt mitt i täta granskogen.

Stellan umgicks inte med arkitekter och brukade inte titta närmare på några byggnader. Men han var van vid gamla, trygga herrgårdshus, vilka tycktes uppvuxna ur marken, där de stodo. Och det här var ju som nerramlat från skyn med sina bländvita, fantastiskt brutna murytor och sitt ärggröna tak! Man hade faktiskt svårt att se, om det var ett tempel, ett sanatorium, ett museum — eller kanske rent av en mänskoboning. Stellan hamrade emellertid med den antika portklappen på en väldig svart kyrkdörr, tätt besatt med grova spikhuvuden.

En kuskklädd karl kom och öppnade:

— Herrn ligger ju, men jag är tillsagd att anmäla i alla fall.

Karlen försvann och kom strax igen med besked, att om löjtnanten ville titta litet på tavlorna så länge, så skulle herrn strax ta emot. Stellan gick omkring i flera stora museiliknande salar, fullhängda med tavlor. En del av dessa kände han igen från Percys gamla ateljévåning inne i stan, men de flesta voro antagligen inköpta under hans sista, långa utrikesresa. Där fanns både gammal konst och ny, både antika spanjorer och holländare och en del av de modernaste impressionisterna, men av Percys egna dukar syntes inte ett spår.

Förbaskat likt honom, tänkte Stellan, de ligga naturligtvis undanslängda i en skrubb.

Äntligen öppnades dörrn till sängkammarn.

Där låg nu "Porslinet". Det var samma smala, fina ansikte som förut. Och samma lilla smil, älskvärt, undfallande och lätt reserverat. Endast ögonens blå var icke så svalt som förr i tiden.

— Goddag, kära Percy! Råkade ha fälttjänstövning i närheten och tänkte jag skulle ta en titt på ditt nya tusculum.

— Å, jag är så glad, när någon är snäll och tittar till mig!

Percys röst lät underligt spröd. Men Stellan fäste sig inte vid detta. Han var så van att se Percy krasslig. Han brast plötsligt i skratt vid närmare betraktande av sovrummet. Det var i svart och vitt med välvt tak och tunga, sirade ekmöbler. Stolarna tycktes fullt upptagna med sina egna ornament och skulle säkert uppfattat en sittandes ryggtavla som en profanering. Percys säng liknade mest av allt en katafalk och stod i en alkov, som tycktes vara ett sidokor i Det tredje rikets kyrka.

— Hör du, det här ser mer ut, som om det vore ordnat för den eviga sömnen! utbrast Stellan. För en marmorgubbe!

Percys smil blev visst en nyans blekare.

— Ja, du har kanske rätt...

Stellan öppnade dörren till ett w.c. som en oinvigd skulle tagit för någon sorts biktstol. Han kände sig plötsligt arg, och han fick ett begär att säga något ganska grovt, som han dock försiktigtvis höll tillbaka.

— Förlåt snälla Percy men... men trivs du verkligen här?

— Nej, det kan jag inte säga...

— Nå, men vad tusan har du det så här för då?

Percy såg i alkovtaket, som var fullmålat med pentagram och spiralnebulosor.

— Tja, det är min arkitekt, mumlade han resignerat. Han ville ha det så här. Och jag vågade inte opponera mig. Det är så svårt, när man inte har pengarna att skylla på. Det medför en sådan massa skyldigheter. Vet du Stellan, det är bestämt omöjligt att riktigt vilja något, att riktigt vara något för egen del, när man har en massa pengar.

Stellan tänkte, att var det bara där skon klämde, så fanns han ju till hands för att lätta bördan:

— Stackars Percy, skrattade han sarkastiskt. Penningens livstidsfånge!

Men så fick han ett minne av den lilla, fina, vitklädda pojken bakom Stonehills galler. Och det slog honom, att där kanske ändå fanns en bitter, sårande sanning i hans utrop. Och att Percy faktiskt var en nyans allvarligare denna gång än vanligt. Stellan trummade litet brydd på sängfotens grova, inkrusterade block av svartnad ek.

— Hör du Percy, hur står det egentligen till med dig?

Percy log urskuldande:

— Å, uppriktigt talt hade jag en rätt svår lungblödning för halvannan vecka sen... Bröstet har ju alltid varit klent.

Stellan blev av många skäl helt bestört:

— Men... det sa inte betjänten... det hade jag inte blekaste aning om...

— Å, jag vill inte skylta med min sjukdom.

— Nå, vad menar medicinmannen?

— Skakar på huvudet och menar jag ska ligga stilla så länge, bara ligga stilla... Men för tusan, ta det nu inte så allvarligt, käre Stellan. Själv är jag i hemlighet rätt nöjd med saken. Jag har ju gunås aldrig varit annat än en dilettant. Men det här ger mig kanhända en chans. En ärlig fara! Ett ärligt tvång! Ibland känns det nästan som om jag skulle kunna göra något trots allt. Å, det är en underlig eggelse i febern och dödshotet.

Stellan satt just och funderade, hur han under dessa omständigheter smakfullast skulle förbereda Percy på den relativa befrielse, som låg i att skriva på en växel på femtusen. Då stack ett huvud med ljust, stripigt hår och breda godmodiga drag in genom dörrn och försvann åter med ett ursäktande grin vid anblicken av Stellan. Det var sjuksköterskan. Percy hade fått röda fläckar på kindbenen och hans röst lät orolig och nervös:

— Om du visste vad jag lider av den där kvinnan, viskade han. Hon är visst inte elak mot mig, tvärt om. Men jag uthärdar inte människor med sådana där trubbiga ansikten. Jag riktigt ryser, när hon tar i mig.

— Nå, men varför skickar du inte bort henne?

— Nej, det är så svårt. Jag kan inte komma mig för. När hon nu en gång är här, så har hon ju vissa anspråk på mig.

Percy teg ett ögonblick, så sträckte han bönfallande ut sin hand:

— Kanske du ändå kunde hjälpa mig, Stellan. Har inte armén några förbindelser med Röda korset? Å, om du på något sätt kunde skaffa hit ett drägligare ansikte!

Stellan fick plötsligt en idé, en underlig, halvt omöjlig idé, som dock innerst inne föreföll honom sällsamt laddad med obestämda möjligheter. Hedvig! tänkte han. Hedvig! Han måste anstränga sig för att få vanlig slät välvilja i rösten:

— Jag skulle ju kunna tala med min syster Hedvig, sade han. Hon är sjuksyster. Ja, jag förbereder dig på, att hon har ett mörkt och konstigt lynne. Men hennes ansikte kan verkligen vara något för en målare att se på.

Percy blev helt upplivad, full av rörande tacksamhet:

— Ett ansikte, ett lynne, en människa! Å, vad jag vore dig tacksam!

— Skönt, jag skall tala med henne, om hon nu kan bli ledig. I alla händelser ska det här grinande vidundret bort.

Därmed tog Stellan ett hjärtligt farväl. Men i dörrn vände han om med sin flottaste och mest obesvärade min.

— Jo, det är sant, kära Percy, jag går omkring med en liten förbannad växel i bakfickan. Inte vill du väl peta dit några kråkfötter?

— Hjärtans gärna, kära bror, hjärtans gärna.

Stellan trädde småvisslande ut från villa Hill och återtog med gott humör befälet över sin dammiga och svettiga pluton.

Samma afton klev Stellan in till Laura. Han hade fått en vana att kila upp och språka med henne, innan han tog sig något viktigare före.

Laura höll på att klä sig för teatern. Han hjälpte henne att knäppa i ryggen:

— Percy har haft lungblödning och är missnöjd med sin sköterska. Jag erbjöd mig att skaffa dit Hedvig. Vad tänker du om det?

— Stackars Percy!

— Men hur ska jag få Hedvig att ge sig dit?

— Du ska prata om uppoffring, ge henne tillfälle att se lidande ut.

Stellan ringde strax till Röda korset. Där fick han ett telefonnummer och ringde ånyo. En matt, skälvande röst svarade:

— Syster Hedvig, jo, jag ska säga till henne.

Hedvig kom till telefonen. Stellan framlade saken. Han gjorde Percy så sjuk som möjligt och tiggde henne om att uppoffra sig för hans gamle vän. Hedvigs avlägsna stämma fick en alldeles särskild ton av mörk, hård undergivenhet:

— Jag kan nog inte.

— Men varför?

— Åtminstone inte genast.

— Varför!

Hon sänkte rösten:

— Nej, här är inte... inte slut, förrn om ett par dar...

Slut! Det låg således en människa och dog på andra sidan telefontråden! Stellan kände en lätt köldrysning. Han såg på Laura, som satt där i urringad aftontoalett och polerade sina naglar. Han såg sig kring i det lilla koketta rummet. Slut om ett par dar. Slut! Som hon sade det där, Hedvig. Det var som om hon velat tvinga på honom dödstanken, som en matsked medicin.

— Ja... jag får således säga stackars Percy, att du kommer, när du... du blir ledig.

— Ja, jag får väl avstå från att vila mig.

Så ringde det av.

Stellan lade på luren:

— Jo, hon far ut till Percy, bara hennes nuvarande patient hunnit dö. Och det är Hedvig, som för ett sånt liv! Sannerligen om jag begriper...

Laura knep ihop munnen, medan hon drog på en handske. Hon såg ovanligt osentimental ut i detta ögonblick:

— Hedvig är rädd, sade hon.

Stellan lät nervös:

— Rädd? Det var ett förbaskat egendomligt sätt att vara rädd! Vad menar du egentligen?

Lauras svar kom kort, skarpt och belåtet. Det märktes att hon oroats av saken och äntligen kommit till en tillfredsställande förklaring:

— Vem är det som ränner omkring på kyrkogården vid midnatt? sade hon. Jo, just den spökrädde. Andra ha ingenting där att göra.

Och så gick fru Laura på teatern.

Faktum är att Hedvig sedan halvtannat år var utbildad rödakorssyster, att hon redan hörde till dem, som sändas till de svåraste fallen och att hon själv ville ha det så.

För sina kamrater var hon en gåta. Man kände genast, att hon icke hörde till de där enkla, goda kvinnorna, för vilka det är ett hjärtebehov att tjäna, vårda, strida mot smärta och död. Då man hade reda på att hon gått direkt från systerns bröllop till sjukhuset, så ville de yngre systrarna strax veta, att Hedvigs hemlighet var en olycklig kärlek, men de äldre och mera erfarna skakade på huvudet.

Även läkarna diskuterade syster Hedvig. Män komma alltid att diskutera kvinnor med ansikten sådana som syster Hedvigs. De grepo också till erotiken som förklaringsgrund efter långa överläggningar, som inte alls voro fria från erotik, fast de gunås skulle vara vetenskapliga. Och fast man naturligtvis reagerade mot sådan barnslig romantik som fruntimmerspratet om "olycklig kärlek". Sista ordet fick en ung psykiatriker. Han sade icke något cyniskt. Han skulle kanske gjort det för tio år sen. Men nu var det icke längre modernt med cynismer — åtminstone bland psykiatriker — dem överlät man åt kirurger och andra, enklare hantverkare.

— Syster Hedvig, sade alltså den unge läkaren, är ett mycket intressant fall. Hon kan faktiskt icke se en frisk man i ögonen. Men hon valde ändå strax den manliga avdelningen på sjukhuset. Hon måste dit helt enkelt, var formligen oförmögen att göra sin skyldighet mot kvinnliga patienter. Vad är detta annat än en skygg, sårad, lytt erotik, som smugit sig undan till de sjuka. Hon har en hemlig lisa av att se män lida och dö. Hon offrar dem åt Eros, antagligen under en religiös omtolkning av sina känslor.

Så talte den unge läkaren och märkte icke, att han själv avlade en ofrivillig bekännelse att ha sett mycket djupt i syster Hedvigs ögon.

Kanske var det ändå något i vad han sade. Fast fru Laura

hade nog sagt det djupaste ordet. Grunddraget hos syster Hedvig var alltjämt hennes väsens fruktan. Och denna fruktan hade ej som Peters brett ut sig på ytan i form av falsk godmodighet och ett storartat lögnväsende. Nej, hos Hedvig växte den nedåt, i dunklet. Och detta växande förnams som en ständigt molande värk i själva hennes väsen. Till slut var hon så ett med denna skumma, trevande fruktan, att varje skymt av lycka, frihet, rymd bara kändes som ett hån. Men detta lidande var fruktansvärt just genom sin obestämdhet, sin konturlöshet, sitt myllrande mörker. Under dessa omständigheter måste varje verklig, bestämd anledning till fruktan faktiskt kännas som ett slags befrielse, en utlösning. Den som ser slipper grubbla. Därför hade sjuklägret och dödsbädden en sådan sällsam lockelse för henne. Därför kunde hennes blick vidgas av sällsam lisa inför den svåraste kamp. Därför var det med blek, stilla högtidlighet, hon slöt ögonen på de döda. Själv tolkade hon detta som hjärtats korta, dyrbara frid inför Gud efter tjänande och offer. Syster Hedvig hade blivit allt mera mörkt och världsfrånvänt religiös under sin sjuksköterskeutbildning. Hon gick omkring som en levande protest mot allt vad lättsinne och flärd heter.

Och nu stod hon alltså en kall och klar septemberdag vid Percys huvudgärd ute i villa Hill.

Percy stirrade på hennes mörka ögon och bleka kinder. Det var verkligen en ovanlig blekhet. Man visste inte, om den kylde eller brände.

— Och det här är Stellans syster, mumlade han. Vi måste ju ha råkats, som barn åtminstone, medan jag bodde kvar på Stonehill. Att jag inte redan då fäste mig vid syster Hedvigs utseende ...

— Jag har alltid hållit mig undan, svarades det kallt.

Percy log ett litet ursäktande leende:

— Men nu ... nu kommer syster Hedvig och vill hjälpa mig stackare ...

— Jag skall söka göra min plikt, svarade syster Hedvig.

Percy sjönk halvblundande tillbaka på kudden. Det syntes honom plötsligt oerhört, att en kvinna med det utseendet skulle bevittna hans skröplighet, hjälpa honom att ömsa

skjorta och räcka honom bäckenet. Jag får högre feber till kvällen, tänkte han. Men det gör detsamma. Jag slipper i alla fall att ha tråkigt.

Hedvig lämnade sjukrummet i något ärende. När hon kom tillbaka, hade Percy redan hunnit nödtorftigt inrangera den nya uppenbarelsen i sin värld:

— Nu har jag det, sade han belåtet. Syster Hedvig är ett spanskt helgon. Ja, jag har bestämt sett syster Hedvig hänga på en kyrkvägg i Toledo... Eller kanske är det något bysantinskt, tillade han eftersinnande. Ja, syster Hedvig skulle bestämt göra sig som mosaik... på guldgrund... eller också något kallt grönblått...

Syster Hedvig svarade med tystnad på detta tilltal, som föreföll henne dels obegripligt, dels förolämpande. Hon hade aldrig förr mött en dilettant och konstmecenat av Percys cert. Hon var i högsta grad oroad och förbryllad av hela villa Hills miljö. Hon gick med sänkta ögon och rädda steg genom dessa salar, som hängde fulla av fräckt lysande bilder. Jag vill inte tala om det nakna, som överallt mötte henne utan spår av blygsel, i sällsamma och utmanande former. För henne var det nakna numera absolut förknippat med sjukdom och död. Hon kunde och ville icke tänka sig det annat än under feberstillande omslag eller operatörens kniv. Och här svällde det fräckt av hälsa eller ljög om en harmonisk ro, som icke kunde vara annat än bländverk och styggelse. Det var något oerhört. Men ej nog härmed, även från landskapstavlorna tyckte hon det utstrålade något av synd och farlighet. Tidens blandning av fransk impressionism och nationell lyrism, som nu synes oss så from och beskedlig, hade ännu kvar sin prägel av skrämmande modernitet och Hedvig fann även hos dessa bilder en helt annan utmanande världslighet, än hos de gamla brunsåsiga landskap, som hängde på väggarna i Selambshof. Ända in i sjukrummet förföljde henne konsten med sin lukt av synd och fördömelse. Där hängde nämligen mitt för sängen en skön, naken yngling, som log ett hänryckt leende, fast hans bröst var späckat med grymma pilar.

— Är han inte vacker, den helige Sebastian, sade Percy stolt. Jag kom över honom i Neapel, hos en gammal jude. Mästaren är okänd, men man ser ju strax, att han måste ha

varit en samtida med Bernini. Barockens typiska blandning av sensualism och extas misstar man sig inte på. Min Sebastian är en manlig kusin till den heliga Teresa i Santa Maria della Vittoria i Rom. Han har bröstet fullt av samma pilar, varmed den vackra ängeln hotar henne. Man vet inte riktigt om det är Amors pilar eller martyriets...

Syster Hedvig såg i golvet och skakade sitt huvud:

— Jag förstår ingenting av detta, sade hon. Och jag vill inte heller förstå det. Jag är inte här för att se på tavlor.

I den främmande värld, där hon råkat in, var Percy Hills sjukdom liksom det enda, hon hade att hålla sig till, och hon kände sig stött över att han inte tog den tillräckligt allvarligt.

Percy såg helt förskräckt ut:

— Kära hjärtanes, jag har väl inte sårat syster Hedvig på något sätt. Det var inte alls meningen. Så tillade han med ett litet blekt leende: Jag måste prata om konst, ser syster Hedvig, för annars så stiger febern...

Hon besvarade icke detta leende.

Hon förhöll sig allt framgent stel, tyst och misstrogen.

I sin svaghet och hjälplöshet led han först av denna brist på sympati. Hade han varit konstnär, skulle han kanske fått ett ärligt hat till henne. Men nu var han bara en dilettant och amatör, därför icke blott fördrog han utan började rent av lockas av detta skumma och stela väsen liksom av någon gammal tung och mörknad familjeklenod, vilken länge stått dold för världen i ett dammigt och sollöst gömme. Ja, just en tung och mörk klenod som i sin stumhet talade om det gångnas drömmar och lidelser. Och som inte var till salu bland dagens kram.

Så långt hade Percy efter en vecka hunnit i sin dilettantiska uttolkning av Hedvigs väsen. Han hade vid det laget alldeles slutat att tala med henne om konst. Men en afton, när hon stod vid fönstret och stirrade ut i den stränga och brusande höstrymden, gav hennes ansikte honom plötsligt en idé:

— Syster Hedvig, utropade han, skulle ni inte vilja läsa litet ur gamla testamentet för mig!

Och han ringde på betjänten och skickade denne efter en ny, illustrerad praktbibel ute i biblioteket.

Men Hedvig vägrade först. Hon var rädd för ekot från lyx-

rummen med konstverken där utanför. Hon var rädd för hans fåvitska och försmädliga baktankar. Men Percy var envis. Han berättade om sin barndom, då modern ibland läst högt för honom ur skolbibeln om kvällarna. Det lät rent av som om han på sitt underliga vis tog skriften på allvar. Och slutligen gav Hedvig till sin egen förvåning med sig. Han lyste upp:

— Ta Deboras sång, tiggde han, ivrig som ett barn att höra sin älsklingssaga.

Och Hedvig läste med låg röst om Debora, hon som anförde Israels hövdingar, hon vars själ gick fram med makt.

Men det var något alltför mörkt och inbitet i rösten. Percys känsliga öra anade gamla Kristins inslag, fatalismen ur folkdjupet. Han var i alla fall rädd att såra och lät henne läsa stycket ut.

— Det är för hårt och ljust, mumlade han så. Det är för mycket seger för oss två, syster Hedvig. Tag något svårare, mörkare!

Och Hedvig läste vidare. Hon visste icke själv varför. Kanske hade hon dock innerst en känsla av, att han på något sätt anade henne, förstod henne. Men detta skrämde inte längre hennes skygghet. Han var ju så svag och ofarlig. Han låg ju där i dödens skugga. Han skulle nog aldrig stå upp för att fräckt slunga henne hennes hemligheter i synen. Alltså läste hon. Hon läste om hur Jehu förgjorde hela Ahabs hus och om hur hundarna uppåto Isebel på Jisreels åkermark. Och hon läste ur Jobs bok om människan av kvinna född, hon som lever en liten tid och mättas av oro, hon vars sjukdom får träda upp och vittna mot henne och hon på vars ögon dödsskuggan är lägrad. Till graven måste hon säga: "Du är min fader", till förruttnelsens maskar: "Min moder, min syster". Och hon läste hos Jesaja om jorden, som uppfrätts av förbannelsen. Vinmusten sörjer, vinträdet försmäktar. Där ute höras klagorop över vinet; all glädje är såsom en nedgången sol, all jordens fröjd har flyktat. Faror, fallgropar och fällor vänta er, I jordens inbyggare! Jorden brister, rämnar, vacklar såsom en drucken; den gungar såsom vaktskjulet i trädets topp...

Percy låg alldeles tyst och såg på Hedvig. Han följde omed-

vetet rörelsen hos hennes läppar. Detta är äkta, absolut äkta, tänkte han. Hon är ett väsen ur det förgångna. Hon tillhör en tid, då ångesten var en stor del av livet. Sällsamt att höra det judiska tankerimmet från hennes läppar. Envist som den plågades jämmer är det, bittert som kunskap, vilken hamras in med slag på slag. Idel jordtyngd och svår erfarenhet...

Och han kände en stor njutning, som om han äntligen lyckats finna en riktigt dyrbar antikvitet för sina samlingar.

Det skymde på och Hedvig såg inte texten längre. Hon lade den tunga boken ifrån sig. Hon hade en glimtlik känsla av befrielse, nästan som efter en bikt. Fast så omärklig, så snabbt förflyktigad var den dock något enastående i hennes liv.

Men redan morgonen därpå fick Hedvig en dov ängslan över att ha lämnat ut sig. Och hon var mera tvär och stum och tillknäppt än vanligt.

Framme i november inträdde någon försämring i Percys tillstånd. Han besvärades ofta av hosta och feberkurvan visade en tendens att stiga. Doktorn skakade på huvudet, när den sjuke talte om att resa till Schweiz.

— Inte förrn till våren, sade han. Nu får vi ligga vackert stilla och dricka mjölk.

Percy tyckte just inte om doktorn. Det var sjukdomens prosa. Men Hedvig såg menande på sin patient, sen läkarn gått. Hon såg på honom som om han varit ett barn, vilket velat skolka ur skolan men åter fått ta reson. Hon hade liksom växt med Percys svaghet, Hedvig. Hon skötte honom träget och omsorgsfullt men med en viss min av högtidlig överlägsenhet. Där ser ni, tycktes hon säga, efter all fåfänglighet kommer man ändå till saken. Vad gör ni nu med er konst och allt ert världsliga övermod?

Percy märkte nog det där. Men han vredgades inte. Han var inte sådan. Han vände också detta nya i ett slags njutning. Hedvig tycktes honom inte längre som en mörk och sällsam klenod, han införlivat med sina samlingar. Nu var det i stället han, som kommit i hennes händer. Och han njöt av att sjunka ihop inför detta mörka och hårda jungfruansikte. Själva plågorna kunde ge honom en hemlig lust:

— Det här är en autodafé, mumlade han en gång i febern.

Jag ser gnistorna i syster Hedvigs pupiller. Man steker mig vid sakta eld för att jag tvivlat på jungfru Marias obefläckade avlelse.

Och så log han sitt lilla obegripliga, gäckande leende, så fullt av svaghet och tapperhet. Men mitt i leendet kom där plötsligt ett hostanfall med blodigt skum mellan hans bleka läppar, blod på kuddens spetsar och lakanen. Såret hade gått upp. Han hade fått en ny lungblödning.

Percys ansikte blev ännu blekare och tunnare. Det var som om han krympt för den kalla fläkten från dödens vinge. Men han visade sig aldrig feg i sitt lidande. Där var aldrig ett spår till panik.

Dock var hans svaghet nu sådan, att syster Hedvig icke hade rum för någon ängsligt avvisande misstro. Hon var rädd för livet, men han var icke längre livets, trodde hon. En döende vågade hon komma nära. Inför döden vågade hon vara kvinna. Ja, nu kunde den skygga, stela syster Hedvig bli helt mjuk och öppen. Hon kunde halvt bortvänd sakta stryka hans hand, som låg där så vit på täcket. Ja, hon unnade honom stundom små förstulna smekningar, som icke hade någon morgondag. Det var hennes kvinnosjäl, som låg halvkvävd under hennes fruktan och som nu vågade små tveksamma utflykter i dödens halvljus.

Ja, så hade syster Hedvig genom omständigheternas makt glidit helt nära ett väsen, som var hennes fullkomliga motsats. Vi bevittna här det sällsamma mötet mellan två människor, av vilka den ena är steril av fruktan och den andra av brist på fruktan. Percy Hills liv hade visat en märklig avtrubbning i förmågan att frukta. Han hade alltid saknat den sporre till handling och liv, som fruktan kan vara. Därav hans dilettantism. Han levde på sina pengar utan att veta något om den hårda kamp, som bragt dem samman. Han älskade en massa konst utan att förmå dyka ner under verket till den djupa oro, som skapat det. Han stannade vid avnjutandet. Hans eget skapande hade blott varit en form av avnjutande. Därför hade han aldrig givit något nytt. Han visste det själv men orkade aldrig känna en verklig ångest däröver, denna ångest som kanske till slut kunnat öppna portarna till skapandets dunkla värld.

Men denna brist fick nu inför döden skenet av en fin frihet. Det är ju så att vår död nalkas oss icke som en främling. Den förgrovas eller förtunnas och förfinas med oss. Percys död måste naturligtvis vara spröd och subtil med en tillsats av obotlig dilettantism.

— Syster Hedvig ska inte tro, att det här förefaller mig som något oerhört, viskade han med ett litet leende av outrotlig ironi tvärs genom mattheten. Det är minsann inte mycket, som går förlorat med mig. Jag har alltid stått på rätt god fot med döden. Kan aldrig minnas att jag riktigt stretat emot den ens i mina pojktankar. Min mor var så onaturligt rädd om mig, att jag av ren protest förhöll mig mera likgiltig. Första tiden hoppades jag kanske en del av min sjukdom. Jag hoppades på febern och den fina oron. Det är ju så mycket skönhet, som vuxit ur lungsoten. Kanske hoppas jag ännu. Men inte så hett, att det bränns...

Förgäves sade Hedvig sig själv, att detta var lögn och hädelse. Förgäves förskansade hon sig bakom sina religiösa känslor. Hon kände att han icke ljög. För henne var det något oerhört detta, att en människa talade så och icke ljög. Det svalkade så underligt ner genom hela hennes själ. Hennes egen skumma livsfruktan krympte i det underliga ljuset. Det var stunder av en vällustig avspänning. Hon kunde känna något, som nästan liknade tacksamhet och ömhet. Hon behövde icke dölja något, icke förställa sig, icke krypa undan. Allt detta hade ju icke någon morgondag. Han kunde icke förråda henne, trampa på henne. Han skulle ju snart dö.

Så gick då Hedvig där och beredde sig på att sluta hans ögon, att sörja honom, att äga honom som ett skönt minne, vilket ingen i världen visste om och ingen kunde beröva henne. Hon deponerade honom redan hos döden såsom den fattiges hemliga skatt.

Men nu inträffade det oväntade, Percy Hill dog inte. Han började i stället repa sig en smula framme på vårsidan. I början såg det nästan ut, som om han själv varit något brydd och skamsen över sakernas vändning:

— Jag har aldrig gjort, vad man väntat av mig, sade han. Jag fick aldrig mina tavlor färdiga. Och naturligtvis blev jag inte färdig med det här heller...

Men det var ändå något nytt i hans ton. De där talesätten läto inte så äkta som förr.

Man har varit nära att bli överkörd av en spårvagn. Ofta är det först efteråt, i säkerhet uppe på trottoaren, som man blir rädd och känner dödshotet i sina inälvor. Allt som febern sjönk, steg det nu en ny oro hos Percy Hill. Han började ängsligt undvika att tala om döden. Det var som om han skämts för sin maktlöshet. Han gjorde allt för att se så frisk ut som möjligt. Man kunde endast med möda hålla honom kvar i sängen. Han greps av otålighet över förvårens täta återfall i köld och elände. Han ville prompt resa någonstans, där det var mycket sol. Han hade med ett gripits av en häftig törst efter livet.

Ja, och nu kände Percy Hill för första gången en viss fruktan för döden. Det hade skett en hemlighetsfull inre förändring med honom. Han hade ympats med något av syster Hedvigs gifter liksom hon med hans.

Hur förhöll hon sig nu å sin sida, där han så sakta började glida ur den dödsskugga, där de kommit varandra nära. Drog hon sig åter inom sitt skal? Blev hon åter den stängda örtagården, den förseglade brunnen? Det kunde synas så. Hon hade miner, som tycktes befalla honom att glömma, vad som varit mellan dem. Hon drog tillbaka denna förstulna ömhet, som blott tycktes kunna skjuta sina skott i mörkret. Men inseglet var dock brutet. Hennes reservation och skygghet kunde inte bli precis desamma, de hade inte längre den rätta, djupa färgen. Det kom snarare ögonblick av en viss banal och alldaglig gêne mellan dem. Percy led numera tydligen av att ta hennes hjälp som sjukling. Han rakade sig varje dag och började bli noga med sitt utseende. Han plågades av vissa situationer, som voro nedsättande för den manliga stoltheten. Det var som om han måst övervinna ett motstånd för var gång han kallade henne syster Hedvig. Utan att han sade något fick Hedvig en vana att knacka, innan hon steg in i sjukrummet. Hon gjorde detta med en egendomlig känsla av till hälften bitterhet, till hälften tillfredsställelse. Hennes misstänksamhet fann förändringen i Percys sätt sårande. Men innerst hade hon dock en högmodig aning om vad den egentligen betydde. Officiellt

var hon lika främmande som någonsin för hans värld. Men faktum är att nu gick hon inte längre med sänkta ögon genom tavelsalarna. Utan att hon erkände det för sig själv, så kunde vissa ekon av alla hans ord om njutning och skönhet som något självklart dyka upp i hennes tankar. Efter en ungdom, som även jäktats av fattigdomens spöke, kände hon ibland en högtidlig rysning inför den magnifika villan och allt vad hon hört om hans förmögenhet. Det var faktiskt något hittills dolt och nedtryckt i hennes selambska natur, som helt försiktigt stack upp huvudet.

Från denna stund började syster Hedvig rent av utveckla ett visst koketteri. Läste hon i Percy Hills ögon en stum fråga, så gjorde hon sig med flit mörk och ogenomtränglig. Hennes instinkt sade henne, att en man som han drogs till det främmande, det som var honom själv olikt. Därför undvek hon omsorgsfullt att förråda något av den förändring, som försiggått med henne. Hon kom ihåg vad han sagt om helgonbilden i Toledo och om gnistorna från kättarbålet i hennes ögon. Därför var hon nu riktigt blek och mörk och spansk. Och med hemlig njutning kände hon, att det spanska tog skruv. Den svala och gäckande glimten var borta ur Percys ögon. I stället kom där ibland en skygg och bedjande oro. Han var tydligen förälskad i henne.

Nu kom Stellan på besök — just i behaglig tid. Han kom från något, som nästan liknade ett selambskt familjeråd. Nyfikenheten hade varit oerhörd den sista tiden. Percy var så rik, att man inte kunde undgå en del funderingar. Ingenting var ju omöjligt. Det kunde bli giftermål, det kunde bli hågkomst i testamentet. Man visste ju inte, om han skulle leva eller dö. Varken Peter eller Laura kände Percy Hill tillräckligt för ett besök. Hedvig själv var omöjlig att råka. Laura hade försökt på telefon men naturligtvis inte fått något ur henne.

Äntligen kom då Stellan tillbaka från en Norrlandskommendering och skickades genast ut till villa Hill för att rekognoscera terrängen.

Det var en klar och varm soldag efter långt, grymt vårrusk. Han hade en egendomlig förmåga att alltid komma med

vackert väder, Stellan. Percy satt uppe i en länstol och fönstret var öppet mot söder. Syster Hedvig hade makat sig undan i den skuggigaste vrån med någon sorts kristlig sömnad. En sådan aprilsol var ännu för mycket för henne. Stellan hade kommit ridande dit ut. Nu gick han av och an i rummet och smällde lätt på sina stövlar med ridpiskan. Först hade han ett ögonblick studsat inför Percys tärda utseende, men nu var han redan i farten att berömma hans raskhet att krya på sig. Han pratade över huvud taget en hel del, Stellan. Han hade en alldeles särskild benägenhet att med en blandning av avund och beundran utbreda sig om Percys dyrbara konstskatter, älskvärda mecenatskap och fina begåvning. Han återkom också flera gånger på listiga omvägar till rikedomen, pengarna. — Ja, för Percy är sån, att man måste påminna honom om att han kan få vad han önskar, sade han. Han kommer sig inte för att leva, om man inte påminner honom.

Stellan tog i, som om det gällt att med ett tag rycka upp Percy ur självmisstron och sjukdomens försoffning. Percy lyssnade halvblundande. Han tog naturligtvis inte allt detta för kontant. Men i sitt nuvarande sinnestillstånd var han ändock glad åt Stellans prat. Det flöt ihop med det klara, starka solskenet till något, som liknade ett livets löfte.

Hedvig lyssnade också i sitt hörn till Percys upphöjelse. Hon anade nog, att det också var till henne Stellan talade. När han återkom till pengarna, till jättechansen att vara rik, såg hon ner i sitt arbete och sydde med hetsig iver. Hon avskydde honom och hon ville höra mera. Det brände och lenade svalt på samma gång i bröstet. Hon kunde inte för sitt liv titta upp.

Men Stellan gick mellan de båda och iakttog dem med munter och kall nyfikenhet. Han kände sig egendomligt upprymd. Nu gnäggade hans svarta hingst ute vid grindstolpen. Vilt och festligt som en stridsfanfar smattrade det ut i den klara, strålande vårdagen. Stellan tog ett hastigt farväl igen. Hedvig följde honom ut i porten. Hon blev själv förvånad över att hon gjorde det. Men det var henne ett slags njutning att gå vid den sporrklirrande Stellans sida genom praktrummen. Ute på trappan såg hon honom en sekund i ögonen.

Det var en bitter, nästan hätsk triumf i hennes blick. Stellan pekade på sin häst.

— Spelvinst, sade han. Har döpt honom till Spader äss. Vacker eller hur?

Och så kastade han sig upp på hästen och red i trav utför backen.

Hedvig gick långsamt tillbaka till Percy, som satt kvar bland sina kuddar i solskenet.

Stellan hade liksom kommit och luftat ut efter en lång, instängd vinter. Ja, de hade ju levat samman som i en klostercell. Men nu hade det kommit en ryttare på en svart hingst som ett sändebud från den stora, kalla, eggande världen. Det var befrielse i detta.

— Så fort jag kan, reser jag, sade Percy. Först Meran och sen Mentone.

Han såg på syster Hedvig, som återtagit sin sömnad. Hon sydde häftigt och svarade ingenting. Percy talade nu med ansträngd lätthet:

— Följer ni med, syster Hedvig?

Hon ryckte på axlarna och såg fortfarande inte upp:

— Det finns andra sjuka, som behöver mig...

— Jag menar om syster... om Hedvig vill följa med som min hustru?

Hedvig kröp längre in i hörnet. Åter kom den eländiga fruktan och makade henne in i mörkaste skuggan.

— Nej... jag kan inte... jag blir aldrig någons hustru...

Percy såg ett ögonblick häpet och ängsligt på henne. Han hade ju på sista tiden gjort allt för att synas så frisk, så manlig som möjligt. Nu gjorde han plötsligt en stackars helomvändning.

— Men jag... jag är ju icke någon man, Hedvig. Inte nu åtminstone. Jag är ju bara en konvalescent. Och jag vet inte, om jag orkar leva utan Hedvigs ansikte...

Hon var vit och hennes händer darrade:

— Är det så, att vi kan leva som vi gjort förut så...

— Ja, tills jag är frisk... och Hedvig själv vill ha det annorlunda...

Hans röst lät både glad och sorgsen. Han vinkade fram Hedvig till sig:

— Å, vi behöver mycket sol, både Hedvig och jag, mumlade han.

Och han tog med ett uttryck av andakt hennes huvud i sina båda lyfta händer. Det var som om han även med fingrarnas känsel velat anamma hennes ansiktes sköna oval. Så sjönk han tillbaka mot kuddarna och andades tungt, pressad av sinnesrörelsen. Hedvig fick leda honom tillbaka till bädden.

— Vår Eros, mumlade Percy och pekade på den helige Sebastian, han som ler med bröstet fullt av pilar.

Sådan var Hedvig Selambs förlovning. Hon skulle bävande ryggat tillbaka för ett *helt* äktenskap. Hon vågade sig på ett *halvt*. Det var egentligen en äkta selambsk gratisförsäkring både mot ensamhetens och fattigdomens vådor och mot livets krav. Men innan nästa morgon grydde hade hon ändå intalat sig, att hon gjorde ett stort offer.

*

Det lyste för andra gången och Percy väntades på visit till Selambshof, där han inte satt sin fot, sen han var barn. Hedvig hade i sista ögonblicket flyttat över dit. Hon kunde ju inte bo hos sin fästman.

Selambarna sutto samlade framför en brasa i hallen. Huvudbyggnaden hade stått oanvänd hela vintern, ty Peter höll numera till i förvaltarflygeln. Hallen var som en grotta. Vinterkylan satt ännu kvar i murarna, fast man var inne i maj. Men det tycktes inte bekymra selambarna. De viskade ivrigt och voro muntert upprörda som av ett spännande spelparti. Då och då kastade de ömkande, avundsamma och hemligt beundrande sidoblickar på Hedvig, som stod ensam i ett av fönstren.

Hedvig var klädd i en slät, svart klänning. Hon stod där ensam, tyst, kall, med ett uttryck av stränghet och högmod. Hon såg nedåt allén, där Percy skulle komma. Ja, här skulle hennes fästman komma i en stor, fin vagn och köra upp i samma krök, där Brundin en gång i tiden svängde in med sin lilla gröna dogcart. Och vid middagen skulle hon sitta tyst och rak vid hans sida och knappast smaka på maten.

Tystnaden skulle sprida sig kring henne, så att inte ens Laura kom sig för med sitt tomma, världsliga sladder. Det skulle vara en riktig kontrast till allt skriket och hurrandet vid hennes misslyckade bröllop. Och det skulle vara enda gången Percy visade sig på Selambshof. Ja, Hedvig beslöt nu att låta vigseln ske i all tysthet och utan släktingarnas närvaro. Det var det värdigaste. Hon behövde dem inte vidare här ute. Hon reste bara sin väg ifrån alltsammans.

Ja, allt detta tänkte Hedvig i fönstret. Skymten av ett leende for då och då över hennes stränga, röda läppar. Det kylde underligt ljuvt ner genom hela hennes varelse. Hon trampade sönder sin gamla ensamhet, förödmjukelse och fruktan. Ja, sannerligen, det var som om hon haft sin fruktan under sin fot. Men hon kunde inte trampa ihjäl den. Man trampar inte ihjäl en skugga. Den dödar man med ljus...

Nu kom Percy Hill åkande fram till trappan. Han satt kvar ett ögonblick i den öppna vagnen och tittade uppåt Selambshofs höga, skuggande murar. Det var honom omöjligt att undertrycka en känsla av olust inför denna falska borgstil, denna byggmästargotik, som icke tog sig själv på allvar. Nå, tänkte han, vi reser ju bort från allt det här.

Han steg in. Han rörde sig långsamt och var helt tunn och blek i sin svarta jackett. Ingen kunde misstaga sig på att han legat i dödens skugga. Det var som om han ett ögonblick ryst tillbaka för vinterluften där inne. Men hans blick ljusnade strax, när han såg Hedvigs klänning. Han hade varit så rädd att se henne utan sjuksköterskedräkten. Nu syntes honom det släta, svarta som en taktfullhet. Han kysste Hedvig på handen. Han hälsade på Laura och Stellan. Så var det Peter. Percy hade inte haft någon beröring med honom på många år. Det var inte utan att han hajade till för den grova figuren. Han sträckte halvblundande fram sina genomskinliga fingrar och drog dem mycket hastigt tillbaka igen med ett litet, generat smil.

Det sades just ingenting ännu. Laura drog schalen tätare om axlarna. Till och med Stellan tycktes känna sig litet konstig.

Nu ledde Hedvig med ett frånvarande uttryck Percy fram till lysningspresenterna, som stodo uppställda på ett bord i

ena fönstret. Det var jardinjärer, kristallvaser och skålar i tidens vanliga juvelerar- och glasbruksstil, allt ting som talade högt och ivrigt om vanligt hyggligt familjeliv med barn och blomma. Hedvig såg bort, Percy tittade i golvet. Man överskattar mina nerver, tänkte han. Så mycken fulhet, så mycken meningslöshet! Han måste riktigt anstränga sig att begripa, att allt detta inte var öppet hån mot ett äktenskap sådant som hans och Hedvigs utan endast ett offer åt det konventionella. Äntligen började han tacka mycket ivrigt och artigt till höger och vänster å sina och Hedvigs vägnar...

Det var Stellan som räddade situationen. Han tog Percy under armen:

— Nu måste jag visa dig omkring litet i det här ugglebоet, sade han med sin kommandostämma, som hade något befriande opersonligt. Selambshof trollades inte ihop i går inte, som ditt palats. Det är gammalt som synden, fast det gunås blev ombyggt och förstört någon gång på femtiotalet.

Percy stannade i matsalen framför gubben Enochs porträtt. Han såg plötsligt helt förtjust och lättad ut:

— Men det här är ju en högst intressant sak! utropade han.

— Tycker du. Det är allas vår farfar. En gammal satgubbe oss emellan sagt.

Percy klev upp och undersökte namnteckningen i hörnet:

— Ser man på, en Tervillius! Och ändå är det inte riktigt likt honom. En sådan rivande fart har han aldrig annars mäktat. En sådan snabb, från karakteristik! Han som annars var så ängsligt samvetsgrann.

— Nå, han hade visst sina skäl att inte älska gubben Enoch, skrattade Stellan. Det var nog inte så roligt att vara skyldig honom pengar inte.

— Hatets inspiration alltså. Den är inte den sämsta.

— Vår kära farfar lär inte alls ha varit missnöjd med karikatyren, fast den av vissa skäl borde varit litet obehaglig för honom. Du vet väl att Tervillius begick självmord... Det var bara några dar efter sen han var färdig här ute.

— Å,, så är det här hans sista ord... ett anatema...

Hedvig hade tyst smugit fram till dem och stod nu där och stirrade gamle Höken i ögonen, medan hon girigt lyssnade till varje ord som yttrades. Percy stack leende sin arm under

Hedvigs och vädjade ivrigt till sitt spanska helgons nedlåtande intresse:

— Tänk, en framstående konstnärs sista mästerverk! Och alldeles okänt av kritiken. Det är verkligen högst märkligt.

Peter hade också kommit fram till tavlan:

— Skulle gubben verkligen vara värd något? undrade han.

— En trettiotusen allra minst. Synd det är ett släktporträtt, så man inte vågar bjuda på det.

Det lyste till i selambarnas ögon. De betraktade tydligen farfadern med nytt intresse.

— Trettiotusen för förbannelsen, mumlade Hedvig med en axelryckning.

— Gubben gav femhundra, sade Peter. Jag har sett ett gammalt kvitto. Han gjorde alltid fina affärer...

— Är inte Percy rädd att bli släkt med gubben Enochs avkomma? ropade Laura, vars röst plötsligt blivit helt munter. Titta bara, vad jag är lik honom. Och hon härmade med putslustig iver hans hårda blickar och neddragna mungipor.

Men Percy såg sig forskande om i kretsen av ansikten och hans blick stannade med ett uttryck av beundran på Hedvigs:

— Gud vet ändå, om inte likheten är mest framträdande hos Hedvig, sade han i lätt ton.

Icke en sekund ryste han inför tanken, att hon var blod av samma blod som den gamle ockraren, mot vilken en förtvivlad och dödsjäktad konstnärssjäl lät sitt hat explodera mitt för hans ögon.

Han var en dilettant, Percy Hill.

Efter den tidiga middagen måste Percy genast resa hem. Och sedan ville inte Hedvig sitta kvar med de andra vid kaffebordet.

— Nej, jag går, så kan ni diskutera oss mera fritt, mumlade hon.

Hedvig skulle upp på sitt rum. Hon hade inte gått några knarrande steg i trappan, förrn hon hörde syskonens infrusna prat slå upp i en befriad våg. Tyst som en ande smög hon tillbaka till dörren och lyssnade. Först var det Stellans röst:

— Fan ta mig, om jag blir klar på Hedvig. Jag trodde henne ändå inte riktigt om det här.

— Jaså inte, inföll Laura, det var annars precis, vad jag väntade. Hon snattade, när hon var liten.

Nu var det Stellan igen:

— Stackars Percy är ändå en fin karl. Han vill bara så fort som möjligt smyga sig undan i tysthet. Jag förstår att de inte ens vill ha oss med vid vigseln.

— Nå, sade Laura, vi träffas väl snart vid — en annan högtidlighet.

Då hördes det, hur Peter slog sig på knäna:

— Jojo, pengarna kommer att räcka längre än gemålen. Hon får snart multum.

Hedvig stod blundande lutad mot dörrposten. Hon kände sig kall och styv i hela kroppen. Hon liksom frös ihop av ovilja mot dem där ute, som så fräckt och blint skändade hennes offer. Och ändå kunde hon inte slita sig från sin lyssnarpost. Ändå insöp hon girigt, glupskt varje ord från syskonen. Innerst inne var det henne en vild, rädd njutning att höra dem tala om hur rik hon blev.

Peter slänger ut Majängen och tar hem Ekbacken

Peter Basen hade åter börjat hålla till uppe i observatoriet. Men det var inte så mycket för att i gubben Enochs stil speja på dagens arbete och Selambshofs ägor. Nej, observatoriet var snarare platsen för hans ekonomiska drömmerier. Med den gamla marinkikarn tog han sig en och annan titt in i framtiden. På den svarta markeringstavlan gjorde han en del kalkyler, som i sin luftighet mera lämpade sig för den lätt bortdammade kritan än för papper och bläck. Det var ett slags lek. Men bakom leken låg allvar. Peter Basen längtade allt mera att tränga utanför en vanlig gårdsförvaltares snäva gränser. Visserligen hette han direktör numera, sedan man efter faderns död gjort bolag av gården, men namnet ändrade ingenting i saken. Peter var trött vid det där enkla småskojet vid köp och leveranser, som han drivit upp till en mekanisk färdighet. Det var ju helt enkelt ett sätt att på omvägar ta ut den tantiem, hans syskon voro för snåla att bevilja honom. En del pengar förtjänte han ju gubevars. Ja, det rann till snällt nog, snällt nog. Men han kände ändå oron hos den, som är mogen för större värv. Han hade rädda, hisnande aningar om miljonvinster. Framtiden myllrade av löften, som förvirrade och förströdde honom i dagens arbete. Han måste upp på en högt belägen plats för att överblicka situationen. Och denna plats var observatoriet.

Peter brukade börja sina observationer i västra fönstret. I början låtsades han bara vara här uppe för den vackra utsiktens skull. Han liksom lekte med sina rädda förhoppningar. Föraktfullt gled han förbi det uthuggna och obetydliga Ryssvik. Men längre bort syntes Trefvinge bortom fina fiskvatten och täta skogar på rot. Tätt och lummigt alltsammans och inga hypotek. Tänk vad man skulle ha gjort för pengar på den gården. Peter kunde inte låta bli att räkna. Det var ju

rena fantasier, rena fantasier... Fast kanske ändå Stellan... han hade ju flirtat friskt med Elvira Lähnfeldt på Lauras bröllop... Men det var nog ändå ingenting...

Med en liten suck stegade Peter över till söderfönstret. Här var han strax litet närmare realiteterna. Här låg Kolsnäs och det såg annorlunda ut. Stora, bara fläckar i skogen, risiga hyggen med melankoliska frötallar mot horisonten. Jo, jo, där behövdes kontanter nu, sen änkenåden avsomnat och löjtnant Manne von Strelert börjat leva om på skarpen. Både hugget och intecknat var det, men där fanns ännu mycket att ta av. Manne var en djäkla hederspojke för resten och Peter skulle gärna givit honom ett och annat smålån. Han riktigt kände hur han tryckte en bunt sedlar i löjtnantens hand och fick ett litet fint papper i stället, som gav honom makt över ett hörn av Kolsnäs.

Ja, så kunde man drömma. Tyvärr hade Peter ingenting över till Kolsnäs just nu. Stellan slukade strax allt, han fick löst. Han var vådlig Stellan. Redan låg mer än halva hans aktiepart som pant i Peters gömmor.

Äntligen var Peter framme vid östra fönstret. Man hade fin utsikt därifrån numera, sedan han låtit såga ner ett par väldiga aspar i backen bakom allén. Det var för Ekbackens skull. Nu såg han både varvet och sågen och ett stycke av stan bakom. Peter kunde omöjligt låta bli att intressera sig för Ekbacken. Herman undvek honom efter skilsmässan. Gubben Lundbom var det inte så lätt att komma till tals med nu sen hans förmynderskap upphört. Så fick Peter nöja sig med vad han kunde uppsnappa i kikarn och det var en hel del. Han såg t. ex. att det där stolta kutterbyggandet, Herman talt om, totalt torkat in. Där syntes aldrig mer än en kutter och det var Hermans egen Laura. Nå, namnet var förstås övermålat nu och Peter undrade sannerligen inte på't... Den där långa figuren var ingen annan än Herman själv. Han vankade ut på bryggan och satt i timtal med glas och butelj bredvid sig på gröna bänken. Ibland var han ute ett par dar och seglade, och sen fick båten ligga där och skava med obeslagna segel, medan halva bryggan stod full med upplangade tombuteljer.

Peter skakade på huvudet, saligt bekymrad:

— Stackars pojke, mumlade han. Svåra efterbrännare. Det här går aldrig väl i längden.

Och det gjorde det inte heller.

Peter märkte snart, att rörelsen minskades på varvet. Slipen började stå tom långa tider, spelet stretade med sina långa armar, som om det vädjat till alla väderstrecken om hjälp, och mastkranen hängde hjälplöst ut över vattnet liksom i väntan på det oundvikliga fallet. Och de arbetare, som syntes till, gingo mest och slogo dank eller sutto och smygrökte mellan de mörknande brädstaplarna kring sågen.

Peter var riktigt rörd över detta förfall. Han kände ett skönt medlidande med den förträfflige Herman. Inte rådde han sedan för, att det där eländet kunde bli till hans och Selambshofs fördel. Ja, ty om Ekbacken förlorade sin motståndskraft, så kunde Herman inte längre på sitt dåraktiga vis rida spärr mot stadens framträngande. Och däri såg Peter redan i hemlighet sin stora chans.

Å, det hade varit en verklig sinnesrörelse för Peter Basen, när det första gången på allvar gick upp för honom, att staden låg där inne och rykte och svettades för att göra Selambshof värdefullare. Från den stunden började han till och med tycka, att limfabriken på andra sidan sjön luktade gott. Limfabriken var stadens första egentliga utlöpare och den hade med ett tag brutit den lilla tysta mälarvikens förtrollning. Vad förde den inte allt med sig! Ohägn, stulna båtar, tjuvfiske, slagsmål och pigor i olycka! Och framför allt den gemena lukten. Sydlig vind var en verklig prövning på Selambshof numera. Stellan kallade den för sirocko. Men Peter tyckte som sagt i hemlighet, att den luktade gott. Den luktade pengar, pengar. Men hur han gick där och vädrade, blev han ändå otålig av sirockon, fast inte på samma sätt som vanligt folk. Ja, på andra stranden går det nog fan raskt, tänkte han. Men här! Ekbacken kan hålla emot i år ännu. Och stan kan välja andra vägar...

Det var en kvav julidag. Torkan hade varit svår denna sommar och Selambshofs marker lågo halvt förbrända och lovade missväxt. Mellan alléns tynande och dammiga almar drev det fläktar, som osade åtel och gammal ost. Hela gården var kringvärvd av en förruttnelsens ånga. Limfabriken låg där

borta på andra sidan sjön och dallrade i värmeglindret och tycktes upplösa sig i bara lukt.

Värre än någonsin led Peter av den ekonomiska sirockon. Inte ens uppe i observatoriet kunde han hålla sig kvar, utan måste ut och valla trots hettan. Hur utvecklade sig sakerna på Ekbacken? Ivrigt men försiktigt vädrade han där nere kring knutarna, rädd att bli sedd och tyst förbannande det höga plank, som Herman låtit uppföra mot landsvägen. Så stegade han vidare för att se, hur stan skötte sig. Nå, här var nu äntligen nya lastkajen färdig. Men hur gick det med byggandet på den här kanten? Peter snokade bland makadamhögarna och sprängschakten. Han letade efter tomtutstakningar och nya grunder. Nej, det var inte tillräckligt nytt att se. Varför drev man inte på arbetet bättre? Det kröp i honom, när han såg arbetarna ligga med rocken under huvudet och sova middag bland stenarna.

Peter tog en annan väg hem. Det var en tråkig och misskött sidoväg, som långt från vattnet mellan magra knallar ledde fram förbi gamla Stenbrottet. Fult, trasigt, skräpigt och räntelöst reste sig berget där, ett tillhåll för kråkorna. Den svarta röken från ett godståg, som pustade i stigningen på andra sidan drev sakta in mellan de magra, eländiga tallarna. Peter stannade ett ögonblick i den fuktiga kylan, som mitt i solgasset steg ur Träskängens sump. Han stötte sin käpp i vägens stelnade lerkokor och stirrade framför sig. Han hade plötsligt fått en idé. Banan! tänkte han. Banan! Det här hörnet ligger längst från stan, men jag har ju banan. Jag tar Ekbacken i ryggen! Jag hittar guld på sopbacken!

Han vacklade hem som i feber.

Några dagar senare sammankallades Selambshofs aktieägare. Peter delgav dem helt kort, att han hade en köpare till Stenbrottet och Träskängen. Skräpet är ingenting att hålla på och vi behöver pengar för att möta missväxten, sade han. Ingen hade något allvarligt att invända och försäljningen kom till stånd. Köparen var Peter Selamb, genom en bulvan vid namn Thomson. Thomson fick mycket goda avbetalningsvillkor.

Nu restes uppe i Stenbrottet åt banan till en jättelik, vit skylt:

Solberget och Majängen!
Tomter till salu!
Majängens tomtbolag Nygatan 3.

Peter Basen hade funnit det lämpligt att vidtaga denna lilla förändring med de gamla namnen på platsen.

Samtidigt markerades med prydliga, vitmålade stolpar och järnspett ett magnifikt system av breda, varandra korsande gator.

Underbart att säga tog tomtförsäljningen genast god fart. Det var i förstadsskojets mera okritiska och gyllene tid. Och där fanns tydligen stackars trångbodda och instängda själar, för vilka till och med Stenbrottet och Träskängen representerade ett stycke frihet och natur.

Hela hösten, vintern och våren duggade pengarna jämt. Det blev en finfin affär, "Majängen". Men Peter satte sig inte att spinna på guldhögen. Han blev snarare otåligare allt som bankkontot växte. Han höll alla sina pengar lösa och med detta trumfäss i näven kornade han ivrigt på bästa chansen att slänga ut det och ta hem ett fint spel. Kikarn brände i handen på honom, när han riktade den mot Ekbacken. Han irrade under långa monologer utanför det fördömda planket. Oj, oj, där riktigt osade skönt förfall lång väg. Men varför kom då inte den dumma Herman till Peter Basen? Om han bara vetat, hur gärna Peter ville hjälpa honom. Det var inte rätt av honom att glömma en gammal vän. Tänk bara om Herman var nog tanklös att kasta sig i armarna på någon bank inne i stan, som höll honom över vattnet ett tag bara för att sedan låta honom dyka och ta hela kakan!

Denna tanke oroade Peter Basen fruktansvärt. En dag, när han sett Herman segla ut med den vanliga buteljlådan, gick han direkt genom den höga plankporten och in till gamle Lundbom på kontoret.

Lundbom satt där åldrad och gråhårig med ett bekymrat ansikte.

Peter sträckte fram en bred och ärlig näve:

— Säg mig allt, sade han. Lita på en gammal lantis. Jag är Hermans vän, fast han inte bryr sig om mig. Jag vill hjälpa honom, så gott jag kan.

Lundbom hade alltid haft en klockarkärlek till Peter. Han hade lärt upp honom i vira. Han hade varit hans juridiska rådgivare. Med ett slags ointresserat välbehag hade han sett sina kunskaper djärvt tillämpas av sin unge adept. I sin teoretiska iver hade han, fast personligen sjalva hedern, till och med varit stolt över att kunna anvisa vissa kryphål och fällor. Gubben Lundbom var ett slags symbol för rättens öde här i världen — att användas av skälmarna.

Där stod nu Peter med sin utsträckta näve och Lundbom kunde inte annat än fatta den, fast Herman förbjudit honom varje förbindelse med Selambshof.

— Ställningen? grymtade Peter. Ska jag kunna göra något, måste jag veta ställningen.

Lundbom skakade huvudboken:

— Förlust redan i fjol. Det här året blir ännu sämre.

— Siffror!

— Trettiotusen i fjol. Minst femtiotusen i år, om det fortgår så här. Nu realiserar vi virket till underpris. Förfärligt ont om kontanter.

— Har ni någon svårare förfallodag?

— Ja, lördag åtta dar. Då är det en växel på tjugutusen. Tänk vi som aldrig laborerat med växlar förut!

— Var har ni växeln?

Lundbom nämnde en liten, illa beryktad ockrarbank. Peter visslade. Den där banken talade just inte för att Herman förstått sköta sina förbindelser inne i stan. Han reste sig och tryckte Lundboms hand:

— Adjö! Inte ett ord till Herman om det här. Måste tas fint, stackars pojken. Adjö!

En vecka senare var Herman hemkommen från sin segling. Han satt åter ute på bryggan. Skymningen var underligt gulaktig. I söder hängde ett stort svartgrått moln, så tungt och fast, att det blott genom ett under tycktes hålla sig svävande. Kvav men stark sydost hade stuckit upp efter dagens stiltje. Strandpilarnas lövmassor grånade i blästen och toppiga gula vågor slogo med beklämmande iver mot de grönslammiga stockarna i bryggans lutande stenkista. Så började kutterns fockfall envist smälla mot masten, detta ljud som i dålig natt-

hamn väcker en med hot om drift och ankarmanövrer i mörkret.

Herman satt med benen sträckta långt ifrån sig. Hakan hade sjunkit ner i sweatern och han stirrade orörlig ut i vattnet. Över hela gestalten föll en kall skugga av ensamhet, som gav till och med hans nötta segelskor något melankoliskt och gripande.

Han tog efter grogglaset bredvid sig men stannade med den famlande handen och mumlade något för sig själv om omsättning, provision och nio procent. Längre kom han inte. Där var det stopp. Av ett slags trots nekade han att tänka längre än han behövde för att hålla sakerna nödtorftigt flytande för stunden. Det var också av ett slags tokigt trots, han gått till en skojarbank. Det passar mig bäst, tänkte han. Jag är ju en omöjlig person.

Å, affärerna... bankerna... hela stan!

Han kände en sådan åtrå att fly ut i båten igen, att det kväljde honom. Ensam ut i storm och rusk till natten!...

I detta ögonblick kom en tung figur utklivande på den långa bryggan. Det var något bevekande bara i hans sätt att kryssa mellan den ruttna plankläggningens fallgropar. Hans lilla påsiga och rynkiga huvud hängde snett mellan de väldiga axlarna — liksom brutet av idel bekymrad medkänsla. Han liknade på något sätt ett jättelikt barn. Han stannade och såg på Herman med två små vattniga ögon, som hotade att rinna över.

Herman for upp när han fick se den nya figuren, blev lång, rak, styv som en pinne:

— Vad vill du här?

Peter sträckte fram sina armar, vilka liknade två lår, som det råkat växa händer på.

— Gamla gosse... varför ska vi ha't så här, va... två gamla lantisar, va... inte rår jag för't, va...

Herman fullföljde inte sin hetsighet. Med en axelryckning sjönk han tillbaka på bänken och stirrade åter utåt vattnet, där en gammal svarttjärig vedskuta just tog in toppen och långsamt vände genom vinden med mörka, dånande segel.

Peter begagnade tillfället att utan vidare slå sig ner på bänken:

— Du ska inte tro, jag håller med Laura, bedyrade han. Hon är ett stycke, det är hon. Inget hjärta i bröstet.

— Jag har inte bett att få höra din mening om min frånskilda hustru, sade Herman med en röst, som skulle vara kall.

Och ändå fanns det en fläck i hans själ, där Peters ord gjorde gott. Han kunde inte skyla över sitt sår. Peter märkte det strax, så mycket känsel hade han kvar sen den stora fruktans tid. Jo, jo, det är alltså efterbrännare, tänkte han och makade sig närmare på bänken, färdig att ge Herman en ny dosis. Då kom plötsligt regnet med stora, piskande droppar. Herman reste sig tyst och tog glaset och buteljen. Utan att se sig om efter den andre gick han hastigt uppåt bonings-huset. Nog kan du få vara fjär emot mig, om det lenar, tänkte Peter och följde troget efter honom uppför trappan och in i herrummet.

Herman ställde buteljen på bordet, slängde sig i soffan och såg på sina tår.

Peter tog upp stickor och tände lampan. Så gick han ut i köket och kom igen med ett par sodavatten och ett rent glas. Varefter han fyllde på Hermans grogg och gjorde i ordning en åt sig själv.

— Skål, sade han.

Herman drack djupt utan att svara. Det blev en stunds tystnad. Regnet trummade på de öppna fönstren, det började sjunga i stuprännorna och en däven svalka trängde in i det kvava rummet.

Peter tog en cigarr ur lådan, bet av och tände:

— Fan ta mej, om jag inte stannar i kväll, gamla gosse! Det känns riktigt skönt att vara på gamla Ekbacken igen.

Herman var fortfarande stum och tycktes helt upptagen av motsatta väggen. Men när Peter drack så drack han. Och detta inträffade tämligen ofta. Peter tyckte whiskyn smakade gott. Ja, det var verkligen skönt att sitta här på Ekbacken och se allt pappa Hermanssons lullull lysa från glasskåpet i hörnet. Han skålade redan med en ljuvlig känsla av att han egentligen var värd på stället och att Herman satt lösare här än han. Inte som han tänkte på affärerna i kväll, dem kunde man

spara till i morgon. Nej, nu ägnade han sig åt whiskyn och känslorna. Och det var inte måttligt med känslor, han åstadkom.

Peter började plötsligt skälla på Laura igen mellan bottenfockarna. Var det nu idel beräkning från hans sida? Satt han där med kallt blod och utlämnade systern för affärernas skull? Spelade han med djävulsk beräkning på Hermans stackars kärlekshat? Nej, Peter började verkligen få känning av Hermans ensamhet. Var inte han själv en stackars ungkarl kanske? Han tyckte faktiskt synd om Herman. Varför skulle han inte svära över Laura, när det gjorde den stackars saten gott — och honom själv också för resten. Han satt där och retade upp sig med systerns gamla sarkasmer. Han rev med en hetsig och buffelaktig iver i en röd vävnad av nycker, otacksamhet, lögn och fördömt koketteri. Ja, det var skönt att hämnas på hela detta fördömda kön, som rynkade på näsan åt Peter Basen, men sprang efter sådana som den där skojarn Brundin.

Med en min av stelt ogillande satt Herman där och lyssnade till Peters avslöjanden om Laura. Men han lyssnade ändå, han kunde inte annat. Ända tills han plötsligt slog näven i bordet, så att glasen hoppade:

— Tig! skrek han till. Hon är mor till mitt barn!

Peter satt där en stund rådvill och pustade och klippte med ögonen. Med Laura var det tydligen stopp. Han fick göra en kovändning:

— Herman, du är en gentleman, mumlade han till slut beundrande. Fan ta mig om du inte är en gentleman.

Vad skulle Peter Basen nu göra med all den oklara rörelse, som vällde upp i hans tunga kropp. Något måste det ju bli av det sköna ruset. Jo, han började strax jäsa över i andra kanten. Han dröp av sympati och broderskap och pojkminnen. Minns du när det regnade och vi lekte på vinden där hemma? Minns du när vi klättrade i riggarna här nere på varvet? Ja, det var då det, gamla gosse! Vi har allt haft fan så trevligt tillsammans i alla fall!

Här fick Peter tårarna i ögonen och dunkade den gamla gossen i ryggen och svor att ett gott handtag från Peter Basen, det skulle då inte saknas. Herman lät det ske. Han såg

plötsligt förfärligt trött ut. Han hade varit så bittert, eländigt ensam. Alltjämt misstrogen förmådde han ändå inte göra motstånd. Den andre krossade honom med sin massa.

Peter glömde handen kvar på Hermans axel. Han kände en stor grumlig hänförelse. Han älskade den gamla hederspojken Herman i detta ögonblick. Han kände en obetvinglig lust att göra något för honom. Observatoriet och Majängen och hans ärende på Ekbacken voro glömda i detta ögonblick:

— Hör du Herman, mumlade han med tjock stämma, jag såg lille Georg häromdan. På fjärde året. Sjömansblus och en visselpipa i vitt band. Dig opp i dagen. Skulle du inte vilja titta litet på'n. Laura ska just resa bort, så det passar bra. Han kan ju bo ett par dar med sköterskan på Selambshof. Det vore inte så dumt, vad? Säg ja nu bara!

Herman hade inte velat se sitt barn. I sin sårade stolthet hade han i tre år nekat sig denna lisa. Ja, han hade rent av inbillat sig, att han hatade den lille. Nu sjönk han plötsligt ihop med händerna för ansiktet:

— I morgon, mumlade han. I morgon, innan jag ångrar mig.

— I morgon dag, lita på det, gamla gosse. Med mjölktänder och visselpipa och hink och spade och hela tillbehöret. Kom bara upp på Selambshof och tag en eftermiddagsgrogg, så ska du få se.

Peter reste sig. Han stod där tung och degig och vägde och ville aldrig släppa Hermans hand:

— I morgon dag, gamla gosse. I morgon dag. Välkommen!

Så stegade Peter Basen hem till Selambshof.

Men Herman sopade butelj och glas i golvet och sedan satt han långt in på natten orörlig som en staty och stirrade i mattan och tänkte på sin son.

*

Det finns slaktfeta människor och slaktarfeta. Peter Basen hörde givetvis till den senare sorten. Men en tung kropp och ett tjockt blod lämnar en dock alltid till rov för en massa känslor. Och Peter hade som vi sett sina svagheter. Det märkliga är dock att dessa alltid i sista hand voro ägnade att främja hans syften. Han kunde hänge sig åt alla känslans ut-

svävningar, ty den riktige Peter Basen satt ändå alltid i säker efterhand. När andra vaknade med kopparslagare och bondånger, så märkte han tvärs igenom de lättande dimmorna, att han höll på att göra en god affär.

Bred och fryntlig i solkig flanellkostym och stor slavägarhatt stod han nu vid sin knut och betraktade den rörande gruppen på terrassen. Han tyckte förbaskat bra både om det lilla ljusa knytet mellan sandformarna och om den där långa, olycksaliga Herman, som gud hjälpe mig klätt sig i redingot för att möta sin herr son. Kanske var det för att båda voro lika hjälplösa.

Herman satt där styv och blek, ett rov för stridiga känslor. Han gjorde intet försök att förklara, vem han var. Han vågade inte ens ta pojken upp i sitt knä, såg bara tyst på det öppna, livliga ansiktet och de små knubbiga, ivriga händerna. Det förflutnas levande minne! Där hade de blandat sitt blod, han och kvinnan, som han aldrig i livet skulle bli fri ifrån...

Det susade i gamla lönnen över de rostiga signalkanonerna. Här satt Laura och där i allén kom han... alltid med en underlig ängslan innerst... Herman lutade sig tillbaka i soffan. En känsla av uppgivenhet smög sig över honom... Här på Selambshof hade han funnit sitt öde... och här skulle han finna det... Här funnos varelser, mot vilka det icke var lönt att strida...

Peter hostade innan han klev fram, en vidunderlig diskretion från hans sida.

Så kom sköterskan och skulle lägga lilla Georg. Herman störtade upp, som om han blivit rädd. Han lyfte pojken i sina armar för att kyssa honom, men satte ner honom igen och sjönk tillbaka i soffan bredvid Peter.

— Du har väl inte sagt någonting om mig... du har väl inte sagt sköterskan, vem jag är, mumlade han.

— Inte ett ord, försäkrade Peter.

Men Herman kände ändå ett sting i bröstet. Så får Laura inte veta det, tänkte han. Så tvingas hon inte att ägna mig en tanke. Och han hatade sig själv, som inte kunde låta bli att känna det isande tomt. I ett drag tömde han grogglaset framför sig.

Men Peter gled så sakta in på affärerna. Han talte naturligtvis inte om Hermans växel eller om Ekbackens ställning över huvud. Han sade bara, att han råkat en person, som gärna ville placera en femtiotusen mot goda säkerheter. Och då hade han strax tänkt på Herman. Tiderna voro ju svåra och rörelsekapital alltid bra att ha...

Herman tycktes först inte höra. Så drog hans ansikte ihop sig vid tanken på de fördömda affärerna. Och så tog han plötsligt till den där kalla, strängt affärsmässiga tonen, som så ofta utmärker mycket opraktiska människor:

— Villkoren? Räntorna?

— Anständiga... sex procent...

— Om jag ska fundera på saken, vill jag ha hälften i morgon mot enkel revers, tills gravationsbevisen äro klara.

Aj, tänkte Peter Basen, där förrådde du dig. Så skulle jag aldrig ha sagt.

— Ja... jo... mumlade han, en tjugutusen kunde du kanske få strax.

Herman kände att detta gick för lätt. Han gav Peter en misstrogen sidoblick.

— Vem är den där välgörarn? Vill han kanske vara osynlig?

Peter log och såg fullkomligt genomskinlig ut.

— Visst inte. Det är O. W. Thomson, direktör för Majängen. Jag kan garantera för honom. Hygglig karl. Skulle gärna förmedla affärn åt dig som ett tack för allt, ni på Ekbacken gjort för oss.

Herman anade nog, att den där Thomson var Peters bulvan. Ännu för några dar sen, när gubben Lundbom uppmuntrad av ett visst besök gjort några hänsyftningar på Peter, hade Herman svurit, att han aldrig skulle ha något med Selambshof att göra. Men innan han nu vankade hem denna kväll, hade han ändå gjort upp om ett möte. Han orkade inte annat.

Dagen därpå visade det sig att den där O. W. Thomson var bortrest. Uppgörelsen kunde ske först två dar senare, det vill säga sista dagen för inlösandet av Hermans växel. Och då var Thomson på dåligt humör. Han fordrade åtta procent och blott en månads uppsägning. Det var ett farligt papper. Peter gjorde vad han kunde, men den där förbaskade Thomson var

alldeles omöjlig. Herman hade ingenting annat att göra än skriva under och störta till sin bank.

*

Peter fortsatte det vänskapliga groggandet med Herman. Han trivdes utmärkt i dennes sällskap och visade ett rörande intresse för hans välbefinnande, ja riktigt kelade med hans svagheter:

— Du har haft ett helvete, Herman, sade han. Det har tagit på dina nerver. (Ja, Peter hade rent av listat ut, att det fanns något som hette nerver.) Du måste sköta om dig, sova ut, roa dig, segla. Affärerna klarar Lundbom. Det är en riktig trollkarl, gamla Lundbom.

— Som om det hjälpte att segla, mumlade Herman, dyster som Den flygande holländarn.

Men han gav sig i alla fall ut och Peter var med, släppte inte sin kära Herman. Och när de nu efter långa, blåsiga saltsjökryssningar kastat kroken i fin natthamn under några kala utskär och dyningen brusade i strandstenarna och månskäran glänste ute över havet, medan kvällen hängde grön och kall över västerns långa, tandade skogskanter, då frossade de gemensamt i ett skönt och romantiskt hat mot staden, dess smuts och kvalm och skoj och elände. Det var det allra skönaste samspel mellan skyggheten, lättjan och svagheten å ena sidan och det instinktiva, lurande intresset å den andra. Staden var för Herman sopor, stenkrossar, nerklottrade väggar, lömskt hot mot hans barndoms idyll. Men den var också det stora, pyrande bekymret, rasslet av försummade plikter, det onda samvetet. För Peter däremot var staden de tusen möjligheterna, de fina chanserna, som Herman inte fick ana. Han slutade gärna uppbyggelsen med små sedelärande berättelser, små skräckmålningar av de fördömda bankerna.

— Ja, akta dig bara för bankerna, Herman, utropade han. Växlar här och växlar där. Inte en lugn stund. Bäst som det är har de en i sina klor, och så får man gå från hela klabbet. Men vi ska allt försvara oss vi, gamla gosse. Vi kan väl också några små konster, vi lantisar, vad! Skulle det knipa, så bjud

aldrig ut dig. Det finns ingenting farligare än att bjuda ut sig. Nej, kom till Peter Basen bara, så ska jag nog hålla dig om livet. Inte en tum ska de ta av Ekbacken och Selambshof.

Herman satt där och åt sina konserver, halvt rörd, halvt misstrogen:

— Ja, men du har ju redan sålt undan ett stycke?

Peter log överlägset:

— Begriper du inte. Jag lurade dem. Lurade stadsbyket kapitalt. Sålde undan avskrädeshögen för att sitta desto säkrare på slottet.

Där hade Herman något att sova på. Han sov verkligen bättre än vanligt. Det var som om Peter lyft av honom bekymret och tagit det på sin egen breda rygg.

Också Peter snarkade gott. Han hade inte alls gjort, vad han kunde för att spinna in och isolera sitt offer. Aldrig i tiden, så mycket som han tyckte om Herman. Nej, han hade bara varit fördömt hygglig och sagt sånt, som Herman tyckte om att höra.

Och när Peter sen kom in till stan och talte med alla han mötte om den där hedersknyffeln på Ekbacken, som var alldeles för fin för att vara affärsman och som hade en sådan fördömd otur i allt, vad han företog sig, så var det inte alls för att förstöra sista resten av Hermans kredit och göra honom ännu omöjligare än förut. Han tyckte bara så omänskligt synd om Herman, att det var honom omöjligt att tiga med saken.

Det hela var för övrigt alldeles onödigt. När kontanterna nu åter började sina framåt höstsidan, så orkade Herman helt simpelt inte gå till någon annan än Peter. Blotta tanken att kliva upp till kalla, främmande människor kom honom att rysa. Och Peter sade inte nej. Han överträffade faktiskt sig själv. Herman fick strax allt vad han ville mot ny inteckning i Ekbacken fast denna gång med anständig uppsägningstid och lägre ränta.

Herman var riktigt rörd, när han gick hem. Tänk om det var Laura, som ångrat sig och förmått Peter till detta. Ja, han gick faktiskt och levde på denna galna dröm hela hösten. Stackars Herman. Hans stolthet hade fått en knäck...

Men över Peter hade det kommit ett stort lugn efter den forna rastlösheten. Sirockon förmådde inte längre irritera honom. Han hade nu blott att vänta på fruktens mognande. Snart skulle han få befria Herman från allt det där bekymret med Ekbacken, som bara gjorde honom olycklig.

I avvaktan på detta gjorde Peter små drömmande utflykter till sin lilla guldgruva "Majängen och Solberget".

Det var mest småfolk som sökt sig ut till det nya samhället. Där sprängdes, grävdes, sågades och spikades. En hel del sällsamma kåkar hade redan slagits ihop nere i sumpen och uppe bland stenbråten. Och där fanns redan pelargonier i fönstren och ungar på trapporna. Peter skakade på huvudet, log och begrundade. Dom bygger, tänkte han. Det är fel. Man ska köpa av dem, som förbyggt sig. Men hyggligt folk i alla fall, vådligt hyggligt folk. Han klev försiktigt vidare bland tenblock och lergropar på de fortfarande blott markerade gatorna. Han stannade framför en berså, bestående av några nyplanterade syrenbuskar stora som fastlagsris, framför en tova gulflammig krasse i en jordfylld skreva mitt i all graniten. Minsann kände han sig inte riktigt rörd, Peter Basen. Det är egendomligt, vad fattigdomen kan vara poetisk — hos andra. Tänk så enkelt livet ändå kan levas. Ja, de hade det faktiskt riktigt trevligt här i "Majängen och Solberget". Peter började rent av känna sig som dessa människors välgörare. Gud vet, om jag ändå inte släppt tomterna för billigt, tänkte han...

Under tiden låg Ekbacken som sagt och mognade.

En dag framåt vintersidan kom Herman upp till Selambshof och ville ha mera pengar. Men nu var det stopp, nu hade Peter inte ett öre löst. Till råga på olyckan klev den där Thomson några dar senare in på Ekbackens kontor och sade upp sina femtiotusen. Återigen sprang Herman till Peter. Han hoppades ingenting. Nej, innerst inne visste han ju att Peter och Thomson, det var samma sak. Men han gick ändå, hade ingen annan att gå till, så som han skött sina förbindelser inne i stan.

Peter blev mycket förgrymmad på Thomson:

— Jag ska fara in och läsa lagen för den där fähunden, sade han.

Som man kunnat vänta gav Thomson ej med sig. Men Peter kom tillbaka med ett nytt förslag.

— Jag har lyckats intressera några gubbar för Ekbacken, sade han. De är beredda att överta alltsammans och det blir ändå en liten nätt summa över åt dig. Du slipper allt bråk och bekymmer och håvar in en sats med tusenlappar, som du gör vad fan du vill med.

Herman satt där blek och darrhänt:

— Ja, men huset... båten...

— Ja... gubbarna vill ha hela rasket förstås...

Herman störtade upp, skrämd som ett barn som lämnats ensamt i skogen. Hemmet... barndomsminnena... minnet av Laura... båten... hans tillflykt, hans tröst.

— Nej, jag går aldrig in på det! Det är för djävligt!

Han störtade ut från Selambshof. Han irrade omkring på vägarna. Det var barvinter, rå, blåsig barvinter, då allt visar ett fruset, härjat ansikte utan ålderns frid. Han stannade och piskade vägkantens torra tistlar med sin käpp. Jag har varit ett barn, tänkte han. Ett svagt, egensinnigt, osjälvständigt kräk. Men nu måste jag bli en man. Nu måste jag dit in och slåss för Ekbacken med näbbar och klor.

Han började halvspringa inåt staden. Men allt som han nalkades tullen, blevo stegen långsammare. Hopplösheten, lättjan, fegheten smögo sig åter över honom. Vad tjänar det till? mumlade han. Alla går ju och väntar på att jag ska ramla, arbetarna, verkmästarn, Lundbom, Peter... alla... Vad tjänar det till?

Hopkrupen, huttrande, böjd av skam smög han sig in på tvärvägen till Ekbacken. Stönande sjönk han ner i en soffa och kastade i sig ett glas ren whisky. Och ur whiskyn steg det ett ord, ett flyktens och nederlagets men också de tusen möjligheternas ord: Amerika.

Den store Peter Basen hade räknat rätt.

Tre dagar senare var affären uppgjord. Herman fick tjugutusen kronor.

— Du räddade i alla fall slammen, gamla gosse, sade Peter. Du räddade i alla fall slammen.

Han var nöjd med sig själv, som hjälpt en vän i nöden. Det sårade honom, att Herman gick omkring och såg så utkramad

ut. Och så de där dumma Amerikaplanerna. Vad tusan skulle Herman egentligen resa sin väg för? Vem skulle Peter nu grogga med om vinterkvällarna? Vem skulle han ha till gast, när han var ute och seglade med sin nya kutter? Herman som kände båten så bra.

— Det blir tomt efter dig Herman, klagade Peter, djävligt tomt.

Men Herman vidhöll för en gångs skull verkligen sitt beslut och så kom då avskedets timme. Peter var nere vid tåget. Herman stod redan i vagnsfönstret, full av maktlös bitterhet, på en gång skärande och slö. En omöjlig stackare hade han varit, gjord att utplundras och vräkas undan. Allt hade de tagit ifrån honom, Laura och Peter, allt... Och ändå orkade han inte hata dem... Ja, när han såg Peters grova ansikte svullet av rörelse, så visste han sannerligen inte, vad han skulle tro. Kanske har han ändå gjort, vad han kunde för mig, tänkte han. Och det var ändå bra hyggligt av honom att komma hit ned. Så jag slapp stå här alldeles ensam...

Nu tog tåget sitt första väldiga andetag liksom utmanande den vidd, det skulle genomfara.

Peter grät. Han kunde inte släppa Hermans hand:

— Adjö med dig, gamla gosse! Var rädd om dig nu! Adjö, Herman!

Och så var farbror Hermanssons långa Herman borta från skådeplatsen.

Men Peter Basen körde långsamt hem med Brundins gamla dogcart. Han var både sorgsen och glad. När han passerat tullen, blev han helt högtidlig till sinnes. Genvägen tvärs över Ekbacken var öppen för honom nu. Man sprang till grinden och öppnade. Han körde fram på sjösidan utmed boningshuset, förbi kutterbryggan och gamla kontoret. Det började redan skymma och Peter tyckte plötsligt synd om sig själv. Vad hade han inte allt tagit på sig! Tänk att sköta allt det här! Vägen löpte nu utmed sjön. Peter höll tyglarna slaka och hästen stannade småningom. Det var alldeles blickstilla och isen höll just på att lägga sig. Ett stort, kallt glödande moln hängde över Kolsnäs och speglades i den glasfina hinnan. Klampande hovslag borta på flottbron tonade ut i kvällens ensamhet. Peter suckade djupt. Han avundades Her-

man. Tänk, han är ute och reser med tjugutusen på fickan, han. Han får se något av världen, han. Men jag gamle lantis kommer nog aldrig någonstans. Jag sitter på gamla Selambshof, jag... och gamla Ekbacken...

Tords förvisning

Sista tiden hade det inte varit så tyst som vanligt på Selambshof. Den skingrade syskonkullen började åter tätt som oftast att söka sig ut till stamborgen.

Saken var den att gården blev värdefullare med var dag som gick. Staden hade redan till Peters stora glädje lagt beslag på en del av Ekbacken. Nu började den sträcka sina armar efter Selambshof. Och i likhet med konung Midas förvandlade den allt som den rörde vid till guld.

Ja, det hade ett alldeles särskilt behag att sitta där ute och känna, hur man blev rikare och rikare med varje stund. Och så måste man bevaka sina intressen, hålla tummen på ögat på varandra, framför allt på aktiebolaget Selambshofs värde herr direktör.

Det var över huvud något ganska kuriöst med det selambska samlivet. Man stormgrälade men höll ändå ihop — alldeles som familjen Bonaparte. Ingen trodde den andre mer än jämnt. Det var minor och kontraminor. Man lurade varandra så att det tog ut vartannat, varav ändå till slut ett slags inbördes rättvisa uppstod. Där satt nu Peter Basen på de anklagades bänk efter ett allt för oförskämt fint bokslut i aktiebolaget "Majängen och Solberget". Laura kallade honom utan tvekan med sin allra klaraste och livligaste stämma för en gammal falsk bondtjyv. Stellan förde en elegantare florett och satte in med en hel serie av små nätta inpass, av vilka vart och ett räckt för ett åtal under rubriken trolöshet mot huvudman. Peter myste under anklagelserna, som han tog för lika många vackra erkännanden. Han ljög med en viss klumpig grace inför denna samling av utsökta kännare. Bakom alla hans lögner låg dock den sanningen, att han trots allt gjort Selambshof stora tjänster. Och han visste väl, att syskonen i sitt innersta hjärta ändå måste se upp till honom, Peter Basen, som familjens äldste och överhuvud. Och att allt grälet

ändå till sist flöt ut i den stora, sköna känslan av Selambshofs med var dag ökade värde.

Fram mot vårsidan blevo dessa möten dock icke så angenäma som vanligt. Det var Tords fel. Ja, den föraktade, försummade, knappt existerande Tord där nere i Kråkslottet började bereda höga familjerådet mycket allvarliga bekymmer. Han hade nämligen kört av målarbohemen, som snyltat på honom i flera år, och i stället kommit hemdragande med en kvinna, en slampigt klädd människa, som talte någon sorts halvnorska och inte kunde vara annat än en högst tvivelaktig person. Nå, det fick nu vara hänt, om inte Tord kommit på den befängda idén att gifta sig med fruntimret i fråga. Selambarna hade blivit alldeles skräckslagna av att plötsligt få se lysningsnotisen i en tidning. Och nu, fjorton dagar senare, sutto de vid en stockvedsbrasa i Selambshofs isiga hall och visste inte mer än att Tord åkt in till staden med kvinnan samma dags morgon. De kunde redan vara vigda vid det här laget utan att syskonen med ett ord underrättats om saken. I sanning oerhört...

Låt oss nu se hur Tord Selamb kommit att göra det mest oväntade av allt, att ta ut lysning och fara till prästen med en kvinna.

Historien börjar egentligen med avsöndrandet av Träskängen och Stenbrotten. Peter hade på något sätt lurat Tord att vara frånvarande vid den bolagsstämma, där försäljningen beslöts. Detta vållade ett ursinne, som ytterligare ökades, när Tord fick se sin ungdoms hemlighetsfulla tillflykt skändad av tomtpålar, diken, sprängskott och ett vidrigt myller av fräcka inkräktare. Den länge burna ilskan resulterade slutligen i några måttlöst indignerade artiklar i en skandaltidning. Men Tord var inte indignerad över att människor lurades ut att bo i sumpen och på skräphögen. Nej, han rasade över detta intrång på rävarnas, grodornas och ödlornas område. Han sökte dra in vetenskapen som part i målet genom att skrika om några rara kärrblommor och en sällsynt dykarbagge. Det var ett argt försvar för ödemarken och ett hetsigt stridsrop mot staden. Och det hela mynnade ut i en livsbetraktelse full av enstöringsilska, kvasivetenskaplighet, målarslang och dålig naturlyrik.

Artiklarna voro naturligtvis anonyma. Peter igenkände dock på vissa utfall och avslöjanden författaren. Han var inte otacksam för den kraftiga gratisreklamen för "Majängen och Solberget", vilka nu måste synas den oinvigde som ett härligt vildmarksparadis. Men han gjorde dock för ordningens skull yngste brodern vissa föreställningar, vilka resulterade i en ordväxling, varunder Tord måste lufta sin upphetsning med ett bösskott, visserligen i luften men dock ett bösskott.

Full av ny indignation fortsatte nu Tord artikelserien och målade på väggen den naturskändande kapitalistiska exploateringsandans djävul med drag, som förvillande liknade Peter Basens. Han började få smak för att skriva. Ja, han kände plötsligt på sig, att han egentligen var född till diktare och greps genast av ett häftigt förakt för målarkonsten. Visserligen hamnade allt vad han skrev utom skandalartiklarna i tidningens papperskorg, men detta ökade blott hans retlighet utan att övertyga honom om hans bristande gåvor. Efter ett gräl med sin gamle målarkumpan om de båda konsternas respektive värden, sparkade han utan vidare ut den förhatlige snyltgästen, som lurat honom att förspilla sin ungdoms skönaste år med sådan strunt som kolstift och oljepensel.

Målaren var borta. Groggandet med Peter var slut. Tord var ensam, alldeles ensam med sina rävar och kråkor och möss i det ruggiga Kråkslottet.

Han fick en vana att göra långa strövtåg inåt staden — den hatade staden. Något liknande hade inte hänt honom, sedan han som pojke i djupaste hemlighet smög dit in och "gjorde rackartyg". Han levde på den tiden i ett egendomligt, tyst förbund med en liten för övrigt alldeles obekant buse, i vars sällskap han snattade på torgen och skar hål på mjölsäckar nere vid Skeppsbron. Särskilt det sista mindes han som en underligt hetsande njutning, att stå där i skumrasket och känna det svala lena mjölet rinna mellan fingrarna och ner i smutsen. Kanske njöt han redan då av förstörelsen i brådmoget, instinktivt hat mot den odling, som samhället vilar på...

Tord hatade staden. Icke som Herman för vilken den var prövningen och det onda samvetet. Tord plågades inte av sitt samvete. Nej, han hade ett direkt hat mot allt vad staden

representerade av anpassning, avslipning, samverkan och metodiskt arbete. Han avskydde den stora, invecklade maskinen, där mänskorna blott äro kuggar. Det var vad det myllrande samhället bjöd av invecklad ändamålsenlighet och relativt förnuft, som plågade honom...

Men nu började Stockholm att bli en storstad och denna har även en annan sida. Det är staden som djungel, staden som stenöken, den förvirrade trängselns och den stela nattliga tomhetens hemvist. Till denna stad började Tord känna en viss dragning. Han skulle ju vara diktare nu och orkar man inte med annat, så kan man ju alltid lägga sig till med fantasiens speciella laster. Han kom underfund med att ensamheten bland mängden kan medföra många njutningar för en aristokratisk individualist. Han behövde massan att se ned på. I vimlet drömmer man så bra om den höga punkt, varifrån alla te sig som kryp. Det är alltid så med den sterila genidrömmen, den vill börja i toppen, glömsk av allt som ligger på vägen dit upp.

Detta om Tord och trängseln. Han tålde den dock icke länge. Han sjönk hastigt ner i tvivel och oro. Han skrämdes av samma massa, han nyss triumferat över, och flydde full av hat hem till Kråkslottet.

Nej, då var det bättre med tomheten, det döda stenlandskapet. Att ströva i ödsliga utkanter i den ovissa vårskymningen, då husmassorna stå som väldiga bankar av mörker i ljusets sinande flod och lyktorna likna stela, submarina jätteliljor, vilka samlat i sina kalkar all fosforescensens kalla eld! Att låta sig drivas omkring i stilla sommarnätter, då lyktorna äro släckta och allt sover på bottnen av ett grönt hav, där våra drömlika begärelser glida fram som stora, stumma fiskar! Staden i mörker och rykande oväder, då den ensamme, spritvärmde vandraren tror sig vara hela denna ruvande, ödsliga stenvärlds herre! Staden som landskap, natur, jaktmark för alla vilda instinkter! Grändernas hålvägar, portarnas skumma bakhåll, krogarnas och bordellernas fällor! Slumpen, äventyret, lasten, kvinnan! Ja, varje kväll var staden ett stort vilt snår, där jakten på kvinnan var fri. Tord följde denna jakt med ett oroligt och envist intresse. Han hade ensittarens långa blick efter kvinnoskuggorna. Han kunde följa den ena

efter den andra i timtal men utan att förmå sig till ett närmande. Han förtärdes av en hatfull avund mot andras fräckare företagsamhet. Han kom hem dödstrött, förbittrad och ensam, ensam...

Till slut var det dock på denna jaktmark, som Tord Selamb fann sitt öde. Det var en mörk, regnig, iskall marskväll. Frusen och het, håglös och envis följde han en kvinna i spåren. Men det gick inte som vanligt. Den mörka skuggan lät ej fånga sig av någon annan, försvann ej plötsligt i en port. Gestalten framför honom bara gick och gick, mot vinden, rastlöst, hemlöst, utan mål tycktes det, men tvärt avvisande alla antastande. Ibland gjorde hon ett sidokast i en svart gränd eller tryckte i en portgång men mera av en nyck än för att undgå sin förföljare. Det meningslösa i detta kringirrande fängslade Tord på ett alldeles särskilt sätt. Hon var som ett djur i skogen, tyckte han. Hennes ansikte hade han ännu ej sett, men stegen voro unga och spänstiga. Det var i själva verket icke något slött kringdrivande. Hon gick med den medvetna spänstigheten hos en människa, som är ond och mumlar avbrutna meningar för sig själv. Nu bar det upp på Söder. Trappor, ett torg med ödsligt susande träd, och så en stenig gränd med några gula flämtande "vargögon" på stolpar i kåkhörnen. Det var en återvändsgränd, som slutade med en grov träbarriär. Under glimmade berget med våtblanka, skrovliga brottytor belysta av de klättrande ljusen i ett trapphus på andra sidan av ett djupt, svart gårdsschackt. Kvinnan tycktes ej se Tord. Hon tog upp något ur fickan och kastade det ner i djupet. Det föll mot stenen med en svag klang av metall. Tord stod nu bredvid henne lutad mot barriären. Vad var det hon kastat dit ned? Frågan brände honom på läpparna, men han kunde ej komma över sin stumhet. Hon vände sig om och skulle återta sitt kringirrande, då hördes det ett läte från den svarta väskan, hon höll i handen. Hon drog plötsligt upp en liten grå kattunge och kysste den:

— Kirre, mumlade hon, lille, søte Kirre...

Kattungen blev Tords öde, den bröt för ett ögonblick hans stumhet:

— Vad kastade ni dit ner? frågade han plötsligt.

Hon stoppade varligt ner kattungen igen och svarade utan

att se på honom, rakt ut i det kulna mörkret men med en ton av triumf och avgörande:

— Det var sku nøglen det!

— Vad för en nyckel?

— Til atelieren skønner de. Det fæle, væmmelige menneske! Nu er det da endelig slut!

Och så kom där en historia, naiv, uppriktig, oblyg, häftigt vädjande. Hon hade bott ihop med en skulptör, som nyss kommit hem från Paris. Hela vintern hade hon bott ihop med honom. Å, som hon skämt bort den besten! Lagat hans mat och stått modell från morgon till kväll! Ung häxa var det, hon skulle föreställa. Och alla sa de, att jag var en utmärkt häxa, utbrast hon, medan ett litet vredgat leende blixtrade till under det drypande hattbrättet. Men vad gjorde nu den besten till skulptör, när hans lerklump var färdig. Han reste till en farbror i Kalmar för att hämta pengar, sa han. Skulle komma igen om ett par dar, sa han. Jo tack, inte ett livstecken på fjorton dar. Hon satt där och frös och svalt i sällskap med häxan där under sitt våta skynke. Men nu var det slut. Nu hade hon satt kniv och gaffel i hand på häxan och en tom brödkorg till hatt och skulptörns gamla pipa i munnen. Och nu hade hon gått och bara tagit Kirre med sig. Och där nere låg nyckeln och var omöjlig att hitta igen:

— Saa nu maa De se til at skaffe mig og katten lidt mad og tak over hodet, sade hon hastigt till Tord.

Tord begärde inte bättre. För en gång kände han sig icke ängslig och misstrogen. Hon var som ett villebråd, tyckte han. Hon var som räven, han lossat ur saxen och tagit hem.

Han tog henne med sig till Kråkslottet.

Först morgonen därpå kom han att fråga, vad hon hette. Det var Dagmar Bru. Hon var dotter till en norsk musiker i Köpenhamn, sade hon, antagligen någon förkommen birfilare, som gned sin fiol i ett krogkapell. Modern mindes hon inte. Hon hade haft arbete på en trådgardinsfabrik, innan hon kom till skulptörn. Mer fick Tord inte ur henne. Han var inte envis. Han njöt av att höra, hur hon hatat fabriken. Det var ras över henne. Något vilt och fritt. En vacker häxa! Hon hade blont hår, ett stort, yvigt, strävt hår, en riktig man. Den var ganska ojämn. Hon hade helt simpelt klippt av hå-

ret, där det tovade sig, marflätorna. Prydnader hängde hon på sig som en vildinna, om hon kom över några.

Dagmar stannade på Kråkslottet. Tord ville inte släppa henne. Han älskade henne med en kärlek som till stor del bestod av gräl och tjurande och som alltså var äkta. Han behövde henne. Mot vem skulle han annars utslunga sina nya, bittra sanningar om kvinnan. En gång, när han varit mer än vanligt svår, hotade hon med att resa tillbaka till sin far, musikern. Då kände han riktigt, hur förfärligt tomt det skulle vara att inte ha henne till hands för sina anklagelser. Han blev rädd, ända in i hjärtat rädd, att hon skulle kasta Kråkslottets nyckel liksom den till ateljén. Och så gjorde han plötsligt något, han aldrig drömt sig. Han bad henne bli hans hustru.

Och Dagmar sade, att gifta sig, det var nu något nytt, det kunde man ju alltid försöka.

Och så togo de ut lysning och foro till prästen. Och det var samma dag höga familjerådet sammanträdde på Selambshof.

Laura värmde fötterna på spiselkransen och kastade häftigt i sig en tredje kopp kaffe:

— Tord är en egoist! utbrast hon i en ton av moralisk indignation. Han är en förskräcklig egoist. Han har ingen hänsyn för andra.

Alla instämde. Till och med Stellans alltid vakna ironi var som bortblåst. Han fann ingenting löjligt i dessa ord från Lauras läppar. Han kände med ett slags egendomlig förbittring, att med Tord hade den selambska egoismen glidit ner från det plan, där den var bestämd till framgång i världen. Han var farlig, Tord, han dolde inte vad som borde döljas, han avslöjade dem allesammans, han var deras karikatyr.

Peter stod på vakt i fönstret. Han gjorde ett tecken. Nu kom en droska i allén. Det var Tord och människan. Intet tvivel mer. Tord hade vit halsduk. Det var första gången, man sett honom i vit halsduk. Och människan hade en blombukett i handen. De kommo från prästen...

Stellan stampade i golvet:

— Fan anamma! Han måste bort härifrån! Jag kan inte ha honom inom fem mils avstånd från min mäss och min klubb!

— Vi borde låtit polisen ta hand om människan, fnös Laura till. Och Tord skulle naturligtvis sitta på någon inrättning. Har han inte försökt skjuta Peter kanske.

Peter hade hela tiden tegat och sett hemlighetsfull ut. Nu tyckte han stunden var kommen:

— Jag var ute på ejderskytte för ett par veckor sen, grymtade han. Det var på ett ställe, som heter Järnö och ligger långt ute i havsbandet. En finfin ö. Och den är till salu. Tänk om vi skulle ta och sätta Tord på en båt och frakta honom dit ut...

I detta ögonblick klev någon in i hallen. Det var fru Dagmar Selamb, i uppknäppt pälskappa, vit sidenklänning och något snedgångna skor. Hon såg inte alls brydd och ängslig ut. Det var något bekymmerslöst, något outrotligt bekymmerslöst över henne:

— Goddag! sade hon. Tænkte jeg skulde passe paa og gjøre visit, mens jeg er lidt pen!

Hon möttes av en häpen, iskall tystnad.

Dagmar skakade sin ljusa man med en liten glimt av otålighet:

— De syns kanske det er lidt merkværdigt, at jeg ikke har han Selamb med mig. Han sitter allerede og pysler med sine japanske mus, stakkar, i sin splitter ny sorte kjole sitter han der. Man maa tilgi ham. Jag går inte opp till dom där brackorna! skrek han. Men det gjør sku jeg, sa jeg. De har da slet ikke gjort mig noget vont, sa jeg. Ja, og her har de mig nu. Her er hele slækten samlet, kan jeg se...

Åter några ögonblick av samma isiga tystnad. Dagmars drag skuggades äntligen av ett visst tvivel, huruvida hon var välkommen. Då stegade Peter plötsligt fram till henne och tog hennes hand:

— Gratulerar! sade han. Har den äran att gratulera!

Och plötsligt logo alla syskonen, slagna av samma tanke som Peter. De voro beundransvärda, selambarna. Hade strax förstått att här gällde det att skaffa sig en bundsförvant.

— Ni bor inte så värst fint nere i Kråkslottet inte, sade Laura.

Dagmar slängde kappan på en stol och slog sig ner vid brasan:

— Aa, jeg syns det er pent nok.

Peter följde Laura i spåren:

— Men hur skulle det kännas att ha en egen gård?

Fru Dagmar skrattade:

— Aa, saan, de vil ha oss væk!

— Det är för Tords skull, fortsatte Stellan. Vi hade tänkt det som en liten surpris. Han är ju en sån naturvän...

— Den ligger vel ved verldens ende, den der gaarden.

— Visst inte, stack Peter in. Men den ligger i skärgården, ute vid havet. Maken till utsikt finns inte. Och så mycket vilt, sjöfågel och tjäder och hare och räv. Det vore verkligen något för Tord. Tänk att vara sin egen herre, leva precis som man vill...

Dagmars ögon hade plötsligt börjat lysa:

— Havet siger de. Og mener de, at jeg kan gaa ud hver morgen og lægge mig ganske nøken i solen?

— Jo jo, det är just vad jag menar.

Dagmar försjönk i begrundan utan att höra Lauras fnissningar:

— Jeg skal sige dem, at jeg er aldeles gal i at ligge saan ganske nøken i solen, sade hon i allvarlig ton.

— Skönt, då är vi överens då.

— Ja, jeg syns meget godt om deres forslag. Men han Selamb der nede, hvor skal vi saan greje det med ham? Han er da saa gal ibland, stakkar, saa det ved de ikke.

— Å, ta't bara varligt i början, sade Peter. Kittla honom i sidan. Säg honom, att han har pengar nog att köpa sig en egen gård. Att han borde göra sig fri från den där fördömda Peter Basen. Ja, det vet lilla svägerskan nog bättre än jag, vad hon ska säga.

Dagmar reste sig leende, glad åt all den list, hon skulle utveckla:

— Godt, der har de min haand. Jeg skal være som en slange. Ja, farvel da, allesammen. Han skal ha at spise der nede. Jeg syns da virkelig de er nogen søte mennesker allesammen!

Därmed gick fru Dagmar Selamb på sina snedgångna skor, icke utan ett visst vilt behag.

Så hade man tubbat Tords hustru på själva bröllopsdagen.

Höga familjerådet skrattade, skrattade. Laura vred sig: —

Ligga spritt naken i solen! skrek hon. Jeg skal sige dem, at jeg er aldeles gal i at ligge saan ganske nøken i solen!

Skrattet efterträddes snart av ett nytt gräl, ett av de allra livligaste i höga familjerådets historia. Det gällde naturligtvis ekonomin. Tord hade bara sina aktier i Selambshof och inga kontanter. Det blev först en livlig debatt om vem som skulle skaffa ihop köpesumman. Peter satt tyst och lät de andra hållas. Ja, han hade med ens blivit märkvärdigt likgiltig, Peter Basen. Hans cigarr tycktes ge honom full sysselsättning. Det var en skenfäktning, som de gott kunde få hålla på med. Han visste väl, att han var den ende, som hade pengar lösa. Till slut kröp det ur honom en liten antydan om, att han kanske kunde skrapa ihop en hacka.

Syskonen blevo helt plötsligt misstänksamma på grund av Peters likgiltighet.

— Du har gått och gjort upp det här på förhand! Du tänker sko dig på affärn! Du tänker lura Tord! ropade de.

Peter värjde sig som en björn i en bisvärm, halvt skuldmedveten, halvt belåten, utan att just känna mycket av deras stick. Han blinkade, grymtade och slog ifrån sig med båda händerna.

— Gott, vi talar inte vidare om saken. Jag är inte med i några fina klubbar. Jag håller ingen salong. Jag dricker gärna en grogg med Tord, fast han skjuter på mig ibland.

— Prata inte strunt, klippte Stellan av. Vad har du tänkt dig för villkor?

— För en stund sen var jag verkligen beredd att inlösa en del av Tords aktier, sade Peter förebrående.

— Till vilken kurs? undrade Laura försmädligt.

— Till pari, mumlade Peter. Och det var som om han slitit detta bud ur sina blödande inälvor.

Syskonen skrattade, hånfullt, obarmhärtigt. Det skulle allt smaka att få lösa in aktierna till det priset. Nej, minst det dubbla. Man eldade upp sig till ädel indignation. Man var full av stridbar omtanke för den stackars Tord. Peter lades på sträckbänken, avpressades utan förbarmande allt högre bud. Han grinade, pustade, svor och vred sig, men det hjälpte inte. Selambs mot Selambs, det var hårt mot hårt. Till slut arbetade man kallt, knivskarpt, utan något mjukare lögnvä-

sende. Det gick ända till hot om avsättning från direktörsposten. Alla ansågo sig lurade av Peter. Nu passade de på att hämnas. Han avtvangs en bindande försäkran att ge hundra tusen för halva Tords aktiepost och inte ta något som mellanhand vid Järnköpet.

Så gjorde Tord helt ovetande en ganska god affär, medan han satt där och matade sina japanska möss — tack vare syskonens avundsjuka på Peter.

*

Det visade sig att man inte alls behövde lirka med Tord. Han slog strax till, bara han hörde talas om en hel ö full med djur. Och havet, det var ju något för honom som diktare. Och när sen Peter, som gjorde det bästa möjliga av situationen, kom fram och stack de sextiotusen, som blivit över vid Järnköpet, i näven på honom, då blev han så flat, att hans misstänksamhet inte kom sig för på en hel vecka. Då först började han säga åt Dagmar, att den förbannade Peter naturligtvis lurat honom, fast på vad sätt, det kunde han inte uppgiva.

Han hade för övrigt rätt. Peter hade i sista hand fått Järnö femtusen kronor billigare än syskonen fingo veta. Så litet förtjänst blev det ändå på affärn.

Nu flyttade Tord alltså ut till Järnö med en massa burar. Det var ett helt menageri. Och Dagmar liknade en djurtämjerska.

Det gamla halvt förfallna boningshuset låg i en täppa bland de små åkerlapparna under berget på öns sydkant. Tord kunde inte bo där. Det var för tamt, för tätt inpå arrendatorns lilla röda kåk. Nej, upp med en ryggåsstuga av grovt stockvirke på högsta berget, ett riktigt örnbo med utsikt över hans ägor av sten och vatten!

Här skola vi senare återfinna honom, densamme som förr i gamla Kråkslottet vid den grumliga Mälarviken — men ändå liksom förstorad av havet och vinterödsligheten.

ANDRA DELEN

En fest hos Laura

Laura kastade en blick utåt esplanaden, innan hon drog ner rullgardinen. Hon hade flyttat till Narvavägen nu. Det var det nyaste.

Septemberaftonen var klar och sval. De förmögna spegelrutorna i huset mitt emot sände diskreta guldreflexer. Den lilla lyxkyrkan i hörnet liknade ett bigott syskrin. Esplanadens nyplanterade träd voro varandra lika som soldater i ledet och marscherade i kolonn ut mot Gärdet.

Laura suckade lätt och välbehagligt. Man var i stan igen. Säsongen började.

Hon vred på ljuset. Den gräddvita rullgardinen slöt kretsen av rummets intima koketteri. Hon slog sig ned vid toalettbordet. I dess spegel såg hon ett ansikte, som ännu hade badsäsongens solbränna kvar. Den missklädde inte, gjorde håret ännu blondare och tänderna ännu vitare. Hon var en trettioårs kvinna numera, Laura. I sin fyllighet hade hon fått något av blond renässanstyp, något på samma gång rått och raffinerat. Hennes solkattsleende var fullt av hälsa och ljus fräckhet.

Men just nu log fru Laura inte. Kvinnor äro över huvud taget aldrig så allvarsamma, som då de syssla med sitt eget utseende. Från legationernas belägring vid boxaruppröret i Kina berättas om en dam som, medan människor dogo av svält omkring henne, stal undan äggulor för att bevara färgen på sitt hår. Sådant är allvar...

Laura hade alltid långa tête-à-têter med sitt eget ansikte, innan hon släppte ut det bland folk.

Hon blev mycket otålig, när det fingrade tveksamt på dörren och lille Georg slutligen klev in.

Georg var mycket lik sin far. Han hade dennes långa ansikte och ljusa ögon. Här hade den svagare varit den starkare. Det såg ut som en hämnd av naturen. Hon hade ständigt den förorättade faderns avbild framför sig.

Georg log ett försummat barns tveksamma leende. Det var något skyggt över honom, när han smög fram till modern.

Lauras ansikte hårdnade, när det vändes från spegeln:

— Ta inte i mig! Du smutsar ner mig!

Georg drog sig ödmjukt undan:

— Snälla mamma, får jag bara vara oppe litet till!

— Nej, Georg lyder Sofi!

— Men mamma, varför ska jag alltid gå till sängs, när det kommer främmande?

— Seså, gå nu bara! Jag har bråttom!

Han gick långsamt, bekymrat, men stannade i dörren:

— Jag kan väl få sitta och leka litet i sängen i alla fall.

— Ja, ja, gå nu bara!

Och så gick Georg till sängs. Och i sängen satt han och ritade av sin mamma som ett troll. Men sen så blev han rädd för vad han gjort och ritade av henne som en prinsessa. Och när Sofi kom och drog ner gardinen, låg han vaken i halvmörkret och lyssnade till främmandet där ute. Han var van att ligga i mörkret och njuta av Lauras festligheter genom låsta dörrar.

Georg hade inte alltid haft det så där ensamt.

Närmast efter skilsmässan, när Laura ännu kände sin ställning ömtålig, hade hon lagt an på damerna, väl vetande att det är de, som skapa ens rykte. Då begagnade hon varje tillfälle att som övergiven mor kokettera med sina lilla baby. Men babyn växte och Laura ledsnade betydligt på damerna. Och damerna kände inte heller någon riktig dragning till henne. Det var inte på grund av några oförsiktigheter. Tvärtom, i början var hon synnerligen rädd om sitt rykte. Men hon oroade ändå sina väninnor på något sätt. De tyckte inte om att se henne underhålla sig med deras män. De drogo sig småningom undan. Endast de excentriska och bohemartade förblevo henne trogna, däribland en kvinnlig skulptör på modet och en halvgammal friherrinna, som skrev modekåserier.

Det kom alltså mest herrar på Lauras små bjudningar. Hon konstaterade det med en axelryckning — en belåten axelryckning. Hon trivdes faktiskt utmärkt med herrar. Men för dem var lille Georg inte precis något plus. Ännu förevisades han

väl en och annan gång, alltjämt som nästan nyfödd. Men till slut blev den söta babyn alltför ohjälpligt långbent. Och då började Laura hålla honom undan. Han kändes allt mer som ett tråkigt påhäng. Ja, hon skämdes faktiskt för denna påminnelse om hennes ålder och hennes förflutna. Georg fick leva sitt eget ensamma liv under händerna på slarviga, aldrig tillsedda och oupphörligt bytta sköterskor. När Laura var ute och reste, inackorderades han hos främmande folk, var det föll sig. Och när det var främmande, fick han gå till sängs för att vara undan...

Laura hade emellertid återtagit sitt arbete framför spegeln. Allt som de läckra bestyren framskredo mot sista touchen med pudervippan och valet av parfymer och smycken, stegrades allvaret i hennes ansikte till andakt. Rörelserna blevo långsamma som en officierande präst. Alla dessa pastor, krämer, essenser och parfymer voro offer och rökelse i en hemlig kult. Toalettbordet var ett altare och guden var bilden i spegeln. Och liksom den troende vid sin guds altare begrundar det framfarna och spörjer om det kommande, så var det vid toalettbordet, som Laura försänkte sig i sina minnen och hämtade inspiration till sina framtidsplaner. Hennes ansikte kom alltså på ett alldeles särskilt sätt med i allt vad hon gjorde. När hon tänkte på sig själv, sin person, var det helt naturligt på sitt hår, sin mun, sina ögon, hon tänkte. Hennes egoism levde under spegelbildens förtrollning. Skenet och självet flöto omärkligt ihop. Hon satt vid den kvinnliga självviskhetens högaltare.

Nu kom Stellan, civil, i smoking. Han klev utan vidare in i det allra heligaste, klappade Laura gillande i nacken och kastade sig i en ledig stol bredvid toalettbordet. Det syntes knappt på honom, att han var över de trettio och att hans liv de sista åren varit tämligen stormigt. Ansiktet hade kvar sin prägel av självbelåten, ljus försmädlighet. Endast munvecken hade djupnat men inte till allvar utan till hårdhet.

Syskonen hade inte råkats under hela sommaren. Laura slet sig med ett ryck från spegeln. Hon såg forskande på brodern. Det var som om hon förgäves sökt efter något i hans ansikte:

— Och nu har du givit dig till ballongförare också, sade hon med en axelryckning. Hur kom du på den idén?

Stellan lekte med ett litet damur, stort som en tjugufemöring:

— Tja, det var i förargelsen. Jag måste sälja Spader äss. Ja, det stod ju i tidningarna. Men så fann jag i alla fall på en utväg att distansera kavalleriet. De är helt simpelt löjliga där nere på sina hästar...

Laura besvarade inte Stellans leende:

— Vet du vad jag tänkte, när jag läste om dina våghalsigheter? mumlade hon. Aj, har han så dåliga affärer, tänkte jag.

Stellan rynkade lätt på näsan:

— Nej, fy tusan, uppfatta det inte som någon sorts finare självmordsförsök. Hellre då som en ny fas av min ökända spelpassion. Jag måste ha spänning. Det är ett spel med litet högre insats än vanligt, ingenting vidare...

— Ja, men hur står affärerna egentligen?

— Affärerna, sade Stellan med en axelryckning. Jag har inga affärer. Jag har skulder. Bagateller för övrigt. Precis lagom för att hindra mig att bli fet. De håller en i form.

Stellans affärer voro dåliga. Och ändå var hans överlägsenhet inte bara pose. Han grubblade inte över sin ställning. Hade han gjort det, hade han varit förlorad. Det föll honom inte in att neka sig något, tvärt om. Jag, Stellan Selamb, måste naturligtvis leva ståndsmässigt. De bästa bitarna äro naturligtvis för mig och mina likar. Det är en oerhörd styrka att ha denna föreställning medfödd. Ty vad man anser absolut självklart att man skall ha, det får man också i allmänhet.

Det var den eleganta sammanfattningen av alla överklassens fördomar, som höll Stellan flytande.

Laura såg på brodern med något, som nästan liknade beundran. Hans säkerhet, hans eleganta hållning, hans högdragna smil imponerade på henne.

— Ja, alltsammans är ju lätt uppklarat, sade hon med ett menande tonfall.

Stellan fick plötsligt en uttråkad min. Han förstod blott alltför väl, vart Laura syftade. Den stora förfallodagen nalkades,

då man måste förete arvtagerskan, som man dragit så många växlar på.

— Seså för tusan! mumlade han. Du också! Min överste var på mig häromdan och frågte, om jag inte tänkte gifta mig. Han måtte ha hört något oroande. Och vet du vad dumma Öhrnfeldt sa sist, när jag hade honom att skriva på. Det är din plikt som hederlig karl att gifta dig rikt, sa han. Inte illa, vad! Jag är faktiskt en gåta för de hederliga själarna. De anser att jag på ett upprörande sätt låtit flera fina chanser gå mig ur händerna.

— Nå, men varför försummade du de där — chanserna?

— Asch, det bjuder mig emot att göra, vad alla går och väntar sig av mig. Jag tycker det är löjligt.

Laura svarade ingenting. Hon återtog sina bestyr vid spegeln. Det är ändå något forcerat i Stellans övermod i kväll, tänkte hon icke utan oro. Hon hade nämligen också pengar hos honom. Inte mycket visserligen, men mer än hon hade lust att förlora.

Stellan satt ett ögonblick tyst och stirrade på det lilla löjliga damuret, vilket absolut inte tycktes ha något att göra med en så allvarlig sak som tiden. Så reste han sig, som om han plötsligt märkt, vad klockan var slagen:

— Manne kommer väl i kväll? sade han.

— Naturligtvis.

— Skönt... Laura, du får laga att någon av ditt finansgäng skriver på hans nya växlar. Manne måste ha pengar...

— Ja, för har han pengar, så har du, vad?

— Tja, Manne har ju sin gamla förtjusande otur i spel.

Gästerna började anlända.

Lauras hem var en mötesplats för den yngre finansen och vissa officerskretsar, som införts genom Stellan. Man hade stort intresse för aristokrater med trassliga affärer hos Laura. Och där spelades ibland ganska högt.

Laura var en charmant värdinna på dessa originella herrbjudningar. Hon njöt av att några timmar härska över dessa män av framtid eller av ett förflutet. Hon flirtade muntert och osentimentalt med både Mars och Merkurius, dock med en hemlig övervikt för Merkurius. Ja, Laura var som fisken i

vattnet bland penningmännen. Hon njöt av det snabba, kalla pratet om placeringar och aktiekupper. De pilsnabba överslagen och kalkylerna voro som en kittling för henne. Hon lyftades och vaggades mjukt av de fina chanserna. Det var ett ständigt glidande mellan skenbar, kelen ansvarslöshet och instinktiv beräkning. Hennes svala och glittrande huvud hade i sista hand ett naturligt och tvångslöst välde över hennes sensualism. Hon spelade djärvt och säkert med sin kvinnlighet som insats.

Ja, Laura tyckte mycket om spel men hon tyckte mer om vinnare, vinnare som förstodo att på ett fint sätt dela med sig. Sedan hon märkt, att hennes blondhet gjorde ett alldeles särskilt intryck på judar, så började hon att medvetet lägga an på de små svarta gossarna, som hon kallade dem. Man befann sig i första början av det nationella och industriella uppsvinget och de små svarta gossarna samlade större förmögenheter än någonsin förut. Ty vad som än händer här i världen, slutresultatet är ändå att judarna blir rikare. Och Laura hon höll sig framme och fick många goda handtag och fina vinkar, som hon inte försummade att använda. Man trodde att hon nöjde sig med att satsa småsummor på lek, men hon drev i hemlighet ganska stora affärer och hade redan på den vägen samlat en icke obetydlig förmögenhet.

Den siste vinnaren inom Lauras krets var häradshövding Jacob Levy.

Levy var affärsjurist, helt ung ännu men en framtidsman. Han hade en stor men välskuren näsa, mörka, bruna ögon och smala, hånfullt krökta läppar. Det var ett internationellt ansikte, ett ansikte som redan för generationer sedan tycktes ha stirrat sig trött på alla världens marknader. Fast född i Sverige talte Levy med någon brytning. Hans far var dansk jude och modern från Polen. Den urgamla svenska titeln gjorde sig sällsamt mot allt detta. Han var ett internationellt väsen med chansen till hem och penningen till fosterland. Bakom hans mask av blek likgiltighet dolde sig lidelsefull vilja och en kall och skarp iakttagelse, som ibland blev honom själv övermäktig. Han kunde med det opersonligaste tonfall säga underbart oförskämda sanningar, som skuro tvärs igenom hans egna intressen.

Laura tyckte mycket om dessa sanningar, som ännu icke gått ut över henne själv.

Stellan delade inte sin systers smak. Han avskydde Levy och behandlade honom med iskall ohövlighet, något som dock blott tycktes roa den andre. De insisterade på sina respektive karaktärer som militär och jurist och sade varandra på den vägen och i största allmänhet de utsöktaste sarkasmer. Att hålla sig till allmänna talesätt är ju ofta bästa sättet att utdela personliga förolämpningar.

Stämningen var i början litet kall och tryckt på Lauras första bjudning för säsongen. Finansen satt stel i hörnen och såg ut, som om riksbanken höjt diskontot, och krigsmakten höll sig för sig själv och talte om befordringsfrågor och de fördömda murvlarna. Själva värdinnan svävade omkring med en liten rynka i pannan. Kanske var det Stellans hemliga irritation, som smittade av sig på de andra. Han var inte ensam om att vänta på Manne von Strelert, ty över allt lät det:

— Ryttmästare von Strelert skulle ju komma i kväll... Manne mankerar väl inte...

Han tycktes utgöra en särskild lockelse, den goda Manne.

Äntligen kom nu kavalleriet i all sin glans. Sorlet blev strax livligare och gladare. Man pratade och skrattade kring den långa officerspojken med de sorglösa ögonen och de tokiga små upptågen. Utan att vara kvick hade Manne dock en oefterhärmlig stil på allt vad han sade. Hans specialitet var ett slags godmodig och oförvägen undfallenhet för ödet. Han var på samma gång omöjlig och oförbrännelig. Han såg ett helt trassel av goda möjligheter någonstans under sig, men det föll honom inte in att själv gripa efter dem. I sin aristokratiska hjälplöshet hade han en viss likhet med dessa turfens rashästar, som äro så högt byggda, att de aldrig kunde livnära sig själva. De nå helt simpelt inte ned till betet...

Manne von Strelerts väsen samlade sig nu i två stora och vittberömda huvudegenskaper: han kunde inte säga nej och han hade en härlig, storslagen, aldrig svikande otur i spel. Lägg därtill att ägaren till Kolsnäs sedan en tid befann sig i intressanta ekonomiska omständigheter. Är det då under-

ligt att allas ögon lyste kring honom, att han i kväll var den största dragningskraften i Lauras salonger.

Stellan förebrådde någon gång i mycket mild, nästan smickrande ton Manne för hans slöseri. Han hade under årens lopp vunnit ganska mycket pengar av sin gamle kamrat och barndomsvän. Och i kväll var han helt simpelt tvungen att vinna mera.

Man superade tidigt för att inte bli störda i spelet. Det var Manne, som fick föra värdinnan till bordet. Hon lade särskilt an på krigsmakten denna afton.

Laura hade helt olika sätt med sina båda kategorier av gäster. Finansen tog hon helst en och en, och vad som sades öppet hade gärna en viss sval klang av metall. Men med sina officersvänner utvecklade hon en alldeles särskild abandon. Här var hon själva den muntra ansvarslösheten. Hennes lekfulla koketteri och bekymmerfria, smittande skratt öppnade genast på vid gavel portarna till ett ansvarslöshetens och det gyllene lättsinnets paradis. Ja, hon kunde ibland vara alldeles förtjusande uppsluppen, fru Laura, ett enda saute marquis och vogue la galère.

Finansen fann sig i sin skenbara tillbakasatthet och passade vid tillfälle på att skära pipor i vassen.

Manne von Strelert var inte den som stod emot någon sorts förförelse, allra minst Lauras. Han började snart att tömma hennes skål i alla drycker som funnos att tillgå och hålla en serie fullständigt vanvettiga små tal för henne.

Laura njöt av den på samma gång råa och raffinerade hyllning, som kom hennes hår och axlar till del från dessa kännare av hästar och kvinnor. Men mitt under skrattet och skålarna for hennes öga då och då till Levy och Stellan. Det var ingenting avtalat på förhand. Det föll sig bara så, att de hade allt skäl att vara nöjda med henne. Det var väl för tusan inte något ont i att hon hade så förtjusande roligt med den snälla Manne, som just nu passade på och tryckte hennes hand under bordet...

Man var redan färdig med supén och skulle bryta upp från bordet, då Manne upptäckte, att det burits in små skära musslor till askkoppar. Han fyllde en av dem med sista champagneskvätten:

— Ännu en skål! ropade han. En skål för den lilla skära musslan och den eviga våglinjen!

Och den gode Manne beskrev kring sin dam en mycket betecknande våglinje.

Laura sköt undan sin stol och stod där leende, utmanande, med blottade, vita skuldror. Hon lyfte sina mjuka armar som till vals:

— Ja, jag vädjar till er mina herrar, om jag inte är ganska rund över allt.

— Över allt, över allt, suckade Manne och kysste henne på axeln.

— Då ska ni få se, hur en av våra yngsta parisermålare uppfattat mig, skrattade hon. Jag gjorde en tripp dit ner för några veckor sen...

Allas blickar fastnade en sekund på Levy. Man visste att han också varit i Paris för ett par veckor sen. Han var alldeles oberörd.

— Den yngsta konsten är som en oskalad kastanje, sade han. Grön och full med taggar...

— Jag ser ut som ett utsvultet grönt benrangel med violetta kylskador, inföll Laura mycket ivrigt och litet röd i ansiktet. Jag sa mästaren, att det inte var snällt av honom att göra mig så där kantig. Då bugade han sig och svarade: Konsten är fri min fru. Den har denna gång inte kunnat ta några hänsyn till er lilla embonpoint. Ja, så sa han. Men kom med nu bara, så ska ni få se mästerverket.

Laura sprang med hela den skrattande herrsvärmen efter sig genom gula salongen och fram till hennes lilla skriv- och läsrum, där hon hade kuriositeten hängande. Hon öppnade hastigt dörren och var nära att snava på något, som låg över tröskeln.

Det var Georg. Han hade smugit ut för att kika på festligheterna genom nyckelhålet och somnat på sin post. Han låg där blottad i sin urvuxna nattskjorta och med svarta ränder över knäna efter strumpkanterna. Det var något sorgligt övergivet och hjälplöst över hela den magra gestalten.

— Vad tusan är det för en byting? skrattade en av herrarna, som inte visste, att Laura hade något barn.

Laura stelnade ett ögonblick men fann sig hastigt och antog

så gott hon kunde attityden av öm moder. Hon lyfte upp gossen, svepte honom så dekorativt som möjligt i sin sjal och kysste honom på kinden. Ja, Georg vaknade mitt uppe i festens härlighet vid en kyss från sin mor. Halvsovande slog han armarna om hennes hals och viskade något ur sina drömmar:

— Mamma... ändå... prinsessa...

Man applåderade artigt gruppen. Endast Levy teg. Han stod ensam och betraktade envist den omtalade tavlan, som ändå var tam jämfört med en senare tids geometriska utsvävningar.

— Hm... kylskador, mumlade han halvhögt. Kanske är det ändå något i skylskadorna...

Hans stämma lät så opersonlig, som om han inte ens vetat, vad han sade.

Laura bar hastigt ut gossen. Hon stannade inte i barnkammarn. Därifrån kunde det ju ha hörts. Nej, hon gick ända bort till sitt eget sovrum. Där lät hon sin vrede bryta lös. Där började hon plötsligt nypa och slå den olydiga pojken, som avslöjat, förrått och blottställt henne. Det var som om hon velat hämnas för all förtret och alla bekymmer, han berett henne ända från den stund, han kvalde hennes moderliv. Det var som om hon velat hämnas på minnena från Ekbacken, som tycktes henne outsägligt kvava och fadda.

— Du var tillsagd att stanna i sängen! flämtade hon. Varför lyder du inte! Du får stryk, om du inte lyder!

Georg skrek inte. Han hukade för slagen och stal sig till förfärade blickar på modern. Han förstod inte. Å, vad de vackra ringarna gjorde ont, då hon slog. Och nyss log hon och kysste honom. Han förstod inte. Hans lilla själ var brädd-full med hemska och underliga frågor...

Minnet av den ohyggliga kontrasten skulle sitta kvar i hela hans liv...

Laura slutade plötsligt skamsen att slå. Hon kände ett slags tacksamhet för att han inte skrek och ledde honom som om ingenting hade hänt tillbaka till hans bädd.

— Seså, sov nu, sade hon i likgiltig ton.

Och så var hon åter med sitt allra charmantaste leende ute bland gästerna.

Spelet började. Man tog inte strax till korten. Först var det ett allmänt och mera skämtsamt satsande vid ruletten, där Laura höll bank och härmade yrkescroupierens torra: Faites vos jeux! Rien ne va plus!

Laura hade alltid en fenomenal tur och man betalte sina insatser som en skyldig tribut åt värdinnan. Sen brukade man börja med whist eller bridge, som just blivit modernt, för att småningom övergå till écarté eller vingt-et-un.

Stellan lade redan från början beslag på den väl preparerade Manne. Det var intressant att se de båda kamraterna tillsammans vid korten. Manne var ingen spelare. Han slängde ut sina satser med lättsinnig optimism och under pojkaktiga utmaningar mot ödet. Och han småsvor lika överraskad för var gång, han inte vann. Stellan däremot var en verklig spelare, på en gång kall och passionerad. Ingen som såg honom vid korten kunde undgå att märka, att detta var *hans* last. Spänningen förrådde sig i en lätt blekhet över de eleganta, glatta dragen, där allt annars tycktes glida av som mot polerad metall. Och där arbetade en blå åder i den hårda, klara pannan. Han talte kort och skarpt och höjde omedvetet rösten, som om han varit omgiven av lomhörda. Glömska, söl eller formlöshet gjorde honom lätt bitande ironisk. Han hade själv ett förvånande kortminne och en skarp överblick. Han tog spelet allvarligt som en vetenskap och han vårdade det som en utsökt njutning, vilken en gentleman måste förstå att omge med en viss kult. Han imponerade samtidigt som en hasardens teoretiker och dess tempeltjänare. Så införde han småningom bland kamraterna en verklig dyrkan av spelet, som för svagare huvuden beslöjade dess karaktär av farligt hetsande och underminerande last.

Med åren hade insatserna blivit allt högre. Man började nu, där man slutade förr. Stellan vann men aldrig tillräckligt. Så var det även i dag. Att plocka den gode Manne var ju i allmänhet ingen konst. Men denne hade just nu ryck av en fånig flax, som minskade resultatet. Och Stellan *måste* ha kontanter. Han tillgrep då en rush, drev upp insatserna, dubblade, femdubblade, tiodubblade. Slag i slag föllo buden. Innan Manne hunnit blinka, satt Stellan där med tre tusenlappar och en check på femtusen.

Levy hade redan slutat sin bridge. Han brukade aldrig spela annat. Nu stod han vid deras bord och åsåg slutspurten.

— Hur är det, Kolsnäs är ju inte fideikommiss? frågade han plötsligt i likgiltig ton. Det var som om han inte förstått frågans oförskämdhet.

Stellan väntade ett uppträde, men Manne var sig inte riktigt lik i kväll.

— Nej då, det ligger och väntar på Guds egendomsfolk, mumlade han.

— Varför inte lika gärna bara egendomsfolket? sköt Stellan in.

Manne reste sig. Han såg plötsligt nykter ut och klappade Stellan i ryggen.

— Du är svår i kväll, sade han. Nu måste jag ha mig en grogg.

Aldrig övergav honom konsten att förlora med behag.

Stellan lutade sig tillbaka i stolen och drog ett djupt bloss på sin sönderbitna cigarrett. Han kände vinsten som en risslande svalka i sina lemmar.

Levy stod kvar och såg med ett blekt smil på honom:

— Ska vi två spela ett slag?

— Jag är litet trött just nu.

Levy höjde rösten så att det hördes över hela rummet:

— Är ni så rädd om vinsten?

Stellan blev blek av vrede och hade ett skarpt svar på tungan, men så slog det honom, att han gärna kunde vara upptagen, när Manne kom och ville ha revansch. Han tvingade sig till en hövlig gest mot den tomma stolen och Levy slog sig ner.

De fortsatte med écarté och spelet blev mot Stellans vilja högt. Detta var något så ovanligt för Levy, att man allmänt samlade sig kring dem.

Nu hade Stellan icke en solbränd, svärjande herrgårdspojke framför sig. Över sina kort såg han en blek orörlig ansiktsmask. Det var blekheten hos en ras, som är femtio generationer avlägsen från skog och äng, men för vilken kalkylen är natur. Ja, det var som om han haft själva penningens själ emot sig. Han kände ständigt sina vinster som osäkra och sina förluster som ohjälpliga.

Levy satt där med halvslutna ögon, liksom halvsovande och

spelte till slut av Stellan allt det han vunnit och mera till. Han hade sett, att den andre inte rörde sig fritt, att han måste vinna denna kväll. Det är just då man är mest utsatt för att förlora. Levy hade bara att vänta, tills han i spelets fram och tillbaka stod på lagom vinst. Då drev han det kallblodigt till större risker, än Stellan kunde ta. Och så var det Stellans tur att stiga upp från bordet och ta sig en grogg.

— Att ni nöjer er med det här futtiga spelet med korten, sade Levy föraktfullt efter honom.

Sedan kysste han fru Laura på handen och åkte hem med tusenlapparna och Mannes check i plånboken...

Det var sent. Alla gästerna utom Stellan och Manne hade redan tagit farväl. Laura gäspade öppet. Men Manne envisades att inte vilja gå:

— Snälla Laura, får jag stanna till sex. Bara till sex, så hästen är ryktad. Jag måste på hästryggen ett slag innan... innan... å, herregud...

Laura kände till det där. Manne skulle snart bli sentimental. Situationen bjöd inte längre något nytt. Hon fick en oemotståndlig längtan till sin säng och överlämnade med en kokett nigning Manne åt Stellan, som aldrig sov efter en spelnatt. Därefter drog hon sig tillbaka.

Och medan fru Laura nu satt i spetslinnet och den skära sidennattmössan och räknade sin lilla nätta spelvinst på sängtäcket, så halvlågo Stellan och Manne i var sin läderfåtölj framför den längesen utbrunna brasan ute i hallen.

Gryningen var kuslig. Spritskvättar i glas med märken efter läppar och tummar. Kringströdd cigarraska och stinkande cigarrstumpar impregnerade med andras saliv. Och så det obarmhärtiga, gråvassa ljuset i gardinspringorna och själva luftens asktorra ångestkyla i ett rum, där människor i steril upphetsning slitit på sina nerver.

På golvmattan låg en bruten spaderknekt och grinade mot dem.

Manne började tala om Vanten. Det gjorde han alltid vid denna tid av dygnet.

Vanten var Mannes smeknamn på en liten fyllig dam, som innehade en handskaffär vid Regeringsgatan. Hon hade länge

hållit Manne mycket snävt, och han hade varit tvungen att köpa och bortskänka en otrolig massa handskar för att vinna hennes gunst. Nu var det så gott som ett äktenskap och ansågs icke som den gode Mannes minsta excentricitet. Han bedrog Vanten en och annan gång med damer ur sin egen klass men återkom alltid besviken och ångerfull. Hennes flit, sparsamhet, förnumstighet och övriga småborgerliga dygder hade för honom en exotisk lockelse, det outgrundligas hela charm.

Manne sökte sparka undan spaderknekten och såg vädjande, med fuktiga pojkögon på Stellan:

— Om du visste, vilken kvinna det är! Ta mig fan, får jag inte tårarna i ögonen, när hon syr i mina byxknappar! Och jag som hade lovat henne att aldrig spela mer! Vad ska hon säga, när hon får höra det här!

Stellan satt där frusen, sömnlös, med morgondagens bekymmer som gift i ådror och nerver. Han var led vid Mannes sentimentalitet. Det var som om det fallit nattfrost på vänskapen:

— För tusan, låt henne ingenting veta då...

Manne log ett hjälplöst leende:

— Du förstår inte det där, Stellan. Jag kan ingenting dölja för henne. Jag kan inte. Då skulle jag bli tokig strax. Hon är mitt förnuft och samvete, ser du. Vi går väl inte ännu Stellan, vad! Klockan är inte sex än. Och jag måste rida ett slag, innan jag språkar med henne...

Manne hällde i ett glas vichyvatten åt sig och svepte det i ett drag:

— Hu! sade han. Hu, vad det är ruskigt! Och så började han plötsligt prata om gamla Kolsnäs, om sin pappa, salig kammarherrn som varit med vid Dybböl, och om sin stackars lilla frusna döda mamma med sykorgen och skärmen och brasorna ända fram i juni. Och han pratade om deras eget långa sjökrig utanför Stonehill och om ritterna i Backaskogen.

— Minns du, Stellan! Det var härligt, vad, Stellan! Alla de gamla historierna! Ens gamla hem! Det är ändå för djävligt! Vad har man nu gjort med alltsammans. Jag är förrädare! Ja, en förrädare! Fy fan!

Det gick en stöt genom Stellans kalla domning. Stod det så till. Hade det redan gått så långt med Kolsnäs.

— Vad pratar du för smörja? mumlade han.

Manne stirrade ängsligt på honom:

— Stellan, gamla gosse, det... det är inte lönt du går på banken med min check... inte i morgon åtminstone...

— Varför det?

— Nej, för där finns ingenting att ta. Inte ett rött öre.

— Det skulle du sagt åt Levy. Han spelade av mig papperet.

För andra gången gick det en stöt genom Stellan. Det var när han uttalade namnet Levy. Men Manne sjönk tillbaka i stolen och stirrade rakt ut i luften:

— Jag får gå ifrån alltsammans, mumlade han halvgråtande. I morgon dag får jag gå ifrån alltsammans. Vad ska Vanten säga?

Stellan var åter kall, spänd, klarvaken. Han hörde till de människor, som ej veta av svårmod eller ruelse. Deras egoism är så glatt och avrundad, att slikt glider av dem. De kunna aldrig heller erkänna några nederlag. Det skulle bryta sönder deras värld. Motgången pekar blott på nästa chans.

Levy vill åt Kolsnäs, tänkte Stellan och satt åter kall och spänd med en blå åder arbetande i pannan, alldeles som om han haft bordet fullt med kort framför sig. Levy vill åt Kolsnäs, det är klart som dagen.

För var gång han tänkte på Levy, var det som om han fått ett sporrhugg. Han hatade Levy och han lärde oerhört av honom under dessa minuter. Hur var det han sade, Levy: Varför nöjer ni er med det futtiga spelet med korten? Ja, så sade han. Ting som förut synts Stellan omöjliga voro med ens självklara, avgjorda. Ja, naturligtvis, där är det, tänkte han. Jag lurar Levy och räddar mig ur min egen knipa.

Han såg plötsligt Manne hårt i ögonen:

— Vet du risken av att skriva ut checker på det där sättet? frågade han. Hans ton var så skarp, att den stackars pojken spratt upp.

— Nej...?

Stellan drog till med det värsta:

— Fängelse, min gubbe. Om du inte har de femtusen klara till bankdags. Kan du det?

— Nej ... det är omöjligt ...

— Jag skall försöka skaffa dig pengarna, men på ett villkor — att du inte låter Levy komma åt Kolsnäs.

Det var ett villkor, som den häpne Manne hjärtans gärna gick in på.

— Nej, för jag tror mig ha en bättre köpare, om du inte kan behålla egendomen. Avtalt alltså. Du rider och biktar dig för Vanten och jag ger mig på jakt efter pengar. Så råkas vi utanför din bank halv tio. Adjö!

Stellan fick en droska och for direkt ut till Selambshof.

Peter Basen var naturligtvis omöjlig vid Lauras fester. Men det ledde ändå en hemlig kanal från hennes salong och ut till Selambshof. Peter hade sitt intresse för societeten, han också.

Stellan fick upp ett fönster, klev in och satte sig på broderns sängkant. Denne såg ut som en fet galt, när han sov. På natt-duksbordet låg en gammal silverrova, en kassakladd och en halvrökt cigarr. Peter for upp och gnuggade sig i ögonen:

— Vad fan är det om?

— En affär. Kolsnäs är moget. Vad ger du mig om jag skaffar dig det för femhundratusen?

Peter var inte riktigt vaken ännu, men alltid orkade man med att synas liknöjd i början.

— Jag ger tusan i Kolsnäs, rosslade han arg och tände den halvrökta cigarren.

Stellan öppnade båda fönstren. Han såg nu även han överlägsen och liknöjd ut. På hans later skulle man tagit honom för en penningens herre, medan Peter var dess dräng.

— Prata inte strunt, klippte han av. Du vill ha Kolsnäs, så gärna som du vill leva.

Peter kände en blandning av skräck och hemlig beundran för broderns lysande företeelse och vårdslösa sätt att handskas med pengar. Stellan var faktiskt svårare att lura än han trott. Han hade nästan alla dennes selambshofsaktier som säkerhet, men han ägde dem inte och det var en fördömd skillnad. Men nu var den fina herrn väl riktigt i knipa, efter han kom så fördömt tidigt.

— Ja, du måtte tro att jag ligger och drömmer om Kolsnäs, efter du tar mig på sängen, mente Peter listigt.

— Jag kommer från Lauras tillställning. Där fick jag en chans. Det är bråttom. Levy tänker knipa egendomen. Vad bjuder du?

— Nå femtusen då.

Stellan skrattade högt:

— Du är löjlig. Femtiotusen ska jag ha.

Nu var det Peters tur att skratta:

— Du är galen. Du har ingen aning om vad femtiotusen är för en massa pengar.

— Femtiotusen! Inte ett öre mindre!

Peter började klä på sig. Han försökte göra det långsamt.

— Jag struntar i dig. Jag skickar Thomson på Manne.

— Skönt. Och så blir Thomson utsparkad.

— Jag går själv.

— Det är mig du möter. Manne gör inte upp något utan mig. Han har skräck för affärer.

— Nå, om jag bjuder dig tjugutusen då.

— Gott, så får Levy egendomen.

— Trettiotusen.

— Femtio, inte ett öre mindre.

Peter klagade, grälade på Stellans slöseri, utmålade summans fabelaktiga storlek och sina egna usla tillgångar. Under tiden kalkylerade han snabbt och säkert och kom till det resultatet, att affären i alla fall var ganska fin.

— Nå, så får jag väl skänka dig femtiotusen då, att dricka champagne för och spela bort.

Peter lät fullkomligt bruten. Men Stellan blev inte ett spår rörd. Han fordrade till och med femtusen kontant på hand. Och så fort Peter plockat fram sedlarna, gav han sig i väg lika fort som han kommit, så att Peter satt där utan att veta varken ut eller in och trodde, att det hela bara var ett fint sätt att pungslå honom på kontanter.

Men Stellan kom igen och inom tre dagar var affärn uppgjord.

Manne hade på Stellans inrådan hänvänt sig till egendomsagenten O. W. Thomson.

— Thomson har goda förbindelser med min bror, som nog kunde fundera på Kolsnäs, sade han. Men det är bättre att välja en omväg, ty man får inte se för angelägen ut.

På Mannes bön var Stellan med vid förhandlingarna. Ja, vid alla utom den sista och avgörande. För då hade han redan fått sina femtiotusen. Och han tyckte att Manne gärna kunde få ha ansvaret själv, om det blev något krångel. Resultatet blev att Peter knep Kolsnäs för fyrahundrafemtiotusen bara genom hot att dra sig undan i sista stund — förolämpande enkelt.

Manne stackarn var både sorgsen och glad, när allt var över. Han skämdes att tala om de femtiotusen för Stellan och tackade honom rörd för hans hjälp.

I brottslig slapphet och okunnighet hade han alldeles försummat att bevaka sina underlydandes intressen vid kontraktets uppgörande. Vilket blev kännbart nog för gamla statare och nådehjon, vilka nu fingo vandra till fattighuset.

Han hade sagt det rätta ordet om sig själv den där spelnatten: Förrädare, förrädare mot hemmet och den jord, som fött honom.

Ja, så gick det till, när Kolsnäs kom med i omsättningen i fru Lauras salonger. Det var inte den första egendomen med ett liknande öde och inte den sista.

Affären hade inte väl hunnit bli bekant, förrn Laura kom infarande i Stellans dubblett. Hon var gnistrande vred:

— Du har burit dig avskyvärt åt! ropade hon. Du har gått bakom min rygg! Varför fick jag ingenting veta? Jag hade så gott som lovat Levy, att han skulle få göra Manne den där lilla tjänsten.

Stellan gjorde inga ansträngningar att försvara sig. Han försonade sitt brott genom att skänka systern ett vackert briljanterat armband. Det var åtskilliga av fru Lauras smycken, som hade sin lilla historia.

Peter Basen och kärleken

En varm och stilla lördagsafton i juli satt Peter inne på kontoret och slog i böckerna. Kring honom var Selambshof som utdött. Inte en levande själ hade synts till på hela eftermiddagen. Men långt borta från Kolsnäs på andra sidan sjön hördes ett handklaver. Där var dans på logen och där fanns folket.

Peter pustade högt. Fördömt med det där låga, gula, smältande solskenet och den där stilla luften, där det simmade så många lätta, sällskapliga, bekymmerslösa kryp! Han kände sig ensam och hjälplös i sin stora, tunga kropp. Det hade hänt honom ofta på sista tiden. Och då var där just ingenting annat än böckerna att ta till, den solkiga, solblekta packen av Selambshofs böcker uppe på hyllan vid pulpeten. Och Peter höll sig inte bara till årets böcker, nej han gick långt tillbaka i tiden. De där smutsiga kolumnerna voro hans vägar upp i det förflutna, hans dagböcker och memoarer. Här fanns poster och slutsummor, som han alltid måste grina belåtet åt. Han umgick i minnet med alla som på ett eller annat sätt låtit klå sig av honom och hade ibland nästan en förnimmelse av att vara bland idel goda, trogna vänner. Ja, det finns många sätt att kämpa mot ensamheten här i världen.

I dag var Peter envisare än vanligt med böckerna. Han hade redan kommit så långt i traven, att handstilen inte längre var hans egen kråkspark eller Inglunds tunna pinnved utan en mjuk, flott kalligrafi med nästan vällustiga svängar och krumelurer. Det var Brundins skönskrift. Peter fick ännu kvälj-ningar av den. Han satt där för väl hundrade gången och sökte avnjuta segerns nattståndna sötma. Men det ville inte alls bli någon glädje. Han hade en konstig känsla av att den där Brundin ändå lurat honom på något... något som Peter Basen aldrig skulle få smaka...

Då var det en vitklädd kvinna, som kom trippande över

gårdsplanen, en fyllig, vitklädd kvinna med ett stort, vitt knyte under armen. Hon försvann om kökshörnet. Peter stack ut huvudet genom fönstret och ropade:

— Hallå! Ingen hemma där! Kom hit i stället!

Peter gjorde stora ögon, när kvinnan med knytet stod i kontorsdörren:

— Men är det... är det inte Frida...

Hon svarade med flytande tunga:

— Joho, direktörn, det är Frida, som direktörn säger. Det är jag, som har nya strykinrättningen i Majängen nu: Frida Öberg, tvätt och strykning, Solbacken 5. Här är notan. Förlåt jag kommer litet sent med tvätten, men jag hade lovat den på lördan och då så... Ja, här på Selambshof är det sig likt, kan jag se...

Peter stod där med notan i handen och stirrade på strykerskan, som började plocka upp kragar, manschetter och stärkskjortor ur sitt knyte. Det var alltså Frida han stirrade på, Frida inifrån Brundins sängkammare! Det där vita, mjuka, som han skymtat en natt i förvaltarflygelns gardinspringa! Det var alla de rädda, kvava, ljusskygga pojkdrömmarnas Frida! Och nu stod hon där välbevarad, inställsamt leende, fyllig, utrustad med sådana företräden, att inte ens den enklaste lantman kunde undgå att märka dem. Hon kringdallrades plötsligt med en värme som av heta järn, tyckte Peter. Och borta från Kolsnäs hörde han åter handklaveret sätta i med en polka. Då fick han själv en arg och häftig lust att röra sig, föra oväsen, hoppa omkring med någon i armarna. Och han högg tag i en av de vita stärkskjortorna och flaggade med den:

— Hon har väl tvättat bröllopsskjortan riktigt ren! ropade han nästan hotfullt.

— Jaså, direktörn gifter sig?

— Ja då och det på röda momangen om det kniper. Hon hör väl bröllopsmusiken, va? Ska vi inte ta oss en sväng vi båda, va?

Med skjortan utbredd framför sig skumpade han fram i ett slags grotesk figuré, slog ihop labbarna om livet på Frida och började att hoppa runt, medan bröllopsskjortan alltjämt fladdrade kring dem. De nötta golvtiljorna gnällde under

Peters fötter, dammet stod i högan sky och flugorna surrade skrämda ut från taklampans pappersrosett.

Frida värjde sig skrattande, när Peter ville kyssa henne:

— Nej, nu så får jag allt lov att gå, direktörn.

Peter stod där svettig och orolig och höll inne slantarna till betalningen.

— Men ska hon inte titta på gamla Selambshof ett slag? Finns inte en människa hemma. Regerar ensam här nu. Kom bara!

Han drog henne med sig upp i huvudbyggningen och lotsade henne ivrig och röd genom de instängda, dammiga rummen, där gamla mörka och kantstötta möbler sovo med onda drömmar i värmen och halvskymningen.

— Här är så förbannat tyst i kväll, utbrast Peter. Kan hon inte skratta litet igen, så jag får höra, hur det låter.

Frida skrattade, men det ekade tomt och hånfullt ur djupet av korridorerna. Nu kommo de in i gröna herrummet bredvid hallen, vilket liknade tusen andra herrum så till vida, att där fanns en uppsättning av jaktbössor, rådjurshorn, älghuvud och uppstoppade fåglar. Peter störtade sig strax över tillfället att förbluffa henne som en väldig Nimrod och kännare av djurens hemligheter, särskilt vad nu kärleken angår. Han härmade tjäderspelet, han utmålade brushanarnas friardräkt med vårtorna och den styva fjäderkransen och klämde till slut i med älgtjurens väldiga brunstrop och "trampen", så att det rungade genom hela det tomma huset. Under allt detta drog han sig allt närmare dörrn till nästa rum, där han sov om somrarna, för att det var svalare än i flygeln. Men när Frida såg, att det bar av åt sängkammarn, så stannade hon visligen på tröskeln och inte ens de vildaste locktoner kunde förmå henne att tränga vidare. Nej, nu kom hon plötsligt ihåg, att hon skulle mött en väninna för längesen, och tackade så mycket för sig och ville prompt gå. Men då blev Peter arg och brydde henne plumpt för historien med förvaltarn:

— Dög den skojarn, så kan jag väl duga också, va?

Frida fick en hård glimt i ögat och det fräste till, som när man prövar ett strykjärn med vått finger:

— Jag ska säga direktörn, att jag är min egen numera och behöver inte lyssna till vad som helst.

— Seså, hon ska inte ta sig någon ton inte. Det var jag som lagade, att hon slapp bli förhörd, när Brundin kom fast, för jag tyckte synd om henne.

Peter hade inte spår till bevis, att hon på något sätt var medskyldig i Brundins bedrägerier, men han fick ju alltid tillfälle att skryta med sin godhet och hota så smått. Frida blev inte alls rädd. Nej, men hon var världsklok nog att inte utmana penningen och makten. Hon inskränkte sig därför till att i foglig ton ljuga bort det hela:

— Nej, så slut jag hade något ihop med den skojarn, direktörn. Och för resten, inte kan en stackars flicka hålla reda på allt, vad karlarna har för sig...

Vid det laget hade Frida redan backat ut på trappan och så fort hon kände sig i säkerhet, återtog hon strax sitt mest förföriska väsen:

— Hoppas jag får stryka många bröllopsskjortor åt direktörn, sade hon och neg och log och trippade bort, vit, fyllig och kokett svängande med allt som kunde svänga.

Peter stod där ute på trappan och mumlade en svordom efter henne. Men sen så klev han pustande upp i observatoriet och vaktade med kikarn för ögat, när hon skulle komma ut ur allén vid avtagsvägen till villastaden. Och han följde den lilla vita figuren i skymningen, ända tills den försvann i ett underligt svart hus uppe i bergskanten över Majängen.

*

En kvinna hade kommit in i Peter Basens liv. Han var kär, faktiskt kär i Frida Öberg, innehavarinna av Majängens tvätt- och strykinrättning, Solbacken 5.

Peter hade aldrig kunnat umgås med finare damer. Han var rädd för pärlhönsen, som han kallade dem. Han blev orolig och svettig av den ovana ansträngningen att inte säga något plumpt eller blanda svordomar i sitt tal. Till och med för sin syster Laura hyste han en sorts fruktan. Hon hade en gång för många år sen lurat honom med i en française och det hörde till hans förfärligaste minnen. Han fick ännu i denna dag liksom myror på hela kroppen, bara han såg en frackkostym. Det inses då lätt, att Peters tidigare erotiska er-

farenheter voro av enklaste slag. De förlorade sig alla i det töcken, som ligger mellan kvällens fyllbänk och morgonens kopparslagare och bondånger...

Men nu var han som sagt förälskad. Å, det var en ljuvhet blandad med mycken tyngd och oro. Redan från början kände han kärleken som ett hot mot sin plånbok. Han hade små rädda aningar om att han just nu var lättare att lura än vanligt. För första gången måste han vara på sin vakt inte bara mot andra utan också mot sig själv. Hu, det här kommer att stå mig dyrt, tänkte han, när längtan att återse Frida satte åt honom. Hon är nog inte dum, den häxan! Hon är nog inte den, som gör något för intet! Han riktigt gick och spann in henne i slugt koketteri och hemlighetsfull, lirkande beräkning. Men ju svårare och farligare han gjorde henne, dess mer måste han tycka om henne. Peter Basen anade en själ, som var besläktad med hans egen.

Han hade gjort upp för sig själv att inte synas angelägen. Nej, jag väntar, tills hon kommer tillbaka med nästa omgång tvätt, tänkte han. Men det drog ut på tiden och så kunde han inte hålla sig utan började slå sina lovar kring Majängen.

Det var annars inget särskilt nöje att gå omkring där nere. Det fanns inga anständiga vägar utan bara stenhögar och lergropar. Det berodde på att bolaget för längesen sålt slut på sina tomter och alltså inte hade något intresse av att fullgöra de svävande utfästelserna i vägfrågan. Dels bodde det verkligen ganska otrevligt folk i Majängen numera. Hela den första, hederliga uppsättningen av arbetare och småfolk hade förköpt och förbyggt sig och blivit tvungen att gå ifrån sina stackars träskboningar. I stället hade en del lösa existenser sökt sig ut till Majängen. Ja, där fanns rent av stadens allra värsta utskum. Och inte voro Selambshof och Peter Basen älskade där nere precis. Nej, man ansåg med rätta, att det var hans smuts, man fick vada i till knäna, och att det var i hans stenhögar, man dagligen höll på att bryta av sig benen. Så att när Peter vankade där i sina allra rosigaste och ömtåligaste drömmar, så störtes han av menande blickar, nävar knutna i byxfickan och långa, sega svordomar bakom knutarna. Och i fönstren klängde ett gytter av bleka och osnutna

ungar, som togo ut fingrarna ur munnen för att peka ut honom som busen från Selambshof.

Det kunde väl ha gått an, om Peter bara fått se en liten skymt av sitt hjärtas älskade. Men aldrig mötte han henne ute i leran, inget fylligt, leende ansikte visade sig över strykinrättningens gardiner uppe i asfalthuset. Ja, så döpte han det stora tvåvånings husskrället halvvägs uppe på Solberget, ty det var fullspikat med asfaltspapp utanpå plankorna, men den yttre brädfodringen hade ingen av de många ägarna kommit ut med, utan det stod där lika svart och kusligt sedan tre år tillbaka. Och fördömt otillgängligt var det, bara en brant, smal trätrappa ledde förbi porten och Peter kunde ju inte hela dagen klättra upp och ned där för att stjäla sig till en blick genom rutorna.

Livet är hårt, tänkte Peter. Aldrig möter man den man vill möta.

Till slut gick han hem och skrev ett brev. Det finns många sätt att tolka sina känslor. Peters var just inte så personligt, han hämtade nämligen sin vältalighet från en friarannons i tidningen, sedan "eventuellt äktenskap" naturligtvis omsorgsfullt avlägsnats. Och hur det nu var blev inte handstilen hans vanliga. Och inte undertecknade han sig med Peter Selamb utan han skrev: "Fridas egen Älgtjur". Ja, det gjorde han. Man ska aldrig i onödan sätta sitt namn på papper...

Svaret kom omgående och var både glädjande och oroande. Frida skrev, att hon redde sig bra och inte var den, som behövde krusa för någon, men att hon nog skulle ha användning för en ny strykugn, märket "Orion", och en blå sidenkappa med vita uppslag. Hon lät därefter framskymta möjligheten av en viss sympati.

Peter kände väl risken av att ge förskott, men han förstod, att utan storsinthet skulle han ingenstans komma. Han sände därför med svindlande huvud en rund summa till de båda dyrgriparna. Samtidigt skrev han, att han funnit en liten tillflyktsort, väl skyddad för världens blickar, där de kunde råkas och sympatisera med varandra. Det var Stellans våning. Denne hade åter till sin förbittring fått en kommendering till Norrland och Peter förvarade nycklarna. Han skyndade nu in till den lilla eleganta dubbletten vid Karlavägen, skruvade

bort namnplåten, vädrade ut sommardammet, låste undan Stellans grejor i garderoberna och satte sig att vänta.

Frida kom iförd den blå sidenkappan och med hela värmen av den nya strykugnen, märket "Orion".

— Se, jag håller vad jag lovat, viskade hon. Sån är jag... Men Gud vad här är fint! Bor direktörn här också?

— Allt det här har jag skaffat för Fridas skull, sade Peter och tryckte henne intill sig. Det har kostat modiga slantar.

Och så fick Peter äntligen sin belöning...

Han vilade som en klump av välbehag mitt i en värld av stillhet. Ännu långt fram på söndagsmorgonen, när Frida för längesen smugit hem, låg han alldeles stilla och följde solstrimmans vandring på den vackra persiska mattan. Det var en underlig känsla av befrielse, det var som om han först nu riktigt givit grundskottet åt sin ungdoms buse, den svårutrotlige Brundin.

•

Om Peter inbilla sig, att Frida nu utan vidare tillhörde honom, så var det ett misstag. Några herdestunder till och hon ansåg dem kvitt, varför hon på ett fint sätt lät honom förstå, att nya gracer måste köpas med nya gåvor. Peter led. Men han led mer i sin snikenhet än i sin ömhet. Han var så van att allt gick ut på pengar, att han knappt förmådde föreställa sig en man, som blev älskad för sin egen skull. Han pustade och jämrade sig men pungade ut. Han kom sig inte ens för att driva ned kraven med låtsad likgiltighet. Detta är väl om något kärlek...

Så fortgick det ett par månader, ända tills Peter en vacker dag fick ett brev, där Frida själv föreslog ett möte utan att tala om några nya presenter. Han skulle just hjärtans belåten hälsa henne välkommen, då han hejdades av en inre stöt. Han hade plötsligt kommit att tänka på ett tomtköp han gjort, då säljaren liksom av ren glömska tagit upp lagfarten på sig själv. Det var den enda gången, han blivit grundligt lurad.

Peter läste igenom Fridas brev ännu en gång. Det var för ivrigt. Det stämde inte riktigt med den gamla Frida. Han kände en lätt olycksaning. En stämma viskade till honom, att

han skulle vara försiktig, innan han visste vad det gällde. Han satt länge och vändades framför sitt tomma brevark. Till slut skrev han något om viktiga affärer, som just nu hindrade honom att råka henne. Efter denna oerhörda självövervinnelse tyckte Peter riktigt synd om sig själv, så synd att han fick tårarna i ögonen. Han irrade pustande och suckande omkring på Selambshofs ägor, ett rov för längtan, misstro, hopp och fruktan. Till råga på olyckan telegraferade Stellan, att han omedelbart skulle komma hem från Norrland, så att Peter med svidande hjärta fick skruva namnplåten i dörren igen och plocka fram alla häst- och fruntimmersfotografierna. Därmed var den diskreta gratislokalen för herdestunderna försvunnen ur perspektivet. Nu kom ett nytt brev från Frida, där hon tiggde och bad att snart, snart få råka sin egen kära Älgtjur. Peter var rörd, riktigt rörd. Det var ljuvligt att höra henne tigga så där. Allt som fanns av hunger och kärlek i hans stora kropp vände sig tungt inom honom. Men han kände samtidigt, att saken blev allt farligare. Jag måste vara stark, tänkte han, förfärligt stark. Och han svarade icke på brevet, inte en rad...

Peter fick snart visshet. Det var som han anat, Frida väntade ett barn. Hon måste absolut träffa honom, skrev hon. Hon var så sjuk och förbi. Om han inte strax ordnade allt för henne, så gick hon i sjön...

Peter satt länge och stirrade på detta brev, vilket inte bekom honom, som han tänkt. Det lättade i stället på ett underligt sätt. Det kylde hans längtan att tänka henne med var dag allt mera oformlig och ful.

— Ånej, mumlade han, du går nog inte i sjön. Jag har betalt, för vad jag fått. Vi är kvitt. Det är på tiden att man blir förståndig igen.

Den långa dragkampen mellan kärleken och plånboken hade slutat med plånbokens seger.

Peter brände upp alla Fridas brev och svarade inte ett ord. Han hade beslutat att betrakta hela förbindelsen med Frida som en dröm. Och han visste också, att han kunde göra det. Där fanns icke skymt av bevis. Så underbar var denne mans instinktiva slughet, att han icke lämnat ifrån sig en enda rad, undertecknad med hans namn, skriven med hans egen stil

eller ens postad på Selambshof. Och knappast någon enda gång hade han blivit sedd i Fridas sällskap. Hon å sin sida hade från början haft alla skäl att hålla historien hemlig, ty en förbindelse med den hatade Peter Basen skulle genast drivit bort alla hennes kunder i Majängen.

Men så smärtfritt, som han inbillade sig, kom Peter ändå inte ifrån saken. Frida hörde nu en gång inte till dem, som låta sig hängas i tysthet. En tid fortfor hon att bombardera honom med brev, fulla av böner och förebråelser. Sen började hon driva kring Selambshof, stor, uppsvälld, med bister, fläckig uppsyn, fruktansvärd att skåda. Peter höll skarp utkik och lyckades länge undgå henne. Men en vinterafton stod hon plötsligt framför honom i allén. Peter hälsade inte ens, ville bara fortsätta, som om han inte sett henne. Då hängde hon sig fast vid hans rockärm och överhöljde honom med en vild ström av skällsord och hotelser. Det var inga vittnen. Peter lät med stort lugn, ja rent av med ett slags njutning strömmen gå över sig. Nu först, när han hörde hennes röst och såg hennes kropp, kände han barnet som något verkligt. Och innerst inne tvivlade han icke längre på att det var hans. Nej, det var rent av en lust att tänka på, hur något av honom obönhörligt växte inom henne. Han njöt därav med den sista röda, grymma glimten av sin kärlek. Men hans röst var låg och iskall, när han äntligen svarade henne. Och han talade långsamt, som om han för eviga tider velat inpränta något i hennes medvetande:

— Inte ett rött öre, sade han. Ta av det du stal med Brundin. Oss har du pungslagit tillräckligt.

Därmed skakade han henne ifrån sig och gick.

Frida slutade med sitt irrande kring Selambshof. Hon valde en helt ny taktik. Hon höll sig hemma i Majängen och pratade. Ja, det var inte spår av hemlighetsfullhet längre. För vem som kom utgöt hon sig över den där uslingen på Selambshof, som inte ville göra rätt för sig. Som Peter Basens arma offer vann hon mycken sympati och många nya kunder i Majängen. Hennes strykinrättning belägrades av kvinnorna och blev ett slags centrum för hatet mot Peter Basen. Hela samhället väntade med spänning på vårtinget.

Men det skulle ske en del innan dess, och Peter skulle få åtskillig anledning att fundera över Majängen denna vinter.

Det var den där vattenledningshistorien. Man hade efter åtskilliga stormiga kommunalstämmor beslutat sig att skaffa vattenledning i Majängen. Det behövdes, ty brunnarna voro usla och hygienen värre. En del av de nödvändiga medlen voro redan upplånade, och man vände sig till Peter för att få lägga ner rör. Det ansågs som en formsak. Gatorna voro visserligen hans, men om han också inte fullföljde det utlovade vägarbetet, så föll det ingen in, att han skulle vägra de lurade plats för ledningarna. Men det var just, vad Peter gjorde.

— Marken är min och vill ni dra rör där, så får ni betala, sade han.

Detta svar var ovärdigt Peter Basen. Det kunde ju inte vara trevligt att ha en epidemihärd alldeles inpå näsan. Han handlade faktiskt stick i stäv med sitt eget intresse. Men det är ju så, att den ena förhärdelsen drar den andra med sig. Han var arg på allt, som kokades ihop åt honom där borta i det svarta spökhuset. Och han plågades av att tänka på det stundande vårtinget. Och därför så sade han nej, ett envist, tjurigt, omöjligt nej, vilket som sagt var alldeles ovärdigt den sluge Peter Basen.

Det blev för mycket. Tidningarna togo itu med honom. Kåsörer voro ute och togo stämning i vinterrusket. Man målade utkanternas skräck, striden mellan land och stad, som riva sönder varandra till ett obeskrivligt mischmasch, de bottenlösa vägarna, det trasiga berget, de raggiga furorna, de lytta, skelögda, puckelryggiga, kallsvettiga kåkarna. Och mitt i alltsammans Frälsningsarmén i sin röda lada med "Eld och blod" över korset på dörren. "Svält och frost" fanns det runt omkring, och så var symfonien färdig. Här trängdes hoppet, olyckan, lättjan, strävsamheten, brottet och det nya livet med varandra. Här krälade utskummet, som staden stjälpt ifrån sig som sopor, tillsammans med okuvligheten, som djärvt frestade nytt liv på nya tomter. Men när nu alla goda krafter efter en gripande kamp och stora uppoffringar samlades i ett försök, ett stackars försök att göra något människovärdigt av sitt grå helvete, då skulle allt stranda på ett ord från Peter

Selamb. Vem var egentligen den herrn. Jo, det var direktör Peter Selamb på Selambshof. Han satt där i sitt dystra rovriddarnäste och tog tull av stadens borgare och slog under sig all mark, staden behövde. Vi kvävas, vi vilja ha luft, vi vilja ut. Jaså, var så god och betala då! Alla måste betala tull till Peter Selamb på Selambshof.

Man skrädde inte orden. Tidningarna överbjödo varandra i indignation. De hade naturligtvis rätt. Men det klär ingen att ha allt för rätt — inte ens en tidning.

De regnande klubbslagen kunde ha varit nog för att döda en oxe. Men Peter bara blinkade. Han begrep sig inte på att vara rädd för pressen. Han hade ingen riktig respekt för annat tryck än det, som stod på riksbankssedlar och i strafflagsparagrafer.

— Ska nu de djävla murvlarna komma och lära mig att göra villastäder, mumlade han med en nästan medlidsam axelryckning. Och inte en tum gav han sig i sakfrågan: Marken är min och vill man lägga ner rör, får man betala.

Efter ett par veckor utdog tidningskriget mot Peter Basen. Det hade icke medfört någon verkan.

Vad Frida beträffar hade saken sin gilla gång. Sällan har väl ett barn varit väntat med så allmänt intresse. Kvinnorna i Majängen talade inte om något annat, när de möttes vid brunnarna för att mödosamt pumpa upp det gråa, illasmakande lervattnet. Kring detta barn koncentrerade sig hela samhällets hopp om hämnd på Peter Basen.

I slutet av mars nedkom Frida Öberg med en pojke, som fick namnet Bernhard.

Och så mottog Peter stämning och fick fara till tings. Han kom i grå kläder med dogcarten och gamla "Ränta". Och han gjorde sig varken liten eller stor, där han kom.

Tingshuset låg vid stora landsvägen ett gott stycke bortom villastan. Men hela Majängen var förstås där. Man trängdes ända ute på gårdsplanen. Peter stegade fram med halvslutna ögon och ett godmodigt grin på läpparna. Man kunde inte säga, att han såg rädd ut. Han klappade några av karlarna i ryggen:

— Plats gubbar! Blir ändå ingenting av utan mig.

Svenska folket är inte farligt i nyktert tillstånd. Man stirrade och gav plats. Där hördes bara en grov stämma:

— Sa så, han som skulle hängas...

Nu var Peter inne i tingssalen. På andra sidan långa bordet med domarn och nämndemännen satt Frida. Hon hade ett bylte på armen. Hon stirrade Peter stint i ögonen och höll fram barnet, så att han riktigt skulle se det. Där gick ett sus genom salen och nämndemännen förde sina kortklippta huvuden tillhopa. Peter vände genast bort ögonen, ryckte på axlarna och böjde sig för domarn med en min av: Oss gentlemän emellan, gör det kort.

Han hade genom bekanta låtit häradshövdingen på förhand veta sanningen om Frida Öberg: Lättsinnigt stycke, plats på Selambshof, förhållande till tjuvaktig förvaltare, fockad med honom, hämndeakt, utpressningsförsök etc.

Barnet tog till att kvida, antingen nu Frida nöp det för effektens skull eller inte. Domarn, som såg ut som om han suttit på en bolagsstämma, tittade upp från sina papper med en grimas:

— Är det nödvändigt att ha barnet med här inne?

Frida störtade upp, tacksam för detta tillfälle till en demonstration:

— Vad ska man göra, när man är fattig och ensammen, snälla domarn! Jag har ingen, som kan se till pojkstackarn!

Häradshövdingen anmärkte torrt, att hon ju efter vad som uppgivits ägde en strykinrättning och hade sin syster i arbete hos sig.

Äntligen lästes stämningen upp och domarn började sina frågor. När Frida fått ordet, ville hon inte släppa det utan störtade sig över hela den dystra kärlekssagan med en sådan folklig schvung och naiv saklighet, att häradshövdingen strax fann för gott att låta utrymma domsalen.

Peter grinade skadeglatt efter de under ilsket mummel avtroppande Majängsborna.

När Frida talat slut, reste sig Peter upp, tittade i väggen och bondnekade.

Nu nämndes ett vittne. Peter igenkände plötsligt med ett visst obehag portvakten i Stellans hus. Nå, det visade sig, att denne aldrig sett dem tillsammans utan blott trodde sig ha

märkt, att båda stannade två trappor upp. Peter lugnade sig igen. Sämre mål hade han vunnit. Då visade domarn honom ett kärleksbrev undertecknat "Älgtjuren", men på vars baksida syntes ett stycke av Selambshofs kvittensstämpel. Peter bondnekade till allt utom stämpeln. Men han började känna sig något ruskig.

Parterna fingo avträda för rättens överläggning. Frida satt mitt i en skock av kvinnor och gav pojken bröstet. Men Peter gick ut och klappade om gamla Ränta. Han stod där och strök och strök och hade svårt för att titta upp. Han kände hatet som något stickande grönt omkring sig. Han var inte längre så säker. Det blev nog att ta till — det sista...

Efter lång väntan släpptes alla åter in i tingssalen. Där var svart av folk men moltyst. Rätten resolverade edgång.

Allas ögon häftade vid Peter Basen. Det var liksom om han krympt och blivit mindre, där han stod. Han såg ut som en kutig, grå bonde nu. Skulle han göra, vad som så ofta varit bondsed i dylika fall?

Peter kom långsamt fram till rättens bord. Det kändes som om han klev i tomning. Han var liksom lam i armen, när han skulle upp med fingrarna på bibeln, tingssalens gamla flottiga bibel, som varit med om så mycket. Han kunde inte låta bli att snegla åt Frida till. Hon hade också rest sig och tagit ett steg mot bordet. Hon såg på honom med en min, där hatet och ängslan blandades med en underlig, kall nyfikenhet. Också barnet stirrade på honom med tomma, svarta pupiller. Och en liten hand rörde sig med tafatta, liksom blinda ryckningar. Peter kom plötsligt att tänka på en nyfödd, darrande rävunge, som han dragit ur lyan och slagit ihjäl med bösskolven. Han kände sig konstig. Det vände sig i honom. Han var rädd... rädd... Ett ögonblick lät han handen sjunka...

Häradshövdingen fixerade honom:

— Hur är det? Brister vi åt eden?

Peter röck till. Han hörde plötsligt inom sig Stellans klara, hånfulla kommandostämma: Bondlurk! Kär i en gammal piga, vasa? Löjligt!

Han fick åter upp fingrarna på bibeln. Domarn förestavade eden med en min, som om han varit på middag och blivit

bjuden på rutten hare. Peter sade efter. Han hade velat tala fort, men orden kommo blott långsamt ur halsen. Hans röst var tjock och obeskrivligt ödmjuk. Det var något av fet råtta och luskande hund i den.

Frida hade suttit lugn, förundransvärt lugn under detta. Nu hördes plötsligt hennes röst. Det var inget skrik, ingen snyftning, inga choser längre:

— Han svor ändå falskt, sade hon. Och det var bara ett trött konstaterande av faktum.

Därmed var saken klar och svaranden fritagen för barnet. Domarn mumlade något med notarien och de närmaste nämndemännen. Ingen i salen rörde sig. Peter var den förste som lomade ut, tvärs genom häpnad, hat och äckel, som stirrade honom tätt i ansiktet. Han vacklade i den svala, stickande aprilsolen. Han stod där och fumlade med tömmarna och klappade Ränta på länden och mumlade idiotiskt:

— Hur kan hon ha't, gamla flickan? Hur kan hon ha't? Dom har varit djävliga mot gamla husse, riktigt djävliga.

Peter hade satt sig upp och körde redan med slaka tyglar nedåt avtagsvägen till Selambshof. Då ljöd det plötsligen bakom honom en lång, gäll, skärande vissling, ett ljud som tycktes bestå av bara etter.

Det var en hälsning från Majängen. Det var signalen till ett långt, bittert guerillakrig.

*

Peter hade vunnit målet. Men det kändes ändå fördömt kusligt. Han kunde ingenting äta till middagen, fast han försökte med ett par stora aptitsupar. Och inte blev det bättre, när Stellan ringde på. Tänk han hade redan fått veta det. Han var alldeles ursinnig:

— Skandal! skrek han. Groteskt! Sånt där betalar man! Ordnar i tysthet! Du är en fördömd bondlurk! Du gör oss alla omöjliga!

Peter lade på luren, kränkt, sorgsen, nästan gråtfärdig. Ovett, tänkte han, bara ovett. Och ändå var det för Stellans skull som jag ... svor ...

Med mörkrets inbrott började Peter bli rädd. Han kunde

inte komma ifrån alla de där ögonen, som stirrat på honom i tingssalen. Framför sig, på sidorna, i ryggen, överallt hade han de där ögonen. Och vart enda ett av dem visste, att han svurit falskt. Svurit falskt! Vad betydde nu det, när ingenting kunde bevisas? Han hade lagt fingrarna på boken och sagt efter den där fördömda häradshövdingen, som för resten var en olycksfågel med dåliga affärer. Men inte hade han begärt att få lägga fingrarna på boken. Det var rätten, som tvingat honom till den där fullkomligt överflödiga dumheten. Målet var ju ändå bergsäkert hans. Vad tusan skulle han då upp med fingrarna på boken för? Boken, boken... Peter kände sig plötsligt kallsvettig invärtes. En skräck från barnaåren, ur djupet av det förflutna grep honom. Han hade naturligtvis aldrig kommit i beröring med något så fint som ett ärligt tvivel. Han hade aldrig haft någon sorts uppgörelse med de makter, som boken representerade. Ett stycke av Kristins och Hedvigs gamla hårda Gud, centrum för Selambshofs lytta, skumma fruktan, levde ännu kvar längst inne i hans själ under den yppiga floran av lögner och skoj. "Så sant mig Gud hjälpe till kropp och själ", ja, så hade han sagt. Tänk om nu Gud straffade honom! Tog ifrån honom allt vad han ägde! Tänk om han fick sitta naken, utsvulten, ensam i svarta skogen, alldeles som han drömt som barn!

Peter var rädd för Guden i boken, rädd som en neger för en fetisch...

Å, om han bara haft Hedvig att tala med. Hon hade reda på sådant här, hon. Hon var medicinmannen, som visste de rätta besvärjelserna...

Klockan hade redan slagit tolv, då Peter gav sig ut i Selambshofs stora och svarta ugglebo för att leta efter en bibel. Ur rum och i rum strövade han, snokande i alla gamla gömmor men utan att finna, vad han sökte. Till slut smög han sig som en tjuv in till hushållerskan och stal bibeln på hennes nattduksbord. Varpå han satte sig att bläddra och slå, girigt sugande sig fast vid allt, som var vrede och hot och straff. Med brännande huvud och svidande ögon drack han sig rusig av fruktan. I gryningen vacklade han skälvande och huttrande in på gårdskontoret och tog fram en tusenlapp ur kassaskåpet. Och han vek ut den, så att det riktigt skulle synas, hur stor

den var. Sen lade han in den i hushållerskans bibel — på ett av de värsta ställena...

Det var Peter Basens utväg. Han sökte muta sin Gud med tusen kronor.

Så fort det blivit mörkt nästa kväll, smög han sig bort till Majängen med sedeln i fickan. Det enklaste hade förstås varit att skicka pengarna på posten. Men det dög inte. Posten är en sådan tyst och hemlighetsfull inrättning. Han var rädd, att hans uppoffring skulle gå Vår Herre förbi. Och kunde han få sina aktier att stiga genom självförödmjukelse, så var det också bra. Alltså skulle han själv lämna fram pengarna — fast utan vittnen förstås, annars var det ju farligt.

Peter smög fram i regnet med nedvikt hattbrätte och uppfälld krage. Det var verkligen djärvt av honom att ge sig in i Majängen just nu, men han var inte den första, som fruktan gjort modig. Han slirade, snavade, klev ner sig i mörkret på de bottenlösa vägarna. Flera gånger tyckte han sig höra fottramp och tasslande röster bakom ryggen. Men dessa ljud drunknade strax i bruset från de fattiga, pinade tallkronorna, som kämpade med stormen någonstans där uppe i mörkret över hans huvud. Nu var han strax framme vid asfalthuset. Svart som en olycka hängde det där över den sura bergskanten. Strykinrättningen var stängd, men där lyste i fönstret innanför. Peter skulle just smyga upp på den långa trätrappan för att rekognoscera terrängen, då det plötsligt kom något susande i mörkret. Det var ett helt regn av grova stenar. Peter tog ett steg tillbaka, men träffades av nästa sats i ryggen, strax under nacken, och även i huvudet. Han föll framstupa utan ett ljud, låg där som en säck i sin egen lera.

Där föllo de första skotten i kriget mellan Selambshof och Majängen. Ödesdigra träffar! Peter var ändå på väg till sin kvinna och sitt barn. Kanske fanns där till slut en chans för honom att bli människa... Men så kom stenarna emellan...

Peter blev funnen sanslös och halvkvävd av leran. Tusenlappen låg kvar i hans ficka och den kom aldrig fram till sin adress. Han vaknade upp i sin säng hemma på Selambshof. Och hans första tanke mitt i plågorna var: Det har man, för man gör sig till!

Peter fick ligga länge till sängs. Han hade fått en knäck i

ryggraden. Han steg upp ännu kutigare, blekare och påsigare i ansiktet än förr.

Han var nu en man utan förbarmande. Hade Peter Basen förr haft sina sentimentala stunder, så var det nu slut. Och han hade liksom blivit för grov för all fruktan. Bandhunden han skaffade sig — ett stort raggigt, vargliknande vidunder — tycktes han mest ha för nöjet att se folk ängsligt smyga Selambshof förbi. Och så var hundens hårda skall som ett sällskap på nätterna. Peter började nämligen få svårt att sova.

Dödsängeln

Hedvigs och Percys äktenskap hade länge förblivit vitt. Första tiden på det schweiziska fjällsanatoriet fick Hedvig icke bo under samma tak som mannen. Senare, när han var en smula bättre, förblev hon ändock blott hans sjuksköterska.

— Tänk på febern, sade hon och drog sig sakta undan hans försynta närmanden. Det är din plikt att bli frisk, kära Percy.

Percy var alltför långt från konstens tusen retelser, som hans längtan och fantasi annars sög liv av. Hans redan förut undfallande väsen var också kuvat av den stränga sanatoriediciplinen. Han föll således till föga och fann sig varje gång i hennes systerligt avvisande hållning. Men blott för att vid första tillfälle åter nalkas henne med samma envisa, barnsliga, halvt generade bön om kärlek. Och hade han icke gjort det, skulle Hedvig säkert blivit hemligt kränkt och oroad. Sedan man hela dagen vandrat omkring i ren, kall luft, i ljuset från vita snötoppar, bland lidandets klosterfolk, bland konvalescensens återlösta, högt där uppe i alpvärldens avskildhet, ja då var det skönt att om kvällen få viska ett blitt nej till den älskande mannen. Det var återupprättelse i detta. Det läkte gamla sår. Det var en ofarlig triumf. Hon hade en lycklig tid. Där var intet som lockade, brände, rev hjärtat med sig. Där var lagom liv för Hedvig Hill.

— Nej, snälla Percy. För din egen skull. Febern kan stiga ...

Som hon sade detta nej. I samma ton varmed andra viska sitt ja. Se hur jag offrar allt för dig, mente hon, mina bästa år, min kvinnlighet, min skönhet, allt offrar jag för dig, älskade Percy. Ja, även inför sig själv gjorde hon ett offer av sin halvhet och fruktan — fast hon nog innerst inne hade en aning, att denna otillfredsställda längtan i längden var farligare för Percy än ett måttfullt samliv. Sanningen var den att Hedvig Hill läppjade på det, hon inte vågade dricka i ett enda djupt drag. Hon sög i sig glimten av smärta i Percys blick

vid hennes vägran. Hon tog med sig blodvågens imma i dessa blå ögon, som liknade en brådmogen gosses. Och hon värmde därmed sin ensamma bädd.

Kom så den dag då Percy var — inte botad, ett fullständigt tillfrisknande syntes så gott som uteslutet — men dock så pass återställd, att han ånyo kunde tänka på att röra sig litet ute i världen.

Läkarna talte om södern.

Hedvig kände en nervös oro för allt, som nu skulle komma. Det var som om de visats bort från en säker tillflyktsort, tyckte hon. Helst hade hon velat dröja bland de märktas brödraskap, bergtagen i ett halvliv där uppe i det stora, vita klostret.

— Men Percy, vore det inte säkrast med ännu en sanatorievinter, mumlade hon.

Percy skakade leende på huvudet. Han var mycket hemlighetsfull de sista dagarna, sände och mottog en massa telegram.

— Vart bär det? Vore det inte bäst, vi fore hem? undrade Hedvig.

— Du ska få en storartad present, ropade Percy, som flammade upp i njutningen att planera, handla, röra på sig efter år av kontrollerad overksamhet.

Så bar det ned i dalen, vars lövskogar de första septemberveckorna redan stänkt med guld. Där stod tåget färdigt. Röklukten, skramlet, skakningarna tröttade snart Percy, som var så bortskämd med luft och stillhet. Då var Hedvig åter sköterskan, som bäddade om honom i deras abonnerade kupé. Men på kvällen susade man in i en hamnstad under bergen. Det var Genua och där gick man genast ombord på en stor ångare, som blott tycktes ha väntat på dem för att löpa ut.

— Men vart går båten? Vart far vi? undrade Hedvig.

Hon visste faktiskt ingenting. Percy bara log hemlighetsfullt.

En strålande morgon stego de i land i det vita Cadiz.

— Här har du min present, sade Percy. Det är det här landet, som passar till dina ögon och ditt hår.

Hedvig hade alldeles glömt att vara spansk på sanatoriet. Hon kände sig hemskt osäker, utslungad i det ovissa.

— Nu ska vi välja städer åt dig, alldeles som man väljer

klänningar, fortsatte Percy. Vi börjar med Sevilla, fast jag misstänker att Toledo nog är det riktigaste.

Så voro de i Sevilla.

— Jag kan inte bjuda dig på en autodafé, mumlade han. Du får nöja dig med en corrida.

Över ingången till plaza de toros stod det med stora bokstäver: "Pressens tjurfäktning till minne av jungfru Marias obefläckade avlelse."

Med ögon, som ännu stucko och brände av allt det obarmhärtiga ljuset över arenans gula sand, såg Hedvig inom bråkdelen av en sekund, hur en smidig grå tjur med pikadorens lans i nacken borrade sina horn i buken på hans stegrande häst. Hästen slog hjälplös med framhovarna och lyfte sin långa, magra hals och sitt smala huvud med en gest av vild, vansinnig smärta, så föll han tungt åt sidan med pikadoren delvis under sig, men blott för att strax störta upp igen och förföljd av tjuren galoppera runt arenan med blodiga sidor och släpande tarmar.

Hedvig stirrade stelt dit ner. Hon var mycket blek:

— Det här är vidrigt, mumlade hon. Jag vill gå.

Men hon gick inte.

Nya pikadorer, nya blodiga hästspöken. Så banderilleros som kokett dansande, med lekfull, smidig grymhet planterade sina flaggprydda pilar i den grova blödande tjurnacken. Allt medan solljuset strömmade som eld över den gula sanden, de röda blodfläckarna och kvinnornas bjärta schalar på logeräckena. Själva de tusen stämmornas stigande metalliska sorl tycktes genombränt av sol.

Nu är det espadans entré. Med knäbyxor, balskor och hårpung tyckes han nedkliven ur en Mozartopera.

Svängande sin röda duk dansar han en sirlig kontradans med döden, innan han drar blankt. Nu strålar allt, sol, blickar, hetta samman i värjans smala, vita eldstråle. Hans ställning när han, siktande med vapnet i ögonhöjd, lugnt väntar tjurens anfall är oefterhärmligt elegant. Nu slocknar stålets fina eldtunga plötsligt i tjurnacken, kolossen raglar och faller tungt.

Hedvig satt stum med blekt ansikte och giriga ögon. Hon stirrade åt porten, där nästa tjur skulle komma instörtande ...

När de åkte hem till sin fonda i den första gula skymningen, smög Percy armen om hennes liv.

— Jag tror ändå, Toledo har roat sig i Sevilla, log han. Var det inte ett fint sätt att få sanatoriet ur kroppen?

Hedvig stötte till hans arm, nästan ovänligt:

— Skratta inte jämt, mumlade hon.

Och hon kände plötsligen en hemlig bitterhet över att mannen vid hennes sida inte var starkare, hårdare, farligare, över att han låtit henne säga så många nej ...

Mörkt tar mera hetta än ljust. Solen, blodskimret, söderns naiva grymhet hade på en gång bränt igenom hennes skyggghet, fruktan och grubbel. Livshungern slog sin klo i denna underliga jungfrusjäl, som legat så ängsligt hoprullad kring sig själv. Hon var icke den första barbar från ett skymningsland, som södern givit en fräck lust att leva.

Denna natt blev syster Hedvig sin mans älskarinna.

De stannade hela hösten i Sevilla och sågo många tjurfäktningar. Hedvig var mycket vacker denna tid. Det var en mörk, häftig blomning. Percy överhopade henne med dyrbara dräkter och smycken. Han klädde ut henne till spanjorska med kammar, sjalar och mantillas. Penseln tog han inte i, men han lät henne posera för sin kärlek. Och Hedvig njöt av hans beundran, njöt av sin skönhet. För första gången i livet blev hon vän med sin egen kropp. Den var inte längre oro och tyngd och farlighet. Den var stolt över mannens smekningar. Hon kände sig så härligt naken innanför sidenet och smyckena. Hon kunde gripas av ett slags högtidlig rysning vid tanken på sina axlar och sitt bröst. Och hon njöt av sin egen mättnad, som var både sval och het. Å, att icke längre känna denna ängsliga sugning längst inne i själen.

Hedvig Hill var lyckligt kär — i sig själv.

Percy hade också lyckliga dagar. Deras äntliga förening gav hans sinne en ljus svalka. Kanske anade han ibland det svalg, som ändå fanns mellan dem. Men det skrämde icke en dilettant, det utlöste bara vid tillfälle en viss blond självironi. Han njöt av att slösa med gåvor, av att se henne blomma på sitt vis under hans händer. Han kände något av konstnärens

svala berusning inför verket, när det liksom fått ett fristående, eget liv.

— Du är min vackraste tavla, kunde han viska. Jag inbillar mig ibland, att jag gjort den själv.

Den tid var långt fjärran, då han låg i dödens skugga och såg på henne med en tiggares blick. Han hade lätt att glömma, Percy Hill.

•

Det var aftonen efter en klar och strålande oktoberdag. De vitkalkade murytorna bländade inte längre. Nere i det lilla hotellets patio sutto två svarta, spanska matronor och språkade med eldig flegma. Deras samtal flöt lika klingande och entonigt som den lilla springbrunnens stråle i marmorskålen. Hedvig och Percy voro just hemkomna efter en lång åktur ut åt la vega. Höstens begynnande svalka bekom honom vidunderligt gott. Han stod lutad mot fönsterposten med händerna bakom nacken:

— I dag känner jag mig riktigt oförskämt levande, sade han. Tänk om vi skulle få ett barn, du Hedvig. En liten flicka. Ja, jag ville mycket hellre ha en flicka än en pojke.

Det var ett lätt övermod i hans ton.

Hedvig satt vid toalettbordet och ordnade sin frisyr. Hon kände en plötslig stöt av obehag. Så sällsamt det låter, men hon hade till denna stund icke tänkt på några följder av deras samliv, icke ett ögonblick tänkt sig som mor. Hon släppte knuten och det svarta håret böljade åter ner över hennes nakna, vita skuldror. Hon for upp från toalettbordet med hårt ansikte och skrämda ögon.

— Jag vill aldrig ha något barn! utbrast hon. Aldrig, aldrig!

Percy måste undra över denna häftighet. Hans leende blev osäkert:

— Kära barn, förlåt mitt prat. Det är smaklöst att så där gå naturen i förväg. Jag mente bara, att jag säkert skulle finna havandeskapet vackert.

Hedvig hade åter lugnat sig. Hon kom fram och strök hans hår:

— Du får aldrig tala så där, Percy, mumlade hon. Du... vi har inte rätt till något barn... det är för de friska...

Och hennes ansikte hade med ett återtagit sitt gamla uttryck av systerlig resignation och offervilja.

Percy bleknade lätt. Det var som om klimatet med ett blivit mera nordiskt. Det var som om där fallit in snöljus från de vitkalkade murarna. Jaså, man hade alltså sanatoriet med sig nere i Sevilla.

— Förlåt, jag glömde ett ögonblick, att jag är en patient, sade han.

Från denna dag plågades Hedvig av en ständig ängslan för barn.

Kvinnans egoism är mer än mannens en brist, ett rent minus. Hon bär ju offret och hängivenheten redan i sin kropps linjer. Hela hennes gestalt är en generositet, ett vackert löfte. Från den dag, då hennes bröst knoppas famla kring dem osynliga barnaläppar. Inom den ljuva ansvällningen av hennes liv och höfter slumrar förnyelsen. Hennes egoism är steriliteten och denna är ett fegt självförräderi. Hon förråder sin egen kropp och hon förråder framtiden ...

Hedvig var förstås övertygad om de ädlaste bevekelsegrunder. Naturligtvis var det en fatal ärftlighet, som skrämde henne. Hon medgav inte för sig själv, att hon skulle varit ändå räddare med en frisk man, att det var sin egen kropp, hon åter börjat frukta och denna gång inte med en obestämd, osäker fruktan som förr. Nej, nu visste hon, vad det gällde. När som helst kunde där inom henne börja växa ett främmande väsen, som åt hennes blod, slet sönder hennes liv, kanske gav henne döden. Hon blev kall av skräck vid minsta oroande tecken. Hon hade stunder av hat mot mannen. Och hon började visa honom en njugghet och ängslig försiktighet, som berövade deras samliv all dess charm.

Percy föll undan. Det var väl så att det var brottsligt av honom att tänka på ett barn.

Han genomskådade inte sin hustru eller åtminstone bara till hälften. Där var väl dystra stunder, då han anade hennes väsens rädda armod, men människor av hans art tänka nu en gång inte oangenäma tankar till slut. Dock hemföll Percy småningom till en viss oro. Det var som om han blivit hemligt landsförvisad från lugnets och hälsans rike, där han bara fått

ta en titt. Han lämnade Sevilla och började föra ett kringflackande liv i Spanien och Sydfrankrike. Museer, ruiner, berg, vattenfall! Det var den sedvanliga jakten efter skönhet. Flera gånger sökte han stanna och ta till penseln. Men det blev blotta ansatser, avbrutna av missmodiga kriser. Framåt vårsidan hade man hamnat i Paris, dit hela tiden en dragning gjort sig förnimbar. Percy slog sig ned i Montparnasse bland den skandinaviska målarbohemen och pratade konst med ett febrilt och uppjäktat intresse. Här föll han plötsligt för de extremaste moderniteterna, futurism, kubism, naivism och ultraexpressionism, som han förut blott visat en ironisk och avvaktande uppmärksamhet. Det var som om just hans förfining och undfallenhet gjort honom värnlös mot de nyaste brutaliteterna. Han började köpa av det allra fränaste. Till deras ateljévåning vid boulevard Raspail kom hemskickandes de underbaraste ting. Där var ett *Damporträtt*, bestående av fyra raka, svartgröna streck på skär botten. Där var en tavla kallad *Rörelse* och som utgjordes av fyra triangelformiga fält, innehållande delar en kvinnas ben och ett lokomotiv.

Percy såg förstulet på Hedvig, när han med ivriga förklaringar och kall hänförelse förevisade dessa ackvisitioner. Jag är inte lycklig, sade hans blick. Denna konst är inte för lyckliga människor. Den är för dem, som ha något att hämnas.

Det var i själva verket lika många förebråelser slungade livet i ansiktet, för att han var svag, enerverad, utan tålamod, utan framtid.

Hedvig hade hela tiden varit plågad av hans nya umgänge, där hon kände sig hjälplös och bortkommen. Hon var svartsjuk på allt det där konstiga, giftiga, oanständiga, som de kallade modern konst. Hon stirrade tyst på de nya vidunderligheterna. Jaså, han föredrar det där framför mig, tänkte hon. Det gjorde inte bara ont. Där var också en egendomlig, aldrig erkänd, nedkämpad, men icke desto mindre verklig känsla av att bli fri, att glida ur hans händer, en vild, förstulen, fräck känsla av att allt var möjligt. Men med allt detta blandade sig strax en grämelse, en gammal, rädd grämelse från Selambshof, som rört sig var gång, han givit henne dyrbara

blommor, köpt förstaklassbiljetter eller slängt ett stort silvermynt åt en tiggare.

— Vad har du givit för de där tavlorna? mumlade hon.

Han nämnde litet trotsigt en stor summa, flera tusen francs. Och hon gick in till sig med ett blekt, hopbitet ansikte.

Det var från denna tid Hedvig började yrka på att de skulle fara hem.

Men Percy fortsatte att köpa ny konst. Allt var inte så utmanande som de första tavlorna. Där fanns också pärlor av djärv men stilfull och utsökt expressionism. Efter dagens spring på utställningar och hos konsthandlare sjönk han ner vid sin apéritif. Han var trött, så där trött som man bara blir i Paris. Han såg ut över de stora boulevardernas sorlande människoström, vilken alltid ger samma förnimmelse av att man är en fattig droppe, färdig att sköljas bort och försvinna. Men där kom ändå en liten stickande glimt i hans ögon. Och han vände sig inte till Hedvig, som satt där svartklädd, stel och ogillande, utan till de unga målarpojkarna vid bordet. Det var egendomligt, vad just luften här gjorde honom fri och självständig:

— Synd att det ska vara så fördömt banalt att göra en donation, utbrast han. Men en strunt som jag har inte någon annan utväg. Jag är barnlös. Jag lever inte så värst länge till. Jag är ett slut och inte en början som ni, pojkar. Mina pengar har ingen personlig framtid. Men om jag bygger till en flygel på mitt lilla konstgalleri och fyller den med explosiv vara, första klass, och så skänker hela härligheten till staten, eller hellre staden, ja hellre Stockholms stad, då har jag i alla fall satt en hälsosam oro i sinnena. Och givit er pojkar en liten handräckning. Och rest mig själv ett litet monument på vanligt ohederligt men allmänt godtaget vis. Hillska galleriet! Vad sägs?

Det blev livligt kring bordet:

— Vi får naturligtvis tacka så mycket! Men varför gör du ingenting själv? Du kan, Percy! Du är ingen bracka! Vad envisas du inte litet för?

Hedvig hade hela tiden suttit rak och tillknäppt. Vid Percys oväntade tal om donationen kände hon plötsligt en stöt av kall vrede. Hon reste sig häftigt upp:

— Herrarna glömmer att Percy är sjuk, sade hon. Han får inte jäktas. Han blir alldeles för enerverad här i Paris. Ska vi inte gå nu, Percy?

De unga målarna hade en viss respekt för fru Hill, för hennes air av förnämitet, hennes mörka, nunnelika skönhet. Det blev moltyst kring bordet. Percy reste sig med sitt lilla förströdda, urskuldande smil:

— Ja, där ser herrarna, mumlade han.

Så gingo de.

Äntligen lyckades Hedvig förmå sin man att bryta upp från Paris, där det redan började bli sommarhett och dammigt. Hemresan är alltid riskabel för lungsiktiga, som vistats i södern. Uppe i Stockholm hade den sena våren ett av sina trista återfall med storm och isande regn. Percy fick strax lägga sig till sängs ute i sin villa och Hedvig var åter hans sköterska. Han brydde sig inte om någon läkare. Han hade fått en riktig skräck för doktorerna, och Hedvig envisades inte att tillkalla någon. Hon övervakade noga, att han inte utsattes för tröttande besök av gamla konstnärsvänner och vårdade honom med tyst, outtröttlig energi. Om den där stora donationen var det icke längre tal och Hedvig började känna ett visst högtidligt lugn.

Men en vacker dag steg Percy upp trots alla hennes protester och trots att han inte var riktigt feberfri. Och morgonen därpå kom det ut en arkitekt. De båda herrarna gingo runt villan, ritade, mätte och hade en massa uträkningar.

— Jag vill ha ritningen så fort som möjligt, sade Percy vid lunchen. Jag har mycket bråttom.

Hans ögon glänste och han hade små röda fläckar på kindbenen.

Arkitekten lovade göra sitt bästa.

Strax därpå började tavlorna komma från Paris. Det var inte bara de, som Hedvig sett förut, utan en hel mängd nya. Percy hade tydligen någon, som köpte för hans räkning där nere.

Hedvig sade ingenting. Hon gick avsides, stängde sig inne, ruvade och svarade knappt på tilltal.

Alltjämt nya tavlor kom det. Hela dagarna höll Percy på

och studerade dem, flyttade dem ur det ena efter det andra av sina belamrade rum.

Så var ritningen färdig och så kommo arbetarna, en hel svärm med arbetare. De schaktade, sprängde, lade grund, murade. Det gick som en dans. Percy satt i en länstol ute i solskenet och såg på. Han var så ivrig, att han knappt gav sig tid att äta. Det här är min gest mot glömskan, tänkte han. Jag bygger ett hus åt min aska. Jag bygger mig min egen lilla pyramid...

Han tänkte sig verkligen sin aska stående i en vacker japansk urna i ett hörn av det Hillska museet.

Framåt höstsidan var den nya flygeln redan under tak. Genast började Percy hänga tavlorna. Han gav sig inte tid, tills väggarna torkat. Själv orkade han inte ta i med något utan satt i sin stol och gav order till Ohlsson, kusken, som nu blivit chaufför. Det syntes till och med på Ohlssons rygg, hur han ogillade de förfärliga nyheterna. Percy tog det inte för hårt. Såg han in i rummen med äldre konst, tycktes honom allting där så underligt tyst och liksom sållat med mjukt damm. Hans sinnen voro redan brutaliserade av färgskriken och formparadoxerna. Han behövde verkligen starka saker nu, stackars Percy. Trötttheten kom ibland som en grå rök efter feberns eld. Han brukade de nya våldsamheterna som tillhyggen mot de växande skuggorna.

Hedvig gick omkring full av tyst, skärande bitterhet. Det var en sällsam blandning av svartsjuka på hans allt uppslukande konstintresse och ängslig grämelse över hans syndiga slöseri. Den där donationen tycktes henne som en utmaning, en stöld från den, som offrat sig för honom. Percy har låtit förleda sig, tänkte hon. Han har inte den rätta motståndskraften. Men hon vågade inte tala fritt med honom. Hon hade en obestämd känsla av att det var något inom henne, som hon inte fick förråda. Därför stannade det vid ständiga, bittra förebråelser att han tröttade ut sig, misskötte sin sjukdom. Hon hade en min, som om krusfloret redan svävade kring henne. Ja, Percy tyckte ibland, att hon tog ut änkeståndet i förväg. Det var något kort och nervöst i hans svar:

— Varför envisas du att gå i svart? mumlade han. Jag skulle förstå dig mycket bättre i lack eller svavelgrönt.

Det gick inte längre att hålla honom i schack på det gamla sättet. Hedvig började åter att känna denna brist på respekt för sjukdomen som en personlig förolämpning.

Det blev småningom en tyst strid om Ohlsson, chaufförn. Hedvig började fara in till stan med bilen om dagarna. Nu har Percy ingen att hjälpa sig, tänkte hon. Nu är han tvungen att vila. Detta gav henne en smula lättnad. En dag gjorde hon något, som länge frestat henne. Hon gav Ohlsson order att köra till Selambshof.

Allén låg full med gulnade löv. Flera av de gamla träden hade blåst omkull och där grinade luckor som i en trasig tandrad.

Peter satt inne på gårdskontoret och kallrökte över sina papper. Han hade åldrats. Han var kutig, plussig och gul i ansiktet. Där stod nu Hedvig framför honom liksom Laura en gång i tiden. Hon hade ändock inte kunnat undgå att bli bortskämd med vackra och uttrycksfulla ting. Ett ögonblick ryste hon till för broderns fulhet. Men längst inne fann hon sig dock i honom, kände rent av ett slags trygghet som vid något förtroget och hemvant.

— Goddag, Peter!

— Goddag, Hedvig! Jaså, den fina fru Hill är ute åt de här kanterna. Vad förskaffar oss äran?

Hedvig teg men såg ut genom fönstret med en martyrmin.

Peter fick ett uttryck av kränkt oskuld, som klädde honom förträffligt:

— Är det för sista utdelningen kanske? Den har Levy för längesen tagit hand om.

Hedvig hade på Lauras rekommendation tagit häradshövding Jacob Levy att förvalta hennes personliga förmögenhet, selambshofsaktierna. Och Peter tyckte inte alls om judens näsvisa kontroll.

Hedvig skakade på huvudet:

— Jag är så ängslig för Percy, mumlade hon. Det lät som man avpressat henne denna bekännelse med tumskruv.

— Jaså, hm, hur står det egentligen till med gemålen?

Peters ansikte klövs av ett välvilligt och deltagande grin. Han tog till allt vad han hade kvar av den forna sentimentaliteten, men den räckte inte längre till för blickarna; de

kröpo plötsligt in i hennes, kalla, fräckt forskande, med en oförskämd hemmastaddhet. Jaså, mitt socker, mente de, affärn blev inte så fin som du trodde. Hedvig var naturligtvis en enda stum, värdig protest mot varje lågsinnad tanke. Men ändå kände hon en njutning vid de där blickarna, något som trevade blint och dorskt i hennes märg och inälvor.

— Percy är mycket dålig, utbrast hon i ett slags exaltation, mycket dåligare än han själv vet. Och han har alldeles tappat jämvikten. Han bara köper tavlor och tavlor, de förskräckligaste galenskaper, som nedriga människor lurar på honom. Han kastar faktiskt bort allt vad han äger! Det är så förfärligt synd om honom!

Peter lekte med sin penna. Aldrig hade han hört Hedvig säga så mycket på en gång.

— Du menar att Percy borde ställas under förmyndare, insköt han lugnt. Jag är rädd för att det blir litet trassligt.

— Jag kommer att ha samvetskval i hela mitt liv, om jag inte gjort något för att hjälpa och skydda honom!

Peter ville lägga en dämpare på hennes häftighet, som han inte fann affärsmässig:

— Tavlor, sa du... men tavlor kan också vara bra, nästan lika bra som aktier. De ger ingen utdelning, men de kan stiga alldeles förbannat...

— Nej, inte de där tavlorna, som Percy köper. Han blir utplundrad av rena bedragare. Och så ska det bli någon sorts donation av alltsammans, något som ska skänkas åt staden. Men aldrig tar de emot ett sånt elände. Folk kommer bara att göra narr av oss.

Peter hajade till. En donation! Det lät fan så allvarligt. Han reste sig pustande, stegade fram till Hedvig och petade henne med tummen i armen.

— Du... du får väl försöka uppta Percys tid litet mera, grinade han. Så han inte får tid med de där grillerna. Va fan är du annars svart och blek och vacker som en olycka för... och har dyra, fina klänningar och allt det där... Huvudsaken är att Percy inte gör några dumheter medan han... ja, jag menar att ett testamente kan alltid överklagas...

Det var en viss belåtenhet i Peters grymtningar. Han njöt av att stå och säga sådant där till en fin dam med juvelringar

och svart siden. Det var ett slags vällustig revansch i att äntligen få tala fritt från levern med Hedvig, den skenheliga Hedvig.

Systern stötte inte undan honom. Hon kände hans andedräkt, tobaksstanken, ostlukten ur hans gamla kläder. Hela tiden hade hon haft den där känslan i maggropen, som när man sjunker i en hiss. Nu var hon nere på botten. Hon stötte inte undan honom. Hon stod där med slutna ögon, utan en droppe blod i ansiktet. Hon kände, hur hans skamlöshet med grova, ludna händer trevade i, vände på hennes stumhet, skygghet, förljugna smygande fruktan.

— Att du vågar, viskade hon med en liten hes röst, att du vågar säga något så gement.

Men hans ord funnos där ändå. De krälade, myllrade, ynglade inom henne. De gåvo ett slags dyster fräckhet åt hennes hjärta.

Hedvig vacklade ut ur Peters hål. Hon stod där ute under de nakna, skälvande lönnarna, på sin bittra ungdoms, sin långa förödmjukelses mark. En dov, höstligt brännande oro kom henne i blodet. Huvudbyggnadens mörka massa drog henne plötsligt till sig liksom med makten av hemlig förhärdelse. Porten stod på glänt över trappans driva av vissnade löv. Hon steg på. Allt där inne var skumt, dammigt, kallt, unket. Hon irrade omkring i tomma, ekande korridorer, vred på gnisslande lås, smög i svärmar av mal mellan täckta speglar, överdragna stolar och fönster, som lågo fulla med döda flugor. I sitt eget rum sjönk hon stönande ned på kanten av sin gamla, smala flickbädd. Hennes ensamma, fattiga, eländiga barndom störtade sig med ny kraft över henne. Hon kände ett vilt självmedlidande, ett slags raseri, en klo i bröstet. Men hon ville känna denna klo. Det var ju därför, hon var här. Hon tömde smärtan till dräggen med bitter vällust. Den gav rätt till revansch.

När Hedvig långsamt, liksom under trycket av en farlig börda vacklade ut igen, så var det blott för att vidare följa det gångna i spåren. Hon strövade genom den förfallna, förvuxna trädgården, vars bänkar och sängar lågo fulla av död blast och vars träd redan voro plundrade på sina frukter. Här i gamla päronträdet bredvid pumpvandringen var ett stort

hål, där hon brukade gömma undan sina hemligheter — liksom en hund gömmer ett ben. Där hade länge legat ett trasigt petschaft nere från herrummet och en liten ring med grönt hjärta, som hon tagit från Laura. Hon försvarade ännu envist detta tillgrepp i tankarna: Hade Laura inte brutit av hennes fina kam kanske! Och inte givit henne något i stället! Som hon suttit där tyst och högtidlig i ett hörn och njutit, medan Laura letade efter ringen, skrek och stampade...

Hedvig kastade en skygg och forskande blick omkring sig. Så drog hon hastigt av handsken och stack ned handen i hålet. Armen hade blivit fylligare och det var svårt att nå botten. Med fingerspetsarna kände hon emellertid något hårt och lyckades fiska upp det. Det var en liten flaska med dödskallen och de korsade knotorna på. Där flöt ännu något tjockt, brunt på botten. Det var ett — konfirmationsminne. Hon hade tagit flaskan i husapoteket efter den där historien med Brundin. I mörkret var hon ofta nere och kände på den. Det var döden hon fingrade på... döden...

Hedvig stirrade på de tröga, bruna dropparna. Det var den där flaskan, som gjorde mig till sjuksköterska, tänkte hon i plötslig klarsyn. Jag måste fingra på — döden. Jag var en dåre.

Och gripen av en vild grämelse slungade hon flaskan i marken så att den flög i tusen stycken.

Nu klev Hedvig genom en trasig, hängande grind in på en väg, från vars frasande lövmatta steg ett underligt svavelgult ljus, som tycktes vara förruttnelsens eget skimmer. Inte en människa syntes till. Det var som om Peter frätt ut hela befolkningen. Nu stod hon ute på bergknallen bredvid Kråkslottet, där hon brukat speja på Hermans och Lauras kyssar. Å, hon kunde ännu känna den brännande grämelsen och avunden mot systern. Över hennes huvud brusade höstdagen tungt i de mörka tallkronorna. Ute på sjön foro plötsliga, svarta ilar som i rådvill vrede. Men mot strandskoningens grönslammiga stenar kommo vågorna i kort, häftigt anlopp, ängslade av den stund, då allt skulle frysa inne.

Hedvig lyfte plötsligt händerna som för att avvärja en stöt. Tanken på att Percy snart skulle dö, att hon snart skulle vara ensam igen, kastade sig över henne med en häftighet som

aldrig förr. Ack, att veta något är ett, att känna det i hjärta och inälvor är ett annat. Hon fick en huttrande ångest för den gamla selambshofska ensamheten. Höstdagen, livets förfall runt omkring, den isande dödsskuggan skrämde plötsligt upp allt vad som fanns av hunger i blodet. Minnena från Sevilla stodo i brännande klarhet för henne mitt i den kulna, nordiska höstdagern. De sopade åter undan den gamla, rädda försiktigheten, de ängsliga förbehållen. Det var ett slags vredgad njutning att stå där i den kalla blåsten och släppa på alla svarta, heta ilar...

...Och längst, längst nere i hennes själ, under allt detta heta tummel, fanns ändå medvetandet, att Peter givit sitt förord, att hon liksom hade den selambska släktsjälens sanktion till vad som kunde hända. Därförutan skulle hon kanske aldrig gjort denna eggande och ödesdigra vandring ner i det förflutna...

Man åt sen middag på villa Hill. Hedvig kom till bordet i sin svarta spanska dräkt, med håret mittbenat och en hög kam under mantillan. Hon var stel som en helgonbild. Men hennes blekhet brände och där var en gnista i hennes sugande, svarta ögon.

Helgonet drack flera glas vin.

Percy satt som förstummad. Han tog inte sin blick från henne. Han genomfors av ett slags högtidlig rysning, som inför ett väldigt naturfenomen. Det börjar på nytt, tänkte han. Det är alltså inte dött. Från första ögonblicket han såg henne var där inte en tanke på motstånd i hans hjärna.

När de sutto vid kaffet i det lilla intima sidorummets gula skymning, slog hon plötsligt armarna om hans hals och kysste honom. Han undrade inte längre, hur detta kommit, varför det kommit just nu. Han njöt blott sin svindel, som var både hemsk och ljuv. Han hade en sällsam känsla av att anträda en resa, varifrån han inte skulle återvända.

I en lång, tigande, skum höstkväll drack hon hans feber som ett hetsigt vin. Hon blev den druckna nunnan, som firar kärlekens svarta mässa. Aldrig hade Percy funnit hennes läppar så lystna, så fulla av ljuv skamlöshet.

På morgonen lekte Hedvig med Percy, lekte som katten med råttan. Hon stod där vindunderligt naken framme i fönstrets tunna sol. Aldrig hade hon förr kunnat förmå sig

att visa sig så för honom. Det fanns i själva hennes kropps linjer något vilt och jungfruskyggt, som gjorde åsynen av hennes nakenhet till ett slags andlöst helgerån. Percy fick förnimmelsen av martyrflickan, som med kläderna slitna från kroppen väntar de hungriga vilddjuren på arenans gula sand.

— I dag behöver jag luft, sade hon, men jag går gärna till fots, om du vill ha chaufförn.

— Kan jag inte få åka med dig, mumlade Percy från sina kuddar. Han såg så liten ut i den stora skulpterade sängen, som liknade en katafalk. Kan vi inte göra en lång tur utåt landet och titta på hösten.

Den dagen talade Percy inte längre om sina tavlor och inte de följande heller. Hedvig kom inte ens på honom med en enda blick in i det nya galleriet. Det var som om han blivit rädd för avskedsgesten, pyramiden, askurnan och allt det där.

Alla Percys känslor hade slagit över i en ny, häftig förälskelse. Dag och natt ville han vara hos Hedvig. I skydd av hennes vita lemmar kröp han ihop för de växande skuggorna och drack sig rusig av hennes livsvärme. Men det var ett ödesdigert rus. Kärleken gjorde allt större, verkligare, fruktansvärdare — även döden. Det var som om starka händer rivit sönder den bjärta, konstrikt vävda slöja, dilettantismen hängt mellan honom och verkligheten. Han kände kanske för första gången i sitt liv en djup fruktan. Men då drack han blott allt häftigare av Hedvigs obrutna liv, liksom om det kunnat rädda hans eget. Och när han märkte att ruset åt hans krafter i stället för att stärka dem, då drack han alltjämt för att bedöva sig...

Den som nu däremot kunde smyga sig in till Percys tavlor, det var Hedvig. Ja, rollerna voro sällsamt förbytta. Hon kände faktiskt en dragning till sin forna skräckkammare. Hon kunde dröja där långa, stirrande stunder. Icke som om några konstnärliga instinkter vaknat hos henne. Icke som om hon börjat fatta någon av de nya paradoxerna. Nej, men hon liksom sög mod av deras utmanande hänsynslöshet. Hon dövade sitt samvete med deras utsvävningar. Allt är tillåtet, se där vad Percys tavlor viskade i ett selambskt öra.

I kärleken sväva liv och död så sällsamt nära varandra. Där tas och ges med samma hänsynslöshet. Där tumla offret och

självviskheten sida vid sida. Ja, just där den mänskliga egoismen är närmast sin upplösning griper den stundom till sin blindaste grymhet.

Under dessa veckor älskade Hedvig Percy och dödade honom. Det kom den stund, då hon började bli rädd för att se hans ansikte. Men hon kunde ändå inte förmå sig att vara stark och spara honom. På dagen uppfann hon mången list för att slippa se — sanningen. Där fanns något kring hans mun och ögon, som ibland fyllde henne med kall skräck, ja rent av hat. Det var sjukdomen i honom hon hatade. Hon kunde känna ilar av grym, obetvinglig lust efter den stund, då döden äntligen skulle slå sitt slag och inte smyga lömskt omkring dem. Och ändå älskade hon honom, älskade för första gången i sitt liv med ett slags skum, vild hängivenhet. Så underligt är mänskohjärtat. Mitt under dessa köldilar gick hon och trånade efter kvällen, efter mörkret, det stora, myllrande blinda mörkret, då hon åter fick dra honom intill sig, kyssa honom, dricka hans feber.

Stundom kunde Hedvig gripas av ett slags dyster frenesi. Deras kärlek liknade då ett stumt, förbittrat dödsarbete. Percy sjönk ihop med svettiga tinningar. Krampaktigt som en drunknande grep han i hennes svarta hår och stirrade in i hennes ögon, som han såg trots mörkret och vilka tycktes honom kringdansade av små, bleka flammor:

— Min vackra dödsängel, viskade han. Min vackra dödsängel. Och i hans röst var en underlig blandning av kärlek, uppgivenhet och ända in i det yttersta spelande ironi.

En sådan natt kom den nya blodstörtningen. Det var den tredje och Percy visste genast, att det var slutet. I flera dagar låg han där vit och tunn och tynade bort utan svårare plågor. Vintern hade kommit tidigt. Snön lyste in från tyngda granar alldeles som i sanatoriet i Schweiz. Läkarna hade den där myndiga och viktiga minen, som alltid betyder, att de äro fullständigt maktlösa. Percy hade återfått sitt lilla tunna, ironiska, undfallande småleende. Han klagade inte och tycktes inte ångra något. Han log också mot sin hustru utan att förundra sig över hennes förvandling.

Hedvig hade åter blivit sjuksköterskan. Tyst, outtröttlig, med ett uttryck av kallets smärtsamma heroiska resignation

smög hon nu omkring hans läger. Icke ett ord talade de om vad som varit. De voro som tillnyktrade, vilka knappast ana, vad de gjort i ruset.

Ända tills Percy en dag ville bli inburen i nya galleriet.

Hedvig satte sig först häftigt emot saken. Han fick inte rubbas, han tålte inte vid minsta rörelse. Först efter enträgna böner gav hon med ett kränkt och oroat uttryck efter för hans nyck. Och hon lämnade honom inte ensam. Rak och stel stod hon på vakt vid hans huvudgärd där inne i hallen.

Här låg nu den döende Percy bland all sin nya konst. Det föll en bitter trötthet över hans ansikte. Han skakades av en lätt frossa. Väggarna sågo obeskrivligt kalla och tunna ut omkring honom. Det var som om de utstrålat köld och meningslöshet. Konstmodets senaste stelheter, skevheter och spasmer gåvo honom en hemsk känsla av förfruset liv.

— Här har visst aldrig varit eldat, mumlade han och kröp långt under täcket.

Hedvig var redan färdig att låta bära honom tillbaka till sängkammaren. Men då skymtade Percy genom halvslutna ögonlock ett litet vårlandskap, en kulle med blommande äppelträd mot vita murar. Han fick mitt i frosten ett ljuvt intryck av rent uppsåt, av meningsfull förenkling, av tyst, vädjande skönhet. Och han erinrade sig åter sina utfästelser i Paris. De tycktes honom ånyo betydelsefulla och förpliktande. Han fick tavlan med sig vid sängfoten, när han åter bars in i sitt griftvalv, som han kallade sängkammaralkoven. I morgon, tänkte han. I morgon tar jag hit en jurist och ordnar saken.

Men det blev ingenting av med juristen. Percy fick annat att drömma om. I skymningen kom Hedvig och satte sig på sängkanten. Hon hade varit inne i stan ett slag, för första gången på veckor. Hon såg högtidlig, nästan prästinnelik ut. Och hon sade efter en stunds tystnad, att hon väntade ett barn.

Percy talade inte mycket. Han viskade ett tack. Sen kysste han hennes hand och lade den på sitt bröst. Och så låg han där och sökte tänka på detta nya liv, som han aldrig skulle få lyfta i sina armar. Men det var svårt att känna det som verkligt. Han kunde knappast föreställa sig Hedvig som mor.

Han hade samvetskval för att han inte blev djupare gripen. Åter kysste han tyst hennes hand.

Percy levde en vecka ännu. Han hade flera svåra kvävningsanfall, efter vilka han greps av en dödlig matthet. Men så fort han hade en klar stund, talte Hedvig med honom om barnet. Det växte, det fick konturer, det tog liv i hennes medvetande. En gosse var det och Percy hette han. Litet spenslig men vacker, svart hår efter mor och blå ögon efter far. Hedvig var inte så stilla nu längre. Hon talte fort, oroligt, i korta, flämtande satser. Det var som om hon sökt döva sin egen fruktan. Det var en krampaktig, gripande ansträngning att hålla döden på avstånd med kvinnans yttersta resurs.

Och ändock var det hela en lögn.

En snötung vintermorgon dog Percy Hill i sin hustrus armar. Något tycktes oroa honom i hans sista ögonblick. Det var inte barnet. Nej, han mumlade åter och åter något om juristen... donationen... Det lät nästan som om han velat avpressa Hedvig ett löfte.

Ömkligt i sanning med denna dödsdömda vädjan till just henne.

Percy Hill dog som en dilettant. Ingenting hade han lyckats fullfölja i sitt liv. Inte ens ett nytt testamente hade han fått färdigt, utan kvar stod blott det gamla, som han skrivit samma dag de gifte sig och där han gav Hedvig allt.

Och icke föddes det honom något barn efter döden. Hedvig hade bedragit honom. Det var en kärlekslögn. Ja, hon trodde kanske själv, att hon ljög för att trösta honom, förljuva hans sista stunder, göra döden lättare. Hon var kanske rent av blind för den fruktansvärda selambska logiken i att det var just den dag, då Percy åter började intressera sig för sin donation, som lögnen om en arvinge undslapp henne.

Utmattad av vakor och spänning föll Hedvig ihop efter Percys död. Flera dagar låg hon halvt medvetslös. Ingen av dem som skötte begravningen kände till några av Percys gamla konstnärsvänner. Det sällsamma inträffade alltså, att han fick åka ut till den öppna graven på Lidingö kyrkogård

tillsammans med Peter, Stellan och en gammal giktbruten sjökapten från Göteborg, som han aldrig i sitt liv sett.

Hedvig sörjde honom uppriktigt. Så fort hon själv orkade stödja på benen skyndade hon ut till hans grav. Under månader gick det icke en dag utan att hon hälsade på honom. Stel, svart stod hon där under de snötyngda träden och stirrade på gravkullen. Bad hon honom om förlåtelse för sin lögn, för att hans aska inte låg i en urna i det Hillska museet? Försjönk hon i kärleksminnen, sensuella drömmerier? Sökte hon blott fylla en gapande tomhet med den dåraktiga illusionen av fysisk närhet? Jag vet icke. Men faktum är att tårarna ofta stego henne i ögonen. Hedvig grät, den tårlösa Hedvig...

Sedan for hon hem och konfererade med Levy, som skötte om boutredningen. Percy hade en gammal solid förmögenhet. Endast en obetydlighet hade han behövt realisera för sina museidrömmar. Det var henne ett slags kall, dov njutning att höra den smidiga juden utbreda sig om fonder, räntor, kuponger, placeringar. Det var som om själva guldets själ talat till henne med snabb tunga och vackra men hånfullt krökta läppar. Småningom började hon med en känsla av smygande angenäm svalka begripa, hur rik hon i själva verket var.

Den kalla stunden

Det var en välgörenhetsfest på idrottsparken. Ryttarkadriljen och cykelloppet voro redan över och nu trängdes man kring tombolan och basarstånden.

Stellan tittade inte till väders, när han klev ut på sadelplatsen. Han brydde sig inte om ballongen, vars jättelika gula sidenblåsa redan började svälla och glänsa i den svala septembersolen. Nej, hans blickar falkade med en viss oro bland de spridda åskådargrupperna utanför ringen av vaktmanskap. Och han mumlade plötsligt en halvkvävd svordom vid åsynen av Peter, vilken arg och tung som en tjur styrde ner på honom från ett bakhåll. Han inväntade anfallet på möjligast folktomma fläck av planen. Och det var inte utan, att där kom ett visst drag av trötthet i de skarpa munvecken.

— Fan vad du har blivit svår att anträffa! flåsade Peter.

Nu var Stellan redan klar med ett leende. Det är egendomligt att leenden kunna trivas så många grader under fryspunkten.

— Du ska få råka mig så mycket du vill, när du skaffat dig anständiga gångkläder — och ett anständigt ansikte...

Peter var orakad. Hans ytterrock förskrev sig från den feta och sentimentala perioden och hängde nu som en säck kring honom. Hans båtar till skor voro smutsiga av Selambshofs dåliga vägar och han hade inte en käpp i handen utan en påk. Och påken skakade han och stötte i marken:

— Du är förbannat fin du! Men om jag tar allt vad fina herrn har, så blir han kanske inte så fin! I morgon dag ska jag ha mina sjuttiofemtusen, annars sätter jag dig i konkurs!

Stellan log fortfarande. Han pekade på ballongen och hans ton var utsökt hånfull:

— Följ med mig upp, vet jag, så kan vi talas vid om affärerna.

Peter betraktade med en löjlig min av misstro och ogillande

den där dyrbara och farliga leksaken, med vilken hans sjuttiofemtusen skulle gå till väders:

— Om du åtminstone vore ordentligt livförsäkrad, suckade han. Så blev han plötsligt arg igen och skrek högt, så att det hördes av de kringstående: — I morgon dag ska jag ha pengarna! Jag väntar inte längre!

Stellan bleknade och klev tätt inpå brodern. Det var som om han skällt upp en tredskande dräng:

— Tölp! Du vill komma åt mina sista Selambshofsaktier! Men dem har jag redan stoppat i ett annat hål. För fan, här finns väl större och finare fordringsägare än du! Ja, jag har bara skulder, så min ställning är i själva verket finfin. Fordringsägarnas enda chans är att bubblan inte brister. Men tror du det hjälper upp saken, att en gammal lurvig procis kommer och hänger sig i benen på en, när man ska gå till väders. Nej, gå nu avsides och håll dig stilla, så ska du få se något, som tål att fundera över.

Stellan hade plötsligt fått en idé. Han makade utan vidare undan den flate och obeslutsamme Peter och gick rakt fram till tennispaviljongens trappa.

Där stod fröken Lähnfeldt mitt i en krets av uniformer och lät sig uppvaktas av Manne von Strelert. Båda hade deltagit i ryttarkadriljen och hon var klädd i ridbyxor, vilket den tiden var något nytt och utmanande. Hon stod där bland alla herrarna, liten och tunn men med högburet huvud och stram hållning.

Stellan plöjde sig väg genom gruppen. Inte en min hos honom förrådde arten av det samtal, han nyss fört. Vecken kring hans mun voro muntra och lätt brutala. Han gjorde honnör, kysste på hand och sade högt, så att det skulle höras av alla de kringstående:

— Fröken Lähnfeldt, minns ni att jag lovade er en sensation! Följ med upp i dag!

Fröken Lähnfeldt ville vara sportkvinna. Hon gick efter bästa förmåga i anglosaxisk stil. Genom envis och dyrbar träning hade hon verkligen drivit upp sina svaga krafter, så att hon gällde för en djärv ryttarinna och ganska skicklig tennisspelerska. Hon svarade inte strax på Stellans förslag utan bet sig i läppen och kastade en rundblick på officerarna om-

kring. Men Manne protesterade. Man stod inte till svars med att lura charmanta damer upp bakom ett moln, tyckte han. Charmanta damer kunde få svindel...

Stellan såg tacksamt på Manne, viss på att hans ord blott eggade henne. Rädd var hon inte av sig eller åtminstone mera fåfäng än rädd. Och trängsel är fåfängans blåsbälg. Elvira Lähnfeldt hörde till de kvinnor som trängseln eggar. Tanken på någon sorts ryktbarhet sysselsatte ständigt hennes tankar. I varje folksamling blev drömmen att synas, omtalas, prisas och avundas till ett svalt men stickande gift i hennes ådror. När hon nu såg sig om i gruppen, var det för att mäta verkan av förslaget! Nog skulle det väl ändå göra sensation, om hon gick till väders, verklig sensation...

Hon sade inte direkt ja. Hon svarade med kvinnans eviga fråga:

— Men vad ska jag ha på mig?

— Min militärpäls, sade Stellan. För övrigt är ju er riddräkt som beställd. Kom nu bara! Klockan är tolv och folket väntar!

Hon tog hans arm och de klevo ut på planen. Man klappade händer i gruppen bakom dem. Man gav Manne små gliringar om att flygväsendet distanserade kavalleriet. Det fanns åtskilliga där, som voro intresserade av att de båda stallbröderna skulle reparera sina affärer.

Ballongen var redan fylld. Stellan motade av en stackars journalist, som fått halvt löfte om att medfölja, och lyfte under mängdens häpna mummel helt chevalereskt fröken Lähnfeldt över gondolkanten. Men han kommenderade inte strax: Loss! Han unnade sin dam några utsökta ögonblick av artiga och uppmuntrande rop från herrarna och små förskräckta skrik från hennes väninnor.

Så släppte manskapet linorna och ballongen steg till väders. Det lyste av viftande näsdukar från den mörka gruppen där nere inom cykelbanans grå oval.

Man behöver som bekant inte stiga högt för att alla under en ska synas små.

— Sådana kryp, sade fröken Lähnfeldt. Och rösten lät litet elak.

Stellan tittade på henne från sidan för att mäta verkan av

det ökade djupet under dem. Hon såg dit ner med en min av att: Det här var väl ingenting.

Vänta du min vän, tänkte Stellan. Du ska få allt vad du tål. Han hade i sitt stilla sinne beslutat, att det inte skulle bli en lustresa utan ett äventyr.

Vinden var västsydvästlig. Ballongen hade icke hunnit stiga högt, innan man var ute över Lidingön. Under sig såg Stellan det glänsande gröna taket på villa Hill.

Hedvig... ja där fick han väl också försöka, om allt annat slog slint. Om bara Percy hade levat... Men Hedvig ensam, nej det var inte stor chans...

Ballongen började plötsligt häftigt sjunka. Man får alltid se upp över skogsmark, där luften är varmare och lättare. Men Stellan försummade med flit att slänga någon ballast, ända tills de nästan ströko fram över trädtopparna. Det var något som brukade ta på noviser. Stellan såg åter på sin passagerare. Hon var kanske litet blekare än nyss och höll sig litet hårdare i gondolkanten. Men hade han bespetsat sig på små rädda skrik och ängsligt vädjande blickar, så blev han besviken.

— Ballongen måtte manövrera dåligt, sade hon.

Stellan slängde ut ballast, kanske mer än som behövdes, och de stego raskt upp i det tysta och solstrålande lufthavet över höstens glänsande och bjärta skärgårdslandskap. Det var i själva verket underbart vackert med lövträdens guldstänk i furornas mörker och fjärdarnas djupa, högtidliga septemberblå, som för den långt nedträngande blicken oupphörligt bröt sig i strandskoningarnas och grynnornas genomskinliga färgspel av alggrönt, tångbrunt och skimrande gnejsrött. I ett smalt, blankt lä drog en leksaksångare efter sig en silverskimrande solfjäder av dvärgvågor. Och borta i öster, längs den egendomligt stigande horisonten sträckte sig havet som en låg, ändlöst blånande ås.

Men allra underbarast var ändå tystnaden och stillheten, den ojämförliga, svävande stillheten i en ballong, som rör sig med vinden och där en ljuslåga kunde stå rak som i ett stängt rum.

— Underligt... det är som att sitta i ett glasskåp, mumlade fröken Lähnfeldt och det var ändå en ofrivillig be-

undran i hennes röst. Men så tillade hon: Fast nog trodde jag, att det skulle bli mer spännande...

Stellan bet sig i läppen. Han var icke i sinnesförfattning att länge hänge sig åt någon skönhetsnjutning. Han kände sig som en regissör, som har att svara för iscensättningen inför en kräsen och bortskämd publik. Han tänkte på Peter, affärerna, äktenskapet — utan entusiasm, vad det senare beträffar... Ja, han kände sig nästan fientligt stämd mot kvinnan vid hans sida. Hennes tillgjorda överlägsenhet irriterade honom. Han kom sig inte för med någon sorts uppvaktning. Han kände sig som en kavaljer, som dansar i otakt och ingenting har att viska i örat på sin dam. Förargad knackade han på aneroidbarometern. Den sjönk, fast ballongen sakta sänkte sig. Klockan var då redan tre på eftermiddagen. Solen slocknade plötsligt. Bakom dem i väster var himlen mulen. Luften började bli kall, vitgrå, ogenomskinlig. De sågo inte längre jorden under sig. På otroligt kort tid hade det bildats ett tätt moln omkring dem.

Stellan gick icke ned, som ju varit hans plikt vid annalkande oväder och så nära havskanten. Han var en desperado. Fröken Lähnfeldt skulle uppleva något och därmed jämnt. Han kastade ut flera säckar med ballast, som försvann i långa, bruna strimmor i dimman under dem.

Så alldeles utan beräkning var icke hans manöver. Han hade iakttagit, att vinden var flera streck sydligare i de högre luftlagren, och började tänka på Åland.

Nu voro de plötsligt uppe i solen igen, i den kalla, bländande solbranden över en väldig, skimrande molnvärld. De svävade ensamma i ett bländvitt, ständigt födande kaos av snöfjäll och dimsjöar — miljoner år före människan...

— Det här har jag sett förut, i Schweiz, sade fröken Lähnfeldt huttrande.

Ballongen hade stigit hastigt och förlorat mycket gas. Den började tämligen snart sjunka igen, tvärs igenom molnvärlden, som nu blev grå. När det lättade under dem, voro de redan ute över ett blygrått, vitskummigt hav. Det blåste full storm.

Då undföll plötsligt fröken Lähnfeldt hennes första kvinnliga utrop:

— Men herregud, hur ska vi komma tillbaka?

Stellan bugade sig med ett första artigt och älskvärt leende:

— Med ångbåt, sade han. Vi sover i Mariehamn i natt.

Han var i själva verket inte så säker på den saken. Höjdvinden hade tydligen varit några streck västligare, än han beräknat. Med nuvarande kurs strök man söder om Åland. Men stormen här nere kunde ju dra sig på syden... annars... ja, vad annars? Jo, för annars gick det nog åt helvete...

Vad tänker och känner nu en man som kapten Stellan Selamb, när han mumlar för sig själv att det kan "gå åt helvete"? Ingenting i själva verket. Han har aldrig verkligen förnummit döden. Hans egoism är så blank och hård, att dödstanken över allt studsar tillbaka.

Vill du bedöma en man, så sök framför allt att pejla hans ställning till döden. Döden är i livet och icke efter livet. Och den är det i livet, som gör oss egentligen levande. Vad äro vi annat än vår aning om, vårt trots och vår kamp mot, vår seger över döden? Ja, ty det finnes ett verkligt, ett levande mod, som övervunnit döden...

Stellan hade spelarens mod. Det är alltid bättre än feghet. Men det är egentligen en stor ytlighet. Hård frusen yta utan källsprång under. Den vassa lättheten hos tankar, som icke känt det levandes tyngd. En inre spegelbild av ett yttre ödes obönhörlighet... Hur mycket av det mod, som möter oss i världens vilda och blodiga historia, är icke av denna art. De stora spelarna! Tankar och själar äro endast kort för dem, hackor och trumf i politikens och krigets vilda spel. Ja, även sig själva känna de egentligen blott som trumf i spelet. Till och med deras egen fruktansvärda egoism är strängt taget ett sken. Ty döden har icke gjort dem levande...

Ballongen drev med stormen öster ut. Stellan seglade lågt och sparade på ballasten. I norr kunde de se Åland med Lemland och Lumparland. Havsvågorna brusade tungt i den skenbara stillheten kring dem. Lägre och lägre sjönko de. Sista ballastsäcken gick. Ballongen började skrumpna kring appendix. Det måste vara någon otäthet uppe vid manöverventilen. Nu högg en brusande jättevåg efter gondolen. Stellan måste slänga allt löst, själva ballastsäckarna, linor, pälsar, stetoskop och barometer. Han begagnade den ögonblickliga fristen att

hjälpa fröken Lähnfeldt upp i bärringen, där hon satt som i en trapets och höll sig i tågverket. Hon var mycket blek och såg ut att kunna svimma vilket ögonblick som helst, så han fann det bäst att surra fast henne.

— Det här är avskyvärt, mumlade hon med en min, som om hon utsatts för någon klumpighet av en plump kavaljer. Men jämra sig gjorde hon inte.

De svepte in över brotten och kobbarna i Kökars vilda och öde skärgård. Gondolen doppade redan i sjön och ballongen började svänga och rycka. Även Stellan klev upp i bärringen. Han hade ankaret med sig. De släpade under våldsamma törnar över ett stenigt skär. Så bar det åter ut över en tom, brusande fjärd. Men nu hade vinden verkligen dragit sig mera sydpå och det var skogigt land i kursen. Stellan kapade hela gondolen, som kom ballongen att doppa. Nu lyfte den för sista gången. De sutto som i en gunga över det kokande vattnet. Huj, nu susade de in mot land. Där syntes en brygga och några röda uthustak i den grå skymningen. Stellan kastade ankaret i en våt kärräng för att det skulle släpa en stund och ta av värsta farten. Det högg i en al med ett fruktansvärt ryck. Blixtsnabbt slet han upp sprängvåden och ballongen halvt föll, halvt slungades ned i en grupp med småbjörk.

Stellan var ögonblickligen fri. Han skyndade att draga fram färdkamraten under den rivna, snärtande och pösande ballongduken. Hon låg där avsvimmad.

Han fick henne inburen av folk, som kom tillskyndande — de hade haft turen att hamna strax invid en herrgård. Sedan störtade han till telefonen och fick telegram ombestyrda...

Fröken Lähnfeldt låg sjuk i några dar, ända tills Stellan klev in till henne med en packe svenska tidningar fulla med färgstarka skildringar av den kända tennisspelerskans och ryttarinnans enastående djärva och äventyrliga ballongfärd.

För första gången kastade hon på Stellan en blick av gillande och verklig tacksamhet.

*

Stellan blev bjuden ut till höstjakten på Trefvinge. Han visslade till, när han såg frökens och inte grevens namn under de

tre raderna. Han kunde förstå, att inbjudningen var hennes och inte hennes pappas.

Men han visslade också till fast i annan tonart, när han av kusken hörde att ryttmästare von Strelert redan var kommen. Ty att Manne, *baron* Manne von Strelert, var grevens gäst, det var lika tydligt.

Greve Lähnfeldt hade i själva verket varit högst förgrymmad över dotterns tilltag. Beställsamma själar ringde naturligtvis genast ut till Trefvinge och underrättade honom, att hans dotter gått till väders med kapten Selamb. Till väders! Det föreföll honom absurt, nästan oanständigt. Han kunde inte erinra sig några verkligt fina damer, som gått till väders. Och med den där kapten Selamb till på köpet! Från Selambshof ... bror till Peter Selamb ...

När det längre fram på dagen kom telefonbud från Furusund, att ballongen drev till havs i stormen, då tog han det som en bekräftelse på att kapten Selamb inte var den gentleman en dotter till greve Lähnfeldt går upp i luften med. Han var så högst förargad, att han knappt kom sig för med att vara ängslig för sitt enda barns liv.

Fram på kvällen lugnade han sig något, när han fick telegram om att man hamnat på en fullt anständig, finsk-svensk herrgård. Och när han så dagen efter fick läsa i tidningarna om den djärva sportsmannabragd, som utförts av en dam ur de högsta kretsarna, om det mod och den behärskning, som visats av fröken Elvira Lähnfeldt, dotter till den kände greve Lähnfeldt på det ståtliga Trefvinge, ja då fann han till slut, att hans dotters excentricitet kanske ändå hade något aristokratiskt.

Men därifrån och till att gilla kapten Selamb som någon sorts kavaljer i huset var steget ännu långt. Dithän hade Stellan inte kommit med sin skickliga regi och välskötta pressreklam. Det var alltså med avmätt värdighet och ganska tillknäppt min, han mottogs av herrn till Trefvinge. Och därtill i slottets största och präktigaste gemak, stora gobelängsalen, gjord att förkrossa den djärvaste.

— Goddag kapten! Min dotter klär sig just för en ridtur med baron von Strelert.

— Ja, jag hörde Manne hade lovat komma några dar, svarade Stellan i lätt, nästan oförskämd ton. Han hade husets herre klar för sig, så klar att han ibland var ängslig att inte kunna hålla sig riktigt allvarsam.

Greve Lähnfeldt var en mycket liten herre, trots höga klackar och inlägg i skorna. Han hade ett ansikte av nästan kalligrafisk sirlighet. Hans ord, hans gester voro värdiga, långsamma, heraldiskt stela. Men i ögonen lurade en evig oro, skådespelarens oro: Behagar jag, imponerar jag, tror man på mig?

Ack, man trodde i själva verket inte alls på honom. Man drev rent av ett oförsynt gyckel med honom bakom hans rygg. Han kallades allmänt greve Lånfeldt och anledningen var icke fördold för någon.

Ägaren till Trefvinge var son till en ogift skådespelerska men blev i unga år gift med en stenrik bryggaränka, som dog, när hon gav livet åt hans enda dotter. Grevetiteln var portugisisk. Han hade fått den av konung Carol av huset Bragança efter att med varm hand vid ömtåligt tillfälle ha försträckt honom hundratusen Kronen. Det var i Wien, under denne monarks kronprinstid. Lähnfeldt, som redan tidigt börjat inbilla sig, att hans okände far varit en hög aristokrat, och gjorde allt för att korrigera den orättvisa slump som givit honom ett plebejiskt namn, brukade på sina resor alltid söka komma i närheten av allt kungligt. Och nu hade han på hotellet lyckats få sina rum bredvid kronprins Carols fil. Det slog honom strax, att denne mottog en mängd besök av folk, som inte alls visade en tillräckligt vördnadsfull uppsyn. När han hörde sig för portiern, ryckte denne på axlarna. Besökarna voro helt simpelt björnar. Någon herre i hans höghets svit hade spelat bort hela reskassan, och hemifrån kom av obegriplig anledning inga pengar. Han kunde inte ens betala hotellräkningen.

Mer behövde inte Herman Bogislaus Lähnfeldt höra. Han beslöt strax att inskrida till den monarkiska principens räddning. Bugande trädde han inför kronprins Carol och anhöll, att det skulle bevärdigas en gammal beundrare av huset Bragança att få till dess härvarande höge representant överlämna en ringa gåva på hundratusen Kronen att av honom användas till välgörande ändamål.

Kronprinsen tog emot anvisningen med ett häpet och nådigt leende.

Ungefär ett halvår senare mottog Lähnfeldt tvenne stora brev med statssigill och portugisiska frimärken. Det ena innehöll en redovisning för hans gåva, som använts till ett hittebarnshus i Lissabon, det andra en grevetitel.

Han störtade ner till Lissabon och kastade sig för den nyblivne konung Carols fötter. Sen störtade han hem igen för att köpa sig ett gods som lämplig ram åt hans nya värdighet. Och nu satt han här på det Oxenstiernska Trefvinge och försökte fylla ut den ståtliga ramen.

Sådan var greve Lähnfeldts historia.

En stor sorg hade han, titeln var inte ärftlig. Redan under Elviras barndom kunde han försjunka i medlidsamt och sorgmodigt betraktande av den lilla plebejen. Och när hon växte upp, stod hans enda hopp till ett lämpligt äktenskap.

— Du måste gifta dig, Elvira, predikade han. Gifter du dig inte, så kommer du att förbli fröken i hela ditt liv.

Han mente fröken till skillnad från baronessa, grevinna...

Men fröken Elvira hade ännu inte behagat gifta sig. Hon var redan framåt de trettio. Några friare hade hon själv avvisat, några hade självmant dragit sig tillbaka till förvåning för alla utom de invigda.

Varken Stellan eller Manne hörde till de oinvigda. Men båda hade lika usla affärer. Och de kände blott alltför väl varandras ärende på Trefvinge. Dock höllo de god min, när de möttes ute i solskenet på slottstrappan, Stellan åtminstone. Med Manne var det nog som det kunde. Ja, den stackars pojken hade ju egentligen kommit först till kvarnen, men han led ändå av att gå i vägen för en gammal vän. Så han kastade skygga och skuldmedvetna sidoblickar på Stellan, medan han hjälpte fröken Elvira i sadeln.

Hon däremot tycktes vara vid utmärkt humör denna morgon:

— Kom efter, kapten Selamb, sade hon med en liten sidoblick på fadern. Cesar II är ledig. Vi rider åt sandtaget!

Stellans röst lät kall:

— Tack! Men jag är alltför svårt handikapad.

Hon ryckte på axlarna och gav sitt svarta sto en lätt klatsch med ridspöet. Men Manne satt kvar och såg ut att inte riktigt komma sig för. Stellan var nog grym att under betydelsefulla blinkningar vifta med en tom handske, på detta sätt påminnande sin kamrat om hans trolöshet mot "Vanten".

Aldrig i sitt liv hade väl Manne sett så försagd ut på hästryggen. Han fick plötsligt fuxen i trav och satte i väg efter ryttarinnan, som redan försvann genom parkgrinden.

Stellan hade beslutat sig för en helt annan taktik än Manne. Han ämnade visa sig likgiltig för fröken Lähnfeldt för att reta hennes motsägelseanda och i stället söka vinna fadern. Till den ändan började han genast visa sig oerhört intresserad av slottets historia. Troget och outtröttligt följde han greven, när denne, skramlande med en rustning av årtal, irrade som en storhetens parodiska skugga i de många praktsalarna. Tålmodigt satt han i timtal uppe i biblioteket bland adelskalendrar, ättartavlor, genealogier, stamträd och Gotha-almanackor och lyssnade till slottsherrns anekdoter. Greve Lähnfeldt kunde *alla* anekdoter om furstliga personer... Så bar det utför trapporna och Stellan fick pliktskyldigast beundra det oxenstiernska sandstensvapnet över den stolta renässansportalen. Han satt med den rätta vördnadsfulla rysningen på bänken kring jätteeken, som Axel Oxenstierna med egen hand planterat och i vars skugga greven i likhet med slottets forne ägare förundrade sig över "den ringa visdom varmed världen regeras" och förfasade sig över tidens strävan att göra oss alla lika "som fötterna på en gris". Stellan förvånade sig själv med att inte sitta tomhänt utan också ha en del att säga om Oxenstierna. Ögonblicket förut anade han inte sitt vetande. Det var som i skolan en gång i tiden, där den late Stellan ändå alltid visste svaret. Det var visst någon sorts tankeläsning...

Greven hetsade småningom upp sig till en darrhänt och stammande entusiasm. Oxenstierna, Oxenstierna! Det lät som om han talat om sin egen stamfar. Ja, gud vet om han inte hade sina funderingar i den vägen. Nu tog han Stellan i armen och drog honom med sig till den lilla patronatskyrkan, vars vitkalkade gavel lyste under gulnande björkar på andra sidan trädgårdsmuren. Ur ett etui som han alltid bar på sig

tog han fram den rätt försvarliga nyckeln till kryptan och stapplade före Stellan ner i det skumma valvet. Och över de rikt sirade ek- och kopparkistorna mumlade han högtidligt en rad namn, av vilka de flesta voro kända i vår historia, för att slutligen stanna framför en jättelik, öppen porfyrkista, vars lock stod rest mot väggen:

— Detta, sade han, smekande lockets skulptur, som föreställde en björn med ett spätt barn på ryggen, är det lähnfeldtska vapnet. Och här skall jag en gång vila mina trötta ben.

Det märktes på hans ton, att döden förlorat sin udd för den, som skulle komma i så fint sällskap.

Efter allt detta var greven emellertid trött, och ursäktande sig med angelägen korrespondens gick han helt borgerligt upp och tog sig sin vanliga tupplur före middagen.

Stellan vankade ensam med händerna på ryggen i Trefvinge ståtliga park. Kring honom tonade septemberdagen från höga glesa kronor, sprött som en alltför spänd sträng. I den tunna, obarmhärtigt klara luften seglade ett torrt blad helt sakta med en fin, jämn vaggning ner för hans fötter. Det var en rörelse lika symmetrisk och regelbunden som bladets egen form. Han funderade ett ögonblick över det statiska problemet. Så slog det honom, hur han redan i sin ungdom retat sig åt denna rikedom, denna trygga lyx, som måste jäkta efter skuggor och chimärer för att få litet spänning. Han fick en plötslig frosskakning. Frostbranden dalade i hans sinne som en lätt men ändock genomträngande ångest. Han kände här i parktystnaden på ett sätt som aldrig förr, att han, Stellan Selamb, nu var en man vid undergångens rand. Lyckas jag inte med detta, tänkte han, ja, då är det ingenting annat att ta till än revolvern...

Stellan stod där med ryckningar i ansiktet och en egendomligt hjälplös rörelse på sin högra hand. Hur var det, började nerverna svika! Ja, naturligtvis, man lever inte ostraffat ett liv som mitt, mumlade han. Egendomligt att det kommer så här i stillheten och inte där ute över havet i ballongen t.ex....

Han tog några steg men tvärstannade åter bland solfläckarna på den hårda och torra vägen. Tanken på att hon, Elvira Lähnfeldt, nu red vid Mannes sida blev honom med ett smärtsam, giftigt oroande. Han såg henne plötsligt i hoppets

rädda och skälvande ljus. Han såg henne, sådan hon suttit där i solskenet, lätt, rak och elegant på det kolsvarta, nervösa rasdjuret. Hennes säkerhet och övermod fick en tagg för hans hjärta. Han fann henne ett ögonblick verkligt vacker och åtråvärd i sitt svala raffinemang. Det spröda, det alltför hårt spända i hennes väsen tycktes honom stå i en underbar samklang med den sköna höstdagen. Tänk att i ett svalt, utsökt liv med denna lyxkvinna försmälta i den gemensamt tillfredsställda ärelystnadens njutningar! Till och med tanken på hennes hemliga invaliditet tycktes honom i denna stund snarast som ett plus av förfining, ett löfte om smärtfritt, renodlat nöjesliv...

Stellan stramade upp sig som på ett kommando. För tusan, jag håller väl inte på att bli kär, tänkte han ett ögonblick. I det nästa var hans tanke: Nej, för tusan, saken är bara den, att jag inte sovit på några nätter! I det tredje slog han sig på benet med sin käpp: Huvudet kallt! Blir du sentimental, går det åt pipan. Hon är ingenting annat än ett nyckfullt och egensinnigt barn och du skall besegra henne just med hennes nycker och egensinne.

Stellan hade ett ögonblick känt svindeln, känt marken vika under fötterna. Detta gjorde honom dubbelt hänsynslös, halvt i ett slags grym lust, halvt för att ge sig själv mod började han att i sina tankar klä av henne och blotta hennes skröplighet. Det är inte de mjukaste kvinnorna, som äro de svagaste, tänkte han. Med all sin arrogans och allt sitt sportande är hon i själva verket en bräcklig och orkeslös stackare. Hon lider av rikedomssjukan, kraftens avkoppling hos dem, som inte behöva lägga två strån i kors för att leva. Och barn kan hon inte få, framtiden är skuren ur hennes kropp. Varifrån skulle hon ta några starka instinkter, som det vore svårt att få bukt med? Nej, hon är i själva verket ett lätt rov för den som är klok och hänsynslös...

Stellan log redan för sig själv: Nej, min käre Manne, du är alltför beskedlig, tänkte han. Det syns ända bort i nacken på dig, när du ljuger...

Så skyndade han in för att klä om sig till middagen.

*

Samma kväll stodo Stellan och Manne i månskenet ute på den smala altanen, som förband deras båda rum i andra våningen. Värdfolket hade redan dragit sig tillbaka, och det var alldeles tyst i det stora huset bakom dem.

Stellan fixerade sin gamle spelbroder. Mannes ansikte hängde blekt över det stora, vita skortbröstet. Det var sannerligen inte mycket kvar av den gamle, oförbrännelige Manne von Strelert.

— Gubben är just inte så rolig, mumlade Stellan och pekade med tummen inåt huset.

Manne tog i med ovanlig häftighet:

— Att han inte begriper, att han är för sent ute med sin aristokratism! Sånt där måste startas under medeltiden, för fan! Och som han idisslar mitt stackars "baron". Gud i himlen, den som vore kryddkrafsare!

Stellan häpnade över att Manne så strax förlorade fattningen. Han kände en egendomlig, kall tillfredsställelse och fortsatte utan förbarmande:

— Käre Manne, du har då ingen vidare respekt för din svärfar in spe.

Manne ryckte till som för ett slag. Han hade ingen parad, ingen ripost till hands. Han lade handen på Stellans arm och mumlade nästan vekt:

— Stellan ... låt oss inte tala mera om det där ...

De stodo en stund tigande och blickade ut i den blå och skimrande natten, som var full av små svävande liv. Under dem bugnade trädgårdens aplar av frukt. Längre bort lågo tunna dimflak över en äng med några betande kor, vilkas vita fläckar lyste som tvätt i månskenet. Och bortom den gulnade vassrandens ljusa band drömde Mälarfjärden med en smal, levande silverstrimma under ett vindstråk och några ständigt förintade, ständigt nyfödda klyftor av månen ute i det blanka lugnvattnets omärkliga dyning.

Det var som om hela rymden varit full av den sköna svalkan kring runda, mogna frukter, full av ägandets och besittandets trygga ro.

— Tänk, det lär ju finnas människor som lever stilla och lyckligt, mumlade Manne.

Stellan härmade hans ton:

— Ja, varför är vi inte beskedliga vegetarianer, som äter morötter och tittar på stjärnorna... Prat, Manne! Prat! Det finns folk som har tråkigt och folk som inte har tråkigt. Låt oss så länge som möjligt höra till den senare sorten! Nu är spelarnas och älskarnas timme. (Han gjorde plötsligt en gest, som inneslöt Trefvinge slott och ägor.) Hör du Manne, allt det här, som ser ut att ligga så stilla och säkert — om vi skulle ta och låta det rulla i natt, du!

När detta undslapp Stellan, hade han ännu inga baktankar. Det såg ut, som om Manne först inte förstått, vad den andre menade. Han stod länge tyst, men så mumlade även han:

— Ja, om vi skulle låta det rulla...

Det var en egendomlig, dov lättnad i hans röst. Det var som om kamraten lastat av honom plågan att själv välja, vilja, handla.

Tankarna arbetade blixtsnabbt i Stellans huvud. Det var nu han började känna en besynnerlig visshet om att han på något sätt skulle vinna. Hans ord kommo som florettstötar:

— Jag har en obruten lek med mig. Vi tar rena, enkla hasarden. Den som drar högsta hjärter stannar. Den andre reser tidigt i morgon under sådana former att det är tydligt, han inte ämnar komma igen.

Manne var blekare än någonsin och såg nu nästan frånvarande ut:

— Gott!

Stellan sprang in i sitt rum och letade efter korten. Där var ingen lampa tänd. Han fick gräva länge i sin kappsäck. Under tiden arbetade tankarna pilsnabbt vidare. Manne får inte dra högsta hjärter, tänkte han. Nej, inte denna gången. För då är det ju slut... slut. Frossan, svindeln nerifrån parken kom åter över honom. Nej, Manne fick inte dra högsta kortet... Äntligen fann han leken, tog den med skälvande händer och satte tumnageln hårt i kanten på den sidan, där hjärteräss som vanligt tittade ut genom ett runt hål i omslaget. Där måste nu finnas en fullt märkbar upphöjning på dess baksida... Stellan hade icke tänkt ut detta på förhand, hade aldrig förr gjort något liknande. Han kände något, som nästan liknade förvåning. Jaså, det är så vi selambare gör, mumlade han för

sig själv. Hastigt kom han in i Mannes rum och slängde leken på bordet:

— Bryt du och blanda!

Manne tog leken och blandade långsamt, nästan likgiltigt. Stellan satte sig mitt emot honom.

— Vi måste förebygga ett missförstånd, sade han. Tvåan är lägst och ässet högst, eller hur?

— Gott!

Med en van gest bredde Manne ut korten i solfjädersform på bordets blanka mahognyskiva:

— Du drar först, efter jag blandade.

Stellans blickar foro över solfjädern, forskande efter det märkta kortet. Nej, han såg det inte. Här gällde det att vinna tid. Han öppnade sitt cigarrettfodral:

— Vi röker en cigarrett, innan vi drar. Det blir den utsöktaste vi någonsin rökt tillsammans. En cigarrett med Ödet...

— Gott!

Cigarretterna voro slutrökta. Stellan skulle alltså dra. Nu såg han ässet längst ut till höger. Kortryggens lilla upphöjning märktes på en mikroskopisk reflex från lampan. Stellan hade en känsla av att lyftas från golvet, att sväva. Men han tordes inte strax dra ässet. Det hade sett för underligt ut. Då måste han minska sina risker.

— Hör du, Manne, sade han leende, tänk om jag nu strax drar en hjärterhacka och du en klöver. Då är ju allt avgjort med ett tag. Det vore ett idiotiskt slarv med den dyrbara spänningen. Vi fortsätter väl att dra båda två, tills var och en har minst en hjärter och så räknas det högsta.

— Gärna för mig, sade Manne. Hans ton hade småningom nedsjunkit till en allt tydligare likgiltighet.

Stellan drog en klövernia. Han såg med kall spänning Mannes hand vandra över korten. Men den stannade på den ofarliga flygeln och drog ett spaderäss.

Nästa dragning. Inte heller nu kunde Stellan förmå sig att ta hjärterässet. Han högg ett kort bredvid troende att Manne lydande någon psykologisk lag skulle försöka sin lycka i andra ändan. Det blev en klövertvåa.

Manne drog en hjärterknekt. Ett utrop undslapp honom. Det lät som om han gjort sig illa.

Stellan hade ännu ingen hjärter. Nu måste han däran. Han kände sig underligt rädd. Det var nästan som att sticka handen i en annans börs. Det var som om alla hans officerskamrater suttit runt omkring och stirrat på hans fingrar. Fy fan, vad gör jag egentligen, tänkte han. Så ryckte han upp sig. Bah, man kastar barlast — håller sig flytande. Och när ingen vet det så!

Han slängde upp ässet.

Manne lutade sig tillbaka i stolen med ett litet trött leende, ett leende av trött, sorgsen, gripande lättnad.

— Gratulerar, mumlade han, gratulerar. Slumpen hade rätt den här gången, alldeles rätt.

De rökte en stund under tystnad. Stellan hade velat säga något uppmuntrande men fick inte orden över sina läppar. Det var Manne som tog upp tråden igen:

— Hör du, Stellan, känner du inte ibland som en rysning för livet... och för dig själv?

— När en spänning var över, har jag ju kunnat känna en viss olust...

Mannes röst lät barnsligt vädjande:

— Ja men, Stellan, har du aldrig haft sådana där ögonblick, då man verkligen lider av sig själv... av allt ömkligt och djävligt man gjort?

— Nej, den lyxen har jag inte bestått mig.

Manne såg på honom med en min, där det för första gången fanns något främmande:

— Du är allt litet rå, kära Stellan, mumlade han. Du har något konstigt, okänsligt att falla tillbaka på. Fan vet vad det är, men jag har aldrig orkat vilja något, när jag varit med dig. Fast så mycket vill jag säga dig, att aldrig skulle jag varit med om det här gycklet, om jag inte ändå varit besluten att ge mig i väg från alltsammans. Fy tusan, att sitta så här och spela om en levande människa... Nej, bort från alltsammans...

— Käre Manne, jag rår inte för att du bara drog en hjärterknekt, mumlade Stellan kallt.

— Nej, gamla gosse, det är inte så. Jag har hela tiden känt, att det här var omöjligt. Å, du vet inte, hur det kan se ut hos en människa, Stellan. Jag spelade bara för att du föreslog

det. Sedan tjugu år har jag inte gjort annat, än vad du föreslagit. Jag är ett kräk. Och du Stellan, vad är du? Tänk att jag känt dig så länge och inte vet det. Besynnerligt, men nu i natt... det är ändå nästan som om jag såg litet grand. Ja, du hör till dem som lyckas med allting, du. Du har det där selambska att falla tillbaka på. Och ändå tycker jag synd om dig Stellan på något sätt. Ja, förbanna mig, tycker jag inte synd om dig. För ser du, det finns något här i livet, som du inte får korn på, om du också levde i hundra år...

Så länge hade Manne veterligen aldrig talat i ett sträck. Stellan reste sig och klappade honom på axeln:

— Kære Manne, nu är du mogen för vilan, sade han.

— Just det ja... mogen för vilan, mumlade Manne och räckte Stellan en hand, som först var slapp men sedan kramade kamratens hårt.

Därmed skildes de åt.

Hade Manne tänkt allt det han tänkte denna natt en tio år tidigare, så skulle hans liv kanske gestaltat sig annorlunda.

Stellan gick inte strax in och lade sig. Det var som om sömnens ljumma töcken flytt i ett oändligt fjärran. Han stod där i månljuset lutad mot altanens stenbalustrad och kände, hur dess köld steg från händerna och upp i bröstet. Tankarna ynglade mekaniskt och sköto upp som frostkristaller. Han tänkte över sitt liv. Jag har varit en ohjälplig spelare, tänkte han. Än sen, den kräver ändå mod, flirten med ödet. Ja, säga vad man vill men en modig djävul har jag varit. Hasarden var min gud och jag har inte förrått honom...

Kall och genomträngande svarade en röst, som han väntat på hela tiden: Inte förrn i kväll. Du märkte korten. Du var rädd, Stellan Selamb, rädd...

Stellan tänkte i denna stund icke på Manne, som han dragit in i spellasten och skott sig på. Och som han visste nu stod medellös. Nej, han måste bara komma till rätta med den där rösten, som sade att han varit rädd. Så kallt och egoistiskt kan själva samvetet vara. Stopp, jag var inte alls rädd, protesterade han. Saken är bara den, att jag äntligen genomskådade min egen dumhet. Vad tusan är egentligen hasarden att hålla på? Hasarden är nödvändighetens narr, ingenting annat. Och vi

har varit narrens narrar. Om allt är matematik, vad fan betyder det då, om jag sätter nageln i ett hjärteräss!

Men det är farligt att förråda sin gud, om han så skulle vara en narr. Den obarmhärtiga rösten gav sig inte: Du stal din väns sista chans, Stellan Selamb. Du är inte längre en spelare utan en tjuv, en feg tjuv.

Stellan ryste. Det är det värsta som kan hända en man av hans art — att tvivla på sitt mod. Han upptäcker på en gång allt, han försummat att rädas för.

Hemskt vad stenbalustraden var kall! Den kom faktiskt hans händer att stelna. Men han kunde inte släppa den. Månen tycktes honom andas ett tyst, kallt hot. Vad var det allt, man ljugit om månen. En död värld! Rymdens dödskalle grinade honom i ansiktet. Stellan såg sig hastigt om med en osäker blick. Bakom honom reste sig den höga, vita fasaden som en mur av snö. Den strålade köld i hans rygg. Och där bakom sov kvinnan utan framtid, kvinnan vars sköte var en grav. Var det inte ett halvt självmord att ta en sådan halvdöd varelse till sin hustru?

Varför står jag här i detta månljus? tänkte han. Lever jag eller är jag bara ett spöke?

Ja, den kalla stunden var kommen för Stellan Selamb, som den kommer i varje liv. Han kände en grym fruktan. Men det var icke den fruktan, som är vishetens begynnelse. Han hade gjort eleganta ytterskär på en glanskis av fördomar och fiktioner. Men nu hade han liksom gått ner sig i den ruskiga verkligheten. Hu, här är visst bottenlöst! Ja, världen är djup, lika djup som min fruktan når.

*

Stellan kom sent ner följande morgon och fann greve Lähnfeldt i tydligt misshumör över ryttmästare von Strelerts plötsliga och ohövliga avresa.

Men ute på trappräcket satt fröken Elvira redan otåligt väntande på ridturen. Hon skrattade och ryckte på axlarna:

— Baron har redan rymt fältet, sade hon. Det var inte ett ordnat återtåg, det var ren flykt.

Morgonsolen och ritten hjälpte Stellan att åter komma i

form. Efter nattens spöksyner njöt han av att känna Cesars fina bogar arbeta jämnt och muntert under sig. Fartens svalka kring panna och tinningar blandades utsökt med den lätta, oskyldiga värmen från hästens sköna och glänsande kropp. Stellan kände sig inte egentligen trött, bara underligt tyngdlös och skör. De redo tysta och han höll sig litet efter. Han förstod inte sina känslor från i går i parken. Nej, i dag var hans blick mera kritisk mot henne än någonsin. Även under ritten, när hon var mest till sin fördel, fann han hos henne något tunt, anspänt, okvinnligt, som lämnade hans instinkter kalla och oberörda. Men detta oroade honom inte nu. Snarast beredde det honom en viss lättnad. Det gjorde på något sätt saken enklare att gripa sig an med. Ja, ty man har alltid en känsla av att lättare nå ett mål, som man icke alltför hetsigt eftersträvar. Och det var hög tid nu. I morgon skulle det övriga jaktsällskapet komma, och då blev det kanske ont om tillfälle.

Stellan sökte tänka sig, hur hans avspisade föregångare förhållit sig vid ett visst tillfälle. Naturligtvis hade de hejdat henne på en smal, undangömd skogsstig, där hästarna tvungos tätt tillhopa och smekte varandras nosar i granarnas skymning. Och så hade man ryckt fram med sitt ärende i traditionell stil och fått en axelryckning till svar.

Stellan beslöt, att hon skulle få höra något nytt.

Han passade på när de hejdades av en öppnad flottbro, där en sandkil just helt makligt halades igenom. Hans ton var så kall som möjligt:

— Fröken Lähnfeldt, vad skulle ni säga om en jaktresa i Afrika?

Hon såg verkligen häpen ut.

— En jaktresa i Afrika?

— Ja, uppför Nilen t. ex. Skjuta flodhästar, krokodiler, lejon! Man löser en licens i Kairo och hyr sig en båt, ett bekvämt, flytande hus, och så några negrer.

— Ja... jo, det vore kanske något... när man inte kan komma till månen så...

— Nå, vad tror ni om mig som arrangör, färdledare, då?

— Jo... åjo...

— Skulle ni ha lust att göra den där turen med mig?

— Det blev väl ändå litet svårt att ordna.

— Inte om vi gifter oss...

Hon såg honom plötsligt in i ögonen, trotsigt, nervöst. Hennes röst var hård, nästan gäll:

— Jag är — invalid...

— Och jag är ruinerad...

Ögonblicket förut hade Stellan icke anat, att han skulle säga något sådant, bara haft en känsla av att han måste vara absolut osentimental. Men han ångrade sig inte. En brutal uppriktighet kan ibland vara den allra finaste lögnen.

Skutan hade äntligen passerat, och hon red vidare. Stellan fortsatte i en annan, lidelsefullare ton:

— Jag önskar ingen reproduktion av mitt livs äventyr. Det är just det utsökta hos dig, Elvira, att du är — fri. Gud bevare mig för de där kvinnorna, som bara dofta barnkammare. Nej, det är annan och hårdare luft kring dig, en luft där man kan andas. Jag har aldrig drömt ett sådant mod hos en kvinna, som du visade där uppe i bärringen på ballongen. Jag tror verkligen, att vi tillsammans kunde göra något djärvt, stilfullt av våra liv.

— Till att börja med skulle vi göra pappa utom sig, sade hon i en ton, som ingalunda lät förtvivlad över denna utsikt. Varpå hon plötsligt vände hästen och i skarp trav började rida hemåt.

Stellan följde henne stum, blek, med hårt slutna läppar, utan att rätt veta, vad han skulle tro. Det var precis samma känsla som inför rulettens snurrande kula. Genom hans huvud for så en tanke på något löjligt: Djärvhet, mod! Aldrig pratade jag om modet, innan jag började tvivla på det. Ja, just därför att jag är rädd, slänger jag ut modet som trumfäss i högsta färg. Det är ju en liten fortsättning av gårdagens falskspel.

Och han kände hur det kalla självföraktet började spira ur nattens upplevelser...

Inte förrn de voro framme vid stora trappan, stannade den snurrande kulan. Då höll nämligen slottets prinsessa in hästen och sträckte nådigt fram handen med ett kort, nervöst smil:

— Låt gå då...

Stellan brydde sig inte om att kyssa hennes ridhandske.

Mitt för stallknekten böjde han sig blixtsnabbt fram och lät sina läppar snudda vid hennes kind.

Hon höll god min.

Nå, med en dosis självförakt låter det sig också leva, tänkte han, då hon självmant stack sin arm under hans i trappan. Han hade rätt. Ingenting ger i själva verket finare chanser i livets spel.

*

Elvira hade haft rätt i att hennes far skulle bli utom sig. Den lille mannen formligen svällde av förolämpat majestät, när Stellan kom och anhöll om dotterns hand. Elvira skyndade sig att framhålla, att hon var myndig och gjorde som hon ville, men då hotade han henne med förskjutning, arvlöshet. Ja, han skulle donera allt vad han ägde till riddarhuset. Hon slet alldeles sönder hans hjärta genom att i ganska torr ton påminna honom om, att allt vad han ägde kom från hennes mor och att hon i varje fall hade sitt möderne. Att såsom huvudman för grevliga familjen Lähnfeldt, bestående av honom själv, höra sådana ord från en vansläktad, plebejisk dotter var något förfärligt. Han frammanade alla slottets stora hädansovna för att kämpa hans strid mot den förblindade och pietetslösa. Han utmålade i underbara färger den aristokratiska och lysande framtid, hon hänsynslöst slängde bort. Han hotade att på hennes bröllopsdag självmant kliva ner i den stora porfyrkistan under kyrkgolvet.

Gud vet om Elvira skulle orkat kämpa emot, om inte den gamles envisa och monomana motstånd helt plötsligt fått en knäck. Det inträffade nämligen några veckor senare en skandal inom societeten, som satte grevens övertro på det aristokratiska på ett hårt prov.

Hans egen kandidat, ryttmästaren vid hästgardet baron Manne von Strelert, sköt sig nämligen en kula för pannan, efter att ha förfalskat greve Lähnfeldts namn på en växel på tjugutusen kronor. Då gav herrn till Trefvinge äntligen suckande med sig. Stackars Manne fick göra Stellan tjänster ända in i döden...

I vilket hål Manne stoppat de sista tjugutusen blev aldrig riktigt klart. Dock taltes det bland hans kamrater om att

"Vanten" strax efter hans död hyrde sig en ny fin affärslokal och betydligt utvidgade rörelsen.

*

Stellan gifte sig redan i slutet av november. Det var ett stort, ståtligt kyrkbröllop med mycket ordnar och uniformer. Peter fick löfte om högre ränta på sina lån mot villkor att vara sjuk och frånvarande vid högtidligheten.

Man tyckte allmänt att brudgummen såg något stel och åldrad ut.

Jaktresan till Afrika anträddes omedelbart.

Medan risgrynen haglade mot den blomstersmyckade extravagnens rutor, viskade man sinsemellan ute på perrongen om, att det ju inte var någon risk för paret att ge sig in i Afrika. Man visste ju, att det inte kunde hända bruden något.

Vanhävd

Den selambska kuppen med Tord och hans hustru hade lyckats. Ett par år gingo utan att de just läto höra av sig. Stellan kunde fira ett bröllop utan ringaste anstrykning av bohem. Och Tord hade icke vidare släppt lös sitt temperament i pressen. Allt var lugnt och paret hade tydligen lagt fast för gott där ute i havsbandet.

Men så anlände det till Selambshof en skrivelse undertecknad Tord av Järnö, där Peter i vresig och högdragen ton förständigades att omedelbart anskaffa mera pengar.

På mindre än tre år hade således finanserna råkat i olag. Låt oss nu se hur det gått till.

Först och främst hade man förbyggt sig på det mest vildsinta vis. När Tord och Dagmar en blank och strålande aprildag gjorde sitt första besök ute på Järnö, så gingo de naturligtvis stolt förbi den fadda idyllen nere i södergläntan med arrendatorns små röda kåkar och rusade upp bland de glesa, mariga tallarna på berget ovanför. På högsta, kala, blåsiga toppen med utsikt både över fjärden och havet stannade de:

— Här ska huset stå!

Och av grova rundtimmer skulle det byggas med svale och drakhuvuden och öppna spisar. Ett örnbo på klippan skulle det bli. Tord gjorde själv upp ritningen. Men inte ett träd fick fällas på Järnö utan allt virket köptes. Och arbetskraft hade nog funnits att få på öarna omkring, om man inte haft så bråttom. Nu blev det att ta folk från stan. Och omänskligt drygt och kostsamt blev det att släpa de grova stockarna från bryggan och uppför branta berget, där det inte fanns en stig en gång.

Fram på försommarn började i alla fall sågarna väsa och hamrarna slå där uppe.

Under tiden levde Tord och Dagmar ett härligt tältliv nere på en strandäng åt havssidan. De seglade i sin nyköpta koster,

simmade, solbadade och sprungo nakna som vildar omkring på klipporna till stort nöje för arbetarna uppe på krönet.

En dag hade Tord målat Dagmar så stor hon var med fin lera från sjöbottnen och hon stod där skinande blå på snäcksanden och var staty i solskenet. Mattson, arrendatorn, kom klivande mellan enbuskarna med ett årämne på axeln, men hon stod bara stilla och skrattade högt:

— Han Selamb har gjort mig til en statue! Syns De ikke, jeg er en vidunderlig statue, Mattson!

Mattson blinkade och gick vidare, runkande sitt gråa huvud över slik skamlöshet. Sannerligen han undrade i sitt sinne, vad det egentligen var för sorts herrskap, han fått ut till gamla Järnö.

Efter middagen drog man sig uppåt berget och satt och såg på, hur huset växte i höjden. Tord hade alltid en butelj under armen, och när arbetet var slut vankades det dragnaglar bland gubbarna. Och varken han själv eller Dagmar spottade i glaset. Det gick just inte stelt till vid dessa bunkalag. Arbetarna märkte snart, att de inte behövde skräda orden. Dagmar skrattade och Tord härmade deras vändningar i sin begynnande florshuva. Ja, det gick förundransvärt lätt att slinka in i deras språk. Jag studerar folket, tänkte han. Puh, jag ser tvärs igenom de där enkla figurerna. Ska väl göra något av'et en gång, något enastående skarpt och djävligt...

Men så blev det plötsligt tyst, när de trötta bassarna lunkade ner för att sova i arrendatorns loge. Och med tystnaden var det som om rymden plötsligt växt och blivit sugande djup. Och kvällen stod omänskligt kall och grön över de sågtandade, svarta skogskanterna i väster. Hu, då var det skönt att ha spriten i kroppen. Tord kastade huvudet tillbaka, litet för långt tillbaka, han höll rent av på att ta överbalansen. Jag är en diktare, tänkte han. Det är jag, Tord Selamb, som behagar att ge en hemlighetsfull mening åt dyningens dova brus där nere. Havet, molnen, kobbarna äro mina och jag tumlar med dem, hur jag vill. Vänta bara, när jag samlar mig. Det blir en hymn, något väldigt, rått, djävligt, urskönt...

Och han kände ett våldsamt förakt för de eländiga slavarna där inne i staden.

Varefter han insomnade på Dagmars arm, som var brun och sval och ganska mjuk.

Framåt hösten var klippnästet färdigt. Det syntes vida omkring och blev strax ett gott och erkänt sjömärke för seglare både till havs och i inre leden. Där fanns en stor, hög hall och ett par smårum med sänglavar. Tord möblerade med renskinn, älghorn, lappknivar, bössor, yxor och isbillar. Och över dörrn lyste ett björnkranium spöklikt i skymningen.

Man hade gjort en hemlig överenskommelse med gamle mäster hemma på Selambshof, filosofen i den förfallna trädgården. Nu kom denne ut som deras ende tjänare. Han hade varit sjöman, innan han planterade kål och kände dragning till havet. Hans göra blev att bära vatten, elda stockvedsbrasor och öppna konservburkar.

Under tiden levde Mattsons där nere i gläntan sitt liv av stilla slit, bundet till jorden, vattnet och årets kretslopp. Man kupade sin potatis, slog sitt hö, skar sin råg, mjölkade sina båda kor och vittjade sina nät och långrevar, allt med tysta, ogillande sidoblickar på underligheterna där uppe på berget.

Så länge det var sommar och sol och luften dånade av hammarslagen på hans klippslott, föraktade Tord det där tysta ogillande, som kravlade omkring i sina löjliga småbestyr någonstans nere under hans fötter. Men nu var det höst, tyst, stilla, mörknande höst långt från stadens buller och ljus. Och Tord började småningom känna av, att Mattsons funnos i närheten.

En afton tog han flaskan i fickan och klättrade ner i gläntan: Jag ska känna den fan på pulsen, tänkte han.

Mattson satt inne i sin bod och täljde.

— Nå Mattson, ska vi ha oss en tankställare?

— Tack herrn, men jag är inte mycket för starkt så här mitt i veckan.

— Jaså, ja då dricker jag själv då ... Vad är det egentligen, han knåpar med?

Gubben vände betänksamt ett stycke syrenträ i handen, innan han grep sig an med kniven:

— Det ska bli räfspinnar.

— Nu till vintern?

— Blir väl sommar igen. Och det är inte för fattigt folk att gå sysslolös...

Det fick Tord. Han nackade näsorna utanför dörrn med sin käpp. Lugnet i Mattsons ögon irriterade honom. Både hav och himmel krympte ihop till vardagligheter inför detta fördömda småknåp. Vad tjänade det till att hösten kom och löven föllo och allt blev mörkt och öde, när Mattson ändå bara satt och täljde räfspinnar.

Det här ska du ha igen min gubbe, tänkte Tord. Och han längtade efter en höststorm, en riktig tredagars ostlig höststorm. Helst när arrendatorn hade skötar ute.

Så var det höstplöjningen. Dragare hade ingen här ute i havsbandet, utan Mattsons grannar kommo seglande med sina käringar. Och så spände man sig för plogen. Gumman Mattson var också med och drog, så gammal hon var, men gubben körde. Fåra upp och fåra ned gick det i duggregnet med jämnt, segt slit.

Tord sprang till skogs för att slippa se eländet. Men han hade ingen ro, han måste ändå dit ner till plöjningen. En stund stod han bakom en enbuske och trampade, så kom han plötsligt utstörtande i leran.

— Stopp! skrek han. Det är min mark! Jag vill inte se eländet!

Man stannade och stirrade häpet på honom:

— Vad ska en göra, när ön inte föder en dragare? mente Mattson.

Tord trampade omkring med tunga mullklumpar under skorna:

— Hur mycket kan det bli på de här struntlapparna?

— Å, här blir allt en tri tunnor råg, mumlade arrendatorn och strök svetten ur pannan med avigsidan av handen. Jorden är bra, hon.

— Gott, jag betalar tre tunnor! Maka er bort nu bara!

Och Tord rev fram några sedlar.

Men Mattson såg på grannarna och skakade på huvudet:

— Nej, hör nu herrn, han ska inte ge sig te skämta med en gammal man. Jag har plöjt den här jorden i fyrtio år, jag. Stoppa han in sina pengar igen!

Varpå Mattson gjorde ett tecken åt dragarlaget, som åter lade manken till och fortsatte i sin fåra som om ingenting hänt.

Från den dagen hatade Tord allt som var Mattsons. Oupphörligt stötte han på sin förargelse. Mattsons tupp väckte honom om morgnarna med sitt envisa moraliserande på dynghögen. Skulle han ner till kostern, svor han över att behöva dyka under gubbens nät och skötar nere i gistgården, i enbacken kväljde han sig åt fårflockens enfaldiga bräkande. Mitt ute i terrängen stötte han på Mattson i form av en massa besvärliga stängsel, konstrikt hopfogade av stenar, trädgrenar och törnris. Sådant retar en fri man, som strövar i sin egen mark. Tord klev inte över, nej han satte foten i bråten, gladde sig åt dess murkna krasande och klev fram stolt som över Jerikos murar. Men nästa gång han kom strövande, fann han till sin vrede, att stängslet rest sig på nytt som genom ett trolleri.

Det var arbetet, tålamodet, förtänksamheten, odlingen, som Tord hatade i Mattsons gestalt. Detta hat gav honom god sysselsättning hösten ut. Satte han sig att skriva och inte kunde komma i stämning, var det Mattsons fel. Tog han sig ett rus, så var det för att protestera mot den där fördömda gamla träskallens nykterhet. När det äntligen blev storm, hade Tord sina stora dagar, riktigt rykande sydoststorm, så att gubben inte kunde ut och bärga fiskbragden utan fick gå där och vänta och ängslas för att slutligen komma hem med trasiga nät och skötar fulla med tång och smörja.

En dag råkade Tord i ett anfall av fullkomligt raseri. Det var när hans ena hund, en stor ilsken ulmerdogg, fick benet förstört i en rävsax, som arrendatorn envisades att lägga ut trots förbud. Det blev ett förfärligt uppträde och Tord hade väl slagit gubben i hans eget kök, om inte Dagmar kommit emellan. Men från den stunden svor Tord i sitt sinne, att arrendatorn skulle bort från Järnö. Han gick bara och väntade på förfallodagen, som var den första december, för att säga upp honom.

Döm om hans skadeglada häpnad, när hela första decembervecken gick, utan att Mattson visade sig med några pengar.

Gubben bara stirrade, när han äntligen kom där med sina fattiga sedlar och fick höra, att han strax skulle i väg.

— Nej, se jag har bott här fyrtio år, mumlade han tryggt, och jag har alltid varit van te betala framme i december, när jag varit inne och sålt saltströmmingen och fårkropparna.

Han kunde inte tro på något så oerhört, som att han skulle lämna Järnö.

Tord stod där grå i synen och skakade kontraktet. Nu ska jag väl ändå få se något annat än det där fördömda lugnet i dina ögon, tänkte han:

— Mattson har inte betalt i laga tid och nu packar han sig i väg! Järnö är mitt, förstår han, och jag vill inte se honom här vidare!

Mattson bara skakade på huvudet. Han gick mycket fundersam ner till sig och samma dag hissade han segel på storbåten för att fara in till handelsman och tala med lagklokt folk om hur rätten var. Men hans gumma kom upp till Dagmar och grät. Och Dagmar tiggde och grälade för hennes räkning och sade, att Tord var ett væmmeligt best, men det hjälpte inte. Och då grät hon en vers hon också, ty hon var rädd för ensamheten, när hon skulle bli enda kvinnan på ön. Men Tord störtade ut och strövade ensam omkring hela den kulna vinterdagen med sin halta dogg och lät sig icke bevekas.

Mattson kom igen från sin resa med mulen uppsyn och bjöd förlikning, skadestånd. Ja, han skulle rent av söka komma ut med ett högre arrende. Men Tord bara skrek, att han ville vara i fred.

Följande dag kom Mattson åter upp och då var han ödmjuk och rädd och bad som för sitt liv. Och nu hade Tord en njutning av att se honom i ögonen. Ja, han tog en stor, skön hämnd på allt förtänksamt lugn i världen. Han reste sig med grym njutning ur drönarens hemliga mindervärdighetskänsla:

— Nej! skar han av. Det blir som jag sagt. Här får Mattson ingen användning för sina räfspinnar! Ge sig i väg bara!

Strax före jul kom där ett par sandkilar och lade till vid bryggan. Och så lossades Mattsons spannmål, kreatur, lösöre och ägande redskap ombord. Det var en hjärtskärande syn att se slagbordet, fållbänken och balsaminerna vandra ut i vinter-

rusket. Tord stod där uppe på sitt berg och spejade. Han skulle vara trotsig och hård och njuta av den isande vinden. Men egentligen var han rädd och kände kväljningar.

Nu kommo fyra stadiga och beslutsamma karlar från sandkilarna upp och fordrade för Mattsons räkning en rund summa för höstsådd, gödsel, nyplanterade fruktträd, tillbyggnader av bryggor, stängsel, uthus. Tord betalade utan att pruta med en viss darrhänt iver.

Mattson visade sig inte annat än i form av ett kvitto.

Nu gav sig den ena sandkilen i väg med de gamla ombord. Den andra dröjde litet. Där stod en grov pojke osedd bland strandalarna och höll utkik uppåt berget. När han såg Tord ge sig ut på vandring, följde han oförmärkt. Han valde en tyst, välbelägen plats utan vittnen. Där kom han plötsligt fram och gav Tord en dansk skalle, så att han domnade av för en stund och vaknade blodig med två tänder borta i munnen. Sandkilen var då redan försvunnen, uppslukad av fjärdens grå, isande vinterskymning.

Det var första gången, Tord lidit grov, kroppslig misshandel. Den drev åter fram hela det skygga mänskohatet, som hans äktenskap ett ögonblick sett ut att maka undan.

Han kom sent hem och förklarade, att han ramlat och slagit sig mot en stubbe. Dagmar måste skratta till ett tag åt den löjliga luckan i tandsättet. Men hon tystnade plötsligt inför hans min, och skrattet övergick åter till gråt. Hon hade onda aningar, Dagmar... Och de besannades...

Tord fick inte mycket tillfälle att gå och sparka omkull Mattsons stängsel och frossa i sin nya örnlika ensamhet. Det visade sig nämligen snart, att han måste in och köpa upp förråd, om de inte skulle svälta ihjäl, när isen lade sig och det varken bar eller brast. De hade i själva verket slagit undan benen under sig själva genom att köra i väg Mattson. Var skulle de nu få mjölk, fisk, kött och ved ifrån? Tord seglade omkring till de närmaste öarna och lät bönderna förstå, att de skulle inställa sig med dessa nödvändighetsvaror, men de voro uppretade över Mattsons behandling och hade icke så mycket Tord fick till sin ilska erfara, att Mattson med sin förtänksom en strömming till övers.

samhet och erfarenhet stått som en mur mellan honom och tusen bekymmer och svårigheter. Men han stärktes därav i ett argt beslut att klara allt på egen hand. I en rykande nordan seglade han och mäster de två milen in till handelsboden, där man köpte båten full av konserver, skinka, potatis, mjöl och fotogen. De fingo hacka sig ut ur hamnen igen genom halvtumstjock nattis, så det var hög tid...

Sen kom vintern på skarpen och slöt dem inne med mörker och osäkra isar.

I slutet av februari ramlade gamla mäster i den svåra halkan, när han skulle bära vatten nerifrån brunnen, och bröt av sig benet ovanför knät. Lyckligtvis bar isen då, så de kunde få honom in på lasarettet. Någon annan tjänare kunde de inte locka ut till örnboet, så nu hade de bara sig själva att lita till. Tord orkade inte ensam klättra med vatten och ved i berget, och så fingo de vackert flytta ned i Mattsons kåk för vintern. På våren hade Tord ut diamantborrare, men där blev inget vatten uppe på berget, och så fick han ta ut andra arbetare, som lade ordentlig väg dit upp. Allt detta kostade mycket pengar, så mycket att till och med Tord insåg, att det inte kunde gå ihop i längden. Så köpte han då vättar, dörjor, nät, revar och ett par getter för att hjälpa upp affärerna med jakt, fiske och boskapsskötsel. Men nu saknade han först riktigt Mattsons erfarenhet. Han kände inte torskplatserna. Han förstod sig inte på att reda ut ett trassligt nät. Ejdern behagade inte sträcka, när han lagt sig i skåren. Och getterna sinade snart och blevo för resten så förvildade, att det var omöjligt att få tag i dem. Så förföllo dessa näringsgrenar åter under sommarens lopp och man fick åter lita till de dyra konserverna.

Dagmar hade inte haft mycken tid att springa naken i solen den här sommaren. Det var inte så mycket som var dejligt och vidunderligt och bedaarende längre. Hon hade ändå inte alldeles förlorat det där zigenaraktigt festliga och bekymmerslösa. Fast när spriten tog slut och fulvädret blev för envist, så hände det nog, att hon blev butter och grälsjuk. En gång framåt hösten, när hon haft särskild anledning till oro, talte hon om staden, men då fick Tord ett sådant anfall av raseri, att hon förskräckt flydde ut i köket med sina kort och sin

pipa. Och Tord vankade omkring utmed stränderna i veckor och begrundade i dov vrede kvinnans skändliga svaghet och förräderi.

Hela denna vinter gick Tord och plågade sig med tanken på pengarna, så att han inte orkade med något annat. Det där stora han skulle skriva, mästerverket, naturhymnen, tyngde honom som död vikt, var som en lös, rullande ballast, vilken bara ökade krängningen, när han lutade åt missmod. Naturen vältrade sig kring honom som ett ohjälpligt kaos. Han hade stunder av hat emot den myckna stormen, som aldrig ville bli till sång. Han blev ursinnig på dessa eviga, rullande, brytande sjöar, vilkas rytm han inte kunde fånga.

Pengarna, tänkte han, de fördömda pengarna! Aldrig är man då fri!

På vårsidan skrev han äntligen det där brevet till Peter. Det hade kostat honom veckor av vånda och äckel, en sådan skräck hade han för allt vad affärer hette. Den högdragna oförskämdheten var bara ett slags pansar kring hans osäkerhet, fruktan och misstro.

Peter hade inte väntat sig sådana nyheter redan nu. Han gnuggade händerna. Och han aktade sig väl att visa brevet för syskonen. Den här gången tänkte han göra upp saken ensam.

I fjorton dar dröjde Peter med svaret för att göra Tord mör. Sen kom han själv utseglande till Järnö, men inte i sin egen kutter utan i en oansenlig fiskarbåt. Det var en aprildag i skymningen. Ingen tycktes ha märkt honom uppe i det stora, grå stockhuset. Ön var som utdöd. Peter passade på att se sig om litet. Förfallet, vanhävden slog genast emot honom som en kall fläkt. Nedrivna stängsel, oplöjda åkerlappar, tom ladugård, plundrade uthus med hängande, halvöppna dörrar. Inte en ko, inte en gris, inte en höna! Han rev sig betänksamt om hakan, men hans min var inte missbelåten, tvärt om. Jaså, står det så till, tänkte han, då kommer jag ifrån det billigare, än jag tänkte mig. Varför ska man ge en massa pengar åt folk, som inte kan sköta något? Och i sitt stilla sinne sänkte han budet för Tords återstående selambshofsaktier med flera tiotusental kronor.

Vanhävden blev dyr för Tord Selamb.

Äntligen knogade Peter pustande uppför berget och knackade på, hälsad av ett avgrundsskall från grova rackor där inne. Tord hade hela tiden spejat på Peter från fönstret, men inte brytt sig om att gå honom till mötes. Det är så skärgårdssed. Och så ville han gunås inte synas angelägen.

Första kvällen taltes inga affärer, utan man drack av Peters medhavda whisky. Denne avbröt dock tidigt. Han ville nödvändigt upp i svinotta och skjuta ejder.

Så lågo de då i gryningen ute på Kallö kobbar, som hörde under Järnö. Framför dem grånade havet med blanka lugnor i lä om vita drivisflak, och i småskvalpet vid udden nickade de dumma ejdervättarna och lekte liv på sitt träaktiga vis. Tords skräck för affärerna lättade liksom litet här ute. Han kände ett slags bister upphetsning. Detta är livskampen i hela dess nakna djävlighet, tänkte han icke utan belåtenhet. Här ligger jag ute i iskölden på råa urberget vid ett arktiskt hav och väntar på locka, överlista, döda. Under fri himmel med bössan i hand kände han sig hård, hänsynslös, duglig till varje strid. Ja, han berusade sig rent av med den vanvettiga föreställningen, att Peter på något sätt var i hans våld här ute på Järnös vilda domän. När det gällde att lura sig själv så kunde han nog vara poet, stackars Tord.

Men Peter låg där i sin gamla, flottiga päls och sneglade på Tord med små sluga björnögon. Han värdesatte de där nervösa ryckningarna, som plötsligt stelnade i ödsligt trots. Hur pass galen är han? tänkte Peter. Hur lågt kan jag gå? Å, han hade små rädda, sköna aningar. Det lättade riktigt ljuvligt kring plånboken...

Nu kom ett ejdersträck farande från söder. Det syntes först som ett mörkt, böljande band mot en låg, blank molnglänta. Så växte det ilsnabbt till en stormbölja av vibrerande kraft. Vinden höll andan inför denna rymdslukande fart, som kom hav och himmel att krympa. Den levande störtvågen svängde i en bukt in mot vättarna. Ett virrvarr av vingar piskade luften till skum kring tunga kroppar. Ejdrarna tycktes inte vilja fälla. Tord hann ändå slänga sina båda skott i flocken. Peters bössa dundrade något senare. Han var för tungt påpälsad.

Gamle mäster, som låg i bakhåll med båten, kunde ro efter tre fåglar. Naturligtvis får man skjuta, när den där Peter är med, tänkte Tord med ett slags bitterhet. Hemligheten var den, att han aldrig hade tålamod att vänta, när han var ensam. Men Peter berömde högt Tords skott och förklarade, att han själv hade bommat.

De fingo skjuta en hel del ejder och även alfågel längre fram på dagen. Peter var full av flat beundran. Han prisade högt den fina jakten och det underbara Järnö. Själv var han en tung, lunsig, omöjlig landkrabba, medan Tord framstod som en mästerskytt och väldig jägare. Ja, det slutade med att denne under inflytande av de många jaktsuparna höjde ett vilt skryt över sitt fria, bistra örnliv bland hav och klippor.

Så for man hem.

Middagen var riktigt festlig. Dagmar hade dagen till ära klätt sig i någon sorts ljus sidentrasa och pudrat sin näsa. Det gjorde ingenting, att hon var sotig om fingrarna. Tords stolta upphetsning fick ny kraft av bourgognen, konjaken och groggarna. Han knöt nävarna och stegade av och an mellan sina björnfällar och älghuvuden i den höga och mumlande hallen. Eldskenet från stockvedsbrasan flackade över hans fiskartröja, lappskor och oklippta skägg. Han betygade med gräsliga eder sitt förakt för de eländiga hjordvarelser, som krälade där inne på gatorna. Han var den ensamme, frie, föraktaren, övermänniskan. Han erkände inga andra släktingar och vänner än havet, stormen och oändligheten.

Peter tycktes också vara milsvitt ifrån att pretendera på släktskapets ära. Han krympte på sin bänk. Han njöt av att krympa inför den väldige Tord. Han var krasslig. Han var nerdammad, utpinad, trött. Affärerna bekymrade honom. Å, det var ingen nöd att göra sig smal, bara plånboken blev tjock.

Om Tords affärer talades ej.

Tre dagar gingo under jämn supning. Då fick Peter plötsligt för sig, att nu måste han genast hem. Han hade en stor, stor växel, som förföll dagen därpå. Han jämrade sig över den där växeln, medan han packade in sina saker. Om Tords affärer hade han fortfarande inte sagt ett ord. Börja själv du, min gubbe, tänkte han.

Tord stod där med kopparslagare och bet sig i läppen. Kontanter, kontanter, kontanter, dunkade det i huvudet på honom. Det var äckligt att bråka om pengar efter all denna vilda, örnlika självtillräcklighet. Han högg Peter i armen med ett tag, som bra nog liknade ett nyp:

— Nå, din djävul, mitt brev då! skrek han till. Vad vill du ge för aktierna?

Peter blev mindre än någonsin, liten och grå som en mus blev han:

— Köpa aktier? Omöjligt! Tiderna är inte sådana. Jag har inga pengar lösa.

— Vad tusan hade du då här att göra? sade Tord brutalt.

Dagmar gick där och stökade med en päls utanpå linnet och utslaget hår:

— Slik en pen vert! skrattade hon.

— Ja, det är visst bäst, jag strax ger mig av, gnällde Peter.

Tord råkade för en gång skull säga något förnuftigt:

— Skönt! Jag följer med in och språkar med Stellan och Laura om aktierna.

Peter blev plötsligt mäkta fundersam. Han sjönk ner vid ett bord och satte sig att kalkylera i en liten flottig anteckningsbok:

— Om jag skulle ta och försöka omsätta den där växeln, så kanske jag kunde hjälpa dig, mumlade han.

Tord hade en hemlig känsla av att hans sista förslag var det rätta, att han borde tala med de andra syskonen. Men ändå vidhöll han det inte, en sådan vild lättja var det i honom.

— Nå vad ger du? frågte han med en röst, som var grötig av arg upphetsning.

Peter vände och vred sig. Han såg alldeles uppgiven ut:

— En femtiotusen kanske jag kunde satsa på dig.

Tord tyckte det lät på tok för litet jämfört med vad han fick förra gången.

— Vet hut! hojtade han.

Peter började åter med ett kränkt uttryck pyssla med sin kappsäck. Och Tord bad Dagmar ta fram stadskläderna.

— Sextiofemtusen! frampressade Peter plötsligt.

— Hundratusen! väste Tord genom luckan i sina framtänder.

Nu kände Peter en vild munterhet. Men den satt långt, långt inne. Inte en gnista av den kom upp till ytan. Han tog fram ur sin oformliga plånbok och räknade långsamt upp sjuttiofem tusenlappar:

— Se här, det är allt vad jag har med mig!

Tord slog plötsligt till. Sådan är kontanternas makt över svaga sinnen. Och han kunde ju inte veta, att Peter medförde precis lika mycket i sin andra plånbok.

Men han hade inte väl skrivit på Peters papper och lämnat sina aktier, förrn han kände, att han var lurad:

— Ge dig i väg nu, din skojare! hojtade han. Och kom inte vidare i närheten av Järnö, för då får du dig ett skott i skrovet!

Och Peter försvann hastigt med mäster, som skulle segla honom över till ångbåten. Han beräknade att ha förtjänat inemot tvåhundratusen på affärn. Men det hade gått för lätt. Han kände sig ändå nästan kuslig till mods, när han satt där nedkrupen i lä och kisade ut i den blanka aprildagen. Ja, det var något kusligt i att en Selamb hade så usla begrepp om affärer.

*

Tord for icke och satte in sina sjuttiofemtusen. Han behöll dem ute på Järnö. Intet skrivande på papper, intet hängande vid bankdisken! Pengarna fingo inte binda honom vid staden, vid samhället.

Nu är jag fri, tänkte Tord, absolut fri. Och så gick han ut för att sluka våren levande. Ensam som en skvaltorre gick han där och försökte få spelet i gång. Ja, ty nu var stunden kommen, då Tord Selamb skulle bli en diktare.

Men se, det ville inte bli några toner. Han hade en stor, grå klump i bröstet, som inte smälte. Verket, mästerverket, det tusan djävliga, låg där bara och tryckte som en skrovlig förtätning av hans råa, töckniga högmod. Kramp blev det och ingenting annat. Och det var inte gott gå med den krampen i vårens vilda myller...

Maj är nu en gång inte någon selambsk månad.

Det började redan bli sommar. Tord mötte den med stela, febriga ögon och ett tärt, nästan utmärglat ansikte. Han började allt mer hålla till på sjön. Det var som marken bränt under fötterna.

Nu hade det varit en lång, stormig regndag, men mot aftonen lättade det något och blev stilla. Tord rodde ut på fladen. Det var en stor, grund vassvik med bara en smal ränna ut till fjärden. Från båtens våta åror och tofter steg en däven kyla. Stränderna, som redan började bli hemlighetsfulla i skymningen, genljödo av horsgökens bräkande vingsurr. Böjde sig Tord över relingen, anade han där nere den grunda, sjuka vattenviddens bruna, snärjiga myller av sjögräs. Men över honom, i himlens svala, bottenlösa djup, glödde ett halvkolnat molnkaos, utvräkt av stormen men nu bortglömt, utlämnat åt stillheten. Där voro moln, stelnade i alla förvirringens, skräckens och plågans gester, moln i vippgalgar, moln på sträckbänk, moln som fingo svenska drycken. Men allesammans tycktes de ha dött under tortyren.

En stum, omätlig brustenhet.

Tord vilade på årorna. Han förnam den ända in i sitt väsens grund, denna brustenhet. Krampen släppte plötsligt inom honom. Han kände en sällsam, frysande lättnad. Nu rodde han hemåt, men så sakta, så försiktigt, som om han varit rädd att slå sönder alltsammans med årorna. Rädd att möta någon, tyst som en tjuv, smög han in i sitt hus, kröp upp i sänglaven och somnade vällustigt uppgiven med denna himmel innanför sina ögonlock.

I gryningen vaknade han och satte sig genast att skriva, alltjämt med denna stumma, vilda brustenhet inom sig.

I flera veckor varade hans poetiska raptus. Å, det var en vidunderlig njutning att äntligen få utgjuta sig, manifestera sig, skrika ut vad man kände, ta hämnd på dessa tusen intryck, som pressat en till jorden med sin vilda rikedom.

När Tord inte skrev, gick han omkring med stirrande blick och försiktiga, trevande steg, som om han varit skör och rädd att gå i stycken. Talade Dagmar till honom, så bad han henne hålla käft, men med ett ängsligt, nästan blitt tonfall.

Tord hade redan fyllt en väldig packe med brevark, då in-

spirationen plötsligt sinade en lång, kulen regndag. Han satte sig att skriva rent. Men han hade svårt att hitta i sin egen hänförelses labyrinter. Vad betydde de egentligen, alla dessa sällsamma krumelurer, som liknade en barometerkurva vid oväder eller en seismograf, som registrerar en jordbävning? Vissa efterdyningar av inspirationen och en oändlig pietet mot hans egen selambska genius hjälpte honom dock över det värsta. Endast här och där slank det för begriplighetens skull in en mera alldaglig vändning, ett offer åt brackorna.

En blickstilla, kvav julidag, mullrande av avlägsen åska, skrev Tord med darrande hand rent den sista raden av sin stora diktsamling. Sen störtade han ut i köket och slet Dagmar från spisen, där hon stod i bara linnet och underkjolen med sin pipa i mungipan och stekte korv till kvällen. Han släpade henne med sig in i sovrummet, pressade ner henne på en stol, drog för gardinerna, tände lampan och började läsa.

Det var fria vers naturligtvis, tänkbarast korta rader, abrupta satser, oartikulerade meningar. En samling utrop, frågor, suckar, förbannelser, jubelskrän, allt tolkande Tord Selambs förhållande till kvinnan, molnen, havet, stormen, blixten, örnarna.

Tord läste med en hes och skälvande stämma. Han tycktes under vild rörelse framviska sitt livs allra oerhördaste hemligheter. Och ändå, hade han inte redan vid första raden inför en oinvigd gripits av ett förfärligt tvivel. Var detta... var det verkligen dikt? Han såg på hustrun över arken... med en tiggares blick såg han på henne... men en galen tiggare som tiggde förkrosselse, åkallan.

Dagmar svarade ganska illa mot hans förväntningar. Hon såg först smått generad ut, nästan som ett barn, när föräldrarna tala om något, det inte får begripa. Så tittade hon åt dörren och mumlade:

— Undskyld Deres slavinde, men jeg er ræd pølsen brænder op...

— Så låt det bränna vid, ditt nöt! skrek Tord. Varpå han fortsatte sin läsning med allt hotfullare stämma.

Dagmar lyssnade åter. Hon satt riktigt snällt stilla en lång stund. Så började det oemotståndligt rycka kring munnen, fast hon såg rädd ut.

Tord väste nu fram följande rader:

Vid en blå blixt,
vid ett blått fräsande,
knakande,
manligt
sicksack
såg jag den plötsligt
smutsen,
ursmutsen
i din kropps hålor...
Förbannelse
du orena!...

— Glimrende! fnyste Dagmar till. Torden och skidt!

Varpå hon brast i skratt, alldeles som den där gången, Tord kom hem med tänderna utslagna, ett tanklöst, obetvingligt kvinnoskratt, grymt utan elakhet, obarmhärtigt utan illvilja. Men Tord hatade henne i detta ögonblick, hatade henne. Hon skrattade! När hon bort sjunka ihop inför honom, tillbedja hans geni, frälsa honom från tvivlet! Å, den svages maktdröm är ofta långt vildare än den starkes. Det är inte de dåliga poeterna, som äro minst fästade vid sina vers. Just den rad, som mest utmanar hela världens löje, är ofta genomglödgad av den fruktansvärdaste lidelse. Just den eländiga formen tyder på ett allvar, varifrån man icke nått någon befrielse. Ja, de usla poeterna äro känslans oförlösta. Deras lidanden äro grymma. Mänskorna synas dem tomma, blinda, perverst illvilliga. Hur kan man skratta åt röda, rinnande blodet? Hur kan man undgå att bäva inför en vulkan i utbrott?

Tord sprang och slet upp dörren. Hans ögon krympte och skägget darrade, när han såg på sin kvinna:

— Ut! skrek han. Ut med dig i köket! Det är din plats!

Och Dagmar gick. Utan någon sådan finess som kränkt stolthet, men med hjärtat plötsligt fyllt av medlidande, ett slags slarvigt, förargat medlidande.

Under flera veckor upplät Tord icke sin mun till ett ord. Han strövade ensam längs sina stränder eller låste in sig och filade på sina dikter. Hans äresjuka hade småningom funnit det vanliga lindrande medlet för enstöringens sår och tvivel. Jag är alltför egendomlig, alltför vilt ursprunglig och djup,

tänkte han. Man förstår mig inte. Jag måste fylla ut mina klyftor. Jag måste mildra, glätta, släta över, om jag vill ha några anhängare. Varpå han under svåra självkval satte sig att transponera sina dikter till ett mänskligare tonläge, vilket egentligen bestod i att han strök enstaka svordomar och sköt in ett eller annat "och" eller "samt" i stället för ett enkelt komma.

Så sände han in sitt reviderade verk till en förläggare i Stockholm, denna gång utan att vara nog oförsiktig att läsa upp något för Dagmar. Han fick vänta länge på svaret. Redan efter första veckan for han in till handelsbon efter post. Sedan for han var och varannan dag. Som vägen var lång, levde han mest med rorkulten i näven. Till slut brydde han sig inte om att segla hem, utan låg kvar där borta i hamnen. Och det var som om han bott i handelsbon.

Stackars Tord, mer var det inte bevänt med hans stolta självtillräcklighet.

Äntligen slängde då handelsman fram ett paket. Det var Tords dikter, som kommo tillbaka. Blek, darrande av ursinne vacklade han ner till sin koster. Han seglade inte direkt hem utan drev omkring flera dar i skärgården, tagande elementen till vittne på den skändliga orätt, som vederfarits honom.

Slutligen måste han ändå tillbaka till huset där uppe på klippan, som han såg, vart han än seglade. Hans hat började längta efter henne, kvinnan. Han måste ha någon att utösa sin galla över.

Det var något mörkt sneglande, hätskt hopbitet i hans ansikte, när han utan hälsning kom inklivande i hallen och slängde sig på en av väggbänkarna. Han förmådde inte ens invänta en anledning till gräl, det behövdes bara att Dagmar sporde, var han hållit hus så länge, för att han skulle kasta sig över henne med en störtskur av otidigheter och anklagelser. Hon var ett dumt, smutsigt, lystet djur, som bara kunde dra ner och förfäa en man. Ja, nyss hade mänskligheten varit en samling skurkar, som inte ville erkänna hans storhet, nu var han nerdragen och förfäad. Smärtan bryr sig inte mycket om logiken. Han måste bara se henne lida, vändas, hata som han själv led och hatade. Men ack, han hade

redan för länge sedan i de bistra vinterkvällarnas ensamhet slitit ut de hårda orden. Dagmar vålade sig inte att bli ond en gång:

— Aa, din stakkar, saa har du faaet det tillbake da, mumlade hon.

Då rusade han upp och slog henne med knutna näven mitt i mjuka bröstet, så att hon föll omkull. Och med hennes skrik i öronen störtade han ut och satte sig i en skreva i berget. Han stirrade i det mulna mörkret, som låg tätt på hans ögon och rörde ihop hav och himmel till en död massa. Han kände en rysning, en rysning i sin hand efter att hava slagit i något alltför mjukt. Lindring hade utbrottet inte skaffat honom. Det var ju sig själv han slog, sig själv han hatade för att han inte kunde vad han ville, för att han inte hade den förlösande formgåvan, för att han var stängd från själarnas stora gemenskap. Men det var ett egoistiskt självhat utan resignation och försoning. Där fanns icke tecken till självövervinnelse. Och utan att övervinna det selambska blir man icke diktare.

*

Nu satt Tord mest inne och grävde i zoologiska verk. Var han någon gång ute på jakt eller fiske, låste han undan åror och segel till de båtar, han inte själv använde. Han var rädd att finna huset tomt vid sin återkomst.

Redan i sin tidiga ungdom hade Tord tytt sig till djuren. Det var något av vildens skygga lättja. Han var för lat för människorna. Kanske hade han också redan då en sentimental dragning till det stumma hos djuren, naturlig hos den som själv saknade uttryck. Nu flydde han åter till dem — av protest. Det var hans gest gent emot en grov och förfallen mänsklighet, som inte förstod att uppskatta honom. Nej, tacka vet jag då kråkor och snokar. Men Tords nya dragning till djuren var utan all sentimentalitet. Han njöt av att se dem jaga, plåga, äta varandra. Han jagade och dödade dem själv utan spår av betänkande. Och han studerade dem — vetenskapligt som han själv inbillade sig — i digra folianter och med kniv och mikroskop.

Det var nu en sval och doftande vårkväll. Tord stod i en glänta i aspdungen och väntade på morkullsträcket. Asparnas blad voro så där vänligt skrynkliga, som fingrarna på en nyfödd och skimrade rödbrunt i det låga ljuset. Men Tord bet ihop tänderna och led inte som förr av våren. Bössan var räddningen. Nu kom det, strykande lågt över topparna: orrt, orrt, pisp. Det var parningsleken, hannens kärleksflykt. Tord slängde upp bössan och den varma fågelkroppen singlade ner mellan stammarna. Han skyndade hem, ivrig att undersöka sitt rov. Det lilla fågelhjärtat arbetade ännu, när han satte lansetten i det, dess fibrer skälvde ännu under mikroskopets glas.

Det var en kniv i vårens hjärta. Det var *hämnd* i denna selambska vetgirighet.

Men snart fängslades Tords intresse på ett alldeles särskilt sätt av ett område inom djurvärlden, som han förut gått förbi — insekternas. Han blev en på sitt sätt passionerad entomolog. Tord studerade insekterna som ett diaboliskt karikatyralbum. Här avslöjade livet och naturen hela sin grymhet och omoral.

På stora delar av jordens yta har mänskligheten utbredning sopat bort den praktfullaste vildheten och grymheten. De större djuren förete i allmänhet en nog så tam anblick. Men markens och luftens kryp har vår civilisation förnämt gått förbi. Här rasa ännu ostört stöld, snyltning, giftmord, grov kannibalism och den fruktansvärdaste perversitet. Tord lärde sig se och njuta av myrlejonets käkar i den förrädiska sandgropen, rovsteklarnas eleganta, förgiftade dolkstötar, guldsmedernas erotiska frenesi, dödgrävarnas hemska liv i förruttnelsen, korsspindelhonans frossande på hannen efter befruktningen. Ja, det var en ljuvlig lilleputtsvärld. Livskampens djävulskap syntes honom i början parodiskt i detta miniatyrformat. Men allt som han trängde in i mysterierna försvann det parodiska, och endast fasan var kvar. De små djurhamnarna växte för hans blick till jättelika vidunder, ännu fruktansvärdare genom hudskelettets blanka och orörliga stelhet, som gav dem en likhet med levande maskiner. De befolkade hans drömmar med skräcksyner. De lade sina snyltande

larver i hans tankes inälvor. De blevo belägg och symboler för hans nya livssyn...

På denna väg hamnade Tord Selamb småningom i en svart naturalism. Han förbisåg det faktum, att om allt från hans förutsättningar var natur, så måste det även gälla vår mänskliga reaktion mot naturens grymhet. Och att naturen alltså inom sig hade korrektivet mot sin ondska. Själva fasan är till slut ett löfte. I blotta bekännelsen av pessimism finns där en djup motsägelse. Men detta är nu icke några selambska sanningar.

Vad som ligger bakom den selambska egoismen, det är "blinda fläcken", själens blinda fläck. Man är helt simpelt okänslig för ljusstrålar, som komma från ett visst håll.

Under sina insektsstudier fick Tord en speciell favorit. Det var bönsyrsan, naturens utsöktaste vidunder. Med henne firade hans grubbel sina svarta mässor. En kvav, mörk augustikväll fastnade han för henne hos gamle Henri Fabre, insekternas Homeros kallad. Kring lampan var där ett oroligt surr av harkrankar och grå, ludna nattfjärilar, som tycktes skapta av damm. Han såg dem med något mitt emellan lust och kvälja bländas och brännas mot det heta glaset. Och så läste han om bönsyrsan, hur hon med hopvikta framben och lyftat huvud tycks inta en fromt bedjande ställning under de fällda vingarnas nunnedok. Men så fort ett byte nalkas avslöjar hon sig. Då liknar hon en vampyr, en flygande drake. Då fällas rovfötternas saxar ut, då griper hon blixtsnabbt och slukar ett offer, som kan vara mycket större än syrsan själv. Naturligtvis passar hon också på att uppäta hannen efter parningen. Men — nu kommer det utsökta — man har även sett, hur hon under själva kopulationen vänder sig tillbaka och börjar förtära hannens huvud. Ja, hon äter faktiskt upp honom allt under det att hans bakkropp fortfar att fungera i kärleksakten, ända tills hennes glupskhet nått de viktigaste organen...

När Tord hunnit så långt, reste han sig häftigt och störtade in till Dagmar. Hans ansikte var blekt, svettigt, med en underlig blandning av avsky och triumf. Och utan några förberedelser slängde han bönsyrsans kärleksliv i ansiktet på hustrun:

— Hör du, människa, hon äter upp hannens huvud! Men han fortsätter ändå, bara fortsätter! Säg sedan att inte kärleken är starkare än döden!

Dagmar svarade ingenting. Hon brydde sig inte om att begripa, vad han sade. Hon struntade i hans bönsyrsa. Men hon blev rädd för tonfallet. Ja, från den stunden kände hon ett slags skräck för Tord Selamb och för livet ute på Järnö.

Den stora middagen

Lutad mot den svartglimmande stendisken i en ny, magnifik banklokal stod en magerlagd, lätt gråsprängd herre med stelt, högdraget ansikte. Han var rätt blek och trots sommarhettan klädd i en väl tillknäppt, mörk livrock. Förutvarande kaptenen vid Göta garde, numera possessionaten Stellan Selamb drogs sedan sin stora jaktresa i Afrika med sviterna av en klimatfeber, som gjorde att han lätt kände sig frusen.

Stellan bar sorgflor om armen. Svärfadern hade för ett halvår sedan flyttat ner bland noblessen i Trefvinge griftvalv, sedan han först hugfäst sitt minne med en donation till riddarhuset, där han alltså på detta vis lyckades introducera sig efter döden.

Stellan hade stämt möte med Laura här inne i banken. Han trivdes gott i banklokaler numera, när han inte längre hade några växlar, som förföllo. Sedan mer än en kvart väntade han utan några egentliga tecken till otålighet. Han njöt av det diskreta sorlet, de dämpade rösternas tempelsorl. Ja, på sina massiva, polerade stenpelare välvde sig den stora hallen som ett tempel över hans skinande cylinderhatt. Bakom disken officierade banktjänstemännen högtidligt vid kapitalismens högaltare, ackompanjerade av sedelprasslet, myntklangen och klirrandet från räknemaskinernas ständigt malande bönekvarnar.

Ett tempel rest åt den verkliga statsreligionen och över vars höga kopparport borde stått i smala guldbokstäver det enda, stora ordet: "*Äga!*"

Här i banklokalen var det nästan som om Stellan började försona sig med tanken på sin nya svåger. Först hade han känt ett alldeles bestämt obehag, när underrättelsen om Lauras giftermål borta i Petersburg plötsligt damp ner ute på Trefvinge. Mannen, greve Alexis von Borgk var nämligen finsk senator från den Bobrikovska regimen och mycket

känd som ett av tsarismens verktyg i Finland. Och Laura skrev, att man ämnade flytta över till Sverige. Stellan behövde inte se sin fru rynka på näsan för att bli ängslig beträffande parets mottagande i societeten.

Men greve von Borgk var rik, mycket rik, sades det. Och här i banklokalen kände Stellan sig som sagt något lugnare.

Nu kom Laura äntligen i svängdörren, obekymrat leende, lagom fyllig, kanske en nyans guldblondare än förut. Hon var klädd i vitt, bländande vitt ända från hattens sidenband och ned till skospetsarna under den veckrikt flytande kjolen.

— Goddag, kära Laura! Har den äran! Det var då en överraskning!

— För mig också, sade Laura och log sitt allra oskyldigaste leende. Hade faktiskt ingen aning om att jag tänkte gifta mig. Men varför ger ers höghet audiens här och inte ute på Trefvinge?

— Å, första gången ville jag råka dig — ensam.

— Ja visst — och Elvira avskyr ju banklokaler... Laura såg sig om med en liten rynkning på näsan: Tja, nu är man alltså i det här lilla skvallerhålet igen. Och jag som trivdes så bra i Petersburg. Asien, det är något för mig det!

Stellan blinkade litet nervöst:

— Varför stannade du då inte i — Asien, kära Laura?

— Jag kan förstå, att det skulle besparat Elvira en del bekymmer...

Men Alexis har alldeles dragit sig ifrån politiken. Och han trivs inte längre riktigt varken i Finland eller Ryssland. Han håller på att sälja sina egendomar där. Jag har räddat dem genom en revolution, säger han, men det går inte vid nästa. Han längtar till det svenska lugnet. Det var den sista uppgörelsen, som oväntat kvarhöll honom. Han kommer i nästa vecka...

Banken började fyllas med folk. Stellan föreslog att de skulle gå ned i kassavalvet, där han hade en del papper att se igenom.

Det var tyst och svalt där nere i mammonstemplets krypta. De elektriska ljusdropparna hängde tyngre och orörligare än eljest i denna värdenas katakomb, där inteckningar, depositionsbevis och aktiebrev sovo sin sömn i murarnas hundra och

åter hundra polerade stålkistor och där det fanns små diskreta och bekväma hytter för besökarnas andakt.

De båda syskonen slogo sig ner i en avbalkning.

— Jaså, det här är alltså din tillflykt numera, sade Laura. Nå, men aeronautiska sällskapet då, ballongseglingen? Jag har tittat i tidningen men aldrig sett ditt namn.

— Nej, jag har lagt upp...

— Jojo, man går lättare till väders med hundratusen i skulder än det dubbla i räntor. Nå, men ni spelar väl fortfarande friskt i den här lilla stan?

Stellan ryckte på axlarna:

— Lagt upp, mumlade han.

— Men vad i herrans namn gör du då?

— Klipper kuponger och sköter min malaria. Men det var inte om mig, vi skulle tala nu, utan om dig. Var tänker ni slå er ner?

— Ja, inte på landet så mycket är säkert! utropade Laura och man kunde på hennes min se, att denna sak varit föremål för meningsutbyten.

— Din man vill alltså ut på ett gods.

— Ja, han tror visst, han vill det.

— Men om ni skulle gå en medelväg och hyra Selambshof...

— Selambshof! Gamla ruskiga Selambshof! Är du tokig?

— Varför inte? Det stora huset står ju alldeles oanvänt. Reparerat och uppfiffat kan det bli ett ståtligt hem. Och så vore det skönt att få litet kontroll på Peter. Han börjar bli för svår. Det är oupphörligt historier i tidningarna.

Laura fixerade brodern kallt:

— Herrn på Trefvinge är rädd för tidningarna. Och så vill han sätta mig till en ljuvlig vaktarinna åt Peter.

Stellan sänkte rösten:

— Det är annat också. Peter börjar faktiskt deklinera. Han är gul i ansiktet och plussig. Och han sköter sig inte. Om jag inte misstar mig, kan det snart hända honom något. Vi har stora intressen att bevaka.

Laura blev plötsligt tankfull. Hon svängde guldknappen på sitt vita parasoll och såg ut, som om hon räknade. Det gjorde hon alltid, när hon var allvarlig.

Stellan hade fått fram sina papper och stållocket till hans fack for igen med en smäll:

— Du behöver inte säga något bestämt nu, sade han. Jag ordnar med en släktmiddag där ute, när din man kommer. Min hovmästare får fiffa upp, så gott han kan. Och en vacker sommarkväll gör sig Selambshof ju inte alltför illa... Ja, och så får vi se...

Laura nickade tyst. Saken var den, att hon nog skrutit litet med sina sociala förbindelser där öster över. Greve von Borgk hade kanske delvis gift sig för att slå en brygga till den svenska societeten. Och därför ville hon gärna, att Selambshof skulle presentera sig så fint som möjligt.

De lämnade kassavalvet.

Uppe i banken mötte de Levy med svart portfölj under armen och mitt i en klunga av affärsbekanta. Han var blek, vacker och hade alltjämt sin gamla, utsökt hånfulla min. Han skyndade fram och bugade sig för Laura.

— Har den äran, fru grevinna von Borgk! Är det sant som man säger, att ni vunnit er gemål vid ruletten?

Han var sig lik, Levy.

Laura slog honom på axeln med sitt parasoll och skrattade obesvärat. Men Stellan såg stelt efter juden, när denne ivrigt diskuterande försvann med sitt sällskap.

Syskonen stannade ett ögonblick ute i hörnet, innan de togo farväl:

— Den där Levy lägger bestämt an på Hedvig, mumlade Stellan. Boutredningen drog orimligt ut på tiden. Han lär förekomma ännu där ute på Lidingön.

Laura fick en elak glimt i ögat:

— Hedvig?! Stackars karl!

— Det vore ju inte precis lämpligt att ha Levy i släkten, eller hur?

Laura stod där bländvit i solskenet utan en skymt av rodnad:

— Nej... kanske inte...

— Det vore nog bäst att låta Hedvig på ett fint sätt förstå att Levy är — second hand...

— Asch, skräm henne bara med att Levy vill åt hennes pengar. Det tar bäst.

Därmed skildes de åt för den gången.

— Puh! mumlade Laura, när hon spatserade i solskenet utanför Grand, puh! vad den där Stellan har blivit moralisk! Varav man kan se, att allting är relativt här i världen, även moralen.

■

Peter traskade hem från skräddarn. Det var Stellan som tvingat honom att beställa sig en ny frackkostym till släktmiddagen.

Peter hade först nekat med stor envishet. Det tycktes vara en ren hederssak för honom att inte svika sin gamla flottiga frack. Inte förrn Stellan lovat att räkningen fick skickas till Trefvinge, gav han med sig.

— Säg skräddarn, att du vunnit fracken på ett vad! fräste Stellan till. Det är onödigt att visa folk, vad du är för en tarvlig gnidare!

Peter hämnades med att ta till det dyraste, han kunde få tag i.

Nu vankade han alltså hemåt en kvav augustiafton. Han var gulaktig i synen, kutig och tung. Huvudet, som alltid suttit litet på sned, hade sjunkit ner mellan axlarna. Och han gick på trottoarkanten, stirrade i stenen och aktade sig väl att kliva på fogarna, vilket tvingade honom att ibland ta ut ett jättesteg, ibland halvstanna under ett högst löjligt småtrippande. Så var det alltid, när Peter gick och funderade på affärer.

Två gånger slank han in på små ölkrogar och fick sig ett glas. Ju längre han kom utåt malmen — hans malm — dess långsammare gick det. Han stannade utanför en rad byggen vid en uppriven och belamrad utkantsgata, där man kunde se masttopparna från Ekbackens varv nere i fonden. Byggena lågo tysta och övergivna. Deras ojämna tegeltinnar glödde i den sista solbranden högt där uppe över gatklyftan. Men i de tomma fönsterhålen flöt redan tjocka skumrasket med hotfullt varsel om allt slit och alla låga bekymmer, som en gång skulle myllra där inne. Peter stod i den råa svalkan från murhålen och petade eftersinnande med sin käpp i ett stort brukstråg. Han hade ett på samma gång ogillande och belåtet uttryck: Inte bygga, muttrade han. Inte bygga! Köpa av dem

som förbyggt sig. Hus är sämst för dem som först har dem. Raka motsatsen mot flickor, he, he. Men sen så är de bra, förbannat bra. Kom inte med aktier och sånt där skoj. Vad är det, de säger om en tjuv? Jo, det är en som inte hade tid att bilda bolag, he, he. Nej, tacka vet jag då tomter och tegelstenar. Både riktiga tegelstenar och såna som det står robur et securitas på...

Efter denna monolog luskade Peter vidare i skymningen. Han kom nu till ett ganska vilt och underligt stenlandskap, som mest av allt liknade platsen för ett förödande krig. Det var också här landet och staden skärmytslade med varandra på ett aldrig uppröjt slagfält fullt av sönderskjutna bergknallar, avskrädeshögar, bottenlösa vägstumpar och brunsvedda fält genomdragna av djupa löpgravar. Staden hade skjutit fram en belägringsattiralj av stenhuggarskjul, makadamkrossar och dynamitkurar. Landet försvarade segt sin reträtt med strövkårer av smygande brännässlor och kardborrar, medan en och annan halvtorr, dammig fura betecknade resterna av den retirerande huvudstyrkan.

Över det hela yrde kråkorna — slagfältets korpar.

Men Peter han var marodören i detta krig. Från varje framstöt av staden kunde han smyga hem med nya, fina krigsbyten. Han strövade ute i bråten och smög sin grova namnteckning mellan köpare och säljare. Och ve dem som satsat för mycket, som vågat sig för långt fram i kampens hetta. De blevo strax hans rov...

Nu kravlade han sig pustande upp på ett berg av makadam. Mörk mot den röda kvällshimlen stod han där uppe, en grinande och spejande ond ande på en piedestal av millioner trasiga stenskärvor. Han såg ut över stadens husmassor. De lågo svepta i en rök, pyrande som hjärnans trötthet efter en lång arbetsdag. Själva luften kring dem tycktes förbrukad, trött. Ja, där inne låg den dumma staden och svettades och gjorde Peters bergknallar till guld. Dyrt fick den betala sitt eget arbete. Och ändå var det ingen tacksamhet i de blickar, han sände dit ner från makadamberget, snarast något som liknade inbiten misstro och avoghet. Staden, samhället, det allmänna, var till för att klås och därmed jämt. Denna lösen gick ut över den hederliga granitgrunden och gjorde den

vanskligare, osäkrare, sämre att resa hem åt människor på. Nu svängde Peter om på klacken och tog en titt utåt sina egna domäner. Där drog en ny väg sin gråa strimma bortom röda plank och höga vedstaplar, lång, käpprak låg den där med fina, uppmätta tomter till höger och vänster. Ja, det var som att vandra längs kolumnen i en kassabok med idel säkra poster och goda behållningar. Ända bort till stora sandtaget var det bra. Men sen började Majängen, Peters sjuka punkt. Han blev liten i synen, när han halvt mot sin vilja stirrade utåt detta eländiga gytter av kåkar, över vilka själva aftonrodnaden tycktes solkig och halvrutten.

Peter var rädd för Majängen. På flera år hade han inte vågat sätta sin fot där. Och hans fruktan delades av alla de kringboende och av hela staden för resten. Ja, Majängen det var ett namn med skräck om. Peters egen politik hade för länge sen drivit bort allt hederligt och dugligt folk och där bodde nu rena slöddret. I skymningen svärmade de ut från sina hålor, Majängsbusarna, magra, bleka, med händerna djupt i slängbyxorna och mössan nere på luggen. De hade en ny stil. De erövrade hastigt skämtpressen med sin jargong och sina typer. Så att Peter och hans gelikar började snart tala sina dödsfienders enkla, men uttrycksfulla språk.

Dessa ungdomar förde ett förbittrat krig med Selambshof. Nedrivna stängsel, krossade rutor, söndertrampade trädgårdsland och diverse stöldkupper betecknade deras framfart, mot vilken man förgäves sökte försvara sig med arga hundar och taggig stängseltråd. Säkra genom sin strafflöshet och berusade av framgången utsträckte Majängsbusarna sina raider över allt i stadens utkanter och där utbröt formliga otukts-, stöld- och slagsmålsepidemier. Men det var ej nog med att råhet, prostitution, tjuvnad, ohägn och slagsmålsanda flöt ur Majängen som ur en öppen böld. Värst var det ändå med epidemierna. Difteri, skarlakansfeber och tyfus avlöste varandra där ute i kåkarna och utgjorde ett ständigt hot både mot Selambshof och för staden. Det var Peter Basens epidemier. Han hade inte dränerat. Han hade med sin snikenhet inte lämnat en handsbredd mark åt dem, som ville skaffa vatten och ljus åt samhället. Det var en gemen dumhet, som blev dyr och farlig både för honom själv och staden. Nu rasade

där åter i rötmånadshettan en otäck tyfusepidemi, vilken redan kostat flera människoliv i Selambshofs närmaste grannskap.

Peter kravlade sig ner från makadamberget, som om blotta anblicken av pesthärden kunde varit farlig. Han tog som vanligt vägen hem över Ekbacken.

Långsamt drev han förbi det forna corps de logiet, farbror Hermanssons fina hus, som nu inrymde ett ölkafé och några arbetarbostäder. Nere på slipen stannade han under en gammal spökbrigg, som reste sin svartnade rigg mot tomma skyn och vars upprivna sidor blottade en svårartad röta. Här kom han som vanligt i bättre humör. Varför tyckte Peter egentligen om att kliva bland de tjäriga spånen eller sitta och grunda på stapelbäddens grova, murkna stockar? Varför uppehöll han rörelsen, som om den inte egentligen gick med förlust, dock var alldeles betydelselös. Njöt han kanske ändå av den skugga av hederligt och produktivt arbete, som levde sitt tynande liv här nere på hans fina strandtomt, vilken låg och blev dyrare år ifrån år? Eller höll han varvet vid liv av pietet — till ett minne av Herman och hans första fina affär?

Nu kom han nedåt bryggan, den långa, ruttna, svajande bryggan, som ännu genom ett underverk höll ihop. Där ute på bänken syntes två mörka figurer mot det döda, glansiga vattnet, en kutig och hopvikt och en pojksmal, rakryggad. Den ene var förstås Lundbom, gamla inventariet Lundbom, som minsann ännu dugde till att föra böcker. Men den andre? Tusan vad han påminte om stackars Herman en gång i tiden! Jo, bestämt var det Georg, Lauras Georg! Det var inte första gången Peter sett den där långa pojkspolingen driva omkring här nere på varvet och språka med arbetarna och gamle Lundbom. Få se, tänkte Peter, om inte pojken kokar ihop någonting åt Laura. Och denna tanke beredde honom ett visst nöje. För egen del kände han inte ett spår av samvetskval eller ens minsta obehag vid att se Georg där. Det föll honom helt enkelt inte in, att han gjort något orätt mot fadern en gång i tiden. Snarast tänkte han med en viss spöklik rest av sentimentalitet på de tjugutusen, Herman haft med sig, när han for. Jaha, jag räddade i alla fall slammen åt honom, räddade i alla fall slammen.

Om Hermans öden ute i Amerika hade han under alla dessa år inte hört ett ord, visste inte ens om han levde...

Äntligen hade då Peter hunnit fram i Selambshofs allé. Han gick långsamt, halvt motvilligt nu. Kvällarna blevo långa där inne i förvaltarflygeln. Och inte vågade han ta till kusken att supa med, nu när Stellans fördömda hovmästare höll till uppe i huvudbyggnaden...

Det var mycket mörkt under de gamla täta almarna. Endast mitt över sitt huvud såg Peter en smal strimma av himmel med några matta, flämtande stjärnor. Då hörde han, hur det klevs och viskades nere i trädgården. Kramande sin käpp kröp han åter helt upplivad ihop bakom en knotig stam.

Det knakade i den gamla gärdsgården och plötsligt kommo flera pojkar hoppande över diket alldeles bredvid Peter. Han högg den närmaste i hampan, medan de andra pilsnabbt försvunno i mörkret. Joho, äppeltjuvar! Han hade fickorna fulla med kart.

— Djävla lymmel! röt Peter. Djävla lymmel! Jag ska ge dig för att stjäla!

Och han slog lös på den sprattlande figuren med sin grova mispelkäpp.

Ett långt, gällt, otäckt tjut kom den tjocka luften att ysta sig. Och så kände Peter plötsligt svedan av ett bett i armen. Men han släppte inte sitt tag utan drog pustande och flämtande pojken med sig in på gårdskontoret, där han låste dörren och tände lampan.

— Här hörs det inte om du tjuter, mumlade han.

Men när Peter åter kom emot pojken med käppen, hajade han till inför något visst i hans bleka, smutsiga och av gråthickan förvridna ansikte.

— Var kommer du ifrån? mumlade han.

— Maj-aj-ängen...

— Vad — vad är dina föräldrar?

— Morsan stryker...

— Vad heter hon?

— Frida Öberg.

Här slutade pojken plötsligt hicka och snyfta och såg Peter stint i ögonen med en fräck, hemskt brådmogen blick, som tycktes veta allt.

Peter fick känslan av en otäck blotta, av bara nakna, frysande köttet. Det var som i en otäck dröm, där man plötsligt märker, att man glömt byxorna hemma. Men på samma gång blev han rädd att förråda sig genom en skymt av svaghet. Han tog därför pojken hårt vid örat och ledde honom tillbaka till dörren:

— Stjäl aldrig äpplen mer, mumlade han. Det är fult att stjäla. Du slipper väl mer stryk för den här gången.

Kvick som en ödla försvann pojken ur hans grepp, uppslukades av trädens skugga. Men ute från det tjocka, stillastående mörkret hörde Peter strax en gäll, skärande stämma, gnisslande av galen ilska, på samma gång ömklig och fruktansvärd:

— Djävla as! Det här ska du ha igen, djävla gubbas!

Peter skruvade för fönsterluckorna. Han hade för längesen skaffat sig fönsterluckor. Så satte han sig under lampan och undersökte bettet i armen. Och han var rädd, rädd som en mus, för smittan från Majängen.

*

Så var det den stora släktmiddagen.

Mellan flammande marschaller körde vagnar och bilarna upp på Selambshofs rensade och nykrattade gårdsplan. Man hade av många skäl undvikit dagsljuset och hållit sig till skymningen, som trollade bort de värsta skröpligheterna.

Peter hade fått stränga order att uppföra sig hyfsat. Han stod i hallen under en improviserad dekoration av antilophuvuden och negervapen — troféer från Stellans afrikanska jaktresa — och tog emot som värd på stället. I sin nya frack kände han sig som en domnad fot i en trång stövel. Det kröp och stack i hela kroppen. Tanken på att han skulle få äta och dricka en hel massa alldeles gratis förmådde inte övervinna ängslan för greve von Borgk, vilken han efter alla dessa storartade arrangemang föreställde sig som någon sorts vidunderligt högdjur, så fullhängt med ordnar, att en annan stackars sate kände sig alldeles naken om vänstra frackslaget. Peter lugnade sig, när det nygifta paret äntligen kom och greven visade sig vara en herre, som Laura kunnat stoppa ner i sin

urringning. Ja, det var en liten mörk herre med lena, vikande blickar och ett på samma gång lidande och sensuellt uttryck kring munnen. Han hade smala, håriga händer, vilka liksom smälte undan vid handslaget. Han talte en lågmäld, nynnande finsksvenska med en viss tillsats av slavisk mjukhet och smidighet. Och hans frack var slät, alldeles slät på hjärtsidan.

Underligt att tänka sig, att detta var den hatade och fruktade greve Alexis von Borgk, av landsflyktiga finnar beskylld för perverst fosterlandsförräderi och grov politisk sadism. Hörde han till dessa maktens neurasteniker, som blott kunna andas i världspolitikens råa ödespustar? Var han ett av dessa underliga heraldiska väsen, vilka oemotståndligt attraheras av tronens stela prakt, vilka av själva emblemen och ceremonierna fängslas vid reaktionen? Eller var han kanske en svag drömmare, som fallit för den panslavistiska mystiken och bara hade grå spleenen över för något så tarvligt som ett storfurstendöme på ett par millioner själar? I alla händelser var han nu en man, som inte längre härdade ut på den post han valt, utan drog sig undan, dock icke utan att ha lidit och offrat. En son i ett föregående ryskt gifte hade som nybliven löjtnant stupat i rysk-japanska kriget...

Men den som inte alls lät sig bekomma av allt detta var Laura. Hon tog sin man lekande lätt. Fru grevinnan hade verkligen kommit förvånande väl bibehållen från sitt livs skärmytslingar. Hennes leende hade bevarat sin ljusa fräckhet. Hon såg fortfarande alltid nyuppstigen ut och med något av sängvärmen kvar. Och hennes hull var på något sätt naknare än de andra damernas. Där lyste denna afton en mängd juveler och några kalla, gröna stenar, men inga pärlor. Pärlor passade henne inte, tyckte hon. Kände hon kanske på sig, att deras mjuka rundning och lena glans äro symboler av en helt annan sorts kvinnlighet.

Hos de oinvigda gjorde Laura sensation genom att ha Georg med sig. Man hade inte sett sonen på åratal, man hade nästan glömt bort, att han existerade. Och nu stod han där plötsligt mitt i festljuset som en lång, välväxt sexton års pojke, uppsträckt i sin första stärkskjorta och frack och ännu helt blyg och förvirrad av denna oförmodade upphöjelse efter år av glömska och köld. Han var verkligen bra lik sin far, Georg,

så lik att man rent av hajade till. Där fanns det där öppna, hederliga, rakryggade som selambarna togo för dumhet, men med en ny tillsats av gry och fasthet, som gjorde alla utom Laura betänksamma. Hon tycktes vara idel belåtenhet med sin nya ackvisition. Tänk att det blivit något så presentabelt av den där förvuxna gymnasisten i hans löjliga kortbyxor och nötta sjömansblus. Ja, de sista dagarna hade Georg promenerats, presenterats, omskrutits och bortskämts. Man visade sig över allt med honom, liksom man i kärlekens övermod visar sig med en ny älskare. Kanske var det också i själva verket en nyckfull moderlig förälskelse. Kanske hade något visst reserverat, rent av fientligt hos sonen väckt hennes kvinnliga erövringsdrift. Eller var det bara en hemlig oro inför den blick av skygg, oförstående fruktan, Georg först kastat på sin nye styvfader...

Man tågade in till middagsbordet.

Stellan och hans hovmästare hade verkligen gjort underverk. Selambshofs gamla ruggiga matsal var faktiskt oigenkännlig tack vare en mjuk, vinröd matta, dyrbara lampetter, högryggade förnäma stolar, utsökt bordssilver och en rikedom av vita orkidéer.

Men det artade sig ändå till att bli en tyst middag. Man kom liksom av sig efter det första nervösa pratet. Man stirrade på batterierna av ännu ofyllda glas framför varje kuvert, som om de betecknade en mödosam resa med många strapatser. Fru Elvira satt där sval och tunn i sin rustning av jet och svart siden och andades reservation med varje fiber av sin varelse. Och Hedvig Hill tycktes skapt av bara stumhet. Det var som om orden krympt och frusit bort kring henne. Alla tycktes rädda att sätta vinet i halsen efter Peters tafatta och grymtande välkomstönskan vid soppan. Alla utom Laura. Hon fortsatte till synes helt oberörd och munter sin lilla flirt med Georg:

— Skål, kära Georg!

Georg skålade uppmärksamt och lydigt, försiktigt läppjande på glaset.

— Och så tar du en vit orkidé i knapphålet!

Georg lydde alltjämt. Laura kastade en slängkyss åt honom:

— Titta bara, vad pojken är söt!

Georg blev blodröd i ansiktet och såg i sin tallrik. Laura klappade händerna:

— Och rodnar gör han också som en liten flicka!

Greve Alexis hade följt kurtisen med matta ögon och ett litet världstrött leende:

— Ja, det har då vår goda Georg inte ärvt efter dig, kära Laura, mumlade han.

Greven gjorde sig tydligen inga illusioner.

Det blev en ny tystnad endast avbruten av det nervösa, nästan fientliga klirrandet av glas och knivar. Men Laura gav inte tappt. Hon såg sig omkring med glittrande, utmanande blickar. Så vände hon sig plötsligt till Hedvig och började prata om Levy. Det var verkligen förtjusande fräckt av henne att ta upp just det samtalsämnet. Laura brydde Hedvig så smått för hennes jurist, varnade henne i lekfulla vändningar för hans affärsgeni och kom så med en hel del små ärggröna sanningar om judarna i allmänhet:

— Ja, se Alexis är antisemit och han har smittat mig, slutade hon med ett lent småleende.

Hedvig svarade ingenting. Hon blev bara vit i ansiktet. Själva de nakna, fulländade skuldrorna blevo vitare och tycktes stråla köld över dräktens mörka sammet. Men hennes svarta ögon stirrade med skyggt, villrådigt hat in i systerns farande pupiller.

Stellan var rädd att Hedvig plötsligt skulle säga Laura någon förskräcklig sanning, så rädd att glaset skallrade mot tallrikskanten, när han lyfte det. Men då hade Laura redan uppfångat en liten högdragen och chockerad ryckning i Elviras näsvingar och strax var det svägerskan, hon vände sig till. Det började så oskyldigt långt, långt nere i Afrika, på Nilen, under Stellans och Elviras mångomtalade jaktresa. Därefter övergick hon till de båda panterungarna, som man haft med sig hem och som hon sett vid sin visit ute på Trefvinge. Ja, de var då för söta, de båda små panterungarna, fast hon för sin del skulle då aldrig vågat att ta dem i famnen och leka med dem, så stora som de blivit. Men Elvira hade ju varit som en mor för dem från början. Det var riktigt nätt att se henne med hennes båda tvillingar, så sämre resultat kunde man då tänka sig av en bröllopsresa...

Där fick Elvira. Om Laura rivit av henne kläderna och pekat på ärren efter operationskniven, så kunde det inte varit mera tydligt. Men slottsfrun på Trefvinge rörde inte en min. Hon mumlade bara helt lågt, så lågt att blott de närmaste hörde det:

— Kära Laura, nu har du hållits så länge i Afrika. Det vore kanske nyttigt för ditt temperament att tänka litet på en svalare plats — Sibirien t.ex.

Laura brydde sig inte om att uppfatta viskningen. Efter sin sista bravad slog hon sig till ro och tycktes besluten att också ha tråkigt.

Greve Alexis hade visst inte riktigt varit med under sista delen av samtalet. Nu hördes hans stämma, mjuk och nynnande:

— Jag undrar om man kunde få litet vatten... Nej tack, inte mineral, vanligt vatten...

— Vanligt bondvatten? grymtade plötsligt Peter helt häpen.

— Ja, tack, om ni har gott brunnsvatten.

— Jo, för all del! Ha, ha, nog finns det brunnsvatten!

Stellan skickade en av uppassningen efter en skål friskt vatten, direkt från brunnen.

Greven fyllde ett champagneglas, läppjade på det och lutade sig lätt tillbaka med halvslutna ögon:

— Det är så skönt med vatten, mumlade han. Det smakar ingenting, absolut ingenting... Och här är så stilla i Sverige. Här skjuts så förvånande litet i rummen och på gatorna. Det är som ett sanatorium. Och alla damer här ser ut som sjuksystrar, förtjusande sjuksystrar — utom Laura förstås...

Nu föll greve Alexis' blick på gubben Enoch, som hängde över gröna soffan mitt emot honom. Han ryckte till, som om där plötsligt stått en verklig, levande människa, en förut osedd gäst i rummet:

— Vem föreställer detta utmärkta porträtt?

— Det var vår farfar, skyndade Stellan att svara, possessionaten Enoch Selamb. Han var en på sin tid mycket skicklig lanthushållare...

Den tid var förbi, då Stellan sade några lekfulla sanningar om sina förfäder.

Peter hade redan i tysthet hunnit häva i sig åtskilligt och såg ganska uppsvälld ut.

— Det var en satgubbe, högg han belåtet in, en riktig gammal satgubbe. Den lurade man inte...

Han tystnade, när Stellan trampade honom på foten och återgick hastigt till fågeln och vinet. Men Laura gjorde ett kokett korstecken inför sin gamle anförvant:

— Gubben Enoch är vår skyddspatron, förklarade hon till sin man. Vi borde alltid ha ett ljus brinnande framför hans bild — som framför en ikon. Tack vare honom kan ingen Selamb någonsin göra en riktigt dålig affär.

Grevens blick vandrade forskande runt bordskretsen och så åter till porträttet.

— Hm, mumlade han, man kan nog se likheten.

Så blev det åter en tystnad och alla kände gubben Enochs blickar riktade på sig, även de som sutto med ryggen åt porträttet.

Peter åt och drack för hela sällskapet. Fracken trängde honom inte längre. Min själ började han inte trivas bland pärlhönsen och guldfasanerna. Ja, det var ingen dum tillställning det här. Jag vill vara skapt som en liten vit råtta, om jag någonsin suttit till bords med så mycket pluringar förut, tänkte han. Här sitter Hedvig, den olyckan, och är värd minst tre millioner. Hon försvinner så stor hon är bakom sedelpacken. Och där sitter Stellan och Elvira och de är också dyra, ännu dyrare än Hedvig, minst fem millioner, om man räknar Trefvinge för tre. Och Laura, den rackarungen, väger väl lika mycket, om det är sant att greven sålt tre stora egendomar i Finland och Estland. Och så var det han själv ja, Peter Basen... med Ekbacken och Kolsnäs och en stor bit av Selambshof och alla tomterna och husen. Han var allt värst av dem i alla fall. Gick inte av för mindre än åtta millioner inte. Och det var ändå löjligt lågt räknat, nästan som för taxering. Han tordes knappt erkänna för sig själv, hur mycket han hade en gång. Och gjorde han så ett överslag av hela härligheten, så blev det mer än tjugu millioner. Eller kanske riktigare en trettio. Trettio millioner! Peter rullade siffran i munnen, tuggade den med fågeln och svalde den med vinet. Trettio millioner, trettio millioner...

Han var inte alls lik kung Midas. Guldet bekom honom utmärkt.

Men mitt emot honom satt Stellan, smal, rak, minutiöst elegant, med det stela ansiktet hos en spelare, som lagt upp. Han satt och såg på raden av orörda glas framför hustrun. Alla de fina märkena! Ett utsökt färgackord från moselns guldgröna imma över champagnens lätta, pärlande solsken och den glödande bourgognen ned till malvoisirens tunga, bruna färgdroppe! Och orört, ratat alltsammans! Å, vad var det för en varelse han bundit sig vid, tunn, kall, kräsen, steril, livsomöjlig! Inte ens Afrika hade ett ögonblick fått henne att stiga över nollpunkten. Till och med hennes sportnycker voro plötsligt som bortblåsta, sedan hon märkt, att han hoppats på dem. Hon tycktes numera uteslutande sysselsatt med att ha tråkigt. Det var som om slottets stab av tjänare småningom övertagit alla hennes livsfunktioner. Stellan kände ibland ett slags fruktan för henne som för en smygande sjukdom, en farlig tvinsot. Ja, rikedomssjukan var smittosam, han var redan smittad. Och ändå kunde han inte tänka på annat än att samla mera pengar, pengar. Han var rädd, när han tänkte på annat än pengar.

Stellan ryckte till. För tusan, man var ju redan vid desserten! Han måste absolut resa sig upp och hålla ett tal. Men hu, vad det var svårt att komma upp ur stolen i dag. Om jag nu inte skulle slänga några lögner åt Laura och hennes fördömda ryss, tänkte han plötsligt. Utan om jag i stället reste mig och höjde skålen för — absent friends. För den käre Manne von Strelert, som råkade skjuta sig ett hål i tinningen. Och för den hederspojken Herman Hermansson, som gjorde en liten tur till Amerika. Och för Percy Hill, som dog i skönhet. Och för von Borgks helpensionärer i Peter-Paulsfästningen och i Sibirien. För alla de där figurerna, som vi sparkat undan och kommit oss upp på. Om jag skulle ta och mana fram Banquos vålnad! Det skulle allt göra sig!

Stellan plågades icke av något medlidande. Han ångrade ingenting, hade inga samvetskval. Han kände sig bara stel, isolerad, infrusen, förlamad av melankolisk ironi. Och när han såg sig om i den tigande kretsen, tyckte han att de andra voro lika förstelnade, isolerade, nerisade även de. Ja, det var som om allesammans suttit infrusna i ett jättelikt isblock och bara inbillat sig, att de kunde nå varandra med tankar, ord

och gester. Att de andades och levde var visst också bara en inbillning. Egentligen voro de döda allesammans med undantag av Peter. Honom bet ingenting på. Han hörde till dessa lågt stående organismer, som uthärda vilken köld som helst...

Ja, det var en spökmiddag. Den stora spökmiddagen på Selambshof. Och från väggen stirrade gubben Enochs ögon, stirrade och stucko. Seså, mina barn, mente de, nu är ni färdiga. Nu har jag er. Nu är ni inne i min trollcirkel. Och ingen kommer ut, ingen...

Stellan kände sig tom i huvudet, förlamad, illamående. Hans blickar irrade från det ena ansiktet till det andra i kretsen. Han föraktade, genomskådade men tiggde ändå om hjälp, ja, nu tiggde han om hjälp. Bara så mycket att jag kommer upp ur den fördömda stolen, bara så mycket att jag kommer upp ur stolen...

Då dröjde han plötsligt vid Georg, Georg som satt där vid sitt hörn och såg vilsekommen och olycklig ut. Ett ungt, ärligt ansikte. Bah, du vet inte du, tänkte Stellan och ryckte på axlarna. Rakt blir väl krokigt, min unge vän, varmt blir väl kallt. Och han kände hur hans läppar drogos till ett ömkande leende. Men ändå kunde han inte släppa pojkens ansikte. Det var som han ändå anat, att här fanns något som liknade en tina i ismuren, ett hål i trollcirkeln. Ja, innerst inne kände han en sällsam lättnad vid att se honom, vid att se hans skygga protest mot styvfadern, hans ängsliga undran över modern, allt avspeglat i ett ansikte som icke visste något om förställning.

Äntligen kunde Stellan resa sig och hålla det väl avvägda och med en viss militärisk kläm framförda festtalet till de båda nyförmälda.

Även lögnen har till slut intet annat att leva på än sanningen. Och även den kallaste egoism måste till slut andas ut vid vad där finnes av heder och godhet i världen. Ty annars doge den kvävningsdöden...

*

Två dagar efter festen på Selambshof fick greve von Borgk tyfus och måste föras till sjukhuset. Samtidigt insjuknade inte

mindre än tre av gårdens folk, däribland Peters hushållerska.

Peter blev dödligt rädd och fann ingenting annat på än att hux flux segla sin väg från allt eländet. Han var redan på väg ner till sin båt — Hermans gamla "Laura", som ännu låg vid sin boj nere i badhusviken. Men då han gick förbi brunnen i backen nedanför terrassen, såg han att sprinten var ur luckan nere vid pumpfoten. Peter lättade på brunnslocket och kikade dit ner. Det var en tämligen grund brunn, nu nästan sinad i den långa rötmånadstorkan. Han såg genast, att botten var täckt av tidningspapper, smutsiga trasor och onämnbar orenlighet.

Peter reste sig med svindel och kväljningar. Majängen! tänkte han. Äppeltjuven! Frida Öbergs pojke! Där fick greven, för han drack vatten! Där fick han tör sanatoriet!

Med ett stönande jättetag av sin tunga kropp välte Peter hela brunnshuven med pump och allt över ända, så alla skulle se, att brunnen förgiftats. Därpå flydde han hals över huvud ner i sin båt och utåt Mälarfjärdarna.

Greve von Borgks tillstånd ingav först inte så mycken oro. Febern var förhållandevis lindrig och krafterna tycktes stå bi.

Laura blev småningom människa igen efter sin egen smittoskräck, telefonerade var dag till sjukhuset och skickade blommor och små epistlar.

Men allt som det drog ut på tiden, fick hon svårare och svårare att hitta på något att skriva. Hon började känna sig olustig, håglös, bitter. Hon hade tänkt sig några angenäma badortsveckor och så fick hon sitta här och stekas på Grand hotell mitt i sommarkvalm och död säsong.

Att greve Alexis strax skulle lägga sig sjuk, ingick verkligen inte i äktenskapskontraktet.

Laura tröstade sig så gott hon kunde med Georg. Denne hade under hennes långa utomlandsvistelse varit inackorderad i en gammal bankkassörsfamilj. Där hade han ett litet krypin, stort som en garderob, vilket nätt och jämnt rymde hans säng och hans skolböcker. Kassörn och hans fru voro tysta, kalla, nervösa människor, som gjorde grimaser bara man talade högt eller smällde i en dörr, men för övrigt läto Georg fullständigt sköta sig själv. Ingen människa hade de sista två

åren frågat efter, hur det gick för honom i skolan. Men just denna övergivenhet hade väckt en trotsig ambition, som hållit honom uppe.

Nu fick han flytta till sin mor på hotellet och äta i stora matsalen. Det var en oerhörd förändring. Laura måste alltid truga honom att ta för sig av den fina maten. Han skruvade sig på stolen och det var som om han ätit med dåligt samvete.

Laura låg mycket länge på morgnarna. Hon hörde i allmänhet inte ett ljud av Georg, förrn han kom hem helt andfådd till lunchen. Han hade varit ute och promenerat, sade han. Laura blev nyfiken. En morgon vaknade hon redan åtta och smög in i Georgs rum. Det var tomt. Och han blev inte synlig förrn vid tolvtiden. Då modern ansatte honom med frågor, såg han henne plötsligt stint i ögonen och svarade häftigt, att han varit ute på Ekbacken...

Laura log ett litet svävande leende och drog om sig kimonon, som glidit upp och blottade hennes silkesstrumpor:

— Å, är du så tokig i båtar, mumlade hon.

Följande dag, medan Laura ännu låg i sängen, ringde telefonen på hennes nattduksbord. Det var från sjukhuset. Systern som talade lät mycket allvarlig. Greven var sämre och uttryckte oupphörligt sin önskan, att grevinnan skulle besöka honom.

Laura kände ett häftigt obehag. Hon blev kall om hela kroppen. Tanken på sjukhuset kväljde henne. Hon hade ännu inte varit där. Hon var rädd, dödligt rädd för långa korridorer, feberkurvor, karbollukt, stönanden, likbårar. Varje fiber i hennes kropp ryggade för allvaret, smittofaran, dödens närhet... Men med ett tag lättade det så skönt inom henne, så vidunderligt skönt. Georg! Ja, Georg skulle nog gå dit! Med darrande fingrar fick hon upp telefontratten igen:

— Jo, syster, snälla syster, jag skulle så gärna komma. Men jag kan inte, inte i dag. Jag är själv sjuk, sängliggande. Jag har den allra förskräckligaste yrsel. Men jag skall skicka upp min son.

Varpå Laura band en våt handduk om huvudet och väntade på Georg.

När han kom, låg hon och vred sig på kuddarna och såg

verkligen riktigt dålig ut. Hon grep hans hand och tryckte den häftigt:

— Snälla Georg, de har ringt från sjukhuset. Han vill träffa mig. Men jag förmår inte släpa mig dit. Jag är så förfärligt dålig. Vill du inte gå dit och hälsa från mig... säga honom, hur sjuk jag är...

Georg stod där blek, plågad av tanken på att stiga fram till denne fruktade och hemligt avskydde främlings sjukläger. Men han rätade upp sig. Det ingick inte i hans föreställningar, att man kunde säga nej i ett sådant fall.

— Jag går och säger honom att mamma kommer, så fort mamma blivit bättre, sade han i högtidlig ton. Och det lät nästan som om han haft något vådligt i sikte och ville köpa sig rent samvete med ett offer.

Efter några timmar kom Georg tillbaka. Han hade inte kunnat framföra någon hälsning, ty den sjuke var medvetslös.

Laura gjorde inga frågor om sjukhuset, om vad doktorn sagt, om den sjukes utseende. Hon bara överöste Georg med tacksägelser och var hundaktigt inställsam mot honom.

Hon kände väl, att hon kunde behöva honom ännu en gång.

Nästa dag var greven fortfarande medvetslös och då vågade Laura bli litet bättre och gå upp. Det kostade på att jämt ligga i sängen och dessutom var hon vidskepligt rädd för att spela sjuk — man kunde verkligen bli det...

Hon tänkte över huvud taget vidunderligt litet på den man, vars namn hon bar. Det var som om sjukdomen utplånat hela skalan av minnen, från de första mondäna, till de senaste, raffinerat sensuella, det var som om den förvandlat honom till en främmande, halvt fientlig varelse.

Flera dagar gingo. Det var icke tal om besök hos den sjuke. Han kunde icke tala med någon, perioder av medvetslöshet omväxlade med feberyrsel. Laura kunde inte längre hålla sig stilla, sitta ensam. Hon hade äntligen fått några bekanta på hotellet, en dansk legationssekreterare och en ung änka, som hon råkat på en badort. Dessa hade presenterat henne för en rysk musiker på genomresa. Så fick man ihop det till en liten bridge uppe i Lauras salong om kvällen.

— Hvor er det saan med deres mand, fru grevinde? sade dansken mellan buden.

— Ack, jag var där i dag... han är betydligt bättre...

Georg hörde dessa ord genom dörrn, som stod på glänt.

Nu ringde telefonen i Lauras sovrum. Med en suck släppte hon sina kort och gick dit in, sedan hon väl stängt dörrn till salongen. Ryssen spelte nämligen inte bridge utan improviserade på pianot.

Åter var det den där förfärliga, fromma, envisa stämman i telefonen:

— Greven har återfått medvetandet igen. Han mumlar bara grevinnans namn. Han måste tala med grevinnan. Han har inte långt kvar. Han kan väl inte få dö alldeles ensam...

Lauras svar ljöd som ett nödrop, halvt förtvivlat, halvt ursinnigt:

— Herregud... jag... jag har ju sagt syster att jag själv är sjuk... att jag ligger... att doktorn förbjudit mig... Men jag ska försöka skicka någon... strax ska jag skicka någon...

Hon störtade in till Georg. Hon var blek, djupt urringad, klädd i svart, frasande siden och full med briljanter. Hon såg inte, hur sonen hastigt gömde ett paket under bordet. Hon smekte honom häftigt, ängsligt över armen och handen:

— Snälla lilla Georg, du måste fara till sjukhuset igen! Alexis har visst blivit... blivit sämre. Å, jag uthärdar inte att se honom lida. Mina nerver är alldeles förbi. Ja, jag blir alldeles förstörd av det här. Jag har några vänner hos mig, men de måste gå, de måste gå strax... Jag är alldeles förbi...

Georg vände sig bort. Hennes parfym slog sin ånga kring honom. När hon böjde sig fram, såg han med en rysning hennes stora, bländvita bröst röra sig i urringningen. Han kände plötsligt en underlig, kväljande skam över att just hon var hans mor, över att han utgått just ur hennes kropp. Han for upp från stolen:

— Nej, nu går mamma själv! utropade han.

Men hon klängde sig intill honom, klagade, tiggde, smekte, kysste honom. Ja, i sin usla panik var det som om hon glömt, att hon hade sin son framför sig och varit färdig att ta till allt vad en rädd och galen kvinna kan ta till för att beveka en man.

Georg for upp, stötte henne ifrån sig:

— Låt bli mig! sade han. Jag ville inte att du tar i mig!

Bara av ängslan och för att äntligen komma loss från henne störtade han för andra gången bort till den sjuke.

Laura stod där stödd mot bordet med ett stelt leende på läpparna. Den undsluppna faran kändes som en domning i lederna. Hon drog schalen om sina nakna skuldror. Sonens förakt for som en lätt köldilning i skinnet. Ditt eget kött och blod! Bah! Pojken var ju som ett vax i hennes hand...

Hon gick ut i salongen. Hon gick långsamt, försiktigt. Det var som om där legat något kallt, skört, orörligt inom henne, något som inte tålte en törn.

Laura ursäktade sig för sina gäster:

— Min man har blivit sämre och jag måste fara till honom, sade hon stilla och högtidligt.

Skenet måste räddas.

Man tog farväl under ursäkter och beklaganden. Den unge, ryske musikern hade ett fint och mycket känsligt ansikte. Han tänkte kyssa värdinnan på handen, men hejdade sig lätt bleknande på halva vägen. Det var som om han, när han böjde sig ner mot denna vackra och robusta kvinnokropp, plötsligt studsat inför något dött, för stanken från ett själens lik.

Laura skyndade sig i säng, tog ett sömnpulver och drog täcket över huvudet.

Tidigt morgonen därpå väcktes hon av budet om mannens död. Hon kände först en underlig, kuslig lättnad. Nu skulle han aldrig mer kalla på henne. Nu slapp hon besöka honom. Nu slapp hon sjukhuset...

Men så greps hon av en bitter frossa. Hennes nerver hade ändå inte glömt honom. Där gled en kall, unken fläkt över vissa intima minnen. Döden trevade med kalla, beniga fingrar alltför nära hennes egen ryggmärg. Det var som en sinnenas likförgiftning.

Laura kände sig så ruskig och illamående, att hon rent av trodde sig sörja den döde och fick en livlig känsla av medlidande med sig själv. Hon klädde sig i sin enklaste svarta klänning och sjönk ihop i en fåtölj.

Nu uppträdde spöklikt snabbt på scenen en lång, mager herre med svart tillknäppt redingot och dystra pannveck. Det

var begravningsentreprenören. Laura hänvisade honom med en trött, oändligt trött gest och några enstaviga ord till sina bröder på Selambshof och Trefvinge, varpå den trista figuren högtidligt bugande drog sig undan.

Laura sjönk ihop. Jag är en gammal kvinna, tänkte hon. Det är så konstigt styvt och dött inom mig. Jag är en gammal, bruten, ensam kvinna. Mitt liv är slut.

Då kom hon plötsligt åter att tänka på Georg. Herregud Georg! Hade hon glömt Georg. Hon hade ju Georg. Hon var ju inte ensam. Hennes liv var inte slut. Hon hade ju sin son, en stor, vacker, duktig, modig pojke.

Åter sköt det en varm våg genom Lauras ådror. En viss ånger över gammal likgiltighet, gamla försummelser rörde sig inom henne. För en gångs skull anade hon verkligen något av en moders känslor.

Hon störtade in i Georgs rum.

Det var tomt.

Hon satte sig att vänta. Hon satt på sängkanten och fingrade på hans kudde och nattskjorta och rev fram klockan var-annan minut. Aldrig förr i sitt liv hade hon riktigt väntat på en människa, Laura.

Hon kallade in städerskan. Hon hörde sig för hos kypare och portier. Nej, ingen hade sett till unga herrn. Och ändå hade han legat i sängen på natten, det syntes.

Laura hetsade upp sig till en nervös, huttrande, gnällande oro. Fram emot middagen skickade portiern upp ett brev, som lämnats till honom av ett stadsbud. Det var från Georg och av följande innehåll:

Till min mor.

Jag skriver för att säga mamma farväl. Vi ser varandra inte mera. Jag hade inte tänkt ge mig av så här, men det här sista var *för fegt*. Jag kan inte längre. Jag tänker ta hyra så fort jag kan få och fara över till Amerika och söka upp far. Det är inte lönt att söka mig, för jag är redan sexton år och kommer inte till mamma. Jag vet allting om hur mamma och morbror Peter bar sig åt mot far. Det var *nedrigt*. Jag vet det genom farbror Lundbom och Sara, som var jungfru på

Ekbacken. Hon är gift med en arbetare på varvet nu. Farbror Lundbom höll med er först, men han ångrade sig, när han förstod, hur allt gått till. För två år sen fick han ett brev från far, som skulle lämnas till mig, när jag var sexton år. Där står hans adress och allting. Han är på ett stort kontor och har det rätt bra, fast det hade han inte i början. Han är en ädel människa, det vet jag. Det är för hans skull jag arbetat i skolan och varit flitig, för mamma har ju aldrig brytt sig om mig förut. Och nu så ger jag mig av. Alla pengarna jag fått av mamma ligger i högra bordslådan, för jag vill inte använda dem att rymma för. Adjö då mamma. Och mamma får förlåta mig, för jag kan inte annat.

Adjö!

Georg Hermansson.

P. S. Den som gör något ont åt farbror Lundbom för det här skall få med mig att göra, när jag kommer tillbaka!

Laura svimmade inte efter genomläsandet av detta brev. Hon fick inte något nervöst anfall, ställde inte till någon scen, rörde inte upp himmel och jord för att få sin son tillbaka. Hon kände sig bara helt plötsligt tom, alldeles tom. Hon hade inte längre någon oro för Georg. Hon begrep faktiskt inte sin förra ängslan och iver.

Hon tvättade sitt ansikte med kallt vatten, pudrade sig och åkte ut för att beställa sorgdräkt.

Skuggspelet

Det var tidig vår detta år. Majdagens solsken flöt stilla och junivarmt in genom fönstren till villa Hills renässanshall. Men Hedvig, som vankade av och an där inne, hade ännu kvar sin vinterhy. Ja, det bittert vackra ansiktet var nästan fängelseblekt och hon tog de få stegen fram och tillbaka likt en fånge, som mäter sin cell. Smärtare än någonsin tycktes hon och alltjämt gick hon svartklädd. Som en mörk skugga gled hon fram och tillbaka, fram och tillbaka över mattans brinnande, vinröda solfläckar.

Var gång Hedvig kom mitt för det lilla väggskåpet, där telefonen var infälld, hejdade hon sig ett ögonblick med hjälplöst hängande händer och ett högst oroligt och bekymrat uttryck. Småningom blevo uppehållen allt tätare, och det var som om hon av en oemotståndlig makt dragits till telefonen. Nu grep hon redan efter luren. Men då smällde en dörr borta i köksregionen, och strax for handen tillbaka som om det bränts och hon återtog sitt rolösa vankande. Så var allt tyst igen och Hedvig åter vid telefonen. Med låg, osäker stämma begärde hon ett nummer. Varpå rösten med en yttersta ansträngning höjde sig, blev spänd, högdragen, betallande:

— Får jag tala med häradshövding Levy!

Men spänningen dog bort i ett besviket, missnöjt:

— Jaså, inte inne än...

Hedvig återtog cellvandringen. Hon mumlade för sig själv och var om möjligt ännu blekare än förut. Oupphörligt tittade hon på klockan liksom i förtvivlan över att minuterna flöto så sakta genom det tysta och solfyllda rummet.

För andra gången sögs Hedvig till telefonen. Nu var han äntligen kommen till kontoret. Den kalla lättnaden gjorde plötsligt hennes stämma likgiltig, hårt affärsmässig:

— Goddag! Det är fru Hill. Jag ville bara påminna om de

där inteckningarna, som skulle bevakas... de där i kvarteret Järnbäraren...

Levys röst svarade ur luren, sträv, snabb, säker, med en omärklig tillsats av belåtenhet:

— Jo visst, inteckningarna... Jo, det ordnar sig nog... Jag kommer ut till middagen, så får vi språkas vid om saken...

Det var inte första gången Levy bjöd sig själv till middag på villa Hill. Förmodligen i den riktiga känslan, att hans klient aldrig skulle komma sig för.

Hedvig lade på luren med en axelryckning, en stackars falsk axelryckning. Hon återtog sin vandring. Det syntes, hur hon sökte intala sig själv, att hon var alldeles kall och likgiltig, nu när ängslan för att han glömt inteckningarna var över.

Hennes steg hejdades plötsligt framför en av mattans brinnande solfläckar. Det var som om hon inte vågat sig ut på det röda ljushavet. Det var som om vårsolen, vilken med allt bredare böljor vällde in i det stora, tysta rummet, hade bländat och förlamat henne.

Herregud, vad skulle hon nu göra före middagen! Vad skulle hon ta sig till med hela den långa, obarmhärtiga, strålande vårdagen!

Hon fann ingen annan utväg än den vanliga — att fly till skuggorna. Hon ringde och befallde fram bilen.

— Får vi inte snart ta till det öppna karosseriet nu, frun? sade Ohlson, chaufförn.

— Nej!

Så rann den stora, svarta, täckta bilen i väg ut till kyrkogården. Och så satt Hedvig där på bänken vid Percys grav, från vilken man ej hade fått ta bort de torra, vissnade begravningskransarna. Rak, orörlig satt hon där under sitt svarta parasoll, medan runt omkring henne den ljusa majgrönskan pärlade och vaggade på solskenets breda ström. Solen tog hand om själva det svarta i Hedvigs sidenkappa och lät det leva och skimra i tusen färger. Men hennes ansikte lyste blott matt av en reflex underifrån, från gravens marmor.

Mer än halvtannat år var det sen Percy dog, men på sista tiden började Hedvig åter fly hitut. Här sökte hon sig tillbaka till ett skuggliv, ett halvliv, en fortsättning av sanatorie-

tiden. Inte som om hon här ute på kyrkogårdsbänken lyckades glömma allt som brände — pengarna, affärerna och det som hängde ihop med dem. Nej, men hon tänkte på det med mindre oro. Snarare med en högtidlig och pietetsfull känsla av, att det var hennes plikt att sköta, vad hennes kära Percy lämnat efter sig...

Egendomligt med Percy Hill. En stackars sjukling! Och ändå hade hans väsen varit så fritt från låg fruktan, att han till och med långt efter sin död kunde användas som ett kvietiv. Hedvig satt där och fyllde sig själv med sval tacksamhet för att det förunnats henne att offra honom några år av sitt liv. Hon led inte längre av att ha ljugit för honom och lurat honom på hans sista vilja. Hon hade bara varit sjuksköterskan, som hindrade den stackars patienten från att göra sig själv illa. Hennes samvete blundade för de omständigheter, som voro förknippade med patientens död.

Nej, det var inte farligt att sitta där och viska med minnet — den sentimentale lögnaren. Hennes egoism var inte rädd för det förflutna utan för framtiden.

Vilken utmaning mot alla vårens makter, denna bleka, stumma, halvblundande lögn mitt i klara solskenet! Det var som om ljuset i plötslig vrede ökat sitt svall kring henne, sänt en ny våg av brännande oro genom hennes kropp. Hon reste sig liksom famlande efter de vikande skuggorna. Så vacklade hon bländad, med svidande ögon fram på kyrkogårdsgången. Utanför grindarna började motorn brumma, otålig att få slunga henne tillbaka till allt det som väntade... affärerna... Levy... framtiden...

Jag sätter inte på mig några andra kläder, tänkte Hedvig i bilen. Hon tyckte det var något tryggt, något lugnande i att hon inte alls ämnade sätta på sig andra kläder. Men när hon kom hem, gjorde hon det ändå. Och satt länge framför spegeln. Och sedan stod hon i fönstret och såg utåt vägen.

Äntligen kom där en bil och Levy steg ur.

Droskbil, tänkte Hedvig liksom för att med denna prosaiska reflexion ta udden av ett hot. Levy trippade hastigt uppför trappan. Jude, tänkte hon och det var som om hon med detta ord hållit något på avstånd. Men hon måste ändå

tvinga sig att gå långsamt, riktigt långsamt ut i hallen för att ta emot sin gäst.

Levy hade gula rosor med sig:

— Funnes det svarta, skulle jag ge er det i stället, sade han.

Hedvig glömde med flit rosorna på ett bord ute i hallen. Hon hade en förnimmelse av att det brände till innanför hans jämna blekhet.

Det var gullvivor och syrener på middagsbordet:

— De där blommorna passar inte till er, sade han med ett snabbt, bittert leende. Så vände han sig till flickan som serverade: — Ta bort de där och gå efter mina rosor ute i hallen!

Alldeles som om han varit hemma hos sig.

Nu kastade Levy sig in på affärerna och satte redan från början god fart.

Levy hade gjort penningen levande för Hedvig, alltför levande. I början hade hon mest känt sin stora förmögenhet som en säkerhet, ett skydd mot alla livets krav och faror. Hon satt hopkrupen mitt inne i guldberget, där ingenting kunde komma åt henne. Men Levy slog ut med händerna:

— Herregud, sådana pengar! En sådan tung, oformlig hög! En sådan gammal mossig, urmodig klump till förmögenhet. I tjugu år har den fått sköta sig själv. På tjugu år har inte en förfaren hand rört vid den. Så ser den också ut som en änke- och pupillkassa.

— Häradshövdingen menar, att placeringarna är bergsäkra, mumlade Hedvig. Det är väl bra...

— Ja, men räntan, fru Hill, räntorna... Ni har inte stort mer än tre och en halv procent och ni kunde ha sex. Ni låter hundratusen om året rinna er ur händerna. Det är ett åtlöje för gudar och människor. Som fackman uthärdar jag inte dessa absurditeter. Tillåt mig göra några dispositioner för er. Ni kan ju underställa dem edra bröders gillande.

Hedvig ängslades och grubblade mycket, innan hon sade sitt ja. Men de hundratusen voro starkare än hennes betänkligheter. Och så hade då Levy lockat henne in i sin värld, penningens värld. Det började med att hon vid alla tillfällen frågade ut honom på kvinnors vis, okunnigt, envist, misstroget. Och han svarade; inte bara tålmodigt utan villigt, snabbt, eldigt, medryckande. Han redogjorde för hela den

ekonomiska tekniken med krediter, växlar, hypotek, inteckningar, obligationer, aktier. Hela detta fint avvägda system av misstro och förtroende gjorde ett djupt intryck på Hedvig. För hennes ängsliga försiktighet syntes det svindlande djärvt, en balansgång över avgrunden. Hans snabba, målmedvetna säkerhet tycktes henne som något övernaturligt, nästan hemskt. Men hon måste höra mer, mer. Å, det var ljuvligt spännande att höra Levy tala om penningen. Först nu anade hon, vad den egentligen var. Och hon satt där som i en gunga, hisnande över att äga så mycket.

Ja, allt ivrigare blev Levys vittnesbörd. Hedvig var redan utlockad ur guldberget, där hon kurat skymning. Penningen stod inte längre som en mur och skyddade henne för världen. Nej, den var i stället det medium, vari man rörde sig. Den var de tusen förbindelserna, tentaklerna, nervtrådarna, varmed man strax kände allt vad som skedde i staden, landet, Europa, hela världen.

Levy rev Hedvig med sig halvvägs ut i livet, åtminstone det liv, som är rörelse och omsättning. Han visade hennes instängda och valhänta egoism på en egoism som var världsomspännande, klarvaken, djärv och glänsande teknik. Han inkarnerade denna egoism. Det var något annat än Percys laisser-aller och svala, undfallande ironi. Det var hjul, som rullade. Det var hårt mot hårt. Det var makt, öde. Hedvig kunde bli helt rädd vid hans lidelsefulla utläggningar, rädd som om hon kommit ut i skarpa dagsljuset utan en mörk vrå att krypa undan i. Och hon hade icke längre sina pengar att skydda sig med. De voro hans bundsförvant, de förrådde henne åt honom, de voro förälskade i honom. Hedvig hade ingenting annat att ta till än ansträngd reservation, plötslig köld, ren ohövlighet. Men det tog inte ett dugg på honom. Han var liksom okänslig för allt, vari det inte fanns logik. Då kröp hon i sin ängslan bakom den döde, draperade sig i kräpp, flydde till skuggorna och blev idel pietet och minne. Detta var det enda, som hittills lagt en dämpare på Levys iver. Den världsomspännande, kallhetsiga penningromantiken drog sig ryckvis samman och han blev småningom allt kallare, formellare och ironiskare, tills han slutligen tog farväl med en bugning, som egentligen var en axelryckning.

Även denna dag måste Hedvig ta till svarta krusfloret.

Redan vid soppan var Levy klar med den där inteckningen i kvarteret Järnbäraren. Det var ju en lek, en bagatell. Man skulle ropa in huset, ingen tvekan om den saken. Det blev säkert affär, huset var nämligen av slump alldeles för högt taxerat. Andra människor är rädda för ett hus, som är för högt taxerat. Men det är inte vi, fru Hill. För vi känner till ett visst litet försäkringsbolag, som kommer att ta eländet med uppsträckta händer. De behöver det i sina böcker. Ett hus som köpts för 200,000 men kan tas upp till 300,000 gör alltid ställningen 100,000 bättre — inte för "liven" men för styrelse och direktör...

Levys ansikte fick plötsligt ett föraktfullt, nästan förnärmat uttryck. Han tycktes lida av detta samtalsämne, som inte var värdigt situationen och hans känslor:

— Men nog om det, utbrast han. Jag har tröttnat på fastighetsskojet. Det är för lägre figurer, kälkborgare och brännvinsadvokater. Jag förstår verkligen inte er bror Peters smak. Jag medger, att han är en sorts brutal ekonomisk naturbegåvning, men han lever ju som en gammaldags hantverkare på sidan om utvecklingen. Före 1905 trodde vi att affärer — det var att lura varandra och staten. Ja, jag trodde det också. Men nu är det omodernt, ohjälpligt omodernt. Nu har man äntligen förstått, att de verkligt lukrativa affärerna, det är de positiva, där penningen verkligen gör en insats... Aktier alltså, industriaktier! Vi leva i en tid av det väldigaste industriella uppsving. Hela världen håller på att industrialiseras. Man måste vara blind för att inte se, var kapitalets kungsväg går. Penningen och hjulet, de äro släkt. Aktier, industriaktier! Ut med pengarna till skogarna, forsarna och järnet! Ut med dem till trätuggarna, ånghammarna och revolversvarvarna!

Här kastade Levy i sig det tredje glaset apollinaris och utfor i en häftig ström av aktiekurser och exportstatistik. Och hela tiden stirrade han på Hedvig med ett på samma gång vädjande, lidelsefullt, förbittrat och skeptiskt uttryck. Han ville blända henne, rycka henne med sig, men det var något krampaktigt, nästan förtvivlat i hans ansatser. Där fanns inte en gnista av trygg och okonstlad glädje åt ögonblicket.

Genomskådade han henne, kvinnan framför honom? Eller led han av att hans eget hjärtas heta pust blott förmådde blåsa upp en aska av torra siffror?

Hedvig stirrade i bordduken. Hon kände hans bruna, runda blick på varje punkt av sitt ansikte och sin hals. Hans sträva, snabba röst samtidigt öppnade hela världen för henne och spann in henne i ett nät av smidiga maskor. Redan var det som om hon inte kunde röra händer och fötter. Hon tyckte han kom närmare, närmare. Hon ömsom brann och frös i denna torra hetta med underliga kölddrag, som strömmade ut från hans väsen. Snabbt, obönhörligt steg skräcken inom henne, den obetvingliga skräcken för att se sig med flykten avskuren, övermannad, i livets våld.

Hon reste sig plötsligt från kaffet:

— Ska vi inte göra tavelronden i dag? sade hon. Det är första gången, det är ljust efter middagen.

Tavelronden var en uppfinning av Hedvigs fruktan. Hon kände sig säkrare bland Percys tavlor.

Levy reste sig långsamt och bjöd Hedvig armen. Spänningen i hans ansikte föll sönder. Han var tydligen inte glad över att behöva lämna sin speciella anfallsterräng och göra en långsam, kringgående rörelse för att slåss mot en död.

Och ändå var Levy nog den som i nödfall kunde prata om konst. Han var kännare på sitt sätt och hade en hel del att säga inte blott om marknadsvärdet utan också om teorierna och tekniken. Här hängde åtskilligt han kunde berätta elaka anekdoter om, åtskilligt han på rak arm var färdig att kritisera ihjäl, men också en hel del, han måste beundra. Det var dock en svartsjuk, motvillig beundran, som inte kom sig för. Levy bet sig i läppen och teg. Att överallt stöta på den döde, det gjorde honom, häradshövding Jacob Levy, försagd och osäker. Mycket visste han, men inte hur man skall slåss med en skugga.

Hedvig fick andrum. Och hon var strax inne i "skuggspelet". Det var riktigt ett spel i hennes stil, tyst smygande, omedvetet förljuget. Hon hade haft många och långa repetitioner till det där ute vid graven. Vartenda tonfall susade av kräpp. Högtidligt, stilla skred hon fram genom salarna, som aftonljuset fyllde med sin första, rena guldton. Och

hon stannade med lutat huvud framför den ena tavlan efter den andra. Ur varje gest, varje ord framskymtade tydligt hennes beundran för den dödes fina konstsinne och försynta, oegennyttiga entusiasm, som aldrig svek trots utmattning och lidande.

Ja, Levy fick en god dosis av nästan religiös pietet att svälja som kylande medel. Men han tyckte tydligen inte om medicinen. Hans blekhet fick gröna skiftningar. Hans läppar kröktes till omärkliga, nervösa grin. Men han måste i alla fall svälja. Först när de äntligen kommit ut i hallen med moderniteterna, repade han plötsligt mod i den nya mera hänsynslösa och färgfräcka miljön. Med en högtidlighet som var strängare än någonsin — kanske därför att den krävde mer ansträngning — hade Hedvig stannat framför en djurmålning, signerad med ett icke okänt franskt namn. Tavlan föreställde två tigrar, så trohjärtat randiga, som om de målats av ett femårs barn, och lekande i en djungel, som tycktes bestå av en trasig makartsbukett.

Då kunde Levy inte hålla sig längre:

— Jag vet en liten historia om den där mästaren, utbrast han ivrigt. Det var så att två parisiska konstjudar åto en bättre déjeuner tillsammans och sen gingo de ner på Salon des indépendants. Och där höll nu den ene konstjuden ett vad med den andre, att han inom ett år skulle lancera och göra till en berömdhet vem som helst av utställarna. Och den andre juden gick länge och sökte, tills han fann det allra hopplösaste och omöjligaste på hela jätteutställningen. Och det var just den där mästaren. Men vadhållaren blev inte rädd. Han tillskapade hastigt för tigermålarens räkning en ny konstriktning, som döptes till naivismen, och på ett år var mannen faktiskt en världsberömdhet. Där kan ni se reklamens och det judiska geniets makt, fru Hill.

Naturligtvis förstod Hedvig innerst inne Levy mycket bättre än tavlan. Men vi äro alltid ömtåligast om våra lögner. Och hon blev också ond, därför att hon åter kände sig förlora sitt övertag och bli osäker. Alltså upptog hon den blasfemiska historien som en förolämpning mot Percys minne.

— En konstnär kan väl ha värde, fast han råkat lanceras av geschäftsmakare, mumlade hon. Den här tavlan köptes för

resten, innan judarna gjort den dyr. Och det var allmänna meningen bland min mans vänner, att den var ett riktigt fynd.

Hedvig började ett ivrigt försvar för de trikårandiga tigrarna och den trasiga makartsbuketten. Hon rörde sig med talesätt, som hon uppsnappat från Percys mun under konstdiskussionerna nere i Montparnasse — och när han en gång i tiden förgäves sökte övertyga henne om de nya idealen. Hon stal hans vändningar, hans slagord, hans karakteristiska förkortningar, hans små kvickheter, ja till och med hans sätt att luta på huvudet och kisa med ögonen.

Skuggspelet efterträddes alltså av likplundring. Allt vad hon kom åt användes nu som tillhyggen mot den påträngande Levy. I sanning, människorna leka underliga lekar med varandra.

Levy såg plötsligt mycket trött ut. Det var något nästan gripande i hans uppskjutna axlar. Han fick ett av sina ryck av ohjälpligt sanningssägande. Men den stråva, snabba rösten skälvde:

— Varför ljuger ni för mig, Hedvig? mumlade han. Ni var en fiende till allt vad konst heter, medan er man levde. Ja, jag vet det. Och ni är än i denna dag likgiltig för allt det här. Men ändå släpper ni lös de där randiga tigrarna på mig. Varför kan ni aldrig vara uppriktig, Hedvig? Varför är ni så rädd, att ni jämt måste ljuga?

Hedvig stelnade och teg. Varje nerv frös i henne. Aldrig hade någon trätt henne så fräckt nära. Det var som om den där mannen vågat se mer av henne än hon själv. Hon höll sig alldeles orörlig, lik ett djur, som låtsas dött för att undvika en fara. Och ändå — kände hon inte längst, längst inne ett slags vild befrielse, något i stil med vad hon en gång erfarit inför Peters cynismer, fast djupare, skönare...

Levy räckte henne handen:

— Adjö, fru Hedvig! Jag är en smula trött. Jag måste gå nu. Jag ska sköta om er inteckning. Adjö — till härnäst!

Och så var han borta.

Hedvig gick till sängs, fast det ännu var ljust. Hon brukade strax gå till sängs efter hans besök. Hon längtade att ligga alldeles orörlig på rygg och tänka efter.

Hedvig klädde av sig långsamt, försiktigt. Hon kände ännu en skakning i nerverna. Ett ögonblick stannade hon naken framför den stora, infällda väggspegeln. Hennes kropp var förvånansvärt väl bibehållen. I sin bleka, jämna vithet, sin smärta fyllighet tycktes den henne förunderligt ung, oerhört mycket yngre än hon själv. Och ändå ryste hon för den. Den kunde förråda henne åt kärleken, när som helst kunde den förråda henne åt kärleken... Och den skulle en gång obarmhärtigt prisge henne åt döden. Ja, Hedvig hörde till dem, hos vilka nakenheten alltid väcker dödstankar. Hade hon levat några hundra år tidigare, skulle fruktan drivit henne till självplågeri. Då skulle hon gisslat och marterat sin kropp för att bryta udden av döden...

Hon drog hastigt ner gardinerna och kröp under täcket. Hon låg i Percys gamla sovrum, denna högtidliga utsvävning av en nittiotalsarkitekt, som en gång väckte hennes rädda häpnad, när hon kom hit som sjuksköterska. Sängen liknade alltjämt en jättekatafalk, i alkovvalvet lyste djurkretsens tecken och på väggen mitt emot droppade blodet i halvskymningen från den helige Sebastians nakna länder...

Hedvig visste, att hon hade en lång, sömnlös natt framför sig. Med halvslutna ögon och händerna sträckta utefter sidorna, genomgick hon långsamt, noggrant allt, som varit mellan henne och Levy. Hon vägde i tystnaden hans gester, blickar, tonfall, handlingar. Det var något i dem, som hon avnjöt långsamt, läppjande, klunk för klunk liksom en rädd drinkare. Det var en ensam, egoistisk njutning, skild från världen genom murar av mörker och tystnad.

Men småningom blev hon oroligare, suckade och vred sig under täcket. Hon kände att hon nalkades en tanke, som alltid återkom med fatal regelbundenhet under hennes nattliga begrundanden. Levy var ju hennes jurist. Varför tog han inte betalt? Hon hade frågat en gång för längesen, vad hon var skyldig för boutredningen, men fått ett undvikande svar. Sen hade saken aldrig kommit på tal. Ville han inte ta emot något. Det var ju förfärligt stora pengar, han kunnat begära. Hon kunde inte låta bli att njuta av att kanske ha sluppit undan. Men så kom den rädda eftertanken. Varför vill han ingenting ha? Naturligtvis därför att det binder, för att du

ska bli hans. Vilken dag som helst begär han dig till sin hustru.

Levy var inte längre en ofarlig, kittlande, smekande skugga. Han stod där vid hennes sängkant fruktansvärt levande, hetsigt pockande, med blekt ansikte och sträv, lidelsefull stämma. Och bakom honom brusade hela den väldiga öppna världens trafik. Hon måste svara ja eller nej. Hon visste, att hon inte skulle slippa den stunden. Ja eller nej. Sliten mellan jubel och ångest vred hon sig i mörkret. Hon kunde inte helt ljuga bort sin lidelse. Hennes egoism skakades ända ner i sina rötter. Hon drömde rädda drömmar om att äntligen, äntligen få blotta sig, ge sig till pris, befrias från sig själv, slunga allt sitt elände i kärlekens eld.

Men mitt i sitt uppror blev hon plötsligt kall som is. Ohyggligt klart ljöd en stämma inom henne: Tänk om han bara vill åt dina pengar!

Nu störtade misstänksamheten, den ängsliga snikenheten sig över henne med tusen skäl. Hon plågade sig metodiskt med syskonens axelryckningar, sarkasmer och förtäckta varningar. Levys skarpsinne, affärsbegåvning, juridiska verve, allt som hon dragit fördel av, fick nu vittna emot honom. Ja, det är mina pengar han vill åt, mumlade hon, naturligtvis är det mina pengar. Och nu glömde hon hans blickar, hans tonfall, skälvningen i hans stämma. Och inte förmådde minnet av hennes egen vita kropp i spegeln ge henne en gnista kvinnligt självförtroende. Nej, det är mina pengar, han vill åt. Och han kanske inte ens tänker gifta sig till dem. Han kanske bara vill begagna sin ställning för att lura mig, bedra mig, utplundra mig. Han har nog märkt, att jag inte förstår affärerna. Han kanske just nu ligger och tänker ut, hur han ska ta ifrån mig vad jag har, ruinera mig.

Så tillbragte Hedvig timmar av malande ångest, ända tills hon lugnades av morgonljuset och föll i en kort dvala.

— — —

Några dagar senare stod hon åter i telefonen och ringde till Levy. Nu gällde det några träpapper, som hon köpt på hans inrådan och som fallit en eller annan krona...

*

Den femtonde juni hade selambska familjebolaget sin årsstämma. Det var sista tillåtna dagen enligt stadgarna. Peter skulle aldrig kunnat förmå sig att punga ut med utdelning en dag, innan han var tvungen.

Bolagsstämman hölls som vanligt på Selambshofs gårdskontor. Hedvig kom tidigt för att man inte skulle hinna samla sig i förväg och prata om henne. I veckor hade hon gått och ängslat sig för denna stämma, där Levy ånyo skulle sammanstråla med hennes syskon. Han hade nämligen för några år sedan — på Lauras och Stellans förslag — fått övertaga ett par aktier och invalts i styrelsen, närmast för att hålla en tumme på ögat på direktörn...

Peter var ytterst tjänstvillig. Han svansade omkring och ordnade med sittplatser och delade ut block och pennor. Han såg alltid rädd ut numera på de här stämmorna och i dag var det värre än vanligt.

Levy kom sent, brådskande, tillknäppt, opersonlig som en paragraf. Han hälsade avmätt och slog sig strax ner på sin vanliga plats, ordförandestolen vid pulpeten.

— Jaha, sade Peter, ska vi så ta och välja ordförande för stämman. Är det någon, som föreslås?

Laura lekte med kedjan på sin lilla, förgyllda handväska. Hon var svart- och vitrandig Laura och hade en mycket snäv kjol. Det var nämligen detta år, som kjolarna började bli snäva. Guldblond var hon fortfarande och slät i ansiktet. Och ändå såg man tydligt, att hon hade åldrats. Hennes röst lät kall, det lekfulla, spinnande var borta.

— Jag ber att få föreslå Stellan, sade hon.

Hedvig kröp ihop i sitt hörn och stirrade på Levy. Nu ser han bort till mig, nu tror han jag skall säga något, tänkte hon och blev kall över hela kroppen. Men det gjorde inte Levy. Han blev kanske en nyans blekare, men han mätte Laura med ett litet roat leende. Så lade han lugnt papperen ifrån sig:

— Jag ber att få instämma med den sista ärade talaren, sade han. Så mycket mer som jag har saker att framföra, vilka inte lämpa sig för ordförandestolen.

Peters röst lät som en buktalares:

— Väljer stämman alltså den föreslagne?

— Ja, sade Levy med hög röst. Varpå han lämnade sin

plats och demonstrativt gick och satte sig bredvid Laura i soffan, där han tog upp en utländsk tidning och började läsa börsnoteringar.

Stellan var alltså ordförande. Han tycktes ta klubban utan entusiasm och kastade då och då besvärade sidoblickar på företrädaren. Man skred till justering av rösterna. När man kom till Tord Selamb, hundra aktier, frånvarande, lystrade Levy:

— Herr ordförande, anmärkte han i likgiltig ton, detta är nu tredje året, som herr Tord Selamb varken infinner sig eller skickar fullmakt. Är inte det egendomligt?

Stellan kastade en frågande blick på Peter.

— Stämman är väl utlyst i laga ordning? Han är väl kallad?

Peter grävde i sina papper:

— Tord ger tusan i gamla Selambshof, muttrade han i förebrående ton. Han ger tusan i allting...

— Tänk om det skulle vara så att han sålt sina aktier, sade Levy utan att se upp från tidningen.

Nu var det Stellans och Lauras tur att lystra.

— Sålt? Till vem skulle han ha sålt?

Båda sågo olycksbådande på Peter.

Levy fortsatte:

— Vi kan tryggt stryka herr Tord Selamb från röstlängden. Jag *vet* nämligen, att han sedan tre år inte äger en aktie i Selambshof.

— Hur vet häradshövdingen det?

— Kors det är mycket enkelt. Jag har skrivit och frågat.

— Men Tord svarar ju inte på brev, klagade Laura.

— Nej, inte på det första. Men kanske på det tredje, om det gör honom riktigt arg. Jag fick till slut beskedet insvept i en knippa skällsord. Han *har* sålt sina aktier.

Stellan reste sig och stirrade på bolagets direktör:

— Peter, har du lurat åt dig hans aktier?

Peter liknade en björn, som blivit utrökt ur sitt ide. Han brummade oroligt och slog omkring sig med halvlama ramar.

— Hm, fan, vad skulle jag göra... Han tiggde mig om hjälp...

Laura reste sig röd av ilska:

— Du är en förbaskad skojare, ropade hon, en förbaskad skojare! I tre år har du lurat oss!

Stellan ryckte till vid systerns vulgära uttryck:

— Var god och upplys omedelbart, hur mycket du betalade Tord, sade han stelt. I annat fall ajournerar jag stämman och far själv ut till Järnö och hör mig för.

Peter stod där och vaggade och trampade. Ögonen blevo små, små i huvudet på honom:

— Nå, sjuttiofem tusen då, mumlade han med ett grin, som var mera belåtet än skamset.

Laura tycktes färdig att flyga i luven på honom:

— Sjuttiofem tusen! Vilken affär! Man kan förstå, att du ville vara ensam om det!

Stellan såg ut, som om han bitit i ett mycket surt äpple. Han ansträngde tydligen sin formuleringskonst:

— Det blir vår gemensamma lott att ta hand om Tord, när han definitivt ruinerat sig, sade han. Alltså är det inte mer än rimligt, att hans aktier fördelas lika på våra händer.

— Sällan, pustade Peter, sällan, sällan ...

Men Stellan var kall som graven:

— I så fall kan du inte räkna på återval. Det finns bara ett sätt att återvinna vårt förtroende.

— Ja, du åker ögonblickligen, om du inte delar lika, försäkrade Laura. Vi gör Stellan till direktör i stället.

Peter brummade, slog ikring sig, hotade och klagade, men till slut fick han ändå säga adjö till sin lilla fina familjeaffär:

— Det gick ändå i tre år, mumlade han med ett vemodigt grin. Tjugufem aktier per man till sjuhundrafemtio stycket. Ni har't som det vore hittat.

Efter detta gräl i gammal selambsk stil återtog man sina platser och återgick med slätade pannor och klara blickar till dagordningen.

Hedvig hade hela tiden suttit tyst och stirrat på Levy. Hon tänkte på judarnas familjekänsla och inbördes sammanhållning. Hon forskade ängsligt efter en min av avsky och leda i hans ansikte. Hela detta uppträde var henne en ny och dunkel plåga. Hon led faktiskt av rösternas hårdhet och köld. Hon kände sig underligt svag och rörd. Hon hade lidit och kämpat de sista veckorna, och nu var hon trött, trött. Hon ville resa sig och föreslå, att de skulle ge stackars Tord, vad hans aktier voro värda. Orden brände henne på tungan.

Aldrig hade Hedvig varit så nära livets blida och doftande stränder. Om bara Levy reagerat, om hon bara fått se den rätta, plågade minen. Men hon kunde endast läsa ett halvt roat, halvt föraktfullt intresse bakom hans orientaliska mask. Och så kom hon då aldrig upp ur sin stol. Och så blevo orden osagda. Och så trodde hon, att han var lika kall och hård som de andra...

Och ändå hade Levy kämpat som ett lejon just för henne. Han hade yppat, vad han visste, bara för att vinna och avväpna Laura och Stellan, vilkas motstånd och illvilja han förutsett. Inte hade man tid att sitta där och rynka på näsan, när man slogs för sin lidelse. Och måste han inte vara belåten, när han såg den ståtliga effekten av sina upplysningar. Jag har gjort mig oumbärlig, tänkte han. Nu kan de inte ge sig till att sparka undan mig...

Levy hade emellertid gjort upp räkningen utan värden.

Man hade utan vidare gräl föredragit års- och revisionsberättelserna, fastställt balansräkningen, givit ansvarsfrihet, beslutat om utdelningen och var nu framme vid valen. Stellans fingrar gledo eftertänksamt utmed eggen på en bläckig pappersknv. Han tycktes bara vilja sitta till hälften på den gamla nötta och solkiga kontorsstolen:

— Ja, så får jag be stämman föreslå styrelsemedlemmar.

Det blev åter en tystnad. Rummet luktade damm, piprök, torrt papper och gammalt, solstekt läder. Skuggan av gårdens almgrenar rörde sig sömnigt över de nötta golvtiljornas kvisthuvuden. Så var det åter Lauras röst som hördes, klar, torr, kall:

— Jag ber att få föreslå Peter och Stellan och så — häradshövding Sundelius.

Sundelius var chefen för en konkurrentfirma till Levy, med vilken han dessutom låg i process. Man kunde inte vara tydligare. Levy drog ett djupt bloss på sin cigarrett:

— Förlåt, men har Sundelius några aktier i bolaget? mumlade han.

Laura log ett litet utsökt leende och lekte med sin mockasko under det randiga sidenet:

— Ja, jag har sålt ett par till honom.

Nu ljöd Stellans röst, fjärran och opersonlig:

— Har någon ytterligare någon att föreslå?

Levy såg plötsligt bort till Hedvig. Ja, nu såg han på henne, frågande, fordrande, strängt. Det var som om hans svarta pupiller velat suga henne ut ur hennes tysta hörn. Han gjorde en gest, det var någonting obeskrivligt, mitt emellan en axelryckning och ett lidelsefullt, bönfallande grepp i en tredskande mantel, samma gest varmed man i Österns basarer vädjar till en förstockad knusslare. Såg hon inte, hur man lekte med honom, hånade honom, ville sparka ut honom? Hade han hjälpt henne eller inte? Voro de vänner eller inte? Älskade han henne eller inte? Skulle de gifta sig eller inte?

Hedvig satt där och fingrade på sin penna. Hon var vit i ansiktet. Hon huttrade som av köld. Vad var det nu, Levy begärde av henne? Jo, hon skulle bara föreslå den förutvarande styrelsen. Nu genast måste det ske, annars var det för sent. Men varför sade hon då inte, vad hon måste säga? Varför kunde hon inte röra sin tunga? Varför var hon så rädd för sin egen röst?

Hedvigs blickar släppte Levy och flackade omkring i rummet. Hu, så många ögon omkring henne, så otäckt många! Där satt Stellan och låtsades titta på sina naglar, där blängde Peter cynisk och trumpen, där synade henne Laura med kallt hån. Och alla väntade de, att hon skulle bekänna kort. Seså, bekänn nu, att du är kär i Levy! Skrik ut för vem som vill höra, att du är förälskad i Levy!

Hedvig satt där som förlamad, ur stånd att röra varken hand eller tunga.

Hon teg — och dömde sig till stumhet för hela sitt liv.

Åter ljöd Stellans röst med grym, beräknad långsamhet:

— Får vi anse föreslåendet av kandidater avslutat?

— Ja, sade Laura.

— Väljer stämman de föreslagna, Peter Selamb, Stellan Selamb och häradshövding P. Sundelius?

— Ja, sade Laura med hög röst.

Klubban föll.

Levy reste sig. Han var kanske blekare än vanligt. Ingen kunde se om hans händer darrade, ty han hade stoppat dem i byxfickorna. Rösten lät behärskad:

— Tja, så har jag ingenting mer här att göra. Vad mitt

innestående styrelsearvode beträffar, tillåter ni kanske, att jag avstår det till förmån för er bror, herr Tord Selamb, vars omständigheter jag finner behjärtansvärda.

Därmed lämnade Levy aktiebolaget Selambshofs årsstämma.

Allas blickar vändes skadeglatt åt Hedvigs hörn. Man glömde Levys sarkasm för att njuta av sin triumf.

— Puh, skönt att bli av med juden, skrattade Laura. Det var riktigt förståndigt av dig Hedvig att inte envisas att hålla på den där spaderknekten.

— Han är egentligen en omöjlig figur, sade Stellan. Fadern kom invandrande med en påse på ryggen.

Peter ville också dra sitt strå till stacken, fast det skedde på ett något underligt vis:

— Hade jag lytt den skojarns råd, skulle jag fortfarande suttit med Tords aktier, muttrade han. Han rådde mig att skriva aktierna på honom, så kunde vi två tillsammans med Hedvig röstat omkull er andra. Men jag tyckte, det var för djävligt.

Detta var en lögn, en klumpig lögn. Hedvig visste det och ändock teg hon och lät förgifta sig. Ja, hon satt där tyst med ett ansikte som krympte i blekt, huttrande armod och lät dem sticka gadden i hennes kärlek. Deras kalla skadeglädje gav henne rent av ett slags eländig lättnad; den kylde i såret. Äntligen kom hon sig för att stiga upp och gå. I dörren vände hon sig plötsligt om:

— Jag vet inte, varför ni bråkar så mycket om den där Levy, mumlade hon. Jag tyckte han var bra att ha till att springa ärenden...

I bilen satt Hedvig och upprepade dessa ord för sig själv, som om hon varit rädd att tappa bort dem. Hon steg ur inne i stan och gick i timtal omkring på gatorna. Hon skulle blivit som en isstod, om någon viskat till henne, att det var i ett hemligt hopp att möta Levy. Men där hemma höll hon sig hela kvällen i närheten av telefonen. Om han nu ringer och förebrår mig, tänkte hon, hur ska jag då låta honom förstå, att det är alldeles lönlöst att vänta något av mig. Klockan var mycket, när Hedvig suckande slet sig från telefonen. Nu låg hon där på sin bädd i sommarnattens svala, gröna halvljus. I morgon kommer han förstås, tänkte hon.

Han är blek, bitter, sarkastisk. Han stannar mitt framför mig utan att räcka fram handen: Vad menar ni? Har jag gjort mig förtjänt av denna behandling? Är ni så otacksam och hård? Eller misstror ni mig? Har man sagt er, att jag bara vill åt era pengar? Men det är lögn, det vet ni! Jag älskar er, Hedvig! Jag kan inte leva utan er! Ni måste bli min hustru!

Hedvig låg alldeles stilla och kände det krypa hett i ådrorna som av feber efter frossan. Ja, så får jag ju säga honom — att jag *aldrig* kan bli hans hustru, tänkte hon. Men det var ett underligt, skälvande *aldrig*. Hon längtade med varje fiber i sin varelse att få höra dessa förebråelser, denna bön, som hon tänkte avslå...

Det var inte Levy, som kom följande dag, utan ett brev från advokatfirman Levy och Östring, innehållande en räkning på trettiofemtusen kronor för utförd boupptecknin och diverse andra uppdrag.

Stackars Levy. Det var ett slags hjälplöshet i denna hämnd. Hans tänkande var över huvud ekonomiskt. Han kunde inte se rött för ögonen utan att det surrade siffror i öronen. Därför tog hans kränkta stolthet och sårade kärlek sig uttryck i en saltad räkning. Ja, ty han hade verkligen älskat Hedvig med en passion, som inte var mindre, därför att den var bitter och klarsynt.

Levys hämnd blev mycket effektivare, än han anat. Han hade i själva verket skickat Hedvig ett bannbrev, som småningom alldeles skilde henne från livet och mänskorna.

Se där, var hennes första tanke, han ville alltså bara plundra mig! Pengarna ville han åt och ingenting annat! Och hon gav alla sina gamla, sjuka misstankar rätt. Det fanns bara skälmar och bedragare i hela världen och Levy var en av de allra värsta.

Men samtidigt revs också den sista barmhärtiga slöjan från hennes känslor. Hon visste nu, att hon älskat honom, att hon trots allt älskade honom, att hon aldrig skulle bli fri från en molande värk i sitt hjärta.

Det var den sista tillspetsningen av ett stumt och förödande drama, där kärleken kämpade en hopplös kamp med den snåla fruktan. Hedvig blev liggande över sitt fattiga guld.

Ja, hon klängde sig krampaktigt till penningen, för vilken hon offrat allt. Hon förmådde icke själv göra några nya affärer utan lät, underligt nog, trots sin misstro, alla Levys dispositioner kvarstå. Men hon plockade med sina papper, grubblade och räknade. Nere i bankens kassafack och hemma i villan satt hon och räknade, räknade. Liksom den fromme med sitt radband satt hon där och mumlade och lät den ena siffran glida mellan sina fingrar efter den andra.

Levys kravbrev besvarade hon inte. Kanske var det bara den rädda olusten att lämna något ifrån sig. Kanske var det också ett hemligt hopp, att han skulle uppsöka henne personligen.

Häradshövding Jacob Levy måste till slut stämma fru Hedvig Hill för att få ut sin fordran.

Ut till Percys grav for Hedvig inte längre. Skuggspelet var slut. Hon behövde inte längre den döde för att skydda sig mot det påträngande livet. Och fast hon nu allt mera sällan kom utom villan, såg hon inte längre åt Percys samlingar. Det var verkligen en sällsam nyck av ödet, att just ett sådant väsen som hon skulle smyga omkring i detta stora hus, som byggts till ett hem åt konsten.

*

En kvav och stilla sommarkväll reste sig Hedvig med värkande ögon och bultande tinningar från sina papper inne i sängkammaren. Hon hade fått för sig, att man börjat stirra på henne nere i kassavalvet, och därför tagit hem alltsammans, aktier, inteckningar, lagfarter, depositionsbevis, bankböcker och sedelbuntar. Och nu var det svårt om kvällarna, ty ljuset vågade hon inte ha tänt av fruktan att synas utifrån, genom gardinspringorna. Hon satt kvar med papperen, ända tills siffrorna flöto ihop i ett grått töcken och det stack som nålar i ögonen. Då smög hon bort till dörrn och såg efter, att handduken hängde över nyckelhålet, så ingen av tjänarna kunde kika. Sen klev hon sakta, oupphörligt stannande och lyssnande bort till den stora garderoben, där hon funnit ett bra gömställe bakom en gammal snidad kista. När skatten väl

var nedlagd, öppnade hon ljudlöst en ruta och spejade ut, om något rörde sig.

Hedvig stod länge kvar i fönstret. Kvällen var kvav och tung. Inne under granarna låg ett ludet mörker och stirrade henne i ögonen. Där ovanför hängde glesa, töckniga stjärnor på en himmel, som den närbelägna stadens väldiga ljuskälla gav en rödaktig, olycksbådande anstrykning. Mot denna fond kunde hon småningom se läderlapparnas snabba skuggflykt kring takkransen, nattfjärilarnas mjuka fladder, harkrankarnas luftsegling med de långa hjälplöst hängande benen, allt det fladdrande och svävande trolltyget ute i den fuktljumma sensommarnattens stora häxkök.

Hedvig kände en hetta kring tinningarna, en kvav oro. Det stumma, dolda, nedkämpade levde för sista gången upp och rörde sig i mörkret. Det var kroppens oro inför dess första, obevekliga höstttecken, som flöt ihop med den skumma, ljusskygga ängslan för hennes skatt.

Hedvig stängde fönstret, drog ner gardinen, tände och började kläda av sig. Hon rörde sig långsamt, villrådigt och suckande. Först vände hon ryggen åt spegeln, men småningom stal hon sig till den ena sidoblicken efter den andra. Hon drogs åt spegelhörnet, oemotståndligt. Det var som om luften där ej stått så orörligt tung av ensamhet. Framför spegeln blevo hennes rörelser hastigare. Med blicken hårt sugen till sin egen blick löste Hedvig håret och lät de sista plaggen falla. Hon hade åldrats hastigt sista tiden, blivit grå vid tinningarna och fått veck under brösten. Och nu drog hon plötsligt själv ihop sitt ansikte, så det blev fullt av skrynklor och överdrev hållningens trötta lutning. Jag är gammal, mumlade hon, jag är gammal. Och det var som om hon hukat sig samman i ålderdomens lä ...

Men Hedvig kom inte undan till det priset. Hon lurade inte sig själv. Som för ett ryck på en tråd rätade hon åter upp sig, kastade tillbaka huvudet, lyfte armarna bakom nacken, så brösten blevo vackrare. Och hon kände, hur ett leende bröt sig fram och slog ut på hennes ansikte. Hon såg det i spegeln, ett främmande, flickaktigt, darrande leende med framsträckt mun, färdig till kyssar och bett. Hon började vrida sig och vagga fram och tillbaka liksom hon hört dans-

musik. Allt närmare spegeln kom hennes ansikte. Hon kände en lätt kväljning som i en gunga och luften strömmade het kring tinningarna. Bredvid sin egen nakna kropp såg hon där inne i det overkliga spegelrummets halvdunkel den helige Sebastians nakenhet. Repen skuro in i hans sköna lemmar. Piluddarna bäddades mjukt i det jämna, lätt bronsfärgade hullet... För Hedvig fick han plötsligt Levys ansikte. Ja, det var Levys mun, som log mot henne. Hans läppar hade lösts ur sitt hån och logo tätt intill hennes, extatiskt sensuellt. Hans pupiller hade lösts ur sitt skarpa, närsynta stirrande och öppnade svarta, outgrundliga djup av liv och passion. Hans brännande andedräkt översköljde henne, hans armar böjde henne obetvingligt...

Hedvig sjönk ihop. Kvidande, gråtande, rullade hon sig på golvmattan, medan den sista, försenade, sparsamma blodströmmen smärtsamt bröt sig väg genom hennes liv...

Helt plötsligt spratt hon upp, som om någon hällt kallt vatten över henne. Hon tyckte sig höra fotsteg och viskningar där ute. Hon störtade till kontakten, släckte ljuset och lyssnade ånyo spänt. Så fick hon hastigt på sig några plagg och lättade försiktigt på rullgardinen. Darrande i hela kroppen låg hon där hopkrupen och spejade. I början var det bara svarta mörkret, men småningom skönjde hon två figurer, en mörk och en ljus, nere vid staketet. De stodo tätt tryckta till varandra inne i granskuggan.

Det var chauffören och husan.

Hedvigs huvud blev strax en enda oredig härva av blygsel, indignation och ursinniga misstankar. Det fräcka, skamlösa, osedliga packet! Att inte genera sig mitt för mina ögon! De kikar naturligtvis tillsammans i gardinspringorna. Och nu fnittrar de åt mig mellan kyssarna. Ja, många gånger har jag sett dem växla blickar av hemligt samförstånd. Tänk om de sett mig gömma papperen också. Tänk om de håller ihop för att bestjäla mig. Om de mördar mig en natt och tar alltsammans och bränner upp huset för att dölja sitt brott...

Hedvig drö̈jde på sina värkande knän, ända tills paret drog sig ut genom grinden och försvann i skogsmörkret. Sen släpade hon sig till bädden, låg där och lyddes med varje nerv ut i tjocka mörkret. Oupphörligt tyckte hon det rörde sig i

garderoben. Till slut måste hon upp och hämta papperen och pengarna till sig i sängen. Med armen om de två tunga läderportföljerna föll hon slutligen i en orolig dvala.

Morgonen därpå avskedade Hedvig chaufförn och yngsta husan. Det var början till villa Hills avfolkning. Sedan sålde hon bilen och lät mura in ett brand- och dyrkfritt kassaskåp i garderoben. När det började bli kallt på höstsidan, bommade hon igen tavelhallarna och eldade blott i ett par rum. Vid det laget voro både kokerskan och den andra husan och gårdskarlen borta. Hon hade då endast en tjänare kvar, en gammal vresig, tystlåten trotjänarinna från den Hillska familjen.

Snön kom och Hedvig gick själv upp i gryningen för att inte bli sedd och skottade drivorna från porten. Under långa tider visade endast en smal rökstrimma från ena skorstenen, att där ännu fanns en rest av liv i den stora, vita villan. Den började småningom att förvandlas till ett spökslott.

Tord seglar till havs

Med sin höga, knivskarpa stäv skar den stora motorbåten tvärs genom septemberstormen. Akterut halvlågo Stellan och Laura i sina korgstolar, väl skyddade från drag och stänk av tältduk och slipade glasskärmar. Vågbruset blandades med det jämna klirrandet av speglar och brickor inne i den eleganta salongen.

— Motorn går fint i dag, anmärkte Laura.

— Den går alltid fint, när man är på väg till något obehagligt, mumlade Stellan.

— Tror du det skakar mer längre föröver?

— Naturligtvis skakar det mer närmare maskinen. Hur så?

— Skakning är nära på lika bra som massage. Jag har inte fått någon knådning på en hel vecka. Det här går alldeles på tok. Jag tror jag går dit fram.

Laura klev föröver. Hennes liv kännetecknades numera av en nervös kamp mot den begynnande fetman. Hon tog massage, hon gymnastiserade, sportade, red. Fruktan att bli gammal uppjagade henne ur hennes kattaktiga, spinnande lojhet. Hon tordes faktiskt aldrig sitta stilla. Vilar jag, lägger jag mig på min rygg, då är ålderdomen över mig, tänkte hon. Denna nya oro gick hand i hand med ett hetsigt begär att vara med, att inte försumma något. Hon hade ohjälpligt fallit för sjukan att se och synas. Baler, premiärer, vernissager, basarer, tävlingar, överallt fanns grevinnan von Borgk. Och överallt sågs hon flirta med unga herrar, helst mycket unga herrar...

Det hade inte precis varit någon angenäm överraskning för Stellan att stöta på henne vid stora höstjakten ute på Granö. Han var just inte längre någon vän av kvinnligt umgänge, Stellan. Sin hustru slapp han gudskelov, hon låg jämt på badorter och sanatorier. Men Laura råkade han oupphörligt ihop med. Ute hos den gamle ungkarlen major von Brauner trodde

han ändå, att han skulle få vara i fred. Visserligen hade Brauner figurerat på Lauras spelaftnar vid Narvavägen en gång i tiden, men några fortsatta förbindelser visste Stellan inte om. Döm om hans förargelse, när han svänger in med motorbåten och ser sin sköna syster på bryggan; Laura med korta kjolar, lindade ben och en ung målarfjant, som bar hennes gevär...

Och till middagen kom hon ner som ensam dam bland alla herrarna, halvnaken, svept i en grön sidentrasa, som riktigt skrek om de längesen förlorade primörerna. Och själv gav hon signalen till de saftiga anekdoterna efter maten. Groteskt!

Liksom om det inte varit nog med förbannat obehag, började man språka om det närbelägna Järnö vid groggen. Och vem tog upp ämnet om inte Laura. Hon halvlåg i stolen och gav till bästa en hel del historier om den kära Tord. Det blev ett ögonblicks otrevlig tystnad, men när inte släkten själv tycktes illa berörd så... ja så lät man tungan löpa fritt. Ingen talte om en sådan struntsak, som att Tord oupphörligt hade kungl. befallningshavande över sig för vanhävd. Det kunde man ju läsa i var tidning. Men nu hade han satt upp stora anslag, där det stod:

Landstigning förbjuden vid livsstraff!
Tord av Järnö.

Och han sköt faktiskt skarpt på folk, som bara kom in på hans vatten. von Brauner själv hade en gång sökt lä där för en åskby och hört kulorna vissla om öronen. Folket omkring var så ursinniga, att det när som helst kunde ske en olycka.

— En filosof, som förläst sig på Darwin och Nietzsche, mumlade Stellan. Han vill vara en levande protest mot de humana flosklerna.

Stellan sökte rädda situationen genom att vara objektiv, på samma gång han vädjade till sällskapets jägarindividualism och aristokratiska tendenser.

Men Laura skrattade:

— Asch, han är bara tokig. Det är för resten riktigt trevligt med tokiga karlar.

Dagen därpå lämnade Stellan Garnö för att fara till Järnö och ta Tord i upptuktelse. Det var inte lätt för honom att få med sig Laura, som trivdes utmärkt bland jaktherrarna. Nu var man i alla fall på väg. Motorbåten började redan stampa i den stora Järnöfjärdens grövre och hårdare sjö.

Stellan tog på en oljerock och kom upp på kommandobryggan:

— Ni är väl riktigt säker på kortet? frågte han gasten vid ratten.

— Jo, kapten, jag är barnfödd i trakten.

Mellan sjöarna passade Stellan på att titta ner i maskinkappen. Han hade nämligen sina misstankar om Lauras vibration. Den kunde också gälla maskinisten, som var en vacker, svart pojke.

Han var en gammal spelare, som blivit mycket rädd att lämna något åt slumpen, Stellan.

Sättningen gjorde att Laura snart lämnade bensinångorna i maskinrummet och vackert kröp in i salongen.

Man nalkades Järnö. Högt och olycksbådande reste sig det mörka, rostfläckiga berget med timmerslottet på toppen. Båten höll rak kurs mot hamninloppet.

Skulle verkligen den tokiga människan ge sig till att skjuta. Inte ens i zeisskikaren kunde Stellan upptäcka ett levande liv.

Pang! Där hördes faktiskt genom vågbruset knallen av ett skott, men nerslaget hade ingen sett.

— Här borde man visst komma med pansarbåt, mumlade gasten.

Stellan saktade farten. De gledo in i lä under berget mot ett förfallet sjöviste.

Ett nytt prejskott. Den här gången syntes nerslaget i vattnet bara några meter om styrbord. Men skytten var omöjlig att upptäcka.

Laura skrek, att hon ville hem. Stellan såg ut, som om han blivit illamående. Han viftade mycket ivrigt med en näsduk till parlamentärflagga. Det smällde inte flera skott. Båten gled sakta in mot en fallfärdig fiskarbrygga. Ingen levande själ syntes fortfarande till.

Stellan hade en hel del besvär med att få Laura upp ur salongen. Inte för att han inbillade sig något om Tords ridder-

lighet, men han tyckte ändå det var säkrare att ha henne med sig. Tysta och tveksamma klevo de i land ännu med skottsmällarna kvar i sina nerver. De gingo förbi en förvildad åkerlapp full med små björk- och aspstånd, de sneddade över en liten täppa, alldeles övervuxen med gulnat pestskråp, varur några halvkvävda svarta vinbärsbuskar sträckte armarna som drunknande, medan de fattiga, nakna aplarna vredo sig i grå förtvivlan framför en ruttnande stuguvägg med utslagna rutor och gräsbevuxen förstukvist. Naturen kröp inpå mänskoverket och började återta sin makt. Över det hela låg i den kulna höstdagen en obeskrivlig doft av fukt, förfall och ruskig övergivenhet.

Frysande togo Stellan och Laura stigen uppför berget. Där uppe låg det stora huset, vindpiskat, med grånade stockar, kransat av tomma konservburkar och trasigt buteljglas.

Ingen kom ut, när Stellan knackade på. Dörrn stod olåst och de klevo in. Den stora hallen var kall, smutsig och fylld med en egendomlig lukt av djur. Hela huset sviktade för stormkasten och mot rutorna på nordsidan knackade en furugren ihållande, envist, som om stormen velat in som gäst.

De trängde försiktigt vidare. Inne på ena laven i sovrummet låg något hopkrupet under en renhud. Det rörde sig, när Laura lättade på fällen, och ett rufsigt huvud stack fram. Det var Dagmar. Hon stirrade i slö häpnad på gästerna utan att känna igen dem.

— Jag är Laura... Laura Selamb... och det här är Stellan...

— Aa saan... er det dem...

Dagmar kröp ur laven. Hon var klädd i några grå lunor. Hon såg torpargrå, marig, utblåst ut. Hon gjorde ett på samma gång otäckt och gripande intryck av svulten och jagad hona. Hon ruskade på sig och hackade tänder:

— Jeg ligger for jeg er lidt syg, mumlade hon.

— Vi ville tala med Tord, sade Stellan. Var håller han hus?

Dagmars ansikte hårdnade:

— Ja, det ved jeg sku ikke.

— Han hälsade oss med bössan, så han måste väl finnas i närheten.

— Aa, han maa ha løbt sin vei, naar han kjendte dem igen. Han er nu ikke meget for visitter.

Nu var Dagmar plötsligt framme hos Laura och strök henne över den blanka regnrocksärmen, skyggt som en stryk-rädd hund:

— Herregud, hvor pen De ser ud! De skal vide, jeg har ikke snakket med en kvinde på aar, jeg.

Laura ryckte på axlarna och fnittrade:

— Nå, ska det nu vara något att stå efter...

Dagmars ansikte fick plötsligt ett uttryck av förskräckelse:

— De er naturligtvis sultne, mumlade hon. Och jeg har bare lidt salt sild...

Stellan gick ut och blåste tre korta, skarpa signaler på en visselpipa. Så kom han igen:

— Inga matbekymmer, sade han. Mina gastar tar upp allt som behövs. Men hur tusan ska vi få hit Tord?

— Aa, han har da ikke faaet noget at spise i dag, og naar han bare er sulten, kommer'n og spiser af haanden.

Gastarna kommo snart uppbärande med matlådor och vinbuteljer. Dagmar bad om ursäkt ett ögonblick och dök in i en skrubb för att göra sig fin. Hon kom ut igen iklädd en urmodig och rispig röd sidenklänning, som hängde kring hennes avmagrade kropp. Men där glimmade ännu en sista gnista av skönhet över dragen.

När middagen var klar, gick hon ut på förstusvalen och slog med spiskroken på en trasig zinkbalja och skrek inåt skogen:

— Mad, mad, mad!

Det lät som ett vresigt fågelrop genom stormbruset.

Tord kom inte.

— Ja, saa kan vi like saa godt spise uden det bestet, sade Dagmar.

Hon blev plötsligt våt i ögonen, när hon sjönk ned vid den bländvita duken. Så mycket god mat, så många fina flaskor. Och så gasten med "Rapid" i vita bokstäver över tröjbröstet, alldeles som en betjänt bakom stolen! Och så Lauras smycken och Stellans segelsällskapsuniform!

— Aa, herregud! mumlade hon. Aa, herregud!

Och så tog hon den första drammen.

Stellan pekade på Tords tomma stol:

— Hur har egentligen vår älskvärde värd fått den vanan att skjuta skarpt på folk som kommer?

Dagmar tog hastigt sin andra dram. Ett vilt leende for som ett blixtsken över hennes ansikte:

— Han er ræd, de skal komme og ta mig fra ham... saa de kan da se, han er gal...

Man åt en stund under tystnad. Eldskenet från härdens kubbar flackade över ansiktena i den stora skumma hallen, som alltjämt ristades av stormen och där furugrenen alltjämt envist slog mot fönstret:

Knack, knack, knack...

Dagmar kastade i sig starkvarorna. Hon drack med skälvande händer och stirrande ögon. Plötsligt slängde hon sig framstupa med händerna sträckta längs bordet och pannan mot duken. Hon skakades av en gråtkramp:

— Her er forfærdeligt, mumlade hon, her er forfærdeligt! Aldrig blir jeg menneske mer!

Hon lyfte åter sitt ansikte, som var förvridet och smutsigt av tårar. Hon fäktade med sina knutna händer. Stötvis bröt det ur henne en vild och osammanhängande klagan över slitet, ensamheten, hatet, förvildningen här ute på de stormpiskade klipporna.

— Han er gal! skrek hon. Tord er gal! Han kan ikke se mennesker! Han gjemmer pengene sine under trær. Hadde jeg ikke stjaalet fra ham, saa hadde vi sultet ihjæl!

Vid talet om pengarna lystrade Laura och över Stellans stela mask for glimten av ett melankoliskt grin. Där fanns alltså ändå något begripligt i eländet.

— Hur var det med pengarna? mumlade han.

Jo, det fick Stellan veta. Dagmars tårar torkade plötsligt. Hon rabblade brottstycken ur årens långa, bittra monologer. I hennes röst kom gälla tonfall från gamla trätor. Han, Peter, hade nu haft de där pengarna med sig. Och en väldig packe sedlar var det. Men Tord satte inte något på bank. Nej, han stoppade in alltsammans i en byrålåda, så tokig var han. Och nyckeln bar han i ett snöre om halsen. Och gned på slantarna gjorde han för att inte behöva fara in till stan och tala om affärer igen. Han ville vara fri från packet, sade

han. Pengarna måste räcka så länge han levde. Och därför skulle man halvsvälta och gå klädd i gamla lunor. Till slut fick Tord för sig, att man inte behövde något mat från bon utan kunde leva av jakten och fisket. Det hjälpte inte att be och predika, då gick han bara sin väg. En gång låg han ute i skären i fjorton dar och då hade Dagmar bara några flundror att leva på. Men när Tord kom hem, visste hon ingen annan råd än att få honom full med hans sista butelj. Och så tog hon nyckeln och stal av hans pengar och skickade gamle mäster in efter vinterförråd. Ja, för gamle mäster levde ännu på den tiden.

Tord sade ingenting, när gubben kom seglande med laddningen. Han var så hungrig, att han bara kastade sig över maten.

Så gick det en lång tid. Dagmar hade lärt sig öppna lådan med en hårnål, och hon fick passa på att skicka mäster, när Tord sov eller var drucken. Det såg nästan ut, som om han funnit sig i den där ordningen, bara han slapp att själv lämna fram pengarna.

Men en dag fann Dagmar lådan tom. Hela sedelpacken var borta. Hon blev förfärligt rädd. Hon började utspeja Tord för att få veta, var han gömt pengarna. Och han spejade tillbaka, om hon var honom på spåren. Så smögo de tysta och lurande om varandra som två brottslingar. Till slut lyckades hon ändå lista ut, var han hade skatten. Det var i ett rothål under en gran bakom Mattsons loge. Hon tog en hel sedelbunt och gömde på sitt håll. Tord märkte att packen plötsligt tunnat av, och han kom hem vit av ilska och hotade att slå ihjäl henne. Men hon trotsade och teg med sitt gömställe. Och Tord fann det inte.

En vacker dag så dog gamle mäster. Ja, pipan föll ur mun på honom och så var han död. Tord ville gräva ner gubben utan vidare där ute. Vi kan ju säga att han drunknat, om någon frågar, mente han. Dagmar skrämde honom med, att de skulle bli tagna som mördare, om de inte anmälde saken. Äntligen fick hon honom att hissa segel på kostern. Dagmar satt nere i ruffen och grät. Det kändes som om hon förlorat både far och mor, när de seglade in till kyrkogården med gubbstackarn.

Ja, nu hade hon bara sig själv att lita till, om de skulle hålla ihop kropp och själ här ute på Järnö. Snart var det utätet igen och Tord ville inte in till bon. Och när hon så själv skulle ge sig i väg med ökan, hade han gömt undan årorna. Hon blev så förtvivlad, att hon satt där ensam på bryggan och tjöt som ett vilt djur. Då kom hon ihåg, att hon hade ännu en sak att ta till och det var röda filten. Hon hade avtalt en gång med handelsman, att om de kom i nöd, så skulle hon hänga ut en stor, röd filt i fönstret på storstugan. Och då skulle han ta motorbåten och komma ut med mat till dem. Mycket hopp hade hon inte; satt där en evighet ute på berget och bara stirrade ut över fjärdarna, om signalen skulle ta. Tredje dan stack verkligen en motorbåt om udden, och så var nöden hjälpt för den gången.

Detta sista hade nu skett förra hösten. Vintern blev omänsklig. Ingen hade de längre, som bar ved och vatten. Dagmar blev sjuk av sitt släp. Två månader voro de avstängda, när det varken bar eller brast på fjärdarna. Äntligen lade sig isen riktigt så när som på onan. Men då slog bönderna sönder kosterjollen, man hade liggande där ute vid ångbåtsrännan, och så var det omöjligt att komma över, för någon annan båt orkade de inte släpa ut. Folket hade börjat förstöra allt vad de kunde komma åt av Tords saker, nät, vättar, bryggor, båtar, så hatad var han numera. Och Tord svor inte och levde längre. Han gick bara stum som ett djur i dagar och veckor. Och i den vevan tog också fotogenen slut, så de fingo sitta i mörkret om kvällarna, när bångarna i spisen brunnit ut. Ja, de sutto där i mörkret och vågade inte släppa varann men måste ändå bitas. Hon var sjuk och hon önskade dö bara för att vara honom till förtret. Och han sökte tiga henne från vettet.

— Ja, det var en uhyre lang vinter, sade Dagmar, en uhyre lang vinter.

Varpå hon tystnade ett ögonblick och satt där och vaggade med huvudet och stirrade framför sig.

Laura hade rest sig från bordet och stod och värmde ryggen vid den öppna spisen:

— Men i herrans namn, människa, varför har ni då inte för länge sen givit er av! utropade hon.

Dagmar röck till. Det var som om hon blivit grymt väckt ur vällustruset att äntligen få skrika ut sitt elände:

— Hvorfor jeg ikke ger mig af, mumlade hon, det er vel for det jeg er gal, for det jeg er smittet af ham, for det jeg ikke paa aar har talt med en kvinde. Men nu skal det være slut. Nu maa jeg væk. Tænk dem, jeg var ganske ung, naar jeg kom hit! Ganske ung og pen! Men nu ska de se, hvad han gjort af mig!

Hon slet upp klänningen och visade sin magra hals och sitt insjunkna bröst.

— Ja, saan ser jeg ud. Jeg maa væk. Jeg maa med dem ind til byen. Han har lovet at skyte mig, hvis jeg rømmer, men det er da egalt. Jeg lever allikevel ikke en vinter til her ute.

Stellan hade under Dagmars utgjutelser suttit orörlig och sugit på en otänd cigarr. Nu växlade han en hastig blick med Laura. Här hotade skandal och obehag från alla kanter. Här fick man vara försiktig. Han kallade in gastarna och befallde dem duka av och bära ner sakerna i båten. Så vände han sig till Dagmar:

— Att ta er med oss nu är ju fullkomligt uteslutet, sade han kallt. Men kan ni förmå Tord att ge sig av utomlands, helst utom Europa, är jag beredd att satsa en del.

Dagmar hade börjat att på måfå riva fram sina paltor, som hon stoppade in i en ryggsäck. Hon såg upp och skakade på huvudet:

— De ved ikke, mumlade hon hastigt. Han er umulig. Det er ganske umuligt at snakke med ham. Jeg maa væk!

Stellan steg upp:

— Adjö! sade han. Tack för oss! Vi måste i väg nu, innan det blir mörkt. Tänk på vad jag sagt.

Dagmar stampade i golvet:

— Nej, ropte hon, jeg skal med dem! De kan sætte mig i land hvor de vil. Jeg kan godt sove i rænnestenen i nat! Men væk maa jeg!

Laura och Stellan drogo sig hastigt ut. Dagmar kom efter, utan hatt, i den röda sidenklänningen och med sitt knyte i handen. Stormen slet i hennes rufsiga, ljusa testar. Mumlande, gråtande, snavande sprang hon efter Laura och Stellan utför berget:

— Hvis de ikke tar mig med, kaster jeg mig i vandet! hotade hon.

Och det gjorde hon också. När gastarna på Stellans kommando drogo in landgången för henne och båten började backa ut, så störtade hon sig dödsföraktande i, med bylte och sidenklänning och allt.

Gastarna måste fiska upp henne. Blek, skälvande, drypande, full av förtvivlans beslutsamhet, klamrade hon sig till masten på fördäck. Men Stellan styrde in till bryggan igen...

I detta ögonblick klev en grå gestalt fram om knuten på sjöboden. Det var Tord. I timtal hade han suttit där inne i strömmingslukten bland trasiga nät och maskätna vättar och stirrat på en myrväg, som började vid ett hål i en golvplanka och försvann mellan några stenar på sjösidan. Nu kom han halvvägs fram på den sviktande, fallfärdiga bryggan. Han var klädd i en skallig skinnmössa, grå islandströja, trasiga pjäxor. I handen höll han en studsare. Hans borstiga, orakade ansikte var grått som skogslav, hopkrympt, hopbitet i hopplöst trots. Han stod en stund orörlig och såg stint på Dagmar, som alltjämt skälvande klängde sig till masten. Stormkasten vattrade pussarna på däcket vid hennes fötter och revo i de våta kjoltrasorna. Motorns skakning satte vattnet inne i hela den lilla hamnkilen i nervös darrning. Det var som om vattnet och båten och kvinnan skälvt för samma köldil.

— Jeg kan godt gaa i vandet en gang til! skrek hon.

Stellan skulle just hoppa i land, men Tord fingrade på sin bössa.

— Back! röt han. Loss! Inte en gång till vid min brygga! Åt helvete med er allesammans!

Ja, så ropte Tord. I åratal hade han varit över Dagmar som en indian för att hon inte skulle rymma. Men nu stod han där plötsligt och bad henne dra åt helvete.

Laura hade slagit sig ner bekvämt på kommandobryggan. Hon drog Stellan i armen:

— Säg ingenting, viskade hon. Få se vad han tar sig till. Det här är intressant. Jag har inte sett Tord på många år. Han är verkligen intressant.

Men Stellan brydde sig inte om henne. Han skämdes för sina gastar och klev fram till Tord. Han stod där rak och

styv i sin klubbuniform med minen av en officer framför en full beväring.

— Det här går inte! sade han lågt. Fy fan, vad du gör för en figur! Du är komplett omöjlig! Vill du ta din hustru med dig och ge dig av till Sydamerika, så ska jag skaffa ihop pengar.

Tord kom med ansiktet tätt inpå brodern:

— Sydamerika? För att du har märke på mössan? På ditt snobbkommando? Marsch ombord bara! För den här ön är fridlyst av Tord Selamb!

Tord satte studsarmynningen i magen på Stellan och tvang honom med handen på trycket att retirera ombord. Varpå han drog sin krokiga finnkniv och kapade förtöjningarna.

— Back! kommenderade han åter och gasten vid ratten lydde.

Den stora, röda mahognybåten gled hastigt ut ur hamnen.

Dagmar stod alltjämt klängd till masten och stirrade huttrande på den ensamme grå mannen ute på bryggan:

— Nøklen til spisekammeret ligger under min hodepute, ropade hon. Och där var plötsligt en skälvning av medlidande i hennes röst inför denna oerhörda ensamhet.

Sen kröp hon ner i maskinkappen.

De voro redan ur lä. Stormen hade ökat och motorbåten rullade och stampade i Järnöfjärdens höga sjö. Laura plockade fram torrt åt Dagmar. Hon såg upp med en grimas åt Stellan:

— Vad tusan hade du till Järnö att göra? Då var det roligare hos Brauners.

Stellan ryckte på axlarna:

— Det kan vara likaså gott att ha henne med. Tord kommer snart efter och så exporterar vi dem.

•

Tord såg inte motorbåten lång stund nerifrån bryggan. Det var en udde som skymde. Jag går inte upp på berget, tänkte han. Vad fan har jag på berget att göra! Men strax efter så var han ändå där uppe. Båten syntes ännu långt ute på fjärden. Som en mörk fläck i det grå syntes den. Ibland lyste det upp litet, när den satte stäven i en sjö. Allt mindre och mindre blev den. Han måste riktigt suga sig fast vid den med

blicken, för att inte vattnet skulle se alldeles tomt ut. Nu försvann båten långt, långt borta under grå berguddar.

Tord spratt upp. När han flyttade greppet om bössan, var stålet så kallt, att det brände. Någon hade dragit en djup, kvidande suck. Det var visst han själv.

Han var en ensam nu. Det var hemskt vad allting plötsligt växte i ensamheten, vad allting blev stort och tungt och fruktansvärt, träden, molnen, stormen, havet.

Hastigt, som om han haft en fiende i hälarna, dök han in i sitt hus.

Det hade slocknat på härden. Furugrenen slog alltjämt mot rutan: Knack, knack, knack. Han gick fram till väggen och prövade med handen draget från en springa mellan stockarna. Så sprang han plötsligt ut i köket och slukade några matrester. Det var det första han åt den dagen. En vinskvätt stod kvar i ett glas. Han stjälpte den i sig. Så spottade han åter ut den gripen av äckel. Och så var han inne i sovrummet, vid Dagmars lave. Kudden bar ännu en fördjupning efter hennes huvud. Han höjde den knutna näven till ett dråpslag, men höll med ens inne och fick upp bössan, som han alltjämt släpade med sig. Skottet gick av rakt i kudden, så fjädern rök. Det blev ohyggligt tyst efteråt. Tord ryste. Varför väsnas och skjuta? Det var ju ingen som hörde honom, ingen. Nu började grenen mot rutan igen: Knack, knack. Nej, här kunde han inte vara!

Tord gav sig ner till fladen. Han halvsprang men stannade ibland liksom ett barn, som håller upp ett tag med gråten för att känna efter det onda. Där nere låg gamla kostern och red för sitt ankare. Under dagar, veckor hade dess ruff varit hans sista tillflyktsort, när allt annat var vidrigt, förhatligt. Ökan låg i alkanten. Tord fick den flott och rodde ut genom de glesa, frasande vassruggarna. Ombord på kostern låg däcket fullt av vissnade löv. Vattnet gick upp i sittkaret. Vatten är aldrig så hemskt, som när det stiger brunt av rost genom barlasten i en gammal båt. Tord pumpade. Han fick med möda upp de svällda kajutdörrarna. Nere i ruffen luktade det rutten ek, frätt tågvirke, mögel och fukt. Han makade undan en massa bråte och lade sig på en dyna. Kling, klang, klong ljöd småskvalpets eviga treklang framme i stäven. Kipp, kipp, slog fockfallet mot masten, när vinden

svepte in. Och alarna, berget, svängde fram och tillbaka i ventilen, fram och tillbaka, fram och tillbaka...

Kölden steg ur den våta, stinkande dynan och Tord kunde inte ligga kvar längre. Han klev ut på däck igen och började mekaniskt hissa på. Den styva, grå hampan knastrade under hans nävar. Ur de våta, mögliga segelvecken krälade ett myller av tvestjärtar. Skoten voro fulla av kinkar och rundtörnar. Bommen slog honom plötsligt i däck, men han reste sig stönande, hivade in den grönslammiga kättingen och fick upp ankaret, som var en enda ävjig tova. Så sprang han till rors.

Som genom ett trolleri listade sig kostern ut genom den smala, trassliga rännan. Nu låg den i Järnösundet, i lä under hemberget. Svarta, rådvilla ilar foro härs och tvärs över ett blyfärgat vatten. Det gamla skrovet tycktes först ej veta, vad det ville. Seglen stodo fulla, skevrade, slogo back. Storskotet strök skinnmössan av Tord. Han brydde sig inte om det. Han satt hopkrupen vid rodret och såg på en fjäder, som fastnat på tröjärmen. Han såg på det mjuka, vita, innersta fjunet, som darrade för var pust. Minnet av gångna smekningar, kyssar, famntag strök lent, vidunderligt lent över hans själ. Där om styrbord var leden, leden in till staden, till människorna, till Dagmar... Han föll redan av för ett ostligt kast... han var redan ute på Järnöfjärdens jämna stormstråk... Men då vände plötsligt kostern med piskande segel och stävade ut mot Järndörrens havsöppna strimma. Tord visste inte varför han lät det gå över stag. Det var som om den gamla båten vetat bättre än han.

Så fort Tord kommit om udden, kastade sig stormen över honom, som om ett fönster blåst upp. Kostern lade sig till sargen, lovade, stod stilla med skälvande segel och en darrning, som kändes genom hela skrovet. Så föll den sakta av igen och sköt fart.

Tord vaknade liksom. Blicken blev åter vass under de flygande testarna. För djävulen, här ska seglas! Tuggande sega svordomar ryckte han upp sig till ett gräl, ett stormgräl med sitt gamla hav. Det var det sista han hade att rivas med. Allt annat var ju borta.

Ännu låg han under Kallskären, ännu hade inte det värsta börjat.

Det är skillnad på storm och storm. Detta var icke ett flämtande, otåligt vårgny, icke en rivande, svart sommarby utan en stor, tung höststorm med hela den väntande vinterns allvar bakom sig. Från norr kom den också. Himmel, vatten, berg, allt hade järnets färger. Molnen hängde mörkt blåanlupna mellan gläntornas ljusare brottytor. Fjärran kobbar lyste plötsligt fram i ett spöklikt, dött metalljus.

Nu var han snart ute i grova havssjön. Nu var det tid att söka vända, om han ville tillbaka. Men Tord vände inte. Det var starkare än han.

Öster om Järnö är havet nästan alltid öde. Inga prickar och fyrar, inga segel och ångbåtsrökar. Där stod ingen man med kikaren för ögonen och följde kosterns dödskamp ute i den rytande havsskymningen.

Tord gav sig inte så lätt. Han seglade som en gammal sjöman. Han satt hopkrupen uppe i lovart och spottade saltvatten och höll undan för de värsta brotten. Med ett slags vild, blek andakt såg han sjön växa och växa. Varje tung, blint framvältrande stormvåg där ute på den öde vidden var som en bekräftelse på något han länge, länge vetat. Stel av köld i sina drypande paltor, skälvande in i märgen av trötthet kände han med en innersta hemlighetsfull lust, hur både båten och han själv oemotståndligt brötos ned. Nu blåste piken ner och bommen släpade i vattnet. Nu började sjöarna kasta sig in genom den bortslitna förluckan. Allt svårare hade det tunga, halvt redlösa skrovet att lyfta sig ur brotten. Nu slungades Tord över bord, samtidigt som båten kantrade och sjönk. Han såg masttoppens urblekta, röda vimpel dyka några famnar ifrån sig. Han höll sig ännu uppe, han tog ännu simtag. Men han simmade inte åt land utan vidare utåt, mot havet. Det sista han såg var ett högt, vidunderligt högt vattenberg, järngrått, isgrönt, reste det sig över hans huvud med ett krön av kallaste, blekaste skum. Mitt i brottet drog han vatten i lungorna, förlorade medvetandet och var borta utan smärta.

Så slutade Tord Selambs sista stora stormgräl. Trots, kan man kalla det, vilt, galet trots intill döden. En filosof skulle kanske mumla något om det negativa i egoismen. Tord hade drivit den selambska självviskheten till den punkt, där den förintar sig själv.

Peters gravmonument

En bister vinterdag i världskrigets tredje år körde Laura ut till Lidingön. Privatbilar fingo ej längre gå, men hon hade lånat stora släden från Trefvinge.

Laura led inte alls av den bitande kölden, därtill var hon för fet. Hon hade uppgivit striden och kastat sig i armarna på sin alltjämt växande aptit. Den stora kristidens nervösa matintresse hade knäckt det sista, blyga motståndet. Ja, nu när andra magrade, nu hade hon blivit tjock, oåterkalleligen tjock. Hennes utseende var verkligen utmanande. I sitt skinande pälsverk liknade hon en väldig, luden djurhona. Kinderna hängde, men de fettbäddade ögonen voro ännu klara och snabba och den lilla munnen lysten och hård ...

Somliga människor tyckas absolut icke gjorda för att lida. Laura hade i god tid lagt ett mjukt, skyddande späcklager mellan sig och världens grymma fimbulvinter, där svälten, smärtan, hatet och döden i dessa dagar gjorde sitt fruktansvärda arbete.

Efter något letande fann man den oplogade avvägen upp till villa Hill. Inte ett fotsteg, inte ett slädspår. Det var som om man åkt ut i ödemarken. En krök och huset låg där till synes helt övergivet på sin stora skogstomt.

Att ta sig fram till porten var omöjligt, vägen stängdes av en jättedriva. Laura fick pulsa till köksingången, där några strödda spår verkligen löpte samman. En gammal murrig tjänarinna gläntade misstänksamt på dörren och ville ej lätta på säkerhetskedjan.

— Jag är grevinnan von Borgk, fruns syster. Jag har ett viktigt ärende. Öppna genast, människa!

Laura passerade genom ett kök, som skrämde hennes aptit till en kall rysning, och fördes så genom tysta, skumma trappor och korridorer till hallen.

— Hon kan vänta här. Frun är ute men kommer strax tillbaka.

Laura sjönk ner på en stol med grått överdrag. Hon hade inte varit ute hos Hedvig på åratal. Puh, så här såg ut! Skumt, smutsigt, kallt, förfallet...

Det dröjde. Laura blev otålig. Hon tog en titt in i tavelsalarna. Dörrn var låst, men hon hittade nyckeln på en hylla.

De arma, övergivna tavlorna! Damm, spindelvävar, fuktfläckar och återigen damm. Genom smutsiga rutor skuggade av förvuxna granhäckar och toviga, döda vildvinsrevor, genom glastak täckta av höstens skrumpna lövskörd och vinterns snömassor inträngde ett eländigt skymningsljus. De arma nakenheterna huttrade grå i hullet över en lång, smal driva som blåst in genom ett trasigt takfönster. Pleinairismen, de impressionistiska landskapen slocknade i damm och skymning. Längst tycktes de brutala moderniteterna ha hållit sig vid liv. Ett och annat gällt färgskrik skar ännu som ett ilsket nödrop genom mörkret, iskölden, tystnaden...

Laura kröp ihop i pälsverket. Det var för kusligt. Hon kände hunger, ett behov av att tugga. Så var det alltid numera, när hon blev utsatt för sinnesrörelser. Hon fick fram en påse med seg nougat ur väskan och tog sin tillflykt till ett stort holländskt stilleben. Tuggande och stirrande på ett myller av skinkor, laxar, humrar, ostron och ölmuggar, tänkte hon för tusende gången: Den där Hedvig! Den där magra, eländiga olyckan! Så hon kunde ha't, om hon inte vore fånig!

Nu såg Laura en mörk skugga i fönstret. En kvinna kom utsmygande från skogskanten. Hon var tunn och böjd och hon pulsade tungt i den djupa snön. I kjolen bar hon ett stort risknippe, vindfälle efter stormen. Under den djupt neddragna luvan såg hon med skygga, lurande blickar på ekipaget och klev så hastigt fram till köksdörren.

Ett ögonblick senare kom hon oroligt inglidande i hallen.

Det grå spöket var Hedvig Hill. Världen hade för länge sen glömt, att hon en gång varit en skönhet och gift med en ung, sympatisk konstmecenat. Hon gällde allmänt för en gammal folkskygg, halvtokig fröken, som hatade judar och stoppade undan pengar i stolsitsarna. Ingen visste dock hur rik hon var. Medan hon själv allt mera utarmades och nedsjönk i hopplös sterilitet, hade hennes pengar ynglat och

ynglat. De representerade nu en väldig summa av makt och möjligheter, som hon saknade varje förmåga att ens fatta eller föreställa sig.

Hedvig stannade med handen på dörrvredet och stirrade ängsligt på Laura:

— Vad vill du här?

Laura svalde en chokladbit:

— Jo, Peter ligger sjuk sen en tid... ja, det är ingenting smittosamt inte...

Hedvig lät alldeles likgiltig:

— Än sen då...

— Jo, han har tagit till sig en figur från Majängen. Han inbillar sig visst, det ska vara hans son... du minns den där historien...

Hedvig fick ett uttryck av ruvande hat:

— Alla karlar äro ena gemena odjur, mumlade hon.

Laura log retsamt:

— Det tycker jag nu inte...

Hon riktigt vred sig av lust att säga något spydigt, men höll inne av diplomatiska skäl.

Hedvig skruvade sig otåligt. Hon led av Lauras fetma, hennes pälsverk, hennes leende:

— Men vad kan jag göra åt det där? Varför kommer du hit?

— Jo, Stellan bad mig hämta dig. Vi måste alla tre ge oss ut till Peter. Tänk om han ger sig till att erkänna den där olycksfågeln!

Över Hedvigs drag flög ett ryck av rädd spänning, av sniken ovilja:

— Skulle Peter låta oss sota för sina — utsvävningar...

— Ja, han är arg på oss, ända sen vi tog ifrån honom Tords aktier. Han har säkert något i kikarn. Skynda dig nu bara!

Hedvig stod och vägde:

— Skjutsar ni mig tillbaka hit ut då? mumlade hon.

— Ja visst, du ska inte behöva lägga ut ett rött öre. Raska på nu bara!

Hedvig försvann och återkom efter en god stund, uppstoppad med en massa malätna stubbar, koftor och schalar,

bland vilka märktes en gammal trasig spansk mantilla, knuten om öronen under hatten alldeles som om hon haft tandvärk.

De kommo för sent till Stellan. Han hade stämt möte med dem ända ute vid tullen, ty han tyckte inte om att synas med sina systrar, varken den feta eller den magra. Frusen och ond klev han upp i släden och drog fällen om sig utan ett ord till hälsning. De tre syskonen bildade inte precis något värmecentrum i den isiga vinterskymningen. Och ändå var deras sammanträffande en högst märklig tilldragelse, ty man råkades numera aldrig annat än vid de årliga bolagsstämmorna.

Laura satt och tittade på Stellan och tyckte, han blivit så löjligt liten. Det tyckte hon ofta om folk numera. Vad Stellan beträffar så var det också sant. Utan att böjas hade han faktiskt krympt, sjunkit in i sig själv. Tiden hade pressat ihop hans ansiktsmask i styva veck, som icke kunde släppa igenom ett leende. De hårda, oroliga, grå ögonen tycktes för alltid ha förlorat glädjens hemlighet. Hela hans person utstrålade den högtidliga ledan från långa ekande korridorer och stora, tomma praktsalar.

Tystnaden störtes endast av hovarnas klampande och medarnas gnissel i menföret. Snön hade fallit under storm och på öppna sträckor låg vägen nästan bar mellan drivorna. Ekbackens varv var redan passerat och de tre åkte nu utmed sjön, deras barndoms sjö. Strandens rimgrå buskar liknade jättelika, fantastiskt uppskjutande iskristaller, som växte utan safter och levde utan liv. De lutade sig över en värld av hopfrusna isflak, kluven från strand till strand genom en svart ränna med öppet vatten. Intet gav en sådan köldrysning som detta rykande, skälvande, öppna vatten, där själva Hels tröga etterströmmar tycktes välla upp bland isen. Över andra stranden hängde ett jättemoln, fågellikt, urtidsgrått, fullt av heden köld. Därunder darrade vita ljusglober mot en rökig, dovt glödande himmel, som tycktes full av återskenet från jättelika offerbål. Det var den stora nybyggda fabrikskomplexen kring gamla limfabriken. Dag och natt lyste, mullrade och väste det där borta på andra stranden. Dag och natt. Där maldes våra skogars cellulosa till det finaste mjöl för att

ersätta bomullsfibern i sprängämnena. En blomstrande krigsindustri!

Stellan märkte inte att det var bruset av den likstinna Nidhöggs flykt, han hörde, att han for utmed Nastrand, likstranden, där draken suger de döda...

Den stela masken ljusnade för ett ögonblick, när han lyfte ett behandskat finger i riktning mot båglamporna:

— Bra papper, mumlade han. Stigit fem i dag igen.

— Jaså, sade Laura, då ska jag köpa då...

— Ja, men behåll dem inte för länge...

Släden svängde redan upp i allén, innan Stellan tycktes erinra sig den angelägenhet, varför man åkte ut till Selambshof.

— Vi får ta det försiktigt med Peter, sade han. Förstör vi saken nu, så har vi knappast tid att reparera skadan. När som helst kan något allvarligt stöta till. Lyckligtvis tycks han inte ha skrivit några oförsiktiga brev till den där människan i Majängen — jag menar modern. Och inte heller har han tagit något steg, som tyder på erkännande eller adoption. Jag vet det både genom kusken och hushållerskan, för jag har länge varit tvungen att underhålla vissa förbindelser med dem. Kristiden underblåste genast Peters smak för otrevliga småaffärer på ett sätt, som gjorde det nödvändigt att hålla reda på honom. Det var inte länge sedan han hade halva Selambshof fullt med sockerlådor och smördrittlar. Ja, slottet användes faktiskt som magasin. Jag var själv där en kväll och såg det utsökta porträttet av vår gamle farfar titta fram bakom en stapel av smörkaggar... Och så hans umgänge. Han har faktiskt fått en vana att dra hem rena poliskunder och så sitta halva natten och supa och spela med dem. Den där figuren från Majängen är minsann inte den första i sitt slag. Peter hade knappt legat sjuk en vecka, när han skickade kusken efter honom. Modern, som är en okänd ragata, svor och levde som en galning. Hon ville inte alls ha med "den där djävuln på Selambshof" att göra, sa hon. Och slyngeln själv tycks ha haft dåligt samvete, för han var först rädd att komma. Men när kusken kom igen med vissa obestämda löften, så gick det bättre och han smet ifrån söta mor ner till Selambshof.

Laura hade lyssnat mycket intresserat:

— Jag skulle velat se det första, rörande mötet! ropade hon.

— Det tycks inte ha varit vidare sentimentalt. Peter lär ha blängt ganska argt på den där figuren och sagt: Du har flax du, din rackare! Och sen frågte han: Kan du spela kille? Figuren kunde inte spela kille, men han har nog varit läraktig, för sen dess dansade kortlapparna flera kvällar å rad. Nu när Peter själv inte orkar längre, får kusken och den där individen ändå hållas inne hos honom med kort och sprit...

Ja, så står saken för närvarande. Jag inbillar mig inte alls, att något slags samvete vaknat hos Peter eller att han fäst sig vid slyngeln. Nej, han är sina pengars dräng och ingenting annat. Och nu grundar han på ett knep att hålla ihop förmögenheten och lura sina lagliga arvingar.

Släden stannade. De voro framme.

Selambshof såg högre och dystrare ut än någonsin med alla de svarta fönstren. I parkträden trätte kråkorna om sin nattkvist. Ingen höll längre efter dem utan de samlades där var afton. Både hästar och människor ryckte till vid det plötsliga brakandet och skriket av hundratals svarta spökfåglar, som lyfte i den djupa skymningen.

En kuslig dödsaning kom över syskonen. Selambshof var ett med Peter Basen. Men Selambshof — det var också deras egen ungdom... roten till deras liv... Och nu skulle Peter dö och mycket med honom...

Laura blev rädd och ville inte ur släden:

— Nej, det här är för kusligt! Jag far hem igen!

Stellan fick dra henne med sig. De klevo tysta in.

Peter hade låtit flytta ut sin säng på gårdskontoret. Där stod den nu på gamla skinnsoffans plats under den gulnade, flugmärkta Selambshofskartan. En ensam fotogenlampa belyste matt några solkiga glas på nattduksbordet och hans eget uppsvällda, plussiga och svampbleka ansikte. Det var sannerligen ett rum, där en eskimå kunde klagat över bristen på komfort. Men Peter tycktes tro, att man skulle ha det så. Han hade lurat många i livet Peter Basen, sig själv bland andra...

Syskonens besök tycktes inte vara oväntat eller okärt. Man kunde rent av se en liten glimt av tillfredsställelse i hans

drag, vilket tycktes oroa Stellan. Hedvig var enträget ombedd att tiga i början och gjorde så även, sedan hon alltjämt inbyltad i alla sina koftor och schalar krupit undan i ett hörn. Eljest var tonen den allra blidaste. Man var idel vänlig omtanke och talade ivrigt om läkare, sköterskor och kurer, varvid dock Laura nervöst tuggande höll sig på ett visst försiktigt avstånd...

Nu hördes hundskall där ute, dovt, väldigt, underjordiskt som om det rungat från nejderna bortom dödens kopparportar. Alla genomforos av en rysning. Till och med Peter tycktes känna ett visst obehag:

— Den fördömda hunden! svor han till. Känns som om fan själv vore på väg.

Stellan sprang till fönstret. Ute i snön såg han en skuggfigur, som dansade någon sorts krigsdans, allt under det han kastade snöbollar och isbitar på den ursinniga bandhunden. Mager, gänglig, med uppdragna axlar, barhänt trots kölden och barhuvad dansade skuggfiguren bland drivorna.

Stellan vände sig till Peter:

— Det är visst din... din nya inackordering... han roar sig med att reta hunden...

— Å, tusan, är det bara lilla Bernhard, grymtade Peter lättad. Ja, han är just inte någon vän av bandhundar inte...

Men nu hördes plötsligt Hedvigs röst från hörnet. Hon satt där och såg så förlegad och maläten ut, som om hon av bara snålhet hängt undan sig själv i en vrå och sedan glömt, var nyckeln fanns. Själva rösten lät underligt instängd och dammig:

— Du skulle aldrig ha inlåtit dig med den där kvinnan, Peter, mumlade hon, du skulle aldrig ha inlåtit dig med den där kvinnan...

Peter tycktes inte ha märkt henne förut. Det skälvde till i hans svullna drag. Hedvig, gengångerskan från den stora fruktans tid, återväckte en hemlig ängslan inne i själva centrum, innanför alla de hårda årsringarna i hans själ.

— Jaså, det är du ditt gamla skrälle, mumlade han. Du är just gjord att muntra upp en sjuk, du.

Efter en mördande blick på Hedvig skyndade Laura fram till Peter. Sidenfrasande kom hon där, fullhängd med smyc-

ken, skalper efter många män, bäddade i hennes pösande hull. Hennes röst lät ängslig:

— Snälla, lilla Peter, gör ingen skandal! Det skulle bli en gräslig skandal!

Också Stellan kom fram:

— Du måste tänka på vår heder. Tro inte historien är glömd. Du erkänner ju, att du svurit falskt. En Selamb menedare, du hör väl själv att det är omöjligt. Den där persedeln skulle gå omkring som ett ständigt vittnesbörd om att du är en menedare. Det är inte möjligt, att du vill ställa till med en sådan skandal!

Peter reste sig till hälften upp på armbågen. Hans bleka, påsiga ansikte fick liv av skadeglädjen. Han såg på dem med en vresig galgfågelsmin från de stora familjegrälens tid:

— Skandal, pustade han, skandal. Den blir för er den, skandalen. Jag känner inte av'en.

Också ett slags övertag. Peter sjönk tillbaka på kudden med en belåtenhet, som nästan liknade frid.

Det dova hundskallet tog åter i. På nytt såg Stellan den mörka skuggan tumla ut i gårdens snöskymning. Nu svängde han en butelj i handen. Försiktigt vacklade han fram, så långt han tordes mot den kopplade hunden. Så stod han och vägde och passade med ett listigt grin, ända tills han lyckades sätta in ett hårt slag med buteljen. Glaset brast och innehållet rann ut över ögon och nos på hunden, som morrande och fnysande åt den starka spriten kröp in i sin koja. Nu var passagen klar och skuggfiguren vågade sig fram till fönstret för att titta in. Ansiktet, som plötsligt trycktes platt mot den isiga rutan, såg groteskt ut.

Peter, för vilken sammanhanget icke tycktes fördolt, vinkade åt spejaren, att han kunde komma in. Efter en del skrapande och rumsterande där ute i farstun famlade det äntligen på vredet, dörren sköts upp sakta, försiktigt som av en inbrottstjuv, och hundkrigaren kom in. Han stannade borta i skymningen, gjorde ett grepp för att stryka av sig en mössa som inte fanns, medan hans rödfrusna gamängansikte hastigt nyktrade till och antog en inställsam och krypande min.

Man kan inte säga, att den förmodade arvingen tog sig vidare ut. Men Peter tycktes alltjämt lika belåten. Han pre-

senterade sonen med en min av att helt oväntat i elfte timmen ha fått fram ur ärmen en smutsig trumfhacka, som skulle ta hem hela spelet:

— Ja, här har ni pojken. Vackert barn, vasa? Du har ingen, du Stellan. Och din for ifrån dig, kära Laura. Men min står här livs levande han. Och Bernhard heter han.

Bernhard grinade, ett grin som dock hastigt dog bort, när Peter helt oväntat gav honom en skopa ovett för att han varit olovandes på spriten.

Det blev en stunds iskall tystnad. Stellan gick långsamt fram till Bernhard:

— Vi har kommit hit för er skull, mumlade han. Min stackars bror, vars krafter äro mycket nedsatta av sjukdomen, tycks på obegripligt sätt ha fått för sig, att ni är släkt med honom. Det är naturligtvis ett löjligt misstag. Som jag inte vill veta av något hemlighetsmakeri, säger jag er det här öppet i hans närvaro.

Bernhard skruvade sig men vågade ingenting svara utan bara stirrade på Peter, vilken halvblundade och tycktes vänta.

Stellan såg ut som själva den opersonliga, järnhårda, klippfasta auktoriteten:

— Ni förstår väl, att vi när som helst kan skaffa ut läkare och jurister, som klarar upp saken, sade han.

Peter teg alltjämt, men han började se ut som i forna dagar, när han gjorde upp en affär. Han blinkade med högra ögat åt Bernhard, vars ansikte plötsligt klarnade:

— Nä, hör nu, snälla herrn, de där gick inte. De va för enkelt.

Peter slog upp båda ögonen:

— Du ska säga farbror, Bernhard, muttrade han, du ska säga farbror.

Laura kunde inte undertrycka ett litet ängsligt fnitter. Men Stellan ändrade inte en min. Han kom tätt in på Bernhard:

— Jag råder er att vara försiktig, sade han. Jag har insamlat en del underrättelser om er i Majängen och vet precis, hur ni står anskriven hos ordningsmakten.

Bernhard tuggade på naglarna, rädd och ilsken. Han såg åter på Peter, vilken nu blinkade med båda ögonen och lade sig bekvämt tillrätta, som för att lyssna till musik. Och se

Bernhard svek heller inte hans förväntningar, utan stirrade Stellan fräckt i synen:

— Nä, farbror, kom inte å var hög me polisen, för här ser han en som bor i familj...

Stellan blev askgrå i synen men behärskade sig ännu:

— Det faller mig inte in att byta ord med er. Men om ni förhåller er anständigt kunde det ju tänkas, att vi skulle hålla er skadeslös för de fåfänga förhoppningar, min bror kan ha väckt. Vad skulle ni säga om ett par tusenlappar och en Amerikabiljett?

Peter log:

— Jaså, ni vill ha'n till Amerika. Så han kunde slå sig ihop med Lauras Georg, vad. Nå, vad säger du om Amerika och tusenlapparna Bernhard? Hederligt bjudet, vad?

— Nä, Amerika det passar mej inte alls.

Peter vaggade på huvudet full av fadersstolthet:

— Pojken är inte dum. Jag behöver inte skämmas för'n. Fan ta mig, om jag inte blir avundsjuk på dig, Bernhard, när jag tänker på vad du ska få för en massa pengar.

Nu hördes plötsligt åter Hedvigs stämma borta från vrån:

— Du skulle aldrig ha inlåtit dig med den där kvinnan, Peter. Du skulle aldrig ha inlåtit dig med den där kvinnan.

Stellan blev ursinnig. Hans magra, beniga händer darrade och rösten skar sig. Gammal kasärngårdsbrutalitet bröt sig genom hans skal. Det var hemskt att se den aristokratiska masken så plötsligt falla av:

— Håll käft, din gamla get! skrek han åt Hedvig. Så knöt han näven mitt för näsan på Bernhard: — Och du, din förbannade lymmel, ska bort i röda rappet, annars får polisen ta hand om dig! Marsch ut nu bara!

Men Bernhard marscherade ingalunda. De här tonerna kände han igen. De skrämde honom mindre än den iskalla auktoriteten förut. Han hoppade närmare sängen och hukade med huvudet neddraget mellan axlarna, färdig till ett struptag eller en dansk skalle. Han var tydligen rustad för kriget, sådant man förstod det bland Majängens ungdom.

Peter reste sig. Ja, han satt upp i sängen. Hans bleka, plussiga ansikte klövs av ett oerhört grin:

— Bravo, grymtade han. Det här går bättre, än jag trodde.

Fan ta mig, om jag inte börjar känna mig riktigt kry igen. Han var inte så olik den där mannen från Chicago, som svimmade, när han kom i ren luft, men kvicknade vid igen, då man satte en rutten sill under näsan på honom.

Det var faktiskt, som om döden ett ögonblick vikit ur rummet inför denna egoismens yttersta grotesk. Den arma, misshandlade döden i världskrigets tredje år! Förgrovad, banaliserad av förstörelsemaskinernas råa massverkan och tidningsnotisernas ohyggliga lakonism. Kom icke längre och tala om den tindrande aftonstjärnan, om smärtans rening och avskedets klarsyn. Vilken tid, när mänskorna blivit så tomma och hårda, att de icke ens kunna bäva! Det är som om icke de själva existerade längre utan blott deras maskiner och pengar. Egoismen, driven till det yttersta slår om i något, som nästan ser ut som dess motsats. Den dör ett slags kölddöd utbredd över en själlös massa av kall metall. Livet, själva det omedelbara, njutande och lidande livet, är ingenting — då kan ju icke heller dess slut vara någonting ...

Peter låg där med förstörda njurar och skulle snart kollabera. Men något så fint som döden, den gamla goda döden, hade han aldrig mött och skulle aldrig möta.

Han bara föll sönder.

Ett första, lindrigare krampanfall kom redan nu. Laura grep plötsligt Stellan i armen och pekade mot sängen. Paniken kom hennes fettmassor att skälva. Det var en ful, feg skräck:

— Kom så går vi! flämtade hon och drog kjolarna åt sig, som om hon sett en råtta. Jag vill genast bort härifrån!

Peter hade sjunkit tillbaka mot kudden. Han stönade tungt och det ryckte i hans oformliga ansikte, medan den ena handen famlade upp mot bröstet och den andra spändes som en klo.

Men Stellan samlade sig åter med en förbittrad ansträngning. Hans ansikte blev dött och hårt. Här var sista chansen. Nu vändes sista kortet. Han stötte undan Laura och böjde sig hastigt ner mot Peter med en låg, men genomträngande viskning:

— Du kommer icke att bestjäla oss och göra skandal, Peter! Minsta ansträngning nu är slutet. Låt oss skiljas som vänner!

Peter kämpade mot den växande stumheten. Han pressade fram orden med en fruktansvärd ansträngning:

— Testamentet... klart... allt klart...

Stellan böjde sig ännu närmare honom. Det lät som om han velat sticka vart ord som en sond i den sjukes medvetande:

— Vi överklagar... det blir process... hör du, process.

— Jag... vinner... vinner...

— Du blir förklarad otillräknelig. Testamentet upphävs.

— Nej... vinner... vinner...

Och det lät som en hemlig, skadeglad tillfredsställelse oemotståndligt pressat sig genom krampen och våndan. Peter Basen processar, Peter Basen vinner. Vad tusan gör det så, om han händelsevis är död.

Laura hade redan flytt. Stellan följde långsamt efter, sedan han ringt till läkaren. Hedvig kom sist. I dörrn vände hon sig om, stirrade på den dödsdömde och mumlade åter envist, monomant:

— Du skulle aldrig ha inlåtit dig med den där kvinnan, Peter. Du skulle aldrig ha inlåtit dig med den där kvinnan...

Men Bernhard hade sjunkit ned på en stol vid sängen, blek, illamående, rödögd. I hans oroliga, fräcka ögon syntes något som liknade tårar. Ungdomen, även den vanvårdade och brottsliga, har dock alltid en mjukare fiber. Den rätta blindheten, grymheten och förbeningen ligger på andra sidan middagslinjen.

Några dagar senare somnade Peter Basen efter att aldrig i sitt liv ha vaknat. Hans egoism överlevde honom. Blind och oförlöst levde den kvar i hans dumsluga testamente. Mina pengar ska regera dem, hade han tänkt. Man ska inte så lätt komma förbi Peter Basen. Och det gjorde man inte heller.

Det visade sig att han icke vidtagit några mått och steg för att lagligen erkänna sin son. Han insatte honom helt kort och gott till sin universalarvinge, dock med det viktiga och särdeles befogade förbehållet, att denne ej finge disponera förmögenheten utan blott draga räntorna. Till detta testamente voro dessutom knutna en mängd konstbesynnerliga villkor, som faktiskt tycktes ditsatta bara för att ge de lurade arvingarna en lockande chans. Så skulle arvtagaren, om han ville bliva vid arvet, alltid gå slätrakad likt testator i livet, aldrig köra bil, skriva på en växel eller resa utomlands. Sällsamt var också testators sätt att komma ihåg sina kära syskon.

Stellan fick Peters klocka, en gammal silverrova, som herrn till Trefvinge inte ville ta mellan tummen och pekfingret, Hedvig fick den dödes blygsamma uppsättning av begagnade gångkläder och Laura lyckliggjordes med den å Ekbackens varv upplagda kuttern "Laura" med alla dess inventarier såsom ankare, boj, flaggspel och glastrall, allt till minne av hennes älskade förste man, Herman Hermansson.

Detta testamente var Peter Basens gravmonument och släkten skötte om avtäckningen med en lång och skandalös arvsprocess, där ingenting av den selambska arten blev fördolt för världens blickar. Mot Levy, som Peter haft den goda idén att utse till testamentsexekutor och som nu fick ett kärkommet tillfälle att hämnas både på Laura och Hedvig, mobiliserades en hel stab av jurister och psykiatriker. Nu voro syskonen Selamb icke längre rädda för skandal. Dessa människor, som faktiskt storknade av pengar, sleto varje skylande plagg från den döde och krafsade hjärnan ur hans skalle för att slänga den på domarbordet. Hela landets press genljöd av dessa storartade avslöjanden. Från instans till instans drog sig snikenhetens tragikomedi, men Peter var alla sina vedersakare för slug och vann ändå till slut sin process som han sagt. Ja, man kan verkligen säga, att Peter vann och icke hans son. Den stackarn hade, som ju var att vänta, icke kunnat bära sin rikedom utan låg vid tiden för det slutliga avgörandet redan hopplöst söndersupen och förstörd på ett sjukhus.

Redan under livstiden hade Peter varit så där tämligen känd, men nu växte han under sin släta sten ute på Nya kyrkogården till en typ, en makt. Man accepterade honom, citerade honom, berättade anekdoter om honom, skrattade åt dem han lurat och ryckte på axlarna åt hans vedersakare. Massan kapitulerar till slut alltid inför skojare av grövre kaliber än den själv. Och när nu en stackars halvhederlig småborgare, som hela veckan stått i med god knoddfart, tar sig en söndagspromenad utanför tullarna och får se Selambshof, då glömmer han allt vad man gjort där uppe i rovriddarnästet för att hämma, försvåra och fördyra hans liv. Och han pekar på den falska gotiken över skogskanten och ropar:

— Se där, där bodde den rackarn Peter Selamb! Vet ni, vad

han brukade säga: Gud föder nog höken, brukade han säga. Och sant är det, för han har då lurat stan på modiga slantar. Tolv millioner lämnade han efter sig. Den rackarn, Peter Selamb!

Det är hemlig beundran i stämman. Hjärtat sväller så underligt i bröstet på det stackars lille borgaren, alldeles som hjärtat hos en soldat, när han hör om Napoleon.

*

Härmed slutas denna bok, vilken har handlat om sådana, som helst jagade ensamma.

Georg Hermanson är i skrivande stund redan en framstående ung ingenjör i Filadelfia. Mänskligt att döma får han väl snart komma hem och överta största delen av jaktbytet. Vem vet, kanske skall han en dag med de selambska syndapengarna kämpa kulturens kamp mot dem, som jaga i flock. Systemet Selambs bästa tid är förbi, och massegoismen är väl nu den största faran.

BONNIERBIBLIOTEKET

Hittills utkomna volymer:

C. J. L. Almquist: Drottningens juvelsmycke
Sivar Arnér: Plånbok borttapad
Hjalmar Bergman: Markurells i Wadköping
August Blanche: Hyrkuskens berättelser
August Bondeson: Skollärare John Chronschoughs memoarer
Karin Boye: Kallocain
Emilie Flygare-Carlén: Rosen på Tistelön
Dagmar Edqvist: Andra äktenskapet
Gösta Gustaf-Janson: Gubben kommer
Gösta Gustaf-Janson: Stora famnen
Hasse Z: Anna-Clara och hennes bröder
Gustaf Hellström: Snörmakare Lekholm får en idé
Thorsten Jonsson: Noveller
Hans Larsson: Studier och meditationer
Oscar Levertin: Svenska gestalter
Sven Lidman: Huset med de gamla fröknarna
Ivar Lo-Johansson: Bara en mor
Harry Martinson: Resor utan mål/Kap Farväl!
Vilhelm Moberg: Raskens
Pelle Molin: Ådalens poesi
Nicolovius: Folklivet i Skytts härad
Fritiof Nilsson Piraten: Bock i örtagård
Fritiof Nilsson Piraten: Bombi Bitt och jag
Ludvig Nordström: Tomas Lack och hans familj
Gustav Sandgren: Skymningssagor
Sigfrid Siwertz: Selambs
Hjalmar Söderberg: Den allvarsamma leken
Hjalmar Söderberg: Doktor Glas

Selambs

som första gången utgavs 1920, fick tidigt en rangplats i Sigfrid Siwertz produktion och har senare kommit att framstå som ett av huvudverken i modern svensk romankonst. Den initierade och skoningslösa, både i inre och yttre mening spännande boken berättar om en finansfamiljs uppstigande och fall, om egoismens triumf och självförtärelse. "Selambs" har det livliga intresse för den yttre verkligheten och för det omgivande samhällets förvandlingar som anses karakteristiskt för tiotalisterna, den litterära generation dit Siwertz tidigt räknades, men författaren går här djupare än de flesta av sina jämnåriga i strävan att komma åt den demoni som utgör en av människosjälens innersta drivkrafter.

BONNIERBIBLIOTEKET

är en bokserie för levande svensk litteratur, där goda, läsbara böcker, både klassiska och moderna, finns att tillgå i vackra, vederhäftiga upplagor. Ingen bok är medtagen därför att den har historiskt intresse — alla måste ha något att säga läsare ur nya generationer som vill söka kontakt med den verkligt goda litteraturen, vare sig det gäller en roman, en novellsamling eller litteratur av annat slag. Varje volym har en kort inledning, med en sakkunnig och upplysande presentation av författaren och hans verk.

•

I slutet av boken återfinns en förteckning över de verk som ingick i serien när denna volym utkom. Biblioteket utökas emellertid ständigt; den senaste fullständiga katalogen kan fås i varje bokhandel.

BONNIERS

Pris 15:50, inb. 19:50